

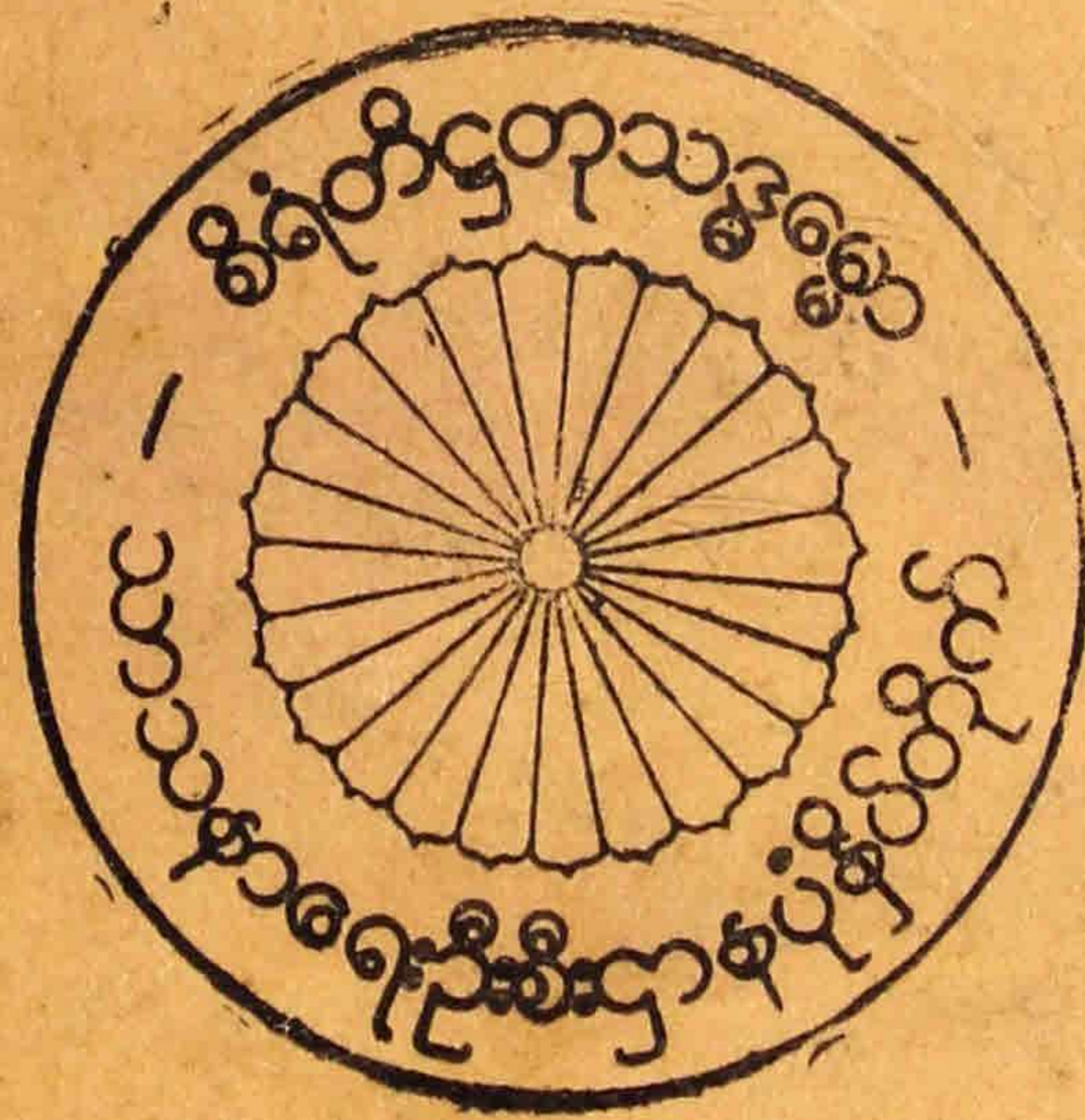
သမထဝိပဿနာ

ဘဝနိပုဗ္ဗာဓိ များနည်း

စိစဉ်ရေးသားသူ

ဦးအုန်းလွင် B.A., B.L., D.M.A.

(ပထမကြိမ်)

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သုတေသနရေးဦးစီးဌာန

၄

သမထဝိပဿနိ

ဘဝနိ

ပွားများနည်း

စိစဉ်ရေးသားသူ

ဦးအုန်းလွင် B.A., B.L., D.M.A.

ပထမကြိမ်

ပြည်ထောင်စုဆိုင်ရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

ဒုတိယအကြိမ်

အုပ်စု ၅၀၀၀

၁၉၇၅-ခု၊ မေလ

ဓမ္မဒါန

ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေး သာသနာရေးဦးစီးဌာနအတွက်
 ချီးမြှင့်ပေးပို့နိုင်တိုက်
 ဒေါ်လှမြင့်(၀၅၀ - ယာယီ) အမှတ် ၉၁၆၊ သုံ့မိတ္တာ ၂၄-လမ်း
 (၁)ရပ်ကွက်၊ မြောက်ဥက္ကလာ-က ပုံနှိပ်၍
 ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးမြင့်မောင်(မှတ်ပုံတင်အမှတ် ၀၂၅၂၇)က
 ထုတ်ဝေသည်။

သမထဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများနည်း

မာတိကာ

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁။ မိတ်ဆက်လွှာ		.... ၈-၀
၂။ ပဏာမနှင့် ပဋိညာဉ်		.... ၀
၃။ နိဒါန်း		.... ၅-အာ
အခန်း (၁)		
သမထဘာဝနာကထာ		
၄။ သမထဝိပဿနာဘာဝနာပွားများနည်းအကြောင်း		....၁-၈
အခန်း (၂)		
၅။ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းမပွားများမိ ကြိုတင်ပြုဖွယ်ကိစ္စများ....		၉-၁၃
အခန်း (၃)		
၆။ အာနာပါနသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း စတင်ပွားများပုံ		.... ၁၄-၂၆
အခန်း (၄)		
၇။ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကျင့်ပုံကျင့်စဉ်နည်း (ပဋိပတ္တိကမ) ကို ပိဋကကျမ်းဂန်လာဟောစဉ်တရား (ဒေသနက္ကမ) နည်းဖြင့် အလုံးစုံခြုံ၍ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်။		.... ၂၇-၃၀
အခန်း (၅)		
၈။ အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာနှင့်ဋီကာစကားရပ်တို့ဖြင့်တိုက်ဆိုင်နှိုးနှောချက်....		၃၁-၄၈

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

အခန်း (၁၀)

၁၃။	ပရမတ်ရုပ်နာမ်ကိုရှုမှတ်ပွားများပုံ	....	၆၇
	ပညတ်တရားမှ ပရမတ်တရားပေါ်လာပုံ	....	၆၈

အခန်း (၁၁)

၁၄။	ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်ကိုရှုမှတ်ပွားများပုံ	....	၇၀
-----	---	------	----

အခန်း (၁၂)

၁၅။	အာနာပါနသမထနှင့်ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းဆက်နွယ်ပုံ	....	၇၃
	ထူးကဲသောကမ္မဋ္ဌာန်းထူး	....	၇၄
	ရူပကာယဟူသောရုပ်အပေါင်း	....	၇၅
	သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးပြည့်စုံစေပုံ	....	၇၆
	ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးပြည့်စုံစေပုံ	....	၈၂
	ဝိဇ္ဇာနှင့်ဝိမုတ္တိတို့ပြည့်စုံစေပုံ	....	၈၅
	ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးကိုပွားများအားထုတ်ပုံ	....	၈၅

၁၆။	ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးနှင့်ဉာဏ်(၁၀)ပါးပြည့်စုံစေပုံ		၉၄
-----	---	--	----

(က)	သီလဝိသုဒ္ဓိ	....	၉၄
	ပကတိသီလဝိသုဒ္ဓိ	....	၉၄
	သမာဒါနသီလဝိသုဒ္ဓိ	....	၉၄
	ပသာဒသဒ္ဓါသီလဝိသုဒ္ဓိ	....	၉၄-၈
	သမထသီလဝိသုဒ္ဓိ	....	၉၉
	ဝိပဿနာသီလဝိသုဒ္ဓိ	....	၁၀၀

(ခ)	စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ	....	၁၀၁
-----	---------------	------	-----

(ဂ)	ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ	....	၁၀၂
-----	----------------	------	-----

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(ဆ)	ကန် ဂိတရဏဝိသုဒ္ဓိ	... ၁၀၃-၄
	ကာလသုံးပါးတို့၌နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကိုသိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ နာမ်အတွက် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ ရုပ်အတွက်သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ်၊ ယထာဘူတညာဏ် သမ္မဒဿနညာဏ်ခေါ်ပုံ စူဠသောတာပန်	၁၀၅ ၁၀၆ ၁၀၆ ၁၀၇ ၁၀၇ ၁၀၈
(င)	မဂ္ဂ၊ မဂ္ဂညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	... ၁၀၉
	ပရိညာ(၃)ပါး သဘာဝလက္ခဏာနှင့်သာမညလက္ခဏာ (၁) သမ္မသနညာဏ် သမ္မသနနည်း(၄)မျိုး သမ္မသနဟူသောညာဏ်အမည် သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရခြင်းအကျိုး (၂) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (အနု) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပ်အကျဉ်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပ်အကျယ် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်သန်သည့်အခါ အထင် အရှား ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားများ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း(၁၀)ပါး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဥပက္ခိလေသ(၁၀)ပါးအဓိပ္ပာယ် ဥပက္ခိလေသတရားများဖြစ်ပုံ မဂ္ဂ၊ အမဂ္ဂကိုပိုင်းခြားသိပုံ သစ္စာသုံးပါးကိုပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်ခြင်း...	၁၁၀ ၁၁၂ ၁၁၂ ၁၁၃ ၁၁၆ ၁၁၇ ၁၁၇ ၁၁၈ ၁၁၉ ၁၁၉ ၁၂၁ ၁၂၆ ၁၂၇ ၁၃၅ ၁၃၇ ၁၃၈

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

(၈)	ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	....	၁၃၈
(၂)	ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်(အရင့်)	....	၁၃၈
	လက္ခဏာရေးသုံးပါးမထင်ရှားမှု	....	၁၃၉
	လက္ခဏာရေးသုံးပါးထင်ရှားမှု	....	၁၃၉
(၃)	ဘင်္ဂဉာဏ်	....	၁၄၁
	ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း	....	၁၄၁
	ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ရူပုံ	....	၁၄၃
	ဘင်္ဂဉာဏ် ထက်သန်လာခြင်း	....	၁၄၃
	ဘင်္ဂဉာဏ်၏အကျိုး (၈)ပါး	....	၁၄၄
(၄)	ဘယဉာဏ်	....	၁၄၅
	ဘယဉာဏ်ရှင်းလင်းချက်	....	၁၄၆
	ဘယဉာဏ်ဖြစ်ရန်ပွားများပုံ	....	၁၄၇
(၅)	အာဒိနဝဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ	....	၁၄၇
	အာဒိနဝဉာဏ်ဖြစ်ပုံ	....	၁၄၈
	အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဖြစ်ပုံ	....	၁၄၉
	အာဒိနဝဉာဏ်၏အကျိုးအာနိသင်	....	၁၅၀
(၆)	နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်	....	၁၅၁
	နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်ဖြစ်ပုံ	....	၁၅၁
(၇)	မုဉ္ဇိတုကမ္ပတဘဉာဏ်	....	၁၅၂
(၈)	ပဋိသင်္ခါဉာဏ်	....	၁၅၄
	ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း	....	၁၅၅
	ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုခြင်း	....	၁၅၅
	ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံအကျဉ်းချုပ်....	....	၁၅၆
(၉)	သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်	....	၁၅၇
	သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်အရေးကြီးပုံ	....	၁၅၈

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

အဖို့(၂)ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	....	၁၆၁
အဖို့(၄)ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	....	၁၆၁
အခြင်းအရာ (၆)ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	....	၁၆၂
အခြင်းအရာ (၈) ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	....	၁၆၃
အခြင်းအရာ(၁၀)ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	....	၁၆၃
အခြင်းအရာ(၁၂)ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	....	၁၆၄
အခြင်းအရာ(၄၂)ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း	....	၁၆၅
သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ရှုပုံအကျဉ်းချုပ်	....	၁၆၆

(၁၀) အနုလောမဉာဏ်	....	၁၆၇
အနုလောမဉာဏ်လျော်ပုံ	....	၁၆၈
ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ	....	၁၆၉
ဂေါတြဘူဉာဏ်	....	၁၇၀
မဂ်ရခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ	....	၁၇၂
ခေါင်တိပ်သင်္ခါရုပေက္ခာဝိထိ	....	၁၇၅
အနုလောမဝိထိ	....	၁၇၅

အခန်း (၁၃)

၁၇။ (ဆ) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (မဂ္ဂကထာ)	....	၁၇၇
ဂေါတြဘူဉာဏ်	....	၁၇၇
မဂ်ဉာဏ်	....	၁၇၇
သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ	....	၁၇၈
သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကျဉ်းချုပ်	....	၁၇၉
သောတာပတ္တိဖိုလ်	....	၁၈၀
သောတာပတ္တိမဂ်၏အကျိုး	....	၁၈၁
သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ရရှိစေနိုင်သော အကျိုးများကို ဒေသနာနှင့်ညှိနှိုင်း ဖော်ပြခြင်း	....	၁၈၂

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ် (၃) မျိုး ...	....	၁၀၅
သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်အပ်သော တရားများ	....	၁၀၅
ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်	....	၁၀၆
ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်မဖြစ်ပေါ်မီ မဂ်၊ ဖိုလ် စိတ်ဝီထိ	....	၁၀၆
ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ	....	၁၀၆
ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၁၉) ပါး ...	....	၁၀၉
သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်	....	၁၀၉
သကဒါဂါမိမဂ်ကို ရရန်အားထုတ်နည်း	....	၁၀၉
သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ်	....	၁၉၀
သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ် (၅) မျိုး ...	....	၁၉၂
သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်ပယ်အပ်သော တရားများ	....	၁၉၃
အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်	....	၁၉၄
အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်မည်ပုံ	....	၁၉၅
ဩရမ္မာဂိယအဓိပ္ပာယ်	....	၁၉၅
အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်ပယ်အပ်သော တရားများ	....	၁၉၆
အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ် (၅) မျိုး	....	၁၉၇
အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်	....	၁၉၇
ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်	....	၁၉၈
မြတ်သော အလှူကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်	....	၁၉၉

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

အလှူ၏ စင်ကြယ်ခြင်း	....	....	၁၉၉
ဒက္ခိဏ ဝိသုဒ္ဓိ(၄)ပါး	....	....	၁၉၉
အလှူအကျိုးကြီးမြတ်ခြင်း	....	....	၂၀၀
ရဟန္တာ(၆)ပါး	....	....	၂၀၀
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၏ဂုဏ်(၅)ပါး	....	....	၂၀၁

အခန်း(၁၄)

ဖလသမာပတ္တိကထာ

၁၈။ သမာပတ်အကြောင်း			၂၀၂
ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ	....		၂၀၂
ဖလသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်များ	....		၂၀၅
ဖလသမာပတ်ဝင်စားရခြင်းအကြောင်း	....		၂၀၅
ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံအစီအစဉ်	....		၂၀၆
ဖလသမာပတ်သို့ရောက်ပုံ	....		၂၀၇
ဖလသမာပတ်တည်တံ့ပုံ	....		၂၀၈
အပ္ပနာဇောဣရိယာပုထ်ခိုင်မာပုံ	....		၂၁၀
ဖိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုပုံ	....		၂၁၀
ဖိုလ်စိတ်၏တည်ကြည်မှု(သမာဓိ)ဖြစ်ပုံ	....		၂၁၃
မြင်ဖူး၊ ကြားဖူး၊ နှံစား တွေ့ထိဖူး ကြားသိဖူး စသည်တို့၌မှတ်မှု၊ နှလုံးသွင်းမှု သညာစိတ်မရှိပုံ	....		၂၁၅
နိဗ္ဗာန်၌သာမှတ်သားမှုသညာရှိပုံ	....		၂၁၇
ဖလသမာပတ်မှထပုံ	....		၂၁၈
အလုံးစုံသောသင်္ခါရနိမိတ်	....		၂၁၉
မစင်ကြယ်သောဖိုလ်သမာဓိ	....		၂၂၀
အာနေဉ္စသမာဓိ			၂၂၁

မာတိကာ

အမှတ်စဉ်

အကြောင်းအရာ

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်၏ ဖိုလ်သမာဓိ
မစင်ကြယ်ခြင်းအကြောင်း

ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာလာရဟန္တာမထေရ်
ကြီး၏ ဖိုလ်သမာဓိမစင်ကြယ်ပုံ

သတိသမ္ပဗညအရေးကြီးပုံ
ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ အကျဉ်းချုပ်

အခန်း (၁၅)

နိရောဓသမာပတ္တိကထာ

၁၉။

နိရောဓသမာပတ်၏ အဓိပ္ပာယ်
နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သော
ပုဂ္ဂိုလ်များ

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သော ဘုံဘဝ

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားရခြင်း
အကြောင်း

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားနိုင်ရန်
အကြောင်း (၅) ပါး

နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာ
နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားပုံ
နိရောဓသမာပတ်၏တည်ပုံ၊ ထပုံ၊ စိတ်ညွတ်ပုံ

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသောသူနှင့်
သေသောသူထူးခြားချက်

နိရောဓသမာပတ်သည် နိပ္ပန္နသပြစ်ပုံ
နိရောဓသမာပတ်ကို ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ခေါ်ပုံ
နောက်ဆက်တွဲ

အမှတ်စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	နောက်ဆက်တွဲ	
၂၀။	(က) သမထကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) အဓိပ္ပာယ်	၂၄၁
	(ခ) အခြင်းအရာ (၄၀) တို့ဖြင့်ရုပ်	၂၄၃
	(ဂ) (၂၅) ပါးသောဘေးကြီးငြိမ်းအေးခြင်း	၂၄၈
	(ဃ) သဒ္ဓါသီလခိုင်မြဲသောသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်များ	၂၄၉
	(၁) သုပ္ပဗဒ္ဓကုဋ္ဌိဝတ္ထု	၂၄၉
	(၂) ကုက္ကုဒ္ဓိမိတ္တနေသာဒဝတ္ထု	၂၅၀
	(င) သကဒါဂါမ် မဟာနာမ်မင်းကြီးအကြောင်း....	၂၅၃
	(စ) မှတ်သားဖွယ်ကောင်းသောအနာဂါမ် လူပုဂ္ဂိုလ်များ	၂၅၅
	(၁) ဆတ္တပါဏိဥပါသကာဝတ္ထု	၂၅၅
	(ခ) ဝိသာခဥပါသကာဝတ္ထု	၂၅၇
	(ဆ) မြတ်စွာဘုရားသခင်ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက် ရောက်တော်မူရန် ကျင့်စဉ်တရားတော်	၂၆၀

သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာအတွက်

မိတ်ဆက်လွှာ

၁။ ဆရာဦးအုန်းလွင် (ဘိအေ၊ ဘိအယ်လ်၊ ဒီအမ်အေ) ပထမကြိမ် တွဲဖက်ညွှန်ကြားရေးမှူး (အငြိမ်းစား) သာသနာရေးဦးစီးဌာနသည် “သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာပွားများနည်း” ကျမ်းကို စာရှုထုတ် (ဘာဝနာပွားများဖြင့်) ဆင်းရဲကင်းပျောက် ချမ်းသာရောက်စေရန် ပြုစုဖြန့်ချိပါသည်။ ယင်းကျမ်းစာ အတွက် မိတ်ဆက်စာရေးရန် ဆရာက ကျွန်တော့်အား တာဝန်ပေးသဖြင့် ရေးသား တင်ပြအပ်ပါသည်။

၂။ ဤကျမ်းစာ၌-

- ကမ္မဋ္ဌာန်း မပွားများမီ ကြိုတင်ပြုဖွယ်များ
- အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်း စတင်ပွားများပုံ
- အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကျင့်စဉ်
- အာနာပါန သမထပွားများပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာနှင့် ကင်း၏ ဋီကာစကားရပ်တို့ဖြင့် နှိုးနှောချက်
- အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများရကျိုး
- ဝိပဿနာတရားအကြောင်း
- ဝိပဿနာ (၃) ပျိုး
- ဝိပဿနာရှုပုံ၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ကိုရှာရန် နေရာ၊
- ဖြစ်ပျက်ကို ခန္ဓာကိုယ်၌ ရှာရန်နည်းလမ်းများ
- ဝိပဿနာစတင်ပွားများပုံ စသည်နှင့်တကွ ဝိသုဒ္ဓိ (၇) ပါး၊

ဥာဏ် (၁၀) ပါး၊ မဂ္ဂကထာ၊ ဖလသမာပတ္တိကထာ၊ နိရောဓသမာပတ္တိကထာ အကြောင်းတို့ကိုပါ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့မှလည်းကောင်း၊ ပထမ

ရွှေကျင်ဆရာတော်၊ လယ်တီဆရာတော်၊ မဟာစည်ဆရာတော်၊ ကနိဗ္ဗိ၊ ရွှေသိမ်
တော်တော်ရဆရာတော်စသောဆရာတော်များ၏ကျမ်းစာအမျိုးမျိုးတို့မှလည်း
ကောင်း လှုပ်နှုတ်ခြင်း၊ မှီငြမ်းခြင်းဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖော်ပြထားပါသည်။
တစ်အုပ်တည်းဖြင့် အလုပ်ပြီးနိုင်လောက်အောင် ဆရာနည်း အမျိုးမျိုး ပါရှိ
ပါသည်။ မှတ်သားဖွယ်ဝတ္ထုသဘာဝများလည်း ပါရှိပါသည်။

၃။ သုဘေသီ ကောဂီများသည် ဤကျမ်းစာကိုရှုကြည့်၍ မင်္ဂလာရှိပါစေ-
ဟုဆန္ဒပြုပါသည်။ မင်္ဂလာသည် “သဗ္ဗပါပ ဝိနာသနံ” မကောင်းမှုအမျိုးမျိုးကို
ပယ်ဖျောက်၍ ကောင်းကျိုး အမျိုးမျိုးကို ရစေ တတ်ပါသည်။ လောကီ
ကောင်းကျိုး လောကုတ္တရာကောင်းကျိုး ပွားတိုးစေလိုပါသဖြင့် “မင်္ဂလာ
ရှိပါစေ”ဟု အထူးသဖြင့် “အပ္ပမာဒေါ စ ဓမ္မေသု” ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၌
မမေ့မလျော့ခြင်း အပ္ပမာဒ မင်္ဂလာနှင့် ပြည့်စုံပါစေ-ဟု ဆန္ဒပြုရခြင်း
ဖြစ်ပါသည်။

၄။ သုဿင်္ဂါငါ များစွာသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် “ငါးအာရုံဘင်စု၊
ခင်မှုနှင့်နေ့ကုန်၍မေ့ ပုံတော်ဖွင့်နေကြပါသည်” ယင်းသို့မေ့နေကြသဖြင့်လည်း
“ပမာဒေါ မစ္စုနော ပဒိ-မေ့ လျော့ခြင်းသည် သေခြင်း၏အကြောင်း” ဟူသော
ဒေသနာတော်နှင့်အညီ အသေမရပ်၊ ဘဝဇာတ် အထွေထွေ၌ သေ၍ သေ၍
လာခဲ့ကြရသည်။ မေ့လျော့သူအတွက် အပါယ်လေးပါးသည် ကိုယ်အိမ်ပမာ
ဖြစ်ကြောင်း “ပမတ္တဿ စနာမ စတ္တာရော အပါယာ သကဂေဟသဒိသာ”
ဟုလည်း ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ [ပ-၅-၆--စသည်] ၌ ပြဆိုပါသေးသည်။

၅။ မေ့လျော့သူ အပါယ်သို့ မည်သို့ ဦးတည်နေပါသနည်း၊ ကုသိုလ်
ကောင်းမှုတို့၌ မေ့လျော့ပါလျှင် “ပါပသို့ ရမတီ မနော” (ဓမ္မပဒပါဠိ-၅-
၃၀) စိတ်သည် မကောင်းမှု၌ မေ့လျော်တတ်သည်။ ယင်းသို့မေ့လျော်ပါက
အပါယ် ဒုက္ခသို့ဦးတည်နေမည်သာတည်း။ သတ္တဝါတွေ အပါယ်မကျစေရန်
အတွက် မြတ်စွာဘုရားက “အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေထ” မမေ့မလျော့သော
သတိတရားဖြင့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ သိက္ခာသုံးပါး ကျင့်ကြံပြည့်စုံကြစေ-
ဟု နေ့စဉ်နေ့တိုင်း ဟောတော်မူပါသည်။

နေ့တိုင်းဟောသောတရား

“ဘိက္ခုဝေ အပ္ပမာဒေနသမ္မာဒေထ

ဒုလ္လဘော ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေါ လောကသ္မိံ
ဒုလ္လဘော မနုဿတ္တ ပဋိလာဘော
ဒုလ္လဘာ သဒ္ဓါသမ္ပတ္တိ
ဒုလ္လဘာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ
ဒုလ္လဘံ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ”

(သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်-၄-၂၂၅၊ အံ-၁-၄-၄၉၊
သုတ္တဋ္ဌ-ပ-၁၂၀။ ဒီဃ-၁-၄-၄၇)

၆။ ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီးမှာလည်း-

“ဟန္တ ဒါနိ ဘိက္ခုဝေ အာမန္တယာမိ ဝေါ၊ ဝယဓမ္မာ သင်္ခါရာ
အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေထ” ချစ်သားတို့၊ သင့်တို့ကို ငါတုရားမှာ
ကြားတော်မူခဲ့မည်၊ သင်္ခါရတရားဟူသမျှ ပျက်ခြင်းသဘောရှိကြ၏၊
မမေ့လျော့သော သတိတရားဖြင့် သိက္ခာသုံးပါးကို ကျင့်ကြံပြည့်စုံ
ကြစေ၊ “မမေ့ကြနဲ့” ဟူသော နေ့စဉ်သုံး စကားတော်ကိုလက်မလွတ်ပဲ
နောက်ဆုံးမှာကြားတော် မူခဲ့ပါသေးသည်။

၇။ မမေ့မလျော့သူ

တနေ့သ၌ အာဠဝီပြည်သားများသည် မြတ်စွာဘုရားကို အာဠဝီ
ပြည်သို့ပင့်၍ ဆွမ်း ဆက်ကပ်လှူဒါန်းကြ၏၊ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးသောအခါ
မြတ်စွာဘုရားက-

“အဒ္ဓုဝံ မေ ဇီဝိတံ၊ ဓုဝံ မေ မရဏံ၊ အဝဿံ မယာ မရိတဗ္ဗမေဝါ၊
မရဏံပရိယောသာနံ မေ ဇီဝိတံ၊ ဇီဝိတမေဝ အနိယတံ၊ မရဏံ နိယတံ” ငါ၏
အသက်ရှည်ခြင်းသည် မမြဲစွာ၊ ငါ၏သေခြင်းသည်မြဲ၏၊ ငါသည် မချွတ်မယွင်း
သေရမည်သာတည်း၊ ငါ၏အသက်ရှည်ခြင်းသည် သေရခြင်းသာလျှင် အဆုံး
ရှိ၏၊ အသက်ရှည်ခြင်းသည်သာလျှင် မမြဲ၊ သေရခြင်းကမြဲ၏၊ ဤသို့မရဏ-
သတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများကြ စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော် မူပါသည်။

ထိုတရားကို ကြားနာ ပြီးနောက် အခြား သူများသည် တရားအတိုင်း မလိုက်နာဘဲ ဆိုင်ရာကိုယ်အလုပ်ဖြင့်သာ အချိန်ကုန်ခဲ့ကြသည်။ ၁၆-နှစ်အရွယ်ရှိ ယက္ကန်းသည် သမီးကလေးကား “ဪ-မြတ်စွာဘုရားတို့၏ စကားတော် မည်သည်အံ့ဩဖွယ်ရှိပေစွတကား၊ ငါကားမရဏသတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများ ရန်သင့်ပေ၏” ဟု နေ့ရောညပါ ပွားများလေ၏။ မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း အာဠဝီပြည်မှ ထွက်တော်မူ၍ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ ကြွတော်မူလေ၏။ ထိုသတို့ သမီးသည် သုံးနှစ်ပတ်လုံး မရဏသတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများလျက်သာ နေ၏။ မမေ့လျော့ပေ။

၈။ ထို့နောက်တနေ့သ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် နံနက်အချိန် လောကကို ကြည့်တော်မူရာ ထိုသတို့ သမီးငယ်ကို ချီးမြှောက်သင့်ကြောင်း မြင်တော်မူ၍ ရဟန်းတော်ငါးရာခြံရံလျက် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်မှထွက်၍ ယူဇနာ ၃၀-ဝေးကွာသော အာဠဝီပြည် ဂဂ္ဂါဠဝကျောင်းတော်သို့ ရောက်တော်မူ၏။ အဆိုပါယက္ကန်းသည် သမီးကလေးသည် ဖခင်ရှိရာ ယက္ကန်းရုံသို့ရက်ဖောက်ဖို့ရန် လာယင်း မြတ်စွာဘုရားနှင့် အာဠဝီပြည်သို့ ပြည်သား ပရိသတ်ကိုတွေ့ရပါ သည်။ မြတ်စွာဘုရားကို လှမ်းမျှော်ကြည့်ရှုလျက် ပရိသတ်အစွန်း၌ရပ်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း လည်တော်ကိုပင့်၍ ထိုသတို့ သမီးငယ်ကို ကြည့်ရှု တော်မူ၏။ ထိုသတို့ သမီးငယ်သည် မြတ်စွာဘုရားက လာစေချင်၍ ကြည့်တော် မူကြောင်းသိသဖြင့် ရက်ဖောက်တောင်းကို ချထားကာ မြတ်စွာဘုရားထံသို့ သွားလေ၏။ မြတ်စွာဘုရားက ဘုာကြောင့်ကြည့်ရှုတော်မူသနည်း၊ ဤသတို့ သမီးငယ်သည် အိမ်မှသာလျှင် သွားလေသော် ပုထုဇဉ်အဖြစ်ဖြင့် သေလွန်၍ ဂတိမမြဲသည်ဖြစ်လတ္တံ့၊ ငါဘုရားထံလာ၍သွားသည်ရှိသော် သောတာပတ္တိ ဖိုလ်သို့ရောက်သဖြင့် ဂတိမမြဲသည်ဖြစ်၍ တုသိတာဘုံ၌ ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု အကြံ ဖြစ်တော်မူသောကြောင့် ကြည့်တော်မူခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၉။ ထိုသတို့သမီးငယ် မြတ်စွာဘုရားထံချဉ်းကပ်၍ ရှိခိုးကာထိုင်နေသော အခါ မြတ်စွာဘုရားက မေး၍ သတို့ သမီးငယ်က ဖြေဆိုပါသည်။

- မေး - အဘယ်အရပ်မှလာခဲ့သနည်း၊
- ဖြေ - မသိပါဘုရား။

မေး - အဘယ်အရပ်သို့သွားလတ္တံ့နည်း။

ဖြေ - မသိပါဘုရား။

မေး - မသိလေသလော။

ဖြေ - သိပါသည်ဘုရား။

မေး - သိ၏လော။

ဖြေ - မသိပါဘုရား။

၁၀။ အဆိုပါ အမေးအဖြေကို ကြားရသောအခါ ပရိသတ်က-

ဤယက္ကန်းသည် သမီးငယ်သည် ပြောလိုရာကို ပြောဆိုတို၏။ အဘယ်မှ လာသနည်းဟု မေးလျှင် ယက္ကန်းသည်အိမ်မှ လာသည်။ အဘယ်သို့သွားမည် နည်းဟု မေးလျှင် ယက္ကန်းရုံသို့ သွားမည် ဟု ဆိုသင့်သည် မဟုတ်လောဟု ကဲ့ရဲ့၏။

၁၁။ “မသိပါဘုရား” စသည်ဖြင့် အဘယ်ကြောင့်ပြောသနည်းဟု မြတ်စွာဘုရားကထပ်မံ၍ မေးတော်မူသောအခါ သတို့သမီးငယ်က မြတ်စွာဘုရား မေးလိုသည့်သဘောမှာ-

- ဘယ်ဘဝမှလာသနည်း။
- ဘယ်ဘဝသို့ သွားမည်နည်း။
- သေရမှာမသိဘူးလား။
- သေရမည့်အချိန်ကို သိသလားဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့်-

- မသိပါဘုရား၊
- မသိပါဘုရား၊
- သိပါသည်ဘုရား၊
- = မသိပါဘုရား၊

ဟုအသီးသီး ဖြေဆိုရပါကြောင်း လျှောက်ထားသောအခါ အရှေ့တခုပြီး တိုင်း မြတ်စွာဘုရားက သာဓုခေါ်တော်မူပါသည်။ အဖြေ (၄) ခုဖြစ်၍ (၄)ကြိမ်တိုင်တိုင် သာဓုခေါ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁၂။ မြတ်စွာဘုရားသည် ဆက်လက်၍-

“အန္တဘူတော အယံ လောကော၊ တန့်ကေတ္ထ ဝိပဿတိ။
သကုဏော ဇာလမုတ္တာဝ-အပွေဂါ သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ”

(ဓမ္မပဒ၊ ဂါထာနိပါတ်-၁၇၄-နာ-၃၉)။

“ဤလူ့အပေါင်းသည် (ပညာမျက်စိမရှိသဖြင့်) အကန်းအတိသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤလောက၌ အနည်းငယ်မျှသော သူသည်သာ (အနိစ္စ စသောသဘောအားဖြင့်) ရှုမြင်နိုင်၏။ ပိုက်ကုန်မှလွတ်သောငှက်သည် နည်းပါးသကဲ့သို့လူ့အနည်းငယ်မျှသာ နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်နိုင်၏”

ဟု ဟောကြားတော်မူသည်။ ဒေသနာတော်၏အဆုံး၌ သတို့သမီးငယ်သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်လေ၏။ လူ့အပေါင်းအားလည်း အကျိုးရှိသော ဒေသနာတော်ဖြစ်လေ၏။ သတို့သမီးငယ်သည် ရက်ဖောက်ခြင်းကိုယူ၍ ဖခင် ထံသို့သွား၏။ ဖခင်သည် ထိုင်လျက်အိပ်နေ၏။ သတို့သမီးငယ် ရက်ဖောက် ခြင်းကိုအမှတ်တမဲ့ရှေ့စဉ် ရက်ဖောက်ခြင်းသည်လွန်း(လက်ခတ်) စွန်းထိခိုက်၍ အသံမြည်လျက်ကျသွား၏။ ဖခင်နိုးလာ၍ ကိုင်မြဲတိုင်း အမှတ်ဖြင့်လွန်းစွန်းကို ဆွဲလေ၏။ လွန်းစွန်းသည် သတို့သမီးငယ်၏ ရင်၌ရိုက်မိသဖြင့် သတို့သမီးငယ် သေဆုံး၍ တုသိတာဘုံ၌ဖြစ်၏။ ဖခင်လည်းစိုးရိမ်မှုငြိမ်းစေရန် မြတ်စွာဘုရား ထံသွားရာ မြတ်စွာဘုရားက တရားဟောသဖြင့် ရဟန်းပြု၍ တရားအားထုတ် လျှင် မကြာမီရဟန္တာဖြစ်သွားလေသည်။

၁၃။ ဤဝတ္ထုကိုရှုကြည့်ရခြင်းကြောင့်

- ယက္ကန်းသည်သမီးကလေး၏ ကျင့်ကြံပုံကို အတုယူနိုင်ခြင်း၊
- မမေ့မလျော့ခြင်း၏ အကျိုးကို သိရခြင်း၊
- ဂတိမြဲစေရန် (အပါယ်လေးပါးမှ စိတ်ချ လက်ချ လွတ်ကင်း နိုင်ရန်) ဝိပဿနာပွားလိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း စသောအကျိုး တရားများကို ရစေခြင်းငှာ ထည့်သွင်း ဖော်ပြလိုက်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁၄။ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ဒသကနိပါတ် အပ္ပမာဒသုတ် (နာ - ၂၇၃)၌-

“ကုသိုလ်တရား မှန်သမျှ အပ္ပမာဒ (မမေ့မလျော့ခြင်း)လျှင် အရင်းမူလ ရှိကြောင်း၊ အပ္ပမာဒ (မမေ့မလျော့ခြင်း)၌ သက်ရောက်ကြောင်း၊ အပ္ပမာဒ သာလျှင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း” ဟောဟော်မူချက် လာရှိပါသည်။

၁၅။ “အပ္ပမာဒေါအမတံ ပဒ” (ဓမ္မပဒ-ဂါထာနိပါတ်- ၂၁၊ နာ-၁၆)။

“မမေ့မလျော့ခြင်းသည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း” ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မေ့လျော့သဖြင့် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း(သမထဝိပဿနာဘာဝနာ)ကောင်းမှုကို ဂရုတစိုက် မပြုလိုက်မိကြ၍ အနိစ္စမကင် ဒုက္ခမမှတ် အနတ္တမမြင်ပဲ သမ္ပဇဉ် ကင်းနေမိတတ်ကြပါသည်။ ရှေးက လေးချိုးတပုဒ် ရဖူးပါသည်။

- အနိစ္စရယ်လို့ စိတ်ကတော့မထင်လို့၊
- ဒုက္ခမီးရယ်လို့၊ နှုတ်ကပင်လောင်လို့ညည်းသော်လဲ၊ လူ့စည်းစိမ် ရတနာရွှေငွေနှင့်၊ ဘမရာဗွေ ဒါတွေ့တွေ့လိုက်တော့၊ အေးတော့မလို့၊
- အနတ္တရယ်လို့၊ ပါးစပ်ကဆိုသာဆို၊ ငါ့ကိုယ်နှင့်ပါတကား၊
- ထင်ချက်ကယ်ဖြာ၊ တင်ရေးလက္ခဏာနှင့်၊ ယာဉ်စကြာဘယ်လို့ သုံးသော်လဲ၊ ဝဋ်ထောင်ကို လွတ်အောင်မှ ရုန်းနိုင်ပါ့မလား အိုကွယ် မြူးမိတဲ့ငါး။

စည်းစိမ်ဥစ္စာ ဇနီး သားသမီး ဆွေမျိုးမိတ်ဆွေ အခြေအရံ စသည်တို့က လူ့ဘဝကို သာယာဖွယ်ဟုထင်မှတ်စေသည်။ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု လေးလေးနက်နက်မတေးမိ၊ နေ့ရှိသမျှ စားမှု သောက်မှု ပျော်ပါးမှု စသည်အတွက် အလုပ်လုပ်နေကြ၏။ ဘဝသာယာရေးကို တွေး၏။ ဘဝမှလွတ်မြောက်ရေးကို မပျော်လင့် အခွင့်သာခိုက်မကြိုးစား၊ တရားမထင် အမြင်မငွေ့၊ မေ့လျော့သည့်အချိန်ကများနေကြပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် သာသနာတော်နှင့်ကြုံခိုက်မှာ မမေ့သင့်ပါ။

၁၆။ - ရန်ကုန်သို့သွားသူသည် ရွှေတိဂုံဘုရားကိုမရောက်ခဲ့လျှင် ရန်ကုန်သို့ ရောက်ရကျိုးမနပ်။

- မန္တလေးသို့သွားသူသည် မဟာမြတ်မုနိဘုရားသို့ မရောက်ခဲ့ရလျှင် မန္တလေးရောက်ကျိုးမနပ်။
- သာသနာတိုင်း၌ လူဖြစ်ရသူသည်လည်း တရားကိုမမြင်လျှင် လူဖြစ်ကျိုးမနပ်ပါ။

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
 ကောဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဥဒဗ္ဗယံ”။

(ဓမ္မပဒ-ဂါထာနိပါတ်-၁၁၃)။

“ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကိုမရှုမြင်ပဲ အနှစ်တရာပတ်လုံး အသက်ရှည်ရခြင်းထက် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို မပြတ်ရှုမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ တရက်မျှ အသက်ရှည်ရခြင်းသည် မြတ်၏”။

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဓမ္မမုတ္တမံ။
 ကောဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဓမ္မမုတ္တမံ”

“မြတ်သော လောကုတ္တရာတရားကိုမမြင်ပဲ အနှစ်တရာပတ်လုံး အသက်ရှည်ရခြင်းထက် မြတ်သော လောကုတ္တရာတရားကို မြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ တရက်မျှ အသက်ရှည်ရခြင်းသည် မြတ်၏”

၁၇။ သာသနာတိုင်း လူဖြစ်ကျိုးနပ်စေရန် “သမထဝိပဿနာဘာဝနာ” ကို ကြိုးစားရှုမှတ်သင့်ပါသည်။ ဆရာဦးအုန်းလွင်သည် ကိုယ်တိုင်လည်း လူဖြစ်ကျိုးနပ်အောင် ကြိုးစားနေသည်။ သူတပါးကိုလည်း ကြိုးစားစေချင်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဤကျမ်းကို ကြိုးကြိုးစားစား ရေးသား ဖြန့်ချိခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁၈။ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူသည်မှာ သတ္တဝါများကို သံသရာဝဋ်မှ ကျွတ်လွတ်အောင် ကယ်တင်ရန် ပွင့်တော်မူလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သုဗေဇာရသေ့ဘဝက နိဗ္ဗာန်ကို အရယူနိုင်ပါလျက် မယူပဲ ဘုရားဆုပန်သည်မှာ သတ္တဝါတွေကို ကယ်တင်ရန်ဖြစ်ကြောင်း-

“ကိံ မေ ကေန တိဏ္ဏေန၊ ပုရိသေန ထာမ ဒဿိနာ။
သဗ္ဗညုတံ ပါပုဏိတွာ၊ သန္တာရေသံ သဒေဝကံ”။

“မိမိ၏စွမ်းရည်ကို သိမြင်သော ယောက်ျားမြတ်ဖြစ်ပါလျက်၊
တယောက်ထီးတည်း နိဗ္ဗာန်သို့ကူးသဖြင့် ဘာအကျိုးရှိအံ့နည်း၊
သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရအောင် (ဘုရားဖြစ်အောင်) ကျင့်ကြံအားထုတ်၍
နတ်နှင့်တကွသော သတ္တဝါများကို နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင် ကယ်
တင်မည်” -

ဟူသော ဒေသနာတော်က သက်သေ ပြနေပါသည်။ မြတ်စွာ ဘုရားက
သတ္တဝါတွေကို သံသရာမှ လွတ်အောင်သာလုပ်စေချင်သည်။ သားတော်ရာဟု
လာကိုပင် စကြာမင်း မဖြစ်စေချင်၊ အမြင့်ဆုံးလူချမ်းသာအဆင့်ကိုမပေးချင်၊
ဘဝ၌ မနှစ်မြို့စေချင်၊ ဘဝမှသာလွတ်စေချင်သည်။ လွတ်အောင် စီစဉ်
ပေးတော်မူသည်။

“ဓမ္မဒါယာဒါ ဘိက္ခဝေ ဘဝထ၊ မာ အာမိသ ဒါယာဒါ”
(မူလပဏ္ဏာသ-ပါ-၁၅)။

“တရားအမွေခံဖြစ်ကြ၊ ပစ္စည်းအမွေခံမဖြစ်ကြနဲ့” ဟု မြတ်စွာ
ဘုရား ဟောကြားတော်မူပါသည်။

၁၈။ သို့ပါ၍-လောကုတ္တရာတရား အမွေခံ ဖြစ်နိုင်ရေးအတွက် ဆရာ
ဦးအုန်းလွင်စီစဉ်ပြုစုထားသော ဤ “သမထဝိပဿနာဘာဝနာပွားများနည်း”
ကျမ်းကို ဖတ်ရှုလေ့လာ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ရန် လိုက်နာကျင့်သုံးနိုင်ကြပါစေဟု
ဆုမွန်တောင်းကာ ဘာဝနာအတွက် မိတ်ဆက်အပ်သော စာလွှာကို နိဂုံးချုပ်
လိုက်ရပါသည်။

ထွန်းလွင်
ဓမ္မာစရိယ၊ သိရောမဏိ

ပဏာမနှင့်ပဋိညာဉ်

ကဏ္ဍကဏ္ဍကဏ္ဍကဏ္ဍကဏ္ဍကဏ္ဍကဏ္ဍကဏ္ဍ

ဝန္တိတော ဗုဒ္ဓံ ဓမ္မဉ္စ၊ သံဃဉ္စ ဝရိယံ တထာ။
မာတာ ပိတရော ကဿာဟံ၊ ဘာဝနာနယဂန္ထိမံ။

အဟံ=ရုပ်နှင့်နာမ်သဘောအရာသိသော်လည်း၊ ဝေါဟာ အရှိအသင့်ပြုလျက် ဖွင့်ဟသမုတ် အကျွန်ုပ်သည်၊ ဗုဒ္ဓံ-အရဟံအစ ဘဂဝါအဆုံး ကိုးဂုဏ်လုံး သခင် ဘုရားရှင်ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မဉ္စ-အစ-အလယ်-အဆုံး သုံးပါးလုံး အစုံ ကောင်းခြင်းဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံစွာ ဟောကြားအပ်ခြင်းမသော ခြောက်ပါး သော ဂုဏ်၏တည်ရာ မဂ်လေ့ဖြာ ဖိုလ်လေးတန် နိဗ္ဗာန်ပရိယတ်ဆယ်ပါး သော တရားတော်မြတ်ကိုလည်းကောင်း၊ သံဃဉ္စ သုပ္ပဋိပုဗ္ဗအစ ပုညက္ခေတ္တ အဆုံး ညွတ်ရုံးဖွယ်မှန် မဂ္ဂဋ္ဌာန်လေးရပ် ဖလဋ္ဌာန်လေးဖော် ရှစ်ပါးသော အရိယာ သံဃာတော်ကို လည်းကောင်း၊ ဝါ၊ ကြောင်းလေးကျိုးငါး ဂုဏ်ကိုးပါးဖြင့် ထင်ရှားပျံ့ကျော် ရှစ်ပါးသော အရိယာ သံဃာတော်ကို လည်းကောင်း၊ အာဝရိယံ-အဘတ်လည်းသင် ပဲ့ပြင်ဆုံးမ လိမ္မာအောင် ညွှန်ပြခဲ့တဲ့ အမှန်ပဝရရွယ်ချောင်း ကျေးဇူးရှင် ဆရာအပေါင်းကို လည်း ကောင်း၊ တထာ-ဘုရား--တရား-သံဃာ အာဝရိယ အနန္တဂုဏ်ညွတ်ကိုင်း ဖွယ်ပင်၊ ထို့အပြင်၊ မာတာပိတရောစ မြင့်မိုရ်တောင်ဦး မကကျူးသည့် ကျေးဇူးကြီးမား မိဘနှစ်ပါးတို့ကို လည်းကောင်း၊ ဝန္တိမိ-ကိုယ်နှုတ်နှလုံး သုံးပါးပျောင်းပျော့ မာန်ကိုလျှော့၍ ကန်တော့မြတ်နိုး လက်စုံမိုး၍ ရှိခိုးပါ၏ဘုရား၊ နတော-ကန်တော့ကပ်မိုး ရှိခိုးပြီး၍၊ ဣမံ-ဘာဝနာနယဂန္ထိမံ၊ ဘာဝနာနှစ်တန် နည်းလမ်းမှန်ကို ဝေဖန်ခဲ့ခြင်း “သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာ ပွားများနည်း” အမည်ရှိသော ဤကျမ်းကို၊ ကဿံ-ကျမ်းဂန်စုံညီ သဘော မှီလျက် ယောဂီတွေအစဉ်ကျင့်ရန်ဖို့ အဆင်သင့်ပြုစို့ပါတော့အံ့သတည်း။ ။

အုန်းလွင်

ဧတောရင်းမင်းကြီးရုံး ဝိပဿနာရိပ်သာ(ခေတ္တ)
၃၁ (က)၊ အင်းယားမြိုင်လမ်း၊
ရန်ကုန်မြို့။

နိဒါန်း

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ခုဒ္ဒကနိကာယ် ဓမ္မပဒပါဠိတော် ဗုဒ္ဓဝဂ်၌ ရှင်အာနန္ဒာမထေရ်၏ အမေးပြဿနာကို အကြောင်းပြု၍ အောက်ပါ ရှေးရှေးသော ဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမတော် (ဗုဒ္ဓသာသန) ကို ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

ရှေးရှေးသော ဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမ သြဝါဒကထာမှာ—
သဗ္ဗပါပဿ အကရဏံ၊ ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ။
သစိတ္တပရိယောဒပနံ၊ တေ ဗုဒ္ဓါနသာသနံ-ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။
၎င်းအဆုံးအမတော်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို လွယ်လွယ်ဆိုရသော်—

- (၁) အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို မပြုလုပ်ရန်။
- (၂) ကုသိုလ်တရားနှင့် ပြည့်စုံစေရန်။
- (၃) မိမိစိတ်စေတနာကို ဖြူစင်စွာထားရန် ဖြစ်ပါသည်။

အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို မပြုလုပ်ရန်မှာ သီလသိက္ခာနှင့် ပြည့်စုံ၍ သီလသိက္ခာကို လုံခြုံအောင် ကျင့်ကြံ ပြုလုပ် နေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကုသိုလ်တရားနှင့် ပြည့်စုံစေရန်မှာ ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပေါ်ရန် တားဆည်း ပိတ်ပင်တတ်သော နိဝရဏတရားတို့မှ ကင်းစင်စေရန် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း တခုခုကို ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်အောင်အားထုတ် နေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ မိမိစိတ်စေတနာကို ဖြူစင်စွာ ထားရန်မှာ ခန္ဓာ ကိုယ်၌ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ် နာမ်ဓမ္မထိုနှစ်ဝတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို အစဉ်မပြတ် ရှုဆင်ခြင်နေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမသြဝါဒကိုလိုက်နာကျင့်သုံးလျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်သူတော်စင်အပေါင်းတို့ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ဘုရားရှိခိုးပြီး အဆုံး၌ လိုလားတောင့်တနေသော နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ရောက်မည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအဆုံးအမ သြဝါဒကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် အကျဉ်းချုပ်မှာ- သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် တရားမြတ်နှင့်ကင်း၍ နိဗ္ဗာန်တရားမြတ်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခြင်း မည်သည် မရှိပါ။ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ် လေးဆယ် ငါးဝါ ပတ်လုံး ဝေနေယျကြော-သတ္တဝါတို့အား အခါအားလျော်စွာ စရိုက်အား လျော်စွာ ဒေသနာအဖုံဖုံတို့ဖြင့် နည်းမျိုးစုံ ဟောကြားတော် မူခဲ့သော ပိဋက သုံးသွယ် နိကာယ်ငါးရပ်လာ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း နည်းကောင်း နည်းမြတ် များကို အကျဉ်းချုပ်လိုက်လျှင် အထက်ပါ ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ ဆုံးမသြဝါဒ ဖြစ်သော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မည်သူမဆို မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိရန် အလိုရှိပါလျှင် သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် တည်းဟူသော ပဋိပတ် ကိုယ်ကျင့်တရား မြတ်တို့ကို-

- (၁) မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော် မူခဲ့သည့် ပရိယတ္တိဓမ္မများကို သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ကြောင်းအတွက်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သင်ကြား၍ ပွားများအားထုတ်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း။
- (၂) သစ္စာလေးတန် တရားမှန်ကို တပ်အပ်ကေန အမှန်သိပြီးဖြစ်သော ဆရာကောင်း ဆရာမြတ်ထံတွင်နည်းနာခံ၍ ကျင့်ကြံအားထုတ်ခြင်း ဖြင့်လည်းကောင်း။

ပြုလုပ်ပါလျှင် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ပဋိဝေဓ သာသနာတော်နှင့် ကြုံတွေ့ရမည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုနိုင်ရေးအတွက် မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမ သြဝါဒဖြစ်သည့် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ်တို့ကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ လက်တွေ့ ကျင့်ကြံအားထုတ်သည့်အခါ မည်ကဲ့သို့ ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်ကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သုတ္တန္တပိဋကရှိ သုတ်များစွာတွင် တရားမျဉ်းကြောင်း တရားစည်းကမ်းများကို ချထားခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတရားမျဉ်းကြောင်း တရား စည်းကမ်းအတိုင်း ကျင့်ကြံခဲ့ပါလျှင် မိမိတို့ လိုလားတောင့်တသည့် နိဗ္ဗာန်ကို လျင်မြန်စွာ မျက်မှောက်ပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာ

များက ထိုတရား မျဉ်းကြောင်း တရားစည်းကမ်းများ ချမှတ်ထားသည့် သုတ်များကို လက်သမားဆရာတို့၏ “သုတ္တ” ခေါ် မျဉ်းကြိုးနှင့်တူသည်ဟု ဥပမာ ပြုထားပါသည်။ လက်သမားများသည် သစ်တုံးများကို ရွှေမည် ခဲ့မည် စိတ်မည် ကြံသည့်အခါ ရှေးဦးစွာ မျဉ်းချရပါသည်။ မျဉ်းမချပဲ မျက်မှန်းရမ်းဆ၍ ခွဲစိတ်လိုက်လျှင် လိုရာမရောက်ပဲ ပျက်စီးသွားတတ်ပါသည်။ ထိုနည်းတူ သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ်ကို ကျင့်ကြံ လိုသည့်အခါ သုတ္တန္တပိဋကရှိ သုတ်များစွာတွင် မြတ်စွာဘုရားသခင် တရားမျဉ်းကြောင်း တရားစည်းကမ်းချထားသည့် နည်းလမ်းများအတိုင်း ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားသည် ကဆုန်လပြည့်နေ့၌ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူပြီး၍ ဝါဆိုလပြည့်နေ့၌ ပဉ္စဝဂ္ဂါးဦးတို့အား ရှေးဦးစွာ ယောကြားတော်မူ အပ်သော ဓမ္မစကြာတရားတော်၌ ပါရှိသော နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းတရားသည် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးပင် ဖြစ်သည်။ ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှာ—

- (၁) သမ္မာဒိဋ္ဌိ = ကောင်းစွာသိမြင်ခြင်း၊
- (၂) သမ္မာသင်္ကပ္ပ = ကောင်းစွာ ကြံစည်တွေးဆခြင်း၊
- (၃) သမ္မာဝါစာ = ကောင်းစွာပြောဆိုခြင်း၊
- (၄) သမ္မာကမ္မန္တ = ကောင်းစွာပြုမူခြင်း၊
- (၅) သမ္မာအာဇီဝ = ကောင်းစွာအသက်မွေးခြင်း၊
- (၆) သမ္မာဝါယာမ = ကောင်းစွာအားထုတ်ခြင်း၊
- (၇) သမ္မာသတိ = ကောင်းစွာအောက်မေ့ခြင်း၊
- (၈) သမ္မာသမာဓိ = ကောင်းစွာတည်ကြည်ခြင်း၊

ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားမြတ်ကို အကျဉ်းချုပ်လိုက်လျှင် သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားမြတ်ကို သိက္ခာသုံးရပ် နှင့် တွဲဖက်၍ ဒေသနက္ကမ(ဟောစဉ်တရား)နည်း၊ ပဋိပတ္တိက္ကမ(ကျင့်စဉ်တရား) နည်းအားဖြင့် ဖော်ပြရလျှင် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး

ဒေသနက္ကမနည်း

ပဋိပတ္တိက္ကမနည်း

၁။ ပညာ	- သမ္မာဒိဋ္ဌိ	၁။ သီလ	- သမ္မာဝါစာ
	- သမ္မဂသင်္ကပ္ပ		- သမ္မာကမ္မန္တ
၂။ သီလ	- သမ္မာဝါစာ		- သမ္မာအာဇီဝ
	- သမ္မာကမ္မန္တ	၂။ သမာဓိ	- သမ္မာဝါယာမ
	- သမ္မာအာဇီဝ		- သမ္မာသတိ
၃။ သမာဓိ	- သမ္မာဝါယာမ		- သမ္မာသမာဓိ
	- သမ္မာသတိ	၃။ ပညာ	- သမ္မာသင်္ကပ္ပ
	- သမ္မာသမာဓိ		- သမ္မာဒိဋ္ဌိ

အထက်ပါ နိဗ္ဗာန်ရောက်ရန် မြတ်စွာဘုရားသခင်ဟောကြားတော်မူခဲ့သော ဟောရိုးအစဉ်အလာ (ဒေသနက္ကမ) နည်းကို ဉာဏ်မမီကြသော ပါရမီနုကြသော ယခုလူများသည် ကျင့်ရိုးကျင့်စဉ် (ပဋိပတ္တိက္ကမ) နည်းဖြင့် ကြံဆ၍ ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျင့်ရိုးကျင့်စဉ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း သီလကိုအခြေခံ၍ သမာဓိကိုရအောင်ဆောင်ရွက်ပြီး ဝိပဿနာပညာကို ပွားများ အားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

သီလ

သီလဆိုသည်မှာ ကိုယ်အမှုအရာ နှုတ်အမှုအရာကို ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုကို ဆိုလိုပါသည်။ သီလယတိ ကာယဝစိ ကမ္မာနိသမာဒဟတိတိ သီလံ၊ ကာယ ဝစိကမ္မာနိ=ကိုယ်အမှုအရာ၊ နှုတ်အမှုအရာတို့ကို၊ သီလယတိ သမာဒဟတိ၊ ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာထိ၊ ကြောင့်၊ သီလံ=သီလမည်၏။

သီလအမျိုးအစား

သီလသည် လေးမျိုး ရှိပါသည်။ ထိုလေးမျိုးမှာ (၁) ရဟန်းသီလ၊ (၂) ဘိက္ခုနီမသီလ၊ (၃) သာမဏေသီလ၊ (၄) လူသီလတို့ဖြစ်ပါသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်များစောင့်ထိန်းအပ်သောသီလသည်လည်း စာရိတ္တသီလနှင့် ဝါရိတ္တသီလနှစ်မျိုး ရှိပါသည်။ စာရိတ္တသီလ ဆိုသည်မှာ မစောင့်သုံးလျှင် အပြစ်မရှိ၊

ကျင့်သုံးလျှင် အကျိုးရှိသောသီလမျိုးကိုဆိုလိုပါသည်။ ထိုသီလမျိုးမှာ ရှစ်ပါး သီလ ကိုးပါးသီလနှင့်ဆယ်ပါးသီလတို့ဖြစ်ပါသည်။ ဝါရိတ္တ သီလဆိုသည်မှာ မစောင့်ထိန်းလျှင် အဖြစ်ရှိသောသီလကို ဆိုလိုပါသည်။ ၎င်းသီလမှာငါးပါး သီလပင် ဖြစ်ပါသည်။

သီလ၏လက္ခဏာ

သီလရှိသောသူသည် အလုံးစုံသောကုသိုလ်တရားတို့ကို ၎င်း၌တည်စေခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ သီလကိုအမှီပြု၍ သဒ္ဓါ၊ ဇီဝိယံ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညိန္ဒြေဟုဆိုအပ်သော ငါးပါးသောဣန္ဒြေတရားတို့ကို ပွားစေတတ်၏။ တည်စေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသခင်က “သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော စိတ္တံ ပညည ဘာဝယံ၊ အာတပိ နိပကောဘိက္ခူ သောဣမံ ဝိဇ္ဇေ ဇဇ္ဇ” ဟူ၍ ဟောတော်မူခဲ့သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ- ပညာနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် (ဝါ) ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သီလ၌တည်၍ သမာဓိနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာကိုလည်းကောင်း ပွားများစေပြီး၊ ကိလေသာဟူသောအနှောင့်အယှက်ကို မြေရှင်းပေးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သမာဓိ ပညာတို့၏အခြေခံဖြစ်သော သီလ၏(ဝါ) သီလမဂ္ဂင်၏ ပြည့်စုံမှုကို နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အထူးပြုဆင်ကြလေသည်။ ထိုသို့သီလနှင့် ပြည့်စုံ လျှင် သီလမဂ္ဂင်ဟုဆိုအပ်သော သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ မဂ္ဂင် သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံလာမည်ဖြစ်သည်။

သမာဓိ

သမာဓိဆိုသည်မှာ တခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဧကဂ္ဂ တာ စေတသိက်တရားပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းစေတသိက်တရားသည် မိမိနှင့် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သောစိတ်ကို တစုံတခုသော ဆန့်ကျင်ဘက်နိဝရဏတရားများ ဝင်၍ မလာနိုင်အောင် တခုသောအာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် သမာဓိတရားကို “သာမဉ္ဇ အာဓိယတိ ဧတေန စိတ္တန္တံ သမာဓိ” ဟု ကျမ်းဆရာမြတ်တို့က ဖွင့်ပြခဲ့လေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ- ၎င်းဧကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သောသမာဓိတရားသည် မိမိနှင့် ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဘက် ဖြစ်သော စိတ်ကိုတခုတည်းသော အာရုံ၌(ဝါ) နေရာ၌ ကောင်းစွာတည်ငြိမ်အောင် ထားခြင်းငှာ စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

သမာဓိ လက္ခဏာ

သမာဓိတရားသည် မိမိနှင့်ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော တရားတို့၏ ရှေးရှုရာ အကြီးအမှူး လက္ခဏာရှိသည်။ ဥပမာ- အိမ်၏ အထွတ်နှင့်တူသည်။ သမာဓိ တရားခိုင်မြဲသည် မဖောက်ပြန် မှန်ကန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရင့်သန် စေပြီး မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို လျင်မြန်စွာ ရောက်နိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့်မြတ်စွာ ဘုရားသခင်က “သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ သမာဟိတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ” ဟု ဟောတော်မူခဲ့သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ- ရဟန်းများတို့ သင်တို့သည် သမာဓိ တရားကိုပွားများဆင်ခြင်ကြ၊ ၎င်းသမာဓိတရားကို ရရှိသောသူသည် မဖောက်ပြန်မှန်ကန်သော တရားကို အမှန်သိမြင်မည်ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့သမာဓိ ရရန်သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ တို့အနက် မိမိပျို့ကြိုက်နှစ်သက်ရာ၊ ဆီလျော်ရာသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခုကို ပရိယတ္တိစာပေများကို ဖတ်ရှုလေ့လာ သင်ကြားခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဆရာကောင်းများထံ စာပေများကို ဖတ်ရှုလေ့လာသင်ကြား ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဆရာကောင်းများထံ နည်းနာခံ၍လေ့လာအားထုတ် ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ လေ့လာပွားများရာသည်။ ထိုသို့လေ့လာ ပွားများ ခြင်းဖြင့် သမာဓိဟု ဆိုအပ်သော စိတ်သည် တည်ငြိမ်မှုများ ရလာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါ သမာဓိမဂ္ဂင်ဟု ဆိုအပ်သော သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ မဂ္ဂင်သုံးပါး ပြည့်စုံလာမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပညာ

ပညာဆိုသည်မှာ “ပကာရေန ဇာနာတိတိ ပညာ” ဟူသော စကားအရ အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့် သိတတ်သောတရားကို ပညာဟူ၍ ခေါ်ဝေါ် လေသည်။ အထူးထူး အပြားပြား အားဖြင့် သိတတ်ခြင်းဆိုသည်မှာ ကာမ ရူပ အရူပဟုဆိုအပ်သော ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားများကို အနိစ္စ=မမြဲဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခ= ဆင်းရဲဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တ= အနှစ်သာရမရှိ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိုယ်မဟုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အမှန် အကန် သိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထိုနည်းတူ ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓ သစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့ကို လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊

ကံ ကံ၏အကျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိခြင်းကိုလည်း ပညာ ဟု ဆိုပါသည်။

ပညာ၏ လက္ခဏာ

ပညာတရားသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ တရားကိုထိုးထွင်း၍သိမြင်ခြင်းဟူသော ပဋိဝေဒလက္ခဏာရှိပါသည်။ ၎င်းပညာတရားသည် စိတ်ကိုပို၍ဖြစ်တတ်သော စေတသိက်(၅၂)ပါးတို့တွင် ပညာစေတသိက်၊ သို့မဟုတ်၊ ပညိန္ဒြေစေတသိက် ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဝိပဿနာတရားဟူသည်လည်း ထိုပညာတရားပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုပညာနှင့်ပြည့်စုံလျှင် မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးတို့တွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်နှင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် ၂-ပါးနှင့် ပြည့်စုံလာမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို လိုလား တောင့်တကြကုန်သော သူတော်စင် အပေါင်းတို့သည် ရှေးရှေးသောဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမဩဝါဒဖြစ်သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ်ကို ပြည့်စုံအောင် လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်လျက် ဒုက္ခခပ်သိမ်းတို့၏ ငြိမ်းအေးရာ အမှန်၊ ပြည်နိဗ္ဗာန်သို့ တက်လှမ်းနိုင်ကြ ပါစေသတည်း။

ယင်း သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် ပြည့်စုံနိုင်ရေးမှာ သာမည ပေါ့ပေါ့ဆဆ အနေဖြင့်ပြုလုပ်၍ မရနိုင်ပါ။ ရေထဲ၌ချထားသည့် ရေသဖန်း သား အစိုကြီးကို မည်မျှပင် မီးရှို့ သော်လည်း မီးမရနိုင်သကဲ့သို့ အိုးအိမ် သားမယားစသော ဝတ္ထုကားမ ကိလေသာ အလျဉ်ထဲ၌ နေထိုင်လျက်မည်မျှ ပင်၊ တရားဘာဝနာ စီးဖြန်းသော်လည်း တရားထူးကို မရနိုင်ကြောင်းကိုလည်း ကောင်းထို့ပြင်ဘဝရေနှင့်ဝေးကွာ ကုန်ပေါ်၌ထားအပ်သော ရေသဖန်းသား အခြောက်ကြီးကို မီးရှို့ သောအခါ ရေနှင့်ဝေးကွာ၍ ခြောက်သွေ့နေသဖြင့် အလွယ်တကူ မီးရနိုင်သကဲ့သို့ ဝတ္ထု ကားမ ကိလေသာ နယ်ပယ်ကို စွန့်ခွာ၍ တရား ဘာဝနာ စီးဖြန်းသောအခါ ကိလေသာ ရေအလျဉ်ကင်းကွာနေ သဖြင့်အလွယ်တကူတရားထူးကို ရနိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း မြတ်စွာဘုရား သခင်သည်မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ မဟာသစ္စကသုတ်(နှာ-၁၇၀)တွင် ဟော ထားသကဲ့သို့ ကိလေသာ ကာမဖြင့် ကျက်စားရာ နယ်ပယ်ဖြစ်သည့် မိမိတို့ ၏ အိုးအိမ် သားမယား စသည်တို့ကို အာလယပြတ် စွန့်ခွာ၍ ကိလေသာ

ကာမ လွတ်ကင်းရာ သင့်လျော်သော ဘုရားကျောင်းကန် ဇရပ်စသည့်နေရာ များ၌ နေ၍ မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာနည်း တမျိုး မျိုးကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်မှသာ ရနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှလည်း ကာမမှ လွတ်မြောက်အောင် ဖြည့်ကျင့်သည့် နေ့ကမ္မပရိမိလည်း ပြည့်စုံ၍ သံသရာ ဘဝတည်းဟူသော ဘဝသုံးပါးမှ လွတ်မြောက်မည် ဖြစ်ကြောင်း တိုက်တွန်းနှိုးဆော် အပ်ပါသည်။

အထူးမှာ - ပါဠိစာပေ မတတ်မြောက်သော သူတော်စင် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဤစာအုပ်တွင် တွေ့ရှိရသော ပါဠိစာပေ အကိုးအကားများကို ချန်လှပ်၍ အဓိပ္ပာယ်သဘောသွားများကိုသာ ဖတ်ရှုစေလိုပါသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူသော ပါဠိတော်များနှင့် အဖွင့်အဋ္ဌကထာများ၊ ဋီကာများ၌ ပါရှိသော ပါဠိစာပေ အကိုးအကားများကို ထည့်သွင်းရေးသားခြင်းမှာ ပါဠိ စာပေတတ်ကျွမ်း၍ ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝသော သူတော်စင် ရဟန်းရှင်လူများ အတွက်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ သတိလစ်ဟင်း၍ အမှားများ ရေးသား ပါရှိပါလျှင် ခွင့်လွှတ်ပါရန် ပန်ကြားတောင်းပန် အပ်ပါသည်။

အုန်းလွင်
၂၀၆-၂၅
ရန်ကင်းမြို့

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာပွားများနည်း

အခန်း (၁)

သမထဘာဝနာကထာ

သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာအကြောင်း

သင်္ဂါယနာတင် ခေတ်အဆက်ဆက်က အသိအမှတ် အတည်ပြုထားခဲ့သော နိကာယ်ငါးရပ်၊ ပိဋကတ်သုံးသွယ်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာ အဖြာဖြာတို့၌ပါရှိသော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ သိက္ခာများကို လိုက်နာကျင့်ကြံပွားများနေကြကုန်သော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်စင်တို့သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော တဘက်ကမ်းကို ကူးလို့ကြလျှင် သမထယာဉ်ဝိပဿနာယာဉ် နှစ်မျိုးတို့ အနက် ကြိုက်ရာယာဉ်တမျိုးမျိုးကိုစီး၍လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် သမထ၊ ဝိပဿနာယာဉ် နှစ်မျိုးစလုံးကိုစီး၍လည်းကောင်း သွားနိုင်ကြပါသည်။ ထိုသို့ သွားနိုင်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊ နိဒါနာဒီကထာ၊ ပထမ (နှာ-၁၅) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်-

“သမထယာနိကဿ ဟိ ဥပစာရပ္ပနာပုဗ္ဗောဒိံ သမာဓိံ ဣတရဿ ခဏိကသမာဓိံ ဥဘယေသမ္ပိ ဝိမောက္ခမုခတ္တယံ ဝိနာ န ကဒါစိပိ လောကုတ္တရာဓိဂမော သမ္ဘဝတိ”။

အနက်

ဟိ၊ အကျယ်ချဲ့၍ဆိုဦးအံ့။ သမထယာနိကဿ၊ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား။ (ဝါ) သမထယာဉ်ကို စီး၍သွားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား။ ဥပစာရပ္ပနာပုဗ္ဗောဒိံ၊ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိအပြားရှိသော။ သမာဓိံ၊ နှစ်ပါးသောသမာဓိကို။ ဝိနာ၊ ကြည့်၍လည်းကောင်း။ ဣတရဿ၊ ဤသမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်မှတစ်ပါးသော ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား၊ (ဝါ) ဝိပဿနာယာဉ်ကိုစီး၍ သွားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား။ ခဏိကသမာဓိံ၊ ခဏိကသမာဓိကို။ ဝိနာ၊ ကြည့်၍လည်းကောင်း။

ဥဘယေသမ္ပိ၊ သမထယာနိက ဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ် နှစ်ဦးတို့အားလည်း။
 ဝိမောက္ခမုဒတ္တယံ၊ ဝိမောက္ခတရားသုံးပါးအပေါင်းကို၊ (ဝါ) အနိစ္စာနုပဿနာ
 စသော တရားသုံးပါးအပေါင်းကို။ ဝိနာ၊ ကြည်၍လည်းကောင်း။ ကဒါစိပံ၊
 တရံတမါမျှလည်း။ လောကုတ္တရာမဂ္ဂမော၊ လောကုတ္တရာ တရားကို ခြင်းသည်။
 (ဝါ) မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တရားကိုရခြင်းသည်။ နသ မ္ဘဝတံ၊ မပြစ်နိုင်ချေ။

ထို့ကြောင့် သမထယာဉ်ကိုစီး၍ နိဗ္ဗာန်သို့သွားလိုသော သမထယာနိက
 ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထမဦးစွာ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ နှစ်မျိုးတို့အနက်
 ဥပစာရသမာဓိတမျိုးကိုဖြစ်စေ၊ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိ နှစ်မျိုးလုံးကို
 ဖြစ်စေရရန် လိုအပ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းသမာဓိများအပေါ်မှ တည်၍
 အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော ဝိပဿနာတရားများကို ပွားများ အားထုတ်
 မှသာ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော တဘက်ကမ်းသို့ ရောက်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါ
 သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊ ဒုတိယ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ-
 ဝဏ္ဏနာ(နှာ-၃၅၀)တွင် “ဈာနေ ဈာနုပစာရေ ဝါ ပတိဋ္ဌာယ ဝိပဿနံ
 အနုယုဉ္ဇန္တဿေတံ နာမံ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ အနက်မှာ-တော်နာမံ၊ ဤ
 သမထယာနိကဟူသော အမည်သည်၊ ဈာနေဝါ၊ အပ္ပနာဈာန် သမာဓိ၌လည်း
 ကောင်း၊ ဈာနုပစာရေဝါ၊ အပ္ပနာဈာန် အနီး၌ ဖြစ်သော ဥပစာရဈာန်
 သမာဓိ၌လည်းကောင်း၊ ပတိဋ္ဌာယ၊ တည်၍၊ ဝိပဿနံ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ
 ဟူသော ဝိပဿနာတရားများကို။ အနုယုဉ္ဇန္တဿ၊ အဖန်ဖန်တလဲလဲ ပွားများ
 အားထုတ်သော ယောဂီ၏။ နာမံ၊ အမည်တည်း။

သို့ဖြစ်ပါ၍ ဤသမထဘာဝနာကထာ၌ နိဗ္ဗာန်ရောက်နိုင်ရန် အဓိကဖြစ်
 သော ဝိပဿနာတရားများကို ပွားများရာ၌ များစွာအထောက်အပံ့ ပြုသော
 ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိရရှိရန် နည်းလမ်းများကိုဖော်ပြသော သမထ
 ကမ္မဋ္ဌာနအဓိပ္ပာယ်၊ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းလေးဆယ်၊ စရိုက်ခြောက်ပါး၊ စရိုက်နှင့်
 ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း အဓိပ္ပာယ်၊ အာနာပါန သမထ
 ကမ္မဋ္ဌာန်းမပွားများမီ ကြိုတင်ပြုဖွယ်ကိစ္စများ၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကိုယ်
 တွေ စတင်ပွားများပုံ အကျဉ်း၊ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကျင့်ပုံ ကျင့်စဉ်နည်း
 (ဝဋ်ပတ္တိက္ကမ)ကို ပိဋကကျမ်းဂန်လာ ဟောစဉ်တရား (ဒေသနက္ကမ) နည်းဖြင့်
 အလုံးစုံ၍ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းပွားများပုံကို ဝိသုဒ္ဓိ

မဂ်အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာစကားချပ်တို့ဖြင့် တိုက်ဆိုင်နှိုးနှေးနေချက်၊ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများရခြင်းအကျိုးများကို အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ဖော်ပြထား ပါသည်။

ဘာဝနာ၏ အဓိပ္ပာယ်

ဘာဝနာ ဆိုသည်မှာ အကျဉ်းအားဖြင့် ပွားများခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အကျယ်အားဖြင့် သမထဘာဝနာ ဝိပဿနာဘာဝနာ တပါးပါးကို မိမိ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပွားများမှု၊ အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် တိုးပွား လာအောင် ပွားများမှုဖြစ်ပါသည်။

ကမ္မဋ္ဌာန်းအဓိပ္ပာယ်

ကမ္မဋ္ဌာန်းဆိုသည်မှာ အကျဉ်းအားဖြင့် သမထဝိပဿနာများကို အားထုတ် ပွားများသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အာရုံများဖြစ်ပါသည်။ အကျယ်အား ဖြင့် သမထဘာဝနာများကို အားထုတ်ပွားများသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းအစရှိသော အာရုံများနှင့် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို အား ထုတ်ပွားများသည့်အခါ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု ရှုအပ်သော ရုပ် နာမ် အာရုံများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ပါဠိအထောက်အထားမှာ— ကမ္မဿဋ္ဌာနံ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ။ ကမ္မဿ၊ သမထဘာဝနာ ဝိပဿနာဘာဝနာ အားထုတ်မှု၏။ ဋ္ဌာနံ၊ တည်ရာ အာရုံတည်း။ ယင်းပါဠိကို ရည်ရွယ်၍ ဋီကာဆရာက ဒုဝိခဘာဝနာ ကမ္မဿ၊ နှစ်ပါးအပြားရှိသော သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာကို အားထုတ်မှု၏။ ပဝတ္တိဋ္ဌာနတာယ၊ ဖြစ်ခြင်း၏ တည်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်။ ကမ္မဋ္ဌာနဘူတံ၊ ကမ္မ ဋ္ဌာန်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။ အာရမ္မဏံ၊ အာရုံတည်းဟု အဓိပ္ပာယ်ကို ဖွင့်ဆို ဖော်ပြ ထားပါသည်။

ဘာဝနာ ၂-ပါး

ဘာဝနာသည် သမထဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပါသည်။ ယင်း သမထဝိပဿနာဘာဝနာများကို ပွားများ အားထုတ်ခြင်း အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အာရုံများသည်ပင် ပွားများခြင်း၊ အားထုတ်

ခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စားခေါ်ဝေါ်ကြပြန်သည်။

သမထကမ္မဋ္ဌာန်း

သမထဆိုသည်မှာ အကျဉ်းအားဖြင့် ငြိမ်းအေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကျယ် အားဖြင့် ရဟန်းရှင်လူတို့သည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ပွားများ အားထုတ် သည့်အခါ ယင်းတို့၏စိတ်သန္တာန်ဝယ် ရှေးအခါက စိတ်အေးငြိမ်းမှုကို နှောင့် ယှက်ဖျက်ဆီးတတ်သော လိုချင်တောင့်တမှုစသော အနှောင့်အယှက်(နိဝရဏ) တရားများကို အခိုက်အတန့်ခဏ၌ ငြိမ်းအေးစေခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ပါဠိ အားဖြင့် “ကာမစ္ဆန္ဒာဒိနိဝရဏာနိ သမေတိ ဝူပသမေတိတိ သမထော” ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ လိုချင်တောင့်တမှုကာမ(ကာမစ္ဆန္ဒ)စသော အနှောင့်အယှက် (နိဝရဏ)တရားတို့ကို ငြိမ်းအေးစေတတ်သောကြောင့် သမထဟု ဆိုလိုပါ သည်။ ထိုသမထသည်ပင် ကမ္မဋ္ဌာန်းမည်ပါသည်။ ပါဠိအလိုအားဖြင့် ‘သမထောစ သော ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စာတိ သမထကမ္မဋ္ဌာနံ’ ဖြစ်ပါသည်။ အနက်မှာ သမထောစ၊ သမထလည်းဟုတ်၏။ သော၊ ထိုသမထဟူသည်။ ကမ္မဋ္ဌာနဉ္စ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းလည်း မည်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ သမထကမ္မဋ္ဌာနံ၊ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းမည်၏။

သမထကမ္မဋ္ဌာန်း-၄၀

သမထဘာဝနာ၏ အာရုံဖြစ်သော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ၄၀-ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- (၁) ကသိုဏ်း - ၁၀-ပါး
- (၂) အသုဘ - ၁၀-ပါး
- (၃) အနုဿတိ - ၁၀-ပါး
- (၄) အပ္ပမညာ - ၄-ပါး
- (၅) အာရပ္ပ - ၄-ပါး
- (၆) သညာ - ၁-ပါး
- (၇) ဝဝတ္ထာန် - ၁-ပါး

ပေါင်း - ၄၀-ပါး

ယင်းသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) တို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နောက်ဆက်တွဲတွင် ကြည့်ပါ။

စရိုက် ၆-ပါး

စရိုက်ဆိုသည်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ စိတ်သန္တာန်၌ ပင်ကိုမူလ ဖြစ်နေကျထက် လွန်ကဲပိုမို၍ အဖြစ်များခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ယင်းစရိုက်များမှာ ၆-ပါးရှိ ပါသည်။ ယင်း ၆-ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

(၁) ရာဂ စရိုက်=လှည့်ပတ်ခြင်း၊ စဉ်းလဲခြင်း၊ မာနကြီးခြင်း၊ အလိုကြီးခြင်း၊ မရောင့်ရဲခြင်း စသော အကုသိုလ်မှု၌ ပိုမိုကဲလွန်သော စိတ်ရှိသူ။

(၂) ဒေါသစရိုက်=အမျက်ထွက်ခြင်း၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ မနာလိုဝန်တိုခြင်း၊ ဆိုဆုံးမခက်ခြင်း၊ ကျေးဇူးကို မသိတတ်ခြင်း စသော အကုသိုလ်မှု၌ ပိုမိုကဲလွန်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသူ။

(၃) မောဟစရိုက်=စိတ်မငြိမ်သက်ခြင်း၊ ပူပန်တတ်ခြင်း၊ စိတ်ညှိုးနွမ်းပင်ပန်းခြင်း၊ ယုံမှားသံသယရှိခြင်း၊ အဆင်အခြင် မရှိခြင်း၊ သတိကင်းခြင်း စသော အကုသိုလ်အမှု၌ ပိုမိုလွန်ကဲသောစိတ်ရှိသူ။

(၄) သဒ္ဓါစရိုက်=စွန့်ကြဲ ပေးကမ်းလိုခြင်း၊ သူတော်ကောင်းကို တွေ့မြင်လိုခြင်း၊ သူတော်ကောင်းတရားကို ကြားနာလိုခြင်း၊ မလှည့်ပတ်ခြင်း၊ ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညိုခြင်းစသော ကုသိုလ်တရား၌ ပိုမိုကဲလွန်သော စိတ်ရှိသူ။

(၅) ဗုဒ္ဓိ စရိုက်=ဆိုဆုံးမလွယ်ခြင်း၊ အတိုင်းအရှည်သိခြင်း၊ မိတ်ဆွေကောင်းကို အလိုရှိခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ နှိုးကြားခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ကင်းခြင်း စသော ကုသိုလ်တရား၌ ပိုမိုလွန်ကဲသော စိတ်ရှိသူ။

(၆) ဝိတက်စရိုက်=စကားများခြင်း၊ အပေါင်းအဖော်၌ မွေ့လျော်ခြင်း၊ မတည်ကြည်ခြင်းစသော အကုသိုလ်တရား၌ ပိုမို လွန်ကဲသော စိတ်ရှိသူ။

စရိုက်နှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း

သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့အနက် ရာဂစရိုက်ရှိသောသူအား အသုဘ ၁၀-ပါးနှင့် ကာယဂတာသတိဟူသော ၁၁-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် သင့်လျော်ပါသည်။

ဒေါသစရိုက်ရှိသောသူအား နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ ဩဒါတ ကသိုဏ်း ၄-ပါးနှင့် အပ္ပမညာ ၄-ပါးဟူသော ၈-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် သင့်လျော်ပါသည်။

မောဟစရိုက် ရှိသောသူအား အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် သင့်လျော်ပါသည်။

သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသောသူအား ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိဟူသော အနုဿတိ ၆-ပါးသည် သင့်လျော်ပါသည်။

ပညာစရိုက်ရှိသောသူအား မရဏာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိနှင့် သညာဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃-ပါးတို့သည် သင့်လျော်ပါသည်။

ဝိဘက်စရိုက် ရှိသောသူအား အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် သင့်လျော်ပါသည်။

ကြွင်းကျန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် အားလုံးသောသူတို့အား သင့်လျော်ပါသည်။ သို့ပါ၍ အဆိုပါ သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်လိုသူ သူတော်စင်ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလေ့အကျင့်ဝါသနာ အားလျော်စွာ စရိုက် ၆-ပါးနှင့် ပူးတွဲယှဉ်ကပ်၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ သူတော်စင်ယောဂီတို့သည် မိမိတို့၏ အလေ့အကျင့်ဝါသနာများကို ချင့်ချိန်၍ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရွေးချယ်ပြီး အားထုတ်ပွားများစေလိုပါသည်။ ဤအခြေခံ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာရှုနည်းကျမ်းတွင်မူ ရွေးဘုရားရဟန္တာများနှင့် သူတော်စင်ယောဂီတို့ ရွှေဦးစွာ အားထုတ်ပွားများအပ်သော ယခုခေတ် ပုဂ္ဂိုလ်အများနှင့်သင့်လျော်သည်ကို ထင်ရသော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ် ပွားများနည်း အကျဉ်းချုပ်ကိုသာ ဖော်ပြပါမည်။

အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့အနက် အနုသတိ ၁၀-ပါးတွင် ပါဝင်သော အာနာပါနသတိကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်ပါသည်။ အာနာပါနသတိ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ဝင်သက် ထွက်သက် (ဝါ) ငင်လေ ထွက်လေ တို့ကို သတိဖြင့် မှတ်သားခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ အာနာပါနသတိ ဟူသော ပါဠိ၌ အာန+အပါန+သတိ ဟု သုံးပုဒ်ခွဲခြား၍ သိရပါမည်။ အာန၊ ထွက်သက်။ အပါန၊ ဝင်သက်။ သတိ၊ မှတ်သားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဓိပ္ပာယ်ကား ဝိနည်း ပိဋကတို့အလိုဖြစ်စဉ် (ပဝတ္တိက္ကမ) အားဖြင့် ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာပိဋကတို့အလို ကျင့်စဉ်(ပဋိပတ္တိက္ကမ) အားဖြင့် ဖော်ပြရလျှင် အာန၊ ဝင်သက်။ အပါန၊ ထွက်သက်လို့ အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ သို့ပါ၍ အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကျင့်ကြံအားထုတ် ပွားများလိုသော သူတော်စင် ယောဂီတို့သည် သုတ္တန်နှင့် အဘိဓမ္မာ ပိဋကအလို ကျင့်စဉ် (ပဋိပတ္တိက္ကမ) အားဖြင့် အာနာပါနကို ဝင်သက်၊ ထွက်သက် (ဝါ) ငင်လေ ထွက်လေဟူ၍ ယူဆစေလိုပါသည်။ သို့မှသာ လက်တွေ့အားထုတ်ရာ၌ အမှတ်ရလွယ်ကူမည်ဖြစ်ပါသည်။ (အာနနှင့်အသာသ၊ အပါနနှင့် ပသာသပရိယာယ်တူ ဖြစ်ပါသည်။)

အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများနည်း

အာနာပါနသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများနည်းကို (၁) ဒီဃနိကာယ် သုတ် မဟာဝါပါဠိတော် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် (အာနာပါနဗ္ဗ)၊ (၂) မဇ္ဈိမနိကာယ် မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် (အာနာပါနပဗ္ဗ)၊ (၃) မဇ္ဈိမနိကာယ် ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော် အာနာပါနသတိသုတ် (နှာ-၁၂၂)၊ (၄) သံယုတ္တနိကာယ် မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော် အာနာပါနသံယုတ္တ၊ ကေဓမ္မသုတ် (နှာ-၂၇၁)၊ (၅) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ ဒသကနိပါတ် ပါဠိတော်ဂီရိမာနန္ဒသုတ် (နှာ-၃၄၄)၊ (၆) ခုဒ္ဒကနိကာယ် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ပါဠိတော် (မဟာဝဂ္ဂ၊ အာနာပါနသတိကထာ)၊ (၇) ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝိနယ ပိဋက ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော် (နှာ ၈၈)၊ (၈) ခုဒ္ဒကနိကာယ် ဝိနယပိဋက ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာဒုတိယ၊ (နှာ-၉)၊ (၉) ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ(ပထမတွဲ)

အာနာပါနဿတိကထာတို့၌ အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ဆို ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။
 ယင်းပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖော်ပြသော နည်းများသည် အလွန်
 ကျယ်ဝန်း၍ ပါရမီနုနယ်သော အားထုတ်စ သူတော်စင် ယောဂီများသည်
 မှတ်သားလိုက်နာ ကျင့်ကြံအားထုတ်ရန် ခက်ခဲမည်ဖြစ်သဖြင့် ဤစာအုပ်ငယ်၌
 စိတ်တည်ငြိမ်မှု (သမာဓိ)တရားကို လျင်မြန်စွာ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် ပါဠိတော်
 အဋ္ဌကထာနည်း မလွတ်စေပဲ အတိုဆုံး အမြန်ဆုံးနည်းကိုသာ ဖော်ပြပါမည်။

အခန်း (၂)

အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်း မပွားများမီ ကြိုတင်ပြုဖွယ်ကိစ္စများ

အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း မပွားများမီ ကြိုတင်ပြုဖွယ်ကိစ္စများမှာ—

(၈) မျိုးရှိပါသည်။ ယင်း (၈)မျိုးမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- (၁) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့်နေရာကို ရွေးချယ်ခြင်း၊
- (၂) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့်အချိန်ကို ရွေးချယ်ခြင်း၊
- (၃) ရတနာသုံးပါးနှင့် ဆရာမိဘတို့အား ရှိခိုးကန်တော့ခြင်း၊
- (၄) သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ သီလဆောက်တည်ခြင်း၊
- (၅) မေတ္တပို့ အမျှဝေခြင်း၊
- (၆) အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်း တောင်းခြင်း၊
- (၇) အပြစ်ကြီး အပြစ်ငယ်တို့ကို ခွင့်လွှတ်ရန်တောင်းပန်ခြင်း၊
- (၈) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် ထိုင်နည်းကို ရွေးချယ်ခြင်း။

ဤကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု (၈)မျိုးတို့ကို တခုစီရှင်းလင်းဖော်ပြပါမည်။

(၁) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့်နေရာကို ရွေးချယ်ခြင်း

မြတ်စွာဘုရားသခင်ဟောကြားတော်မူခဲ့သော သတိပဋ္ဌာနသုတ်ပါဠိတော်၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ပါဠိတော်များ၌ ပါရှိသည့်အတိုင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်ရာ အသင့်လျော်ဆုံး၊ အကောင်းဆုံးဖြစ်သော နေရာများမှာ ၁-တောင်အရပ်၊ ၂-သစ်ပင်ရင်း၊ ၃-ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၊ ၄-လုံခြုံ မှောင်သော နေရာ စသည်များ ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်အဓိပ္ပာယ်

- (၁) ဘောအရပ်ဆိုသည်မှာ မြို့ရွာတံခါးမှ ပြင်ပအရပ်ဒေသ အားလုံးကို ဆိုလိုပါသည်။ (ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၊ အပိုဒ် ၁၆၄)။

(၂) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့်အချိန်ကို ရွေးချယ်ခြင်း

အိမ်မှုကိစ္စ ဆောင်ရွက်နေသူများ အတွက် ကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်ရန် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့်အချိန်မှာ ညအချိန်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အားလပ်နေသူများအတွက်မူ နေ့အချိန်လည်း ကောင်းပါသည်။ အကောင်းဆုံး အချိန်မှာ နံနက် ၄-နာရီမှ ၆-နာရီအချိန်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအချိန်သည် အခြားသူများ အိပ်ရာမှမထသေး၍ အသံဗလံများ နည်းပါးသည့်အချိန်ဖြစ်ပါသည်။ စိတ်တည်ငြိမ်မှု(သမာဓိ)မရခင် တိတ်ဆိတ်မှကောင်းပါသည်။ သမာဓိရလျှင် ဆူညံသံများအတွက် အရေးမကြီးတော့ချေ။

(၃) ရတနာသုံးပါးနှင့် ဆရာမိဘတို့အား ရှိခိုးကန်တော့ခြင်း

ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာဟု ဆိုအပ်သော ရတနာသုံးပါးနှင့် ဆရာသမား မိဘတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်စင်များအတွက် အထွတ်အထိပ်ထားအပ်သည့်ကျေးဇူးရှင်များဖြစ်ကြပါသည်။ အကယ်၍ ရတနာသုံးပါးနှင့်ဆရာမိဘတို့

(၂) သစ်ပင်ရင်းဆိုသည်မှာ၊ သစ်ပင်၏အရင်း၌ ခုတင်ကိုဖြစ်စေ၊ ကွပ်ပျစ်ကိုဖြစ်စေ၊ မြက်ကိုဖြစ်စေ၊ သစ်ရွက်ကိုဖြစ်စေ၊ ကောက်ရိုးကိုဖြစ်စေ ခင်းထားပြီးလျှင် ထိုအခင်းပေါ်၌ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ လမ်းလျှောက်ခြင်းကို ပြုနိုင်သောနေရာကို ဆိုလိုပါသည်။ (ပဋိသမ္ဘိဒါမင်္ဂ၊ အပိုဒ်-၁၆၄)။

(၃) ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်ဆိုသည်မှာ ရဟန်း ရှင်လူ တို့နှင့် မရောနှောနိုင်သော ဘုရား၊ ကျောင်းကန်၊ ဇရပ် စသော နေရာကို ဆိုလိုပါသည်။

(၄) လုံ၍ မှောင်သော နေရာဆိုသည်မှာ မိမိအိမ်ရှိ ဘုရားခန်း ဖြစ်စေ၊ အိမ်သူအိမ်သားများနှင့် မရောနှောနိုင်သော လုံခြုံသောနေရာကို ဖြစ်စေ ဆိုလိုပါသည်။

အထူးမှာ- အထက်ပါနေရာ ရွေးချယ်မှုသည် အားထုတ်ခါစ ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ဖြစ်ပါသည်။ သမာဓိရင့်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်များ အတွက်မူ နေရာမရွေး အားထုတ်နိုင်ပါသည်။

အပေါ်၌မေ့လျော့၍ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စိတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပြစ်မှားခဲ့သည်ရှိသော် ယင်းအပြစ်တို့မှ ပပျောက်စေခြင်းငှာ ရှိခိုးကန်တော့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအပြစ်များသည် သမထဝိပဿနာ အားထုတ် ပွားများမှု အောင်မြင်နိုင်ရေးအတွက် အတားအဆီးများဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုရှိခိုးကန်တော့ခြင်းအမှုသည် သရဏဂုံနှင့်တကွ သီလမခံယူမီ ဩကာ သဆို၍ ရှိခိုးကန်တော့ရာ၌ ပါဝင်ခဲ့လျှင် သီးခြားရှိခိုးကန်တော့ရန် မလိုတော့ချေ။

(၄) သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ သီလဆောက်တည်ခြင်း

စိတ်တည်ငြိမ်မှု(သမာဓိ)ကို ရရှိရန် အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကိုပြုလုပ်ရာ၌ သီလစင်ကြယ်မှုသည် အရေးကြီးဆုံးသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် သီလစင်ကြယ်ရန် သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ သီလဆောက်တည်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ သီလသည် နိဒါန်း၌ ဖော်ပြခဲ့သည့် (၄)မျိုး ရှိသည့်အနက် မစောင့်ထိန်းလျှင် အပြစ်ရှိသည့် လူ့ သီလဟု ဆိုအပ်သော ငါးပါးသီလပင်ဖြစ်ပါသည်။ တတ်နိုင်၍ ရှစ်ပါးသီလ၊ ကိုးပါးသီလနှင့် ဆယ်ပါးသီလတို့ကို စောင့်ထိန်းလျှင်သာ၍ အကျိုးရှိပါသည်။

(၅) မေတ္တာပို့အမျှဝေခြင်း

သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ သီလဆောက်တည်ပြီးနောက် မိမိကိုယ်စောင့်နတ် မိမိကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်ရန် နေရာတွင် စောင့်ရှောက်ကြည့်နတ်များနှင့် (၃၁) ဘုံရှိ လူ့နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား ကျန်းမာ ချမ်းသာ စေရန် ဆုတောင်းမေတ္တာပို့ပြီးနောက် မိမိ၏ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို အမျှပေးဝေရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဆုတောင်းမေတ္တာပို့ အမျှဝေခဲ့လျှင် မိမိ၏ကိုယ်စောင့်နတ်၊ မိမိကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်သည့်နေရာတွင် စောင့်သောနတ်၊ အိမ်စောင့်နတ်၊ ရွာစောင့်နတ်၊ မြို့စောင့်နတ် စသော အားလုံးသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည် တရားထိုင်ခြင်းကို နှောင့်ယှက်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဘေးရန်မှ ကာကွယ်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ နှောင့်ယှက်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း မေတ္တာနှင့် အမျှပေးဝေမှု၏ အကျိုးဆက်ကို ခံယူရ၍ မိမိကို စောင့်ရှောက်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်လက်ထက်တော်၌ ရဟန်းအချို့သည် မြတ်စွာဘုရားသခင်ထံတော်မှ

တရားများကိုခံယူ၍ သစ်ပင်ရင်းများ၌ သွားရောက် အားထုတ်ရာ သစ်ပင်ကို စောင့်သော နတ်များက နှောင့်ယှက်သဖြင့် ထိတ်လန့်ပြီး ဘုရားသခင်ထံ ပြန်လည်လျှောက်ထားကြသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်က မေတ္တာပို့ပြီးမှ တရားအားထုတ်ရန် ညွှန်ကြားသဖြင့် ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း မေတ္တာပို့ပြီး တရားအားထုတ်မှ တရားများကို ကောင်းမွန်စွာ ရရှိကြတော့သည်။

(၆) အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်းကိုဘုရားထံတောင်းခြင်း

မေတ္တာပို့ အမျှဝေပြီးနောက် မြတ်စွာဘုရားသခင်ထံ အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို တောင်းရမည်။ ကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်းရာ၌ မြန်မာစကားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ပါဠိစကားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကြိုက်နှစ်သက်ရာ တခုခုဖြင့် တောင်းခံလျှင်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

မြန်မာစကားဖြင့် ဘုရားထံတောင်းခံခြင်း

အရှင်မြတ်ဘုရား၊ တပည့်တော်သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ပါရခြင်းအကျိုးငှာ အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို တောင်းခံပါ၏၊ တပည့်တော်အား သနားသဖြင့် ပေးတော်မူပါဘုရား။

ပါဠိစကားဖြင့် ဘုရားထံတောင်းခံခြင်း

အဟံဘန္တေ သံသာရဝဋ္ဋဒုက္ခတော မောစနတ္ထာယ အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာနံ ယာစာမိ။ ဒေထ မေ ဘန္တေ တံကမ္မဋ္ဌာနံ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ။

ဒုတိယမ္ပိ၊ အဟံဘန္တေ..... ဥပါဒါယ။
ဓာတိယပိ၊ အဟံဘန္တေ..... ဥပါဒါယ။

အနက်။ ဘန္တေ၊ အရှင်ဘုရား။ အဟံ၊ တပည့်တော်သည်။ သံသာရဝဋ္ဋဒုက္ခတော၊ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ။ မောစနတ္ထာယ၊ ထွက်မြောက်ပါရခြင်းအကျိုးငှာ။ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို။ ယာစာမိ၊ တောင်းခံပါ၏။ ဘန္တေ၊ အရှင်ဘုရား။ အနုကမ္ပံ၊ အစဉ်သနားခြင်းကို။ ဥပါဒါယ၊ အကြောင်းပြု၍။ မေ၊ တပည့်တော်အား။ တံကမ္မဋ္ဌာနံ၊ ထိုကမ္မဋ္ဌာန်းကို။ ဒေထ၊ ပေးသနားတော်မူပါဘုရား။

(ဂ) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့်ထိုင်နည်းကို ရွေးချယ်ခြင်း ၁၃

ဒုတိယမြို့၊ နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း..... .. ဒေထ၊ ပေးသနားတော် မူပါဘုရား။

တတိယမြို့၊ သုံးကြိမ်မြောက်လည်း..... ..ဒေထ၊ ပေးသနားတော် မူပါဘုရား။

(၇) အပြစ်ကြီးအပြစ်ငယ်တို့ကို ခွင့်လွှတ်ရန် တောင်းပန်ခြင်း

အစမထင် သံသရာအတွင်းတွင် ကျင်လည်ခဲ့ရာ၌ မပြစ်မှား သင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပြစ်မှားမိခဲ့သည်ရှိသော် ယင်းအပြစ်မှ ချမ်းသာပေး ရန် ရှိသေစွာ ရှိခိုးဘောင်းပန်ရမည်။ ယင်း အပြစ်များသည် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၏ အတားအဆီး အနှောင့်အယှက်ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ မိမိကို ပြစ်မှား ကျူးလွန်သူများရှိလျှင်လည်း ခွင့်လွှတ်ကြောင်း ပြောဆိုရမည်။

(ဂ) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် ထိုင်နည်းကိုရွေးချယ်ခြင်း

အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ထိုင်ရာ၌ ယောကျ်ားယောကျ်ား ဖြစ်လျှင် မဟာသတိပဋ္ဌာန်ပါဠိတော်လာသည့်အတိုင်း မဟာပလ္လင်ခွေ ထိုင်နည်းကို ထိုင် ရမည်။ မဟာပလ္လင်ခွေထိုင်နည်းဆိုသည်မှာ ဘယ်ဘက်ခြေကိုအောက်ကထား၊ ညာဘက်ခြေကို အပေါ်ကထား၍ အထက်ပိုင်းကို အလိုက်သင့် ဖြောင့်မတ်စွာ ထားရမည်။ တင်ပလ္လင်ခွေထက်တွင် ဘယ်လက်ကို အောက်ကထား၊ ညာလက် ကို အပေါ်ကတင်ကာ လက်ခွဲချင်းထိ၍ မျက်လွှာချပြီး ထိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါ သည်။ သို့ရာတွင် ကြာမြင့်စွာထိုင်နိုင်အောင် ခြေသလုံးချင်းမထပ်ပဲ အလိုက် သင့် ထိုင်ကောင်းသလို ထိုင်နိုင်ပါသည်။ ထိုင်သောအခါ တောင်၍ ထိုင်ပါနှင့်၊ အားမစိုက်ပါနှင့်၊ စိတ်ကိုတင်းမထားပါနှင့်၊ မိန်းမယောကျ်ားဖြစ်လျှင် မိထွေး တော်ဂေါတမီ စသည်တို့ ထိုင်သော အဒ္ဓပလ္လင်ခွေထိုင်ခြင်းကို ထိုင်ရမည်။ အဒ္ဓ ပလ္လင်ခွေထိုင်နည်းဆိုသည်မှာ ယခုကာလ အမျိုးသမီးများ ကြုံကြုံပုဆစ်တုပ် ထိုင်သကဲ့သို့ ထိုင်နည်းကို ဆိုလိုပါသည်။

မှတ်ချက်အဓိပ္ပာယ်

(၁) ကိုယ်ကိုဖြောင့်မတ်စွာ ထားခြင်းအားဖြင့် တရားထိုင်သူ၏

အခန်း (၃)

အာနာပါနသပထကမ္မဋ္ဌာန်း စတင်ပွားများပုံ

ယခု ရေးသား ဖော်ပြအံ့သောနည်းသည် ကိုယ်တိုင် လက်တွေ့ ကျင့်သုံး၍ တရားထူး တရားမြတ်ကို သိမြင်ပြီး မိမိ၏ တပည့်များအား မိမိကဲ့သို့ တရားထူး တရားမြတ်ကို သိမြင်စေရန် ပြပေးခဲ့သော ဆရာကောင်းများထံမှ ကိုယ်တိုင် လက်တွေ့ ကျင့်သုံး ပွားများခဲ့သော နည်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနည်းသည် ပိဋက ကျမ်းဂန်လာ စကားရပ်များနှင့် မဆန့်ကျင်ပါ။ တသဘောတည်းဖြစ်ပါသည်။ ပိဋကကျမ်းဂန်လာ အားထုတ်နည်းများကို လာမည့်အခန်း (၄)နှင့် (၅) တို့တွင် အကျယ်ဖော်ပြထားပါသည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ဖော်ပြပါ သင့်လျော်ရာ နေရာတခုခု၌ထိုင်ပြီး လျှင် နှာသီးဖျား၊ နှာသီးဝဉ်း တိုးထိဝင်ထွက်သွားသော ဝင်လေထွက်လေ တို့ကို ပကတိ မိမိရှုထုတ်နေကျအတိုင်း ရှုထုတ်၍ စိတ်ကို နှာသီးဖျား၊ နှာသီး ဝဉ်း ဝင်လေ ထွက်လေတို့ တိုးထိ ဝင်ထွက် သွားသော နေရာမှာ ထားပါ။ မောဒအောင်ပန်းအောင် မရှုထုတ်ရပါ။ အထူးသဖြင့် အားထုတ်သူသည် နှာသီး

တဆယ့်ရှစ်ခုသောကျောဆစ်ရိုးတို့သည် ထိပ်အစွန်းချင်း ညီနေသဖြင့် အရေ၊ အသား၊ အကြောတို့သည် ညီမျှကြကုန်သည်။ ထိုသို့ ညီမျှနေသဖြင့် ကိုက်ခဲနာကျင်ခြင်းစသော ဝေဒနာများ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။ ဝေဒနာများ မဖြစ်ပေါ်သဖြင့်စိတ်၏တည်ငြိမ်မှု(သမာဓိ) ကို ရရှိ၍ အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်လည်း မယုတ်လျော့ပဲ ကြီးပွားတိုးတက်လာနိုင်ပါသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်(ပ)နာ ၂၆၂၊ ပိုဒ်ရေ+၂၁၈)

ဖျား၊ နှာသီးဝမှ အတွင်းသို့ဝင်သွားသော ဝင်လေ၊ အပသို့ ထွက်သွားသော ထွက်လေတို့နောက်သို့ စိတ်ကိုမရောက်စေပဲ၊ နှာသီးဖျား နှာသီးဝ၌ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ ထိတိုင်းထိတိုင်း အစဉ်အတိုင်း သိ၍သိ၍ နေအောင်သာသတိထား နေပါ။ တခါတရံစိတ်သည် တွေ့ပြီးသောအာရုံ၊ တွေ့ရလတ္တံ့သော အာရုံများ သို့ ရောက်သွားတတ်သည်။ ထိုအခါစိတ်ကို ဝင်လေထွက်လေ တိုးဝေ့ ထိခိုက် သွားသော နှာသီးဖျား၊ နှာသီးဝတို့မှာပြန်ထားပါ။ တခါတရံ ပျင်းရိထိုင်း မှိုင်း၍ အိပ်ချင်လာတတ်သည်။ ထိုအခါပြင်၍ ရှူထုတ်ပေးပါ။ မအိပ်ပဲ တနေ့လုံး တညလုံး လွန်စွာ အားမထုတ်ပါနှင့်၊ အလွန်လိုချင်သော စိတ်လဲ မထားမိရန် သတိထားပါ။ ယုံကြည်သဒ္ဓါ၊ ဆင်ခြင်မှုပညာ၊ အားထုတ်မှုဝီရိယ၊ တည်ငြိမ်မှုသမာဓိတို့ ညီမျှအောင်ညှိ၍ အားထုတ်ရန်သတိထားပါ။ ရှူထုတ် ဖန်များလျှင် “မုဆိုး စိုင်သင်” ဆိုသကဲ့သို့ မိမိအလုပ်က မိမိကို သင်ပြသွား၍ သမာဓိ တည်ကြည်လာလိမ့်မည်။ ဤကဲ့သို့ ရှူထုတ်ဖန်များ၍ သမာဓိတည် လာလျှင် စက္ကန့်ပိုင်း၊ မိနစ်ပိုင်းလောက် ကြာအောင် နိမိတ်များ မြင်လာပါ လိမ့်မည်။ ထိုသို့ နိမိတ်များ ထင်မြင်လာမှန်း သိသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဝင်လေ ထွက်လေ ထိသောနေရာနှာသီးဖျား နှာသီးဝမှာပင် စိတ်ကိုထားပါ။ ဝင်လေ ဝင်တိုင်း၊ ထွက်လေထွက်တိုင်း ထိတာကို သိပါ။ ထိုအခါ နိမိတ်အပျိုးမျိုး ထင်မြင်လာတတ်သည်။

ထင်မြင်လာသော နိမိတ်များ

ဝင်လေထွက်လေတို့ကို သိမှတ်၍ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်နေ သော ယောဂီအား ဝင်လေထွက်လေတို့သည် အခိုးအငွေ့ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မြူမှုန်တွေကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖြူဖြူ မီးခိုးတွေကဲ့သို့ လည်းကောင်း ထင်လာ တတ်သည်။ တခါတရံ ဖြူဖြူ မီးခိုးတွေနှင့် ရောလျက် တလက်လက်နှင့် မီးကျည် မီးပန်းများကဲ့သို့ တဖွားဖွားနှင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကိုလည်း ထင်လာ တတ်သည်။ တခါတရံ အလင်းရောင်များ ထင်လာတတ်သည်။ တခါ တရံ ပုလဲလုံး တလုံးဖြစ်စေ၊ အများဖြစ်စေ ဝင်လေထွက်လေနှင့် ရော၍ နှာသီးဖျား၊ နှာသီးဝ၌ ဝင်လိုက်ထွက်လိုက်နှင့် ထင်မြင်လာတတ်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ ထင်မြင်လာသော နိမိတ်များကို ယောဂီသည် မျက်စိဖြင့်မြင်ရ

သကဲ့သို့ စိတ်(မနော)ဖြင့်တွေ့မြင်လာသောအခါ လွန်စွာစိတ်အားထက်သန်၍ တိုးတက်အားထုတ်လိုသော အလိုဆန္ဒ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်လေသည်။ အလိုဆန္ဒ ဖြစ်သည့်အတိုင်း လွန်စွာတိုးတက် အားထုတ်သောအခါ ယောဂီ၏မျက်နှာရွှေ့၌ စင်းကန်၊ လက်ကန်၊ ဝါလိက်၊ စိမ်းလိက်၊ ပြာလိက်နှင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ညိုညိုမိုင်းမိုင်း အဝန်းအဝိုင်းကို မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ စိတ်ဖြင့် တွေ့မြင်လာ တတ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော နိမိတ်အမျိုးမျိုးကို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဟု ခေါ်သည်။

ထိုသို့ဥဂ္ဂဟနိမိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်ဝင်လေ ထွက်လေတို့ကို ဂရုမစိုက်ပဲ မိမိစိတ်ထဲ၌ ထင်မြင်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုပင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်ကြည့်ရှုမှတ်သား အာရုံပြုရမည်။ တခါတရံဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြုစဉ် ယင်းဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပျောက်ကွယ်သွားတတ်သည်။ ထိုအခါ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ တွေ့ထိရာ နှာသီးဖျားနှင့် နှာသီးဝမှ တဖန်ပြန်၍ သတိကိုကပ် ထားပါ။ ထိုသို့ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်ကြည့်ရှု အာရုံပြုဖန်များ သော ယောဂီအား ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် လွန်စွာသန်ရှင်း စင်ကြယ်သော ပတ္တမြားရောင် ပုလဲရောင်တို့ကဲ့သို့ အဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိသော အာရုံနိမိတ်သည် စိတ်ထဲ၌ ထင်မြင်လာလေသည်။ ထိုအာရုံနိမိတ်ကို ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟုခေါ် ပါသည်။ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်မှစ၍ ယောဂီ၏စိတ်သန္တာန်၌ ရှေးအခါကစိတ်တည်ငြိမ်မှုမရအောင် နှောင့်ယှက်တားဆီး ပိတ်ပင်တတ်သော နီဝရဏ (အနှောင့်အယှက်) တရားများ ကင်းစင်၍ ဥပစာရသမာဓိဟုဆို အပ်သော ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်ကာနေပေတော့သည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်မှု နီဝရဏ ကွာမှု၊ ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာ ဖြစ်ပေါ်လာမှု (၃) ပါးသည်တပြိုင် နက် တချက်တည်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ် ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာ ဖြစ်သည်မှစ၍ ဝိပဿနာကူးလိုလျှင် ကူးနိုင်ပါသည်။ ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အထပ်ထပ် ကြည့်ရှုပွားများသည်ရှိသော် စိတ်ထဲမှာထင်မြင်လာသော အာရုံ နိမိတ်များကင်းကွာပြီး စိတ်စင်ကြယ်ကြည်လင်၍ လာပါသည်။ ထိုအခါ ယောဂီ၏ စိတ်သည် ငြိမ်သက် အေးကြည်၍ နှစ်သက်သော ပီတိလည်း ဖြစ်လာ လေသည်။ ထိုနှစ်သက်မှုပီတိဖြစ်လျှင် စိတ်ချမ်းသာမှုသုခလည်း ဖြစ်လာလေ သည်။ ထိုစိတ်ချမ်းသာမှုသုခဖြစ်လျှင် မတုန်မလှုပ်ငြိမ်သက်တည်ငြိမ်သော ကျောက်စင်တိုင်ကဲ့သို့ ခိုင်မြဲသော စိတ်တည်ငြိမ်ခြင်း ကေဂ္ဂတာ ဖြစ်လာလေ

သည်။ ထိုအခါဝိဘက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သော ဈာန် အင်္ဂါငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံပြီးသကာလ ပထမဈာန် အပ္ပနာသမာဓိ ဖြစ်လာလေ သည်။ ထိုသို့အပ္ပနာသမာဓိ ဖြစ်သည့်အခါမှ ဝိပဿနာကူးလျှင် အကျိုးသက် ရောက်မှု များစွာရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤကား အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများပုံ အကျဉ်းချုပ်တည်း။

အထက်ပါ (၁) ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်မှု (၂) နိဝရဏက္ခာမ၊ (၃) ဥပစာရ သမာဓိ ဘာဝနာဖြစ်ပေါ်လာမှုဟူသော (၃) ပါး ဖြစ်သည့်အခါမှစ၍ ဝိပဿနာကူးလို့လျှင် ကူးနိုင်ပါသည်ဟု ဖော်ပြထားသော စကားရပ်ကို သမထ ဘာဝနာပွားများသူများ သိသာထင်ရှားစေရန် ဤသို့ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ဝိပဿနာဘာဝနာပွားများရာ၌ အကျိုးသက်ရောက်စေရန် မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ် တခုလုံးရှိ အသားအသွေး ကုန်ခန်းစေ၊ အကြောအရိုး၊ အရေ ကြွင်းစေ၊ အ သက်ပင်သေသော်လည်း သမထ သမာဓိမရသမျှ မိမိမနေဟု လေးထွေသော သမ္ပပ္ပဓာန်၊ ပြင်းစွာအားထုတ်မှု အာတာပဝီရိယကိုစိုက်ထူလျက် အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကြိုးစားအားထုတ်သည့်အခါ၊ နိမိတ် (၃) ပါးနှင့်သမာဓိဘာဝနာ (၃) ပါး ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ ယင်း အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သော ယောဂီသည် ကာမာဝစရ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် (၂) ခုတို့ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၊ ယင်းနှင့် ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၃၀) ပါးလည်း ကပ်မှီယှဉ်တွဲပေါ်လာသည်။ ယင်း (၃၀) ပါးတွင် ဝိဘက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဟု ဆိုအပ်သော စေတသိက် (၅) ပါး အပေါင်းတို့ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းအရံ၌ စူးစိုက်စွာရှုခြင်း (ဥပနိဇ္ဈာန်ကိစ္စ)၊ နှံ့ကျင်သက် နိဝရဏတရားတို့ကိုပယ်ရှားလေငင်ကျွမ်းခြင်း (ဈာယနကိစ္စ) ရှိ သာကြောင့် ဈာန်ဟုခေါ်သည်။ ဝိဘက်၊ ဝိစာရ စသော စေတသိက် တပါးပါးကို ဈာန်အင်္ဂါဟု ခေါ်သည်။ ထိုစေတသိက်အပေါင်း ဖြစ်သောဈာန်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို ဈာန်စိတ် ဟု ခေါ်သည်။

ကာမဈာန် (ဥပစာရသမာဓိ) ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါန ဟု ဆိုအပ်သော နှာသီးဖျား၊ နှာသီးဝှံမှ အဘင်းသိုက်သွားသောဝင်လေ၊ အပသို့ထွက်သွားသော ထွက်လေ အစရှိ ပေါ်သို့ မိမိ၏စိတ်ကို တင်ပေးလိုက်ခြင်းသည် (ဝါ) ဝင်လေ ထွက်လေ အစရှိ

ကို တုတ်ဖြင့်ထုနှက်သကဲ့သို့ ခေါက်သကဲ့သို့ မိမိ၏စိတ်ဖြင့် ထိထိမိမိနှလုံးသွင်း ကြံစည်ခြင်းသည် ဝိတက်ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဝင်လေထွက်လေ အာရုံကို အပြန် ပြန် အလှန်လှန်ရှုပြီး သုံးသပ်ဆင်ခြင်နေခြင်းသည် ဝိစာရဟု ခေါ်သည်။ ထိုသို့ အာရုံကို အပြန်ပြန်အထပ်ထပ် ရှုဆင်ခြင်နေသည့်အခါ စိတ်သည်ငြိမ်သက် အေးကြည်၍ နှစ်သက်သော ပီတိလည်း ဖြစ်လာလေသည်။ ထိုသို့ နှစ်သက်မှု ပီတိဖြစ်သည့် စိတ်ချမ်းသာမှု သုခလည်း ဖြစ်လာလေသည်။ ထိုစိတ်ချမ်းသာမှု ဖြစ်လျှင် စိတ်သည်တည်ငြိမ်လျက် ဝင်လေထွက်လေပေါ်မှောင်ပြီး ငြိမ်သက်နေ တာကို ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက် (၀၇) သမာဓိဟုခေါ်သည်။ ယင်း ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဟု ဆိုအပ်သော ကာမာဝံစရသာလျှင် ဖြစ်ကုန် သောဈာန်တို့သည် (၀၇) ကာမဈာန်တို့သည်၊ ယောဂီ၏စိတ်သန္တာန်၌ အ ကြိမ်များစွာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းအကြောင်းမှာ ပွားများအပ်သောအာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာသည်အားကောင်းလာသည့် အတွက် သဒ္ဓါအစရှိသော ဣန္ဒြေတို့သည် အလှန်သန့်ရှင်းကုန်၊ ထက်မြက်ကုန် သဖြင့် အဿဒ္ဓိယ မယုံကြည်မှုစသည်တို့၏ ဝေးကွာခြင်းကြောင့် အလှန်အကဲ အားကောင်းကုန်သော ခုနစ်ပါးသော သဒ္ဓါဗိုလ်စသည်တို့က ထောက်ပံ့အား ပေးခြင်းကို ရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထိုအခါ ထိုကာမဈာန်တို့၏ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်ကုန်သော ကာမတ္ထန္တစသော နိဝရဏတို့သည် မိမိတို့နှင့်တည်ရာတူသော အကုသိုလ်တရားတို့ နှင့်တကွ ဝေးကွာကုန်သည်။ (၀၇)၊ နိဝရဏကွာမှုဖြစ်ကုန်သည်။ နိဝရဏကွာ သည်နှင့်တပြိုင်နက် ပဋိဘာဝနိမိတ်သည် ထင်လာသည်။ ယင်းပဋိဘာဝနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဥပစာရသမာဓိ (၀၇) ဥပစာရဈာန်ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်း ဥပစာရသမာဓိအခိုက်၌ ရအပ်သော ဈာန်အင်္ဂါတို့သည် အားမရှိကြသေးသော ကြောင့် ငယ်ရွယ်သောကလေးသည် ချီမ၍ရပ်ပေးထားသော်လည်းအကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် မြေ၌လဲကျသကဲ့သို့ ဥပစာရသမာဓိအခိုက်၌ စိတ်သည်ရံခါ ပဋိဘာဝ နိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ ရံခါဘင်သို့ရောက်လေသည်။ အပ္ပနာသမာဓိ အခိုက်၌ ရအပ်သော ဈာန်အင်္ဂါတို့သည် အားရှိ၍ လူကြီးကဲ့သို့ ရပ်တည်နိုင်ကြောင်း အပ္ပနာသမာဓိအကြောင်း၌ ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

နိမိတ် (၃) ပါးနှင့် သမာဓိဘာဝနာ (၃)ပါး ပေါ်လစာပုံ

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သော ယောဂီသည် ပထမ ဦးစွာ နှာသီးဖျား၊ နှာသီးဝဉ္စ ဝင်ထွက်နေသော ဝင်လေထွက်လေကို အာရုံ ပြု၍ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မထင်သေးသမျှ ပွားများအားထုတ်လေသည်။ ထိုသို့ပွားများ အားထုတ်မှု ဘာဝနာစိတ်ကို ပရိကမ္မဘာဝနာ ခေါ်ဆိုသည်။ ဝင်လေထွက်လေ အာရုံကိုလည်း ပရိကမ္မနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ထိုသို့ဝင်လေထွက်လေကို အာရုံ ပြု၍ အဘော်အဘန်ရင့်သန်လာသောအခါ ဝင်လေထွက်လေ အစဉ်အတန်းကို မျက်စိဖြင့်မြင်ရသကဲ့သို့ စိတ်ဖြင့်မှန်း၍ ထင်ထင်ရှားရှား မြင်ရသော အာရုံကို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပွားများသောဘာဝနာ စိတ်သည်ကား ပရိကမ္မဘာဝနာ အဆင့်အတန်းမှာသာ ရှိသေးသည်။ သို့ရာတွင် ပရိကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ အားထုတ်တုန်းကထက် အဆများစွာ သမာဓိရ၍ တည်ကြည်လာလေသည်။ ထပ်မံ၍ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ္မဘာဝ နာဖြင့် ပွားများအားထုတ်၍ သဒ္ဓါအစရှိသော ဣန္ဒြေတို့ လွန်စွာတိုးတက် သန်ရှင်းသဖြင့် ကာမစွန္ဒစသော နိဝရဏတို့သည် တွဲဖက်ကိလေသာတို့နှင့် တကွ ကင်းကွာကြလေသည်။ ထိုအခါ ဘာဝနာစိတ်အစဉ်၌ ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါ (၅) ပါး အထင်အရှား ပေါ်လာတော့သည်။ ယင်းဈာန်အင်္ဂါ (၅) ပါးသည် ကာမဈာန်အဆင့်သာ ရှိနေသေးသည်။ သို့ရာတွင် ယင်း ကာမာဝစရ စိတ်ဟူသော ဘာဝနာအစဉ်သည် ရူပဈာန်ပမာ အာရုံ၌ လွန်စွာ တည်ကြည်ရကား ရူပဈာန်၏အနီး ဥပစာသို့ရောက်သဖြင့် ပရိကမ္မ ဘာဝနာ အဆင့်ကို ကျော်သွန်၍ ဥပစာရဘာဝနာအဆင့်သို့ ရောက်လေတော့သည်။ ယင်း ဥပစာရဘာဝနာကိုပင် ဥပစာရဈာန်ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ထိုသို့ စီးဖြန်းအားထုတ်သော ယောဂီ၏ဘာဝနာစိတ်၏စိတ်သည် တည်ကြည်လှသဖြင့် စီးဖြန်းအပ်သော အာရုံသည်လည်း ဥဂ္ဂဟနိမိတ်အဖြစ်ကို လွန်မြောက်၍ ပဋိဘာဂ နိမိတ်အဆင့်သို့ ရောက်လေတော့သည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာ၍ ဥပစာရ ဘာဝနာအဆင့်သို့ ရောက်ပြီးသော ယောဂီသည် ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု လျက် ဆက်လက်၍ အားထုတ်လျှင် ပါရမီရင့်သန်လျှင် မကြာမီပင် အပ္ပနာ ဘာဝနာခေါ်သော ရူပဈာန်ပေါ်လာမည် ဖြစ်လေသည်။

အထက်ပါ အပ္ပနာသမာဓိဖြစ်သည့်အခါမှ ဝိပဿနာကူးလျှင် အကျိုး သက်ရောက်မှုများစွာ ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဟူသောစကားရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ သိ သာရန် အနည်းငယ်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ပါ ဘာ ဝနာ(၃) ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဥပစာရ ဘာဝနာဖြင့် ရှိပြီး၍ ပရိကမ္မ ဘာဝနာဖြင့် ထပ်ကာထပ်ကာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်သည့် အခါ ဝိပဿနာသော ဣန္ဒြေတို့ရင့်သန်သဖြင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်လာ၍ ဥပစာရ ဘာဝနာ သို့ ရောက် ရှိလေသည်။ ယင်းဥပစာရ ဘာဝနာ သမာဓိနှင့်တကွ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုဖြင့် ပေါ်စေခြင်းမည်သည် အလွန်ခက်ခဲလှပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုတင်ပလွှင့်ခွေ တထိုင်တည်းဖြင့်သာလျှင်ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပွားများစေ၍ အပ္ပနာသမာဓိ (အပ္ပ နာစျာန်) ကိုရရန် ဆက်လက်အားထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆက်လက်အားထုတ် လျှင်ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မပျောက်သွားအောင် ထိန်းသိမ်းရမည်ဖြစ်သည်။ ထိန်း သိမ်းရန်လည်းခက်ခဲလှပါသည်။ အပ္ပနာသမာဓိ(အပ္ပနာစျာန်)ရရန် အားထုတ် ပုံမှာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိထင်လာသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဥပစာရ ဘာဝနာဖြင့် အဖန်ဖန်ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်မှာ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ နှလုံးသွင်းရမည်။ (ပ) ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်းသည် ယောဂီ၏ လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်နေသည့်အခါ ယောဂီ ၏စိတ်သန္တာန်၌ ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့်ပွားများနေသော ပကတိ ကာမာဝစရစိတ် ခဏ၌ဖြစ်ပေါ်သော ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတပဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ တို့ထက်လည်းကောင်း၊ ဥပစာရခဏ၌ဖြစ်ပေါ်လာသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ထက် လည်းကောင်း သာလွန်အားကြီးသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာသောအ ခါ(ဝါ) ပြည့်စုံလာသောအခါ အပ္ပနာစျာန်သို့ရောက်သည်မည်ပါသည်။ ဈာန် အင်္ဂါငါးပါးတို့ အပ္ပနာစျာန်သို့ ရောက်ရှိလာပုံကိုသိသာရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌက ထာ၍ ပထမ (နှာ-၁၄၂) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“တောနိ စ ပဗ္ဗင်္ဂီနိ ကိဉ္စာပိ ဥပစာရရက္ခဏပိ အတ္ထိ၊ အထခေါ ဥပစာရေ ပကတိ စိတ္တတော ဗလဝတရနိ၊ ဣပေန ဥပစာရတောပိ ဗလပတရာနိ ဣပါဝစရ လက္ခဏပုတ္တနိ။”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဤဈာန်အင်္ဂါငါးပါးတို့သည် ပကတိကာမာဝစရ စိတ်ဓာတ်လည်း ရှိကုန်၏။ ဥပစာရဓာတ်လည်း ရှိကုန်၏။ သို့သော်လည်း ဥပစာရဓာတ် ပကတိကာမာဝစရစိတ်ထက် သာ၍အာကြီးကုန်၏။ ထူးခြားသည်မှာ ဤဈာန်စိတ်၌ (ဤဈာန်အင်္ဂါတို့သည်) ဥပစာရ ဓာတ်ထက်လည်း သာ၍အားကြီးကုန်သည်။ ရူပါဝစရလက္ခဏာသို့ (ပါ) အပွနားဈာန်သို့ ရောက်ကုန်၏။

ရူပါဝစရ လက္ခဏာသို့ရောက်သည့် ဝိတက်၊ ဝိစာယ၊ ဝိတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါငါးပါးတို့သည် အခြား ပကတိကာမာဝစရစိတ် ဓာတ်နှင့် ဥပစာရဓာတ်တို့၌ရှိသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ထက်သာ၍ အားကြီးခြင်း၊ အကြောင်းမှာ ဝိတက်သည် အလွန်သန့်ရှင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံ၌ စိတ်ကို ရှေးရှုဘင်ပေးခြင်း၊ ဝိစာယသည် အာရုံကို အလွန်အကဲ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း၊ ဝိတိနှင့် သုခသည် အလုံးစုံသော ခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်းကို (ဝါ) တကိုယ်လုံးကို ပျံ့နှံ့စေလျက်ဖြစ်ခြင်း၊ ဧကဂ္ဂတာသည် အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထိလျက်ရှိခြင်း (ဥပမာအားဖြင့် အောက်ခံဖြစ်သော အုပ်အစ်အပြင်၌ အထက်အုပ်အစ် အဖုံးအပြင်သည် ကောင်းစွာ စေ့စေ့စပ်စပ်ထိသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း) တို့ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ကာမတ္တန္တ နိဝရဏ စသော အလွန်ဝေးစွာ ပယ်အပ်သော ပဟာနဂ်တရား (၅)ပါး၊ ဝိတက် စသော ယှဉ်အပ်သော သမ္ပယောဂဂ်တရား (၅)ပါး၊ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံးဟု ဆိုအပ်သော ကောင်းခြင်း (၃)ပါး၊ အစ၏ ကောင်းခြင်းသုံးပါး၊ အလယ်၏ ကောင်းခြင်းသုံးပါး၊ အဆုံး၏ ကောင်းခြင်း လေးပါး ဟူသော လက္ခဏာ(၁၀)ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရူပါဝစရ ပထမဈာန်ကုသိုလ်စိတ်သည် ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ သက်ဝင်၍ တည်ခြင်း တည်းဟူသော အပွနားဈာန်သမာဓိဖြစ်လေတော့သည်။ ထိုသို့ အပွနားသမာဓိ ဖြစ်ပေါ်မှ ဝိပဿနာကူးလျှင် မကြာမီတင် လိုရင်းပန်းတိုင်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန် ရှေ့ပြည်မြတ်သို့ အမှန်ရောက်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အာနာပါနသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်ရာ၌ တွေ့ရသော သမာဓိဘာဝနာ(၃)ပါးနှင့် နိမိတ် (၃)ပါးတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ကျမ်းဂန် များ၌ ရေးသားထားသည်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

သမာဓိဘာဝနာ(၃)ပါး

ဘာဝနာဆိုသည်မှာ သမထဝိပဿနာဘာဝနာတပါးပါးကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပွားများမှု၊ အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် တိုးပွားလာအောင် ပွားများမှုကို ဆိုလိုပါသည်။ ယင်း ဘာဝနာသည် (၁) ပရိကမ္မဘာဝနာ (၂) ဥပစာရဘာဝနာ၊ (၃) အပ္ပနာဘာဝနာအားဖြင့် သုံးမျိုးရှိပါသည်။

ပရိကမ္မဘာဝနာဆိုသည်မှာ-အာနာပါနကမ္မဋ္ဌန်းဟု ဆိုအပ်သောဝင်လေ ထွက်လေကို အာရုံပြု၍ ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းသည်မှစ၍ ပဋိဘာဂနိမိတ် မထင်မီ အတွင်း၌ အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ပွားများစီးဖြန်းလျက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု ဘာဝနာသည် ပရိကမ္မဘာဝနာမည်ပါသည်။

ဥပစာရဘာဝနာဆိုသည်မှာ- ဥက္ကဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ္မဘာဝနာ ဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ပွားများအားထုတ်၍ သဒ္ဓါန္တေစသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ လွန်စွာ တိုးတက်သန်ရှင်းသဖြင့် နိဝရဏတရားများလည်း ကင်းကွာ၊ ဝိတက် စသော ဈာန်အင်္ဂါများလည်း ထင်ရှားစွာပေါ်လာ၍ ရူပဈာန်၏ အနီး ဥပစာသို့ရောက်သောအခါ ပဋိဘာဂနိမိတ် ပေါ်လာသည် အထိ ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာသည် ဥပစာရ ဘာဝနာမည်ပါသည်။

အပ္ပနာဘာဝနာဆိုသည်မှာ-ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဥပစာရ ဘာဝနာဖြင့် အဖန်ဖန် လွန်မင်းစွာ ကြိုးပမ်းအားထုတ် သည့်အခါ ရူပ ပထမဈာန် အပ္ပနာဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်းအပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်သည်အထိ ပွားများ အားထုတ်သော ဘာဝနာသည် အပ္ပနာဘာဝနာဖြစ်သည်။

(မှတ်ချက်-အာနာပါန ဥပစာရသမာဓိ- အပ္ပနာသမာဓိ ဖြစ်ပေါ် ပြီးမှ ဝိပဿနာကူးရခြင်းမှာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာသမ္မသနဉာဏ် တည်းဟူသော ဓားသွားကို အာနာပါန ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတည်းဟူသော ဓားသွေးကျောက်ပေါ်၌ တင်သွေး၍ ဝိပဿနာသမ္မသနဉာဏ်ထက်သည့်အခါမှ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ရှုသည့်အခါ ပို၍ ထင်မြင်လွယ်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။)

နိမိတ် ၃-ပါး

အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်ရာ၌ တွေ့ရသော နိမိတ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ကျမ်းဂန်များ၌ ရေးသားထားသည်ကို အောက်ပါ အတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

နိမိတ်ဆိုသည်မှာ အာနာပါနသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများသည့်အခါ ထိုပွားများခြင်း ဘာဝနာသညာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အာရုံ (ဝါ) အမှတ်အသားကို ဆိုလိုပါသည်။ (နိမိတ္တံ = နိမိတ် = အာရုံ = အကြောင်း = အမှတ်အသား)။

နိမိတ်သည် (၁) ပရိကမ္မနိမိတ်၊ (၂) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ (၃) ပဋိဘာဂနိမိတ် ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိပါသည်။ ပရိကမ္မနိမိတ်ဆိုသည်မှာ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စ၍ ပွားများဆင်ခြင်သည့်အခါ မှတ်သားအပ်သော (ဝါ) အာရုံပြုအပ်သော ဝင်လေထွက်လေကိုပင် ဆိုလိုပါသည်။ [ပရိကမ္မဿနိမိတ္တံ၊ ပရိကမ္မနိမိတ္တံ၊ ပရိကမ္မဿ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတင်ပွားများခြင်း၏ (ဝါ) ပွားများသည့် အတွက်၊ နိမိတ္တံ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသောအကြောင်း (ဝါ) အာရုံ (ဝါ) အမှတ်အသား၊ ပရိ = ရှေးဦးစွာ၊ ကမ္မ = ပြုခြင်း၊ ပရိကမ္မ = ရှေးဦးစွာပြုခြင်း]။

ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဆိုသည်မှာ—အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်၍ အတော်အတန် ရင့်သန်လာသောအခါ ဝင်လေ ထွက်လေ အစဉ် အတန်းကို မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့စိတ်ဖြင့်မှန်း၍ ထင်ထင်ရှားရှား မြင်ရသောအာရုံ(ဝါ) အမှတ်အသားကို ဆိုလိုပါသည်။ [ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ၊ ဇိတ်ဖြင့်မှန်း၍ ယူအပ်သော အာရုံ (ဝါ) အမှတ်အသား]။

ပဋိဘာဂနိမိတ်ဆိုသည်မှာ - မျက်စိဖြင့် မြင်တွေ့ရသကဲ့သို့ စိတ်ဖြင့် မြင်တွေ့ ကာနေသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အဖန်တလဲလဲစိတ်ဖြင့် ပွားများဆင်ခြင်သည် ရှိသော် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့်တူသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက်အဆတရာ၊ အဆအထောင် မက လွန်စွာသန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ပတ္တမြား၊ ရောင်၊ ပုလဲရောင်များကဲ့သို့ အဆင်းရှိသော ပညတ်အာရုံကိုဆိုလိုပါသည်။ (ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် တူသောအာရုံ၊ ပဋိဘာဂ၊ အတူ၊ အတူ)။

အထူးသတိပြုရန်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မှ တဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာသော မြင့်မြတ်၍ ထူးခြား စင်ကြယ်သော နိမိတ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မဖြစ်ပေါ်ပါက ယင်းပဋိဘာဂနိမိတ်သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေ။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ပဋိဘာဂနိမိတ်၏ အခြေခံဖြစ်ပါသည်။

ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ-၁၀-ပါး၊ ကာယဂတာ သတိနှင့် အာနာပါနာယတိ ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၂-ပါးတို့၌သာ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ ယင်း ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၂-ပါးသည် ရှေးအဖို့၌ ပရမတ်နိမိတ်ဖြစ်ပြီး၊ နောက်အဖို့၌ ပညတ်နိမိတ် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော အနုဿတိ ၈-ပါး၊ အာဟာရေပဋိကူလ သညာ၊ စတုခာတုဝဝတ္ထာန်၊ ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါး၊ အာရပ္ပ ၄-ပါးဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၈-ပါးတို့၌ ပဋိဘာဂနိမိတ် မရနိုင်ပါ။ အကြောင်းမှာ ယင်း ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၈ ပါးတို့တွင် ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါး၊ ပထမာရပ္ပ၊ တတိယာ ရပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း ၆-မျိုးတို့၌ ပညတ်နိမိတ်သာ ရနိုင်၍ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော ၈-ပါး၊ ပဋိကူလသညာ၊ စတုခာတုဝဝတ္ထာန်၊ ဒုတိယာရပ္ပနှင့် စတုတ္ထာ ရပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၂-မျိုးတို့၌ ရှေးအဖို့၊ နောက်အဖို့မှာ ပရမတ်နိမိတ်သာရနိုင် သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် စတင်စီးဖြန်း ကာစဉ်လည်း ဘုရားဂုဏ်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။ အတော်အတန်ရင့်သန်လာသည့် အခါ၌လည်း ဘုရားဂုဏ်ကိုပင် အာရုံပြု၍ တမျိုးတဖုံအာရုံအတူ (ပဋိဘာဂ နိမိတ်) ထင်လာဖွယ်မရှိတော့ချေ။

နိဝရဏ ၆ ပါး

နိဝရဏ ဆိုသည်မှာ စိတ်တည်ငြိမ်မှုဖြစ်ရန် အခွင့်အရေးကို ဆီးတား နှောင့်ယှက်တတ်သော တရားကိုဆိုလိုပါသည်။ စိတ်တည်ငြိမ်မှု မရရှိသည့် အတွက် ဈာန်မင်္ဂလိတရားတို့ကိုလည်း မရနိုင်တော့သဖြင့် ဈာန်မင်္ဂလိတရား များကို တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သော တရားလည်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်း နိဝရဏ တရားသည် ၆-ပါးရှိပါသည်။

- (၁) ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ-နှစ်သက်ဖွယ် အာရုံကာမဂုဏ် နောက်သို့ လိုက် လျက် စိတ်ဓာတ်ကို မငြိမ်မသက် ဖြစ်အောင် နှောင့်ယှက်တတ်သောတရား (လောဘ)

- (၂) ဗျာပါဒ နိဝရဏ-အာရုံကို နှစ်သက်ခြင်းသဘော မဖြစ်ပေါ်စေရန် နှောင့်ယှက်တတ်သောတရား (ဒေါသ)
- (၃) ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ - အာရုံတခုခုသို့ စိတ်ဓာတ် မရောက်နိုင်အောင် စိတ်ဓာတ်ထိုင်းမှိုင်း တွေဝေစေရန် နှောင့်ယှက် တတ်သောတရား။
- (၄) ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏ-အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားလျက် စိတ်အေး ငြိမ်းခြင်းမဖြစ်စေရန် စိတ်ပျံ့လွင့်၍ နောင်တ တဖန် ပူပန်ခြင်း ဖြစ်အောင် နှောင့်ယှက်တတ် သောတရား။
- (၅) ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ - စိတ်ဓာတ်ကို အာရုံမှ မကင်းကွာအောင်အာရုံကို အဖန်တလဲလဲ ဆင်ခြင်ခြင်း မဖြစ်စေရန် တွေး တော နှောင့်ယှက်တတ်သောတရား။
- (၆) အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ- သစ္စာ ၄-ပါးကို မသိနိုင်စေရန် အသိဉာဏ်ကို ဖုံးလွှမ်းနှောင့်ယှက်တတ်သောတရား။

မှတ်ချက်။ ။ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏသည် ဈာန်တရားကို မနှောင့်ယှက်ပဲ၊ မဂ်ဖိုလ် တရားကိုသာ နှောင့်ယှက်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့်ဈာန်တရားတို့ ပယ်အပ်သောတရားတွင် မပါဝင်ချေ။

ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါး

ဈာန်ဆိုသည်မှာ ကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံကို စူးစိုက်စွာ ရှုဆင်ခြင်၍၊ စိတ်တည်ငြိမ်မှု ဖြစ်ပေါ်ပြီး၊ စိတ်၏အနှောင့်အယှက်နိဝရဏတရားတို့ကို ပယ် သတ်သောတရားကို ဆိုလိုပါသည်။ ဈာန်ဖြစ်ရန် အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသည်။

- (၁) ဝိဘက် = မိမိနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော တရားတို့ကို အာရုံသို့ ရောက်အောင် ပို့ပေးခြင်း။
- (၂) ဝိစာရ = ဝိတက်ပို့ပေးသည့် အတွက် အာရုံသို့ ရောက်နေသော စိတ်အစဉ်ကို အာရုံမှ မကင်းကွာ ရအောင် အဖန်ဖန် ဆင်ခြင်နေခြင်း။

- (၃) ပီတိ = ဝိစာရက အဖန်ဖန် သုံးသပ်ဆင်ခြင်ပေးသည့်အတွက် အာရုံကို နှစ်သက်နေခြင်း။
- (၄) သုခ = အာရုံ၏အရသာကို ချမ်းသာ၏ဟု ခံစားနေခြင်း။
- (၅) ကေဂ္ဂတာ = ရှေးဈာန် ၄-ပါးက ပြုလုပ်ပေးသည့်အတွက် အရသာ ပေါ်ထွက်နေသော အာရုံ၌ တည်ကြည်ခြင်း မပျံ့လွင့်ခြင်းသဘော။

အခန်း (၄)

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကျင့်ပုံကျင့်စဉ်နည်း(ပဋိပတ္တိကမ)ကို
ပိဋကကျမ်းလာဟောစဉ်တရား (ဒေသနကမ)နည်းဖြင့် အလုံးစုံခြုံ၍
ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်

အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို လက်တွေ့ အားဖြင့် ကျင့်ကြံ ပွားများ
အားထုတ်ပုံကို ရေးသားပြီး၍ မဇ္ဈိမနိကာယ် ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်၌
မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူသော ဟောစဉ်တရား (ဒေသနကမ)
နည်းနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌လာသော နည်းများကို ပါဠိတော်နှင့်အဋ္ဌကထာ
တိုက်ဆိုင်နှိုးနှော၍ ရေးသားဖော်ပြပါမည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ဖော်ပြပါ သင့်လျော်ရာ နေရာ တခုခု၌
ထိုင်ပြီးလျှင် “သတောဝ အဿသတိ သတောဝ ပဿသတိ” ဟူသော ဥပရိ
ပဏ္ဏာသပါဠိတော်မြတ်နှင့်အညီ နှာသီးဖျား၌သော်လည်းကောင်း၊ အထက်
နှုတ်ခမ်း၌သော်လည်းကောင်း၊ ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏ထိမှု၊ ခိုက်မှုထင်ရှားရာ
တခုခုသောနေရာ၌ မိမိ၏စိတ်ကို စွဲမြဲစွာထား၍ ဝင်တိုင်းထွက်တိုင်း သိအောင်
အားထုတ်ပွားများရာ၏။ (ပါဠိတော်အနက်မှာ-သော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်
ရန် သင့်လျော်သော နေရာ တခုခု၌ ထိုင်ပြီးသော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
သတောဝ၊ သတိကိုမလွတ်စေပဲအမှတ်ရလျက်သာလျှင်၊ အဿသတိ၊ ဝင်သက်
ကိုရှု၏။ သတောဝ၊ မလစ်စေမှုသတိပြု၍သာလျှင်၊ ပဿသတိ၊ ထွက်သက်ကို
ရှုထုတ်၏။)

ထိုသို့ ပါဠိတော်၌ ဖော်ပြထားသော စကားရပ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်
သူ ယောဂီတို့ထင်ရှားသိသာစေရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ပထမ၊ (နှာ-၂၇၁)
တွင် “ဗဟိဝိသဋ္ဌဝိတက္ကဝိစ္ဆေဒံ ကတော အဿာသ အဿာသာရမ္မဏေ သတိ
ပဏ္ဏာပနတ္ထံ ယေဝ ဟိ ဂဏနာ” ဟူ၍ ဖော်ပြလေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ မိမိ၏
ကိုယ်ခန္ဓာ၏အပဉ္စ ဘဝဆက်ကာ သံသရာပတ်လုံး ပျံ့နှံ့ပြေးသွား၍ နေသော

စိတ်ဝိတက်အလျဉ်ကို ဖြတ်ရန်အလို့ငှာ မိမိကိုယ်ခန္ဓာမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝင်သက်ထွက်သက်အာရုံ၌ သတိကိုခိုင်မြဲစွာထားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့ ဝင်လေထွက်လေအာရုံ၌ သတိဖြင့် မပြတ်မှတ်နေသော ယောဂီသည် “ဒီသံ ဝါ အဿသန္ဓော ဒီသံ အဿသာမိတိပဇာနာတိ ဒီသံ ဝါ ပဿသန္ဓော ဒီသံပဿသာမိတိ ပဇာနာတိ ရဿံဝါ အဿသန္ဓော ရဿံအဿသာမိတိ ပဇာနာတိ ရဿံဝါ ပဿသန္ဓော ရဿံ ပဿသာမိတိ ပဇာနာတိ” ဟူသော ပါဠိတော်မြတ်နှင့်အညီ ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏ ထိမှုခိုက်မှုထင်ရှားရာနေရာ၌ စိတ်ကိုစွဲမြဲစွာထား၍ ဝင်လေထွက်လေတို့၏ အရှည်အတို ရှုထုတ်မှု ကိုလည်း အစဉ်မှန်စွာ သိအောင် သတိပြုရ၏။ (ပါဠိတော်၏ အနက်မှာ- ဒီသံဝါ၊ ရှည်စွာမူလည်း၊ အဿသန္ဓော၊ ဝင်သက် ရှုသွင်းလတ်သော်၊ ဒီသံ၊ ရှည်စွာ၊ အဿသာမိတိ၊ ဝင်သက်၊ ရှုသွင်း၏ဟူ၍၊ ပဇာနာတိ၊ သိ၏။ ဒီသံဝါ၊ ရှည်စွာလည်း၊ ပဿသန္ဓော၊ ထွက်သက်ရှုထုတ်လတ်သော်၊ ဒီသံ၊ ရှည်စွာ၊ ပဿသာမိတိ၊ ထွက်သက်ရှုထုတ်၏ဟူ၍၊ ပဇာနာတိ၊ သိ၏၊ ရဿံဝါ၊ တိုစွာ၊ အဿသန္ဓော၊ ဝင်သက်ရှုသွင်းလတ်သော်၊ ရဿံ၊ တိုစွာ၊ အဿသာမိတိ၊ ဝင်သက်ရှုသွင်း၏ဟူ၍၊ ပဇာနာတိ၊ သိ၏၊ ရဿံဝါ၊ တိုစွာလည်း၊ ပဿသန္ဓော၊ ထွက်သက်ရှုထုတ်လတ်သော်၊ ရဿံ၊ တိုစွာ၊ ပဿသာမိတိ၊ ထွက်သက်ရှုထုတ်၏ဟူ၍၊ ပဇာနာတိ၊ သိ၏၊ ဝင်လေထွက်လေ အဝင်အထွက်နှေးသည်ကို ရှည်စွာ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝင်လေထွက်လေအဝင်အထွက် လျင်မြန်သည်ကို တိုစွာ ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုလိုပါသည်။ နှေးလျင်နှေးမှု၊ မြန်လျင်မြန်မှုကိုသိစေရမည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

ထိုသို့ ဝင်လေထွက်လေတို့ အရှည်အတိုသိမှု စွဲမြဲပိုင်နိုင်ပြီးနောက် ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် “သဗ္ဗကာယပုဋိသံဝေဒီ အဿသာမိတိသိက္ခတိ၊ သဗ္ဗကာယပုဋိသံဝေဒီ ပဿ သိသာမိတိသိက္ခတိ” ဟူသော ပါဠိတော်မြတ်နှင့်အညီ ဝင်လေထွက်လေတို့၏ထိမှု ခိုက်မှုနေရာ၌နှင့် စိတ်ကို စွဲမြဲစွာထား၍ ဝင်လေထွက်လေတို့၏ အရှည်အတိုသိမှုနှင့်တကွ ဝင်လေထွက်လေတို့၏ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင်ရှားရှားသိအောင် အားထုတ်ရာသည်၊ အစအလယ်အဆုံး ဆိုသည်မှာ ဝင်လေ၏အစသည် နှာသီးဖျားတည်း၊ အလယ်သည် ရင်ချိုက်ခေါ် ဘဝင်နေရာတည်း၊ အဆုံးသည် ချက်ပင်တည်း။ ထွက်လေ၏ အစသည်

ချက်ပင်တည်း၊ အလယ်သည် ရင်ချိုက်ခေါ် ဘဝင်နေရာတည်း၊ အဆုံးသည် နှာသီးဖျားတည်း၊ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံးကို မှတ်ရာ၌ ငိုက်ကို နှာသီးဖျားဟု ဆိုအပ်သော ဝင်လေ ထွက်လေတို့ ထိရာ ဌာနကို လွှတ်၍ မမှတ်ရန် သတိထား ရမည်။ (ပါဠိတော်၏ အနက်မှာ- သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ၊ အလုံးစုံသော ဝင်လေအပေါင်း၏ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံးကို ထင်ရှားအောင် သိအောင်ပြု၍ အဿသိဿာမိတိ၊ ရှူသွင်းအံ့ဟု၊ သိက္ခတိ၊ လေ့ကျင့်၏၊ သဗ္ဗကာယပဋိ သံဝေဒီ၊ အလုံးစုံသော ထွက်လေ အပေါင်း၏ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံးကို ထင်ရှားအောင် သိအောင်ပြု၍၊ ပဿသိဿာမိတိ၊ ရှူထုတ်အံ့ဟု၊ သိက္ခတိ၊ လေ့ကျင့်ရာ၏။)

ထိုသို့ ဝင်လေ ထွက်လေ တို့၏အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး အကုန်လုံးကို ထင်ထင် ရှားရှား သိမြင်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿ သိဿာမိတိ သိက္ခတိ ပဿမ္ဘယံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ” ဟု သော ပါဠိတော်မြတ်နှင့် အညီ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ကို အာရုံပြု၍ ငြိမ်းစေ ချုပ်စေအံ့ဟု နှလုံးသွင်း၍ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ကို ဖြည်းညှင်းစွာ ရှူထုတ်၍ အားထုတ် ပွားများ ရပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ပွားများ အားထုတ်ဖန် များလျှင် ကိုယ် စိတ်များလဲ ငြိမ်းအေး လာပါတော့သည်။ ကိုယ်စိတ်များ ငြိမ်းအေး လာသည့်အခါ ဝင်လေ ထွက်လေ တို့လည်း ငြိမ်းအေး လာပါတော့သည်။ ထိုအခါ ယောဂီသည် မိမိ၏ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ ရှိမှ ရှိပါလေ၏လော ဟု ထင်မြင်လာပါသည်။ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ တိုးထိသွားရာ နှာသီးဖျား၊ နှာသီးဝမှာပင် သတိကို မြဲမြံစွာ စိုက်၍ထားပြီး မှတ်သားသည့် အခါမှာပင် ဝင်လေ ထွက်လေ တို့ကို တွေ့ရှိလာပါသည်။ ဆက်လက်၍ ပွားများ အားထုတ် သောအခါ သမာဓိဉာဏ် ရင့်သန်လာ၍ ပဋိဘာဂ နှိမိတ်များ ထင်မြင်လာ ပြီး နိဝရဏ တရားများ ကင်းကွာသဖြင့် ဥပစာရဈာန်သို့ ရောက်ရှိလာလေ တော့သည်။ (ပါဠိတော်၏ အနက်မှာ-ကာယသင်္ခါရံ၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း သော ဝင်လေ ထွက်လေတည်း ဟူသော ကာယသင်္ခါရကို၊ ပဿမ္ဘယံ၊ ပဿမ္ဘ- ယန္တော၊ အစဉ်အတိုင်း ချုပ်ငြိမ်းစေလျက်၊ အဿသိဿာမိတိ၊ ရှူသွင်းအံ့ဟူ၍။ သိက္ခတိ၊ လေ့ကျင့်၏။ ပဿသိဿာမိတိ၊ ရှူထုတ်အံ့ဟူ၍၊ သိက္ခတိ၊ လေ့ ကျင့်၏) ။

ထိုသို့ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ အဆင့်ဆင့်သိမ်မွေ့ သွားမှု၊ ကွယ်ပျောက်သော အခြင်းအရာသို့ ရောက်မှုကို ပြလိုသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ဆရာသည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ၊ (နာ-၂၇၄) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“မနသိကာရကာလတော ပဘုတိ အနုက္ကမတောဩဠာရိကံ အသာသ ပဿာသ နိရောဓဝသေန ကာယဒရထေ ဝူပသန္ဓေ ကာယောပိ စိတ္တံပိ လဟုကံ ဟောတိ၊ သဒ္ဓါရံ အာကာသေလသံနာကာရပုတ္တံဝိယ ဟောတိ။ အနက်မှာ-မနသိကာရ ကာလတော၊ နှလုံးသွင်းသောအခါ ကာလမှ။ ပဘုတိ၊ အစပြု၍။ အနုက္ကမတော၊ အစဉ်အားဖြင့်။ ဩဠာရိကံအသာသပဿာသ နိရောဓ ပသေန၊ ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ ကာယဒရထေ၊ ကိုယ်တွင်းသန္တာန် ပူပြင်းချောက်ချားမှုသည်။ ဝူပသန္ဓေ၊ ငြိမ်းအေးလတ်သော်။ ကာယောပိ၊ ကိုယ်ကာယ တခုလုံးသည်လည်းကောင်း။ စိတ္တံပိ၊ စိတ်သည်လည်းကောင်း။ လဟုကံ၊ ပေါ့ပါးသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ သဒ္ဓါရံ-ကိုယ်ကာယသည်၊ အာကာသေ၊ ကောင်းကင်၌၊ လသံနာကာရပုတ္တံဝိယ၊ ပျံတက်အံ့သော အခြင်းအရာကဲ့သို့ရောက်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဤသို့အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းပွားများပုံ ပွားများနည်းနှင့် ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်မြတ်တွင် အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဝင်သည်ထွက်သည်ဟုမပြတ်ရှုမှတ်နေရုံမျှဖြင့် ရှည်ရှည်ရှု၊ ရှိုက်သည်ကိုလည်း ထင်ရှားစွာသိနိုင်၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဝင်လေ ထွက်လေငြိမ်းသွားသည်ကိုလည်း သိနိုင်ကြောင်းကို ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ ယင်းပါဠိတော်လာ အားထုတ်ပွားများပုံကို ဉာဏ်နုသုတို့နားလည်ရန် ခဲယဉ်းသဖြင့် ထင်ရှားစွာသိနားလည်နိုင်ရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဋီကာတို့လာ စကားရပ်များဖြင့် နှိုးနှော တိုက်ဆိုင်လျက် ဆက်လက် ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း (၅)

အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများပုံကို

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာနှင့်ဋီကာ

စကားရပ်တို့ဖြင့် တိုက်ဆိုင် နှိုးနှောချက်

အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကျင့်ကြံ ကြိုးကုတ် အားထုတ် လိုသော ယောဂီသည် “သတောဝ အဿသတိ၊ သတောဝပဿသတိ” ဟူသောပါဠိ တော်မြတ်နှင့်အညီ သင့်တင့် လျောက်ပတ်သောနေရာ၌ ထိုင်၍ မိမိ၏နှာသီး ဖျား၌သော်လည်းကောင်း၊ အထက်နှုတ်ခမ်း၌ သော်လည်းကောင်း၊ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ တိုးထိဝင်ထွက်သွားရာ နေရာ၌ မိမိ၏စိတ်ကို သတိမြဲစွာထား၍ ဝင်လေဝင်တိုင်း ထွက်လေထွက်တိုင်း သိအောင်မှတ်ထား၍ အတော်အသင့် ကြာလတ်သော် မိမိ၏ရှေ့၌အခိုးအငွေ့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အရောင်အဆင်း ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ထင်မြင်လာခဲ့လျှင် ယင်းအခိုးအငွေ့ အရောင်အဆင်း တို့ကိုမကြည့်ပဲ၊ မိမိသတိပြုမှတ်သားနေသော ဝင်လေထွက်လေ အာရုံကိုသာ သတိပြုမှတ်ကပ်၍ထားရမည်။ ဥပမာပုံဆို အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူ၊ ဆိုးသမ်း မိုက်မဲသောနှားငယ်မိုက်ကို ဆိုးမလိုသောသူသည် ခိုင်မြဲစွာသော ချည်တိုင်ကို စိုက်၍ ထိုချည်တိုင်၌ ခိုင်မြဲစွာသောကြိုးဖြင့် ချည်နှောင်ထားလေသည်။ ထိုအခါ နှားငယ်မိုက်သည် တပါးသောအရပ်သို့ ပြေးလို သွားလိုသော်လည်း၊ မပြေး နိုင် မသွားနိုင်၍ ထိုချည်တိုင်ရင်း၌သာ အိပ်နေရသကဲ့သို့ ထိုနည်းမခြားအလား တူစွာဘဝများစွာ သံသရာ ကာလပတ်လုံး ရူပါရုံစသော အမျိုးမျိုးသော အာရုံတို့၌သာကျရောက် ကျက်စားသွားလာနေရာမှ ကျေနပ်လေ့ရှိသောအကု- သိုလ်စိတ်ရိုင်း စိတ်မိုက် စိတ်ကြမ်းကို ကုသိုလ်စိတ်ကောင်း စိတ်ယဉ် ဖြစ်လာရန် ဆိုးမလိုသော ယောဂီသည် ဝင်လေ ထွက်လေတည်းဟူသော ချည်တိုင်၌ နှားငယ်မိုက်နှင့်တူသော မိမိစိတ်ကို သတိတည်းဟူသော ကြိုးဖြင့်ဖွဲ့တုပ်ချည် နှောင်ထားရမည် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ပထမ (နှာ-၂၆၀) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားသည်။

ဝေမေဝ ဣမိနာပိ ဘိက္ခုနာ ဒီဃရတ္တံ ရူပါရမ္မဏာဒီရသပါနဝဓိတံ ဒုဠစိတ္တံ ဒမေတုကာမေန ရူပါဒိအာရမ္မဏတော အပနေတွာ အရညံဝါ ရုက္ခမူလံဝါ သုညာဂါရံဝါ ပဝေသေတွာ တတ္ထ အဿာသ ပဿာသထမ္မေ သတိယောတ္တေန ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။

ဝေမေဝ၊ ဤသို့ နွားငယ်မိုက် ဆုံးမသည့် နည်းတူသာလျှင်။ ဒီဃရတ္တံ၊ ရှည်စွာကာလပတ်လုံး၊ ရူပါရမ္မဏာဒီရသပါနဝဓိတံ။ ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါးကိုစွဲ၍ဖြစ်သော နှစ်သက်အပ်သော သာယာအပ်သော သုခဝေဒနာတည်းဟူသော အရသာကို သောက်သုံးရသဖြင့် ကြီးပွားတိုးတက်လာသော။ ဒုဠစိတ္တံ၊ မကောင်းသောစိတ်ကို။ ဒမေတုကာမေန၊ ဆုံးမခြင်းငှာအလိုရှိသော။ ဣမိနာပိဘိက္ခုနာ၊ ဤရဟန်းသည်လည်း (ဝါ) ယောဂီသည်လည်း၊ ရူပါဒိအာရမ္မဏတော၊ ရူပါရုံ အစရှိသောအာရုံမှ။ အပနေတွာ၊ ဖယ်ရှား၍။ အရညံဝါ၊ တောအရပ်သို့လည်းကောင်း။ ရုက္ခမူလံဝါ၊ သစ်ပင်ရင်းသို့လည်းကောင်း။ သုညာဂါရံဝါ၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာ အရပ်သို့လည်းကောင်း။ ပဝေသေတွာ၊ ဝင်ရောက်၍။ တတ္ထ၊ ထိုတောစသောအရပ်များ၌။ အဿာသပဿာသထမ္မေ၊ ဝင်လေထွက်လေတည်းဟူသောတိုင်၌။ သတိယောတ္တေန၊ သတိတည်းဟူသောကြီးဖြင့်။ ဗန္ဓိတဗ္ဗံ၊ ချည်နှောင်၍ထားအပ်၏။

ဤကဲ့သို့ အခိုးအငွေ၊ အရောင်အဆင်းတို့ကို ဂရုမစိုက်ပဲ၊ ဝင်လေထွက်လေ အာရုံကိုသာ သဘိစွဲမှတ်ကပ်ထားသော ယောဂီသည် မိမိအားထုတ်နေသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ နှစ်သက်ကျေနပ်ပြီးလျှင် တထိုင်ထက်တထိုင်၊ တနေ့ထက်တနေ့ တိုး၍တိုး၍ အားထုတ်လိုသော အလိုဆန္ဒဖြစ်ပေါ် လာလေသည်။ ထိုအလိုဆန္ဒအတိုင်း ဆက်လက်တိုးတက်အားထုတ်ပြန်လျှင် ဝင်လေထွက်လေတို့သည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းခြင်းမရှိပဲ “လေအဟုန် စီးနေသော ငှက်ကြီး” ကဲ့သို့ အလွန် နူးညံ့ ပေါ့ပါး ခြင်းသို့ ရောက်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၊ (ပထမ) (နှာ-၃၁၉) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြ ထားလေသည်။

ဆန္ဒောဥပုဇ္ဇတီတိ ဘာဝနာယ ပုဗ္ဗေနာပရံ ဝိသေသံ အာဝ
ဟန္တိယာ လဒ္ဓဿာဒတ္တာ တတ္ထ သာတိသယော ကတ္ထုကာမတာ
လက္ခဏော ကုသလစ္ဆန္ဒော ဥပုဇ္ဇတီ။

ဆန္ဒောဥပုဇ္ဇတီတိ၊ ဆန္ဒောဥပုဇ္ဇတီ ဟူသည်ကား။ ဘာဝနာယ၊ ပွားများ
ခြင်း ဘာဝနာသည်။ ပုဗ္ဗေနာပရံ၊ ရှေ့ကာလမှ နောက်ကာလ၌။ ဝိသေသံ၊
ထူးကဲသော ဝမ်းမြောက်မှုကို။ အာဝဟန္တိယာ၊ ဆောင်လတ်သော်။ လဒ္ဓဿာ
ဒတ္တာ၊ ရအပ်ပြီးသော အချိန်၌ သာယာခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ တတ္ထ၊
ထိုပွားများခြင်း၌။ သာတိသယော၊ လွန်ကဲခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍။ ကတ္ထုကာမ
တာလက္ခဏော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော
လက္ခဏာရှိသော။ ကုသလစ္ဆန္ဒော၊ ကုသိုလ်အလိုဆန္ဒသည်။ ဥပုဇ္ဇတီ၊ ဖြစ်၏။

ထိုကဲ့သို့ ဝင်လေ ထွက်လေ အလွန်နှူးညံ့ခြင်းသို့ ရောက်၍နေသော ယောဂီ
အား အလွန်နှူးညံ့သော ပွားများမှု ဘာဝနာ အာရုံ ငြိမ်သက်သောကြောင့်
လည်းကောင်း၊ အားထုတ်အပ်သော ဘာဝနာအလုပ်မှာလည်း ရှေးသို့သာ
တိုး၍တိုး၍ သွားနေသေ ကြောင့် လည်းကောင်း၊ မတွေ့မမြင်ဖူးသေးသော
ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂ နိမိတ်များကိုလည်း တွေ့မြင်ရသောကြောင့် လည်း
ကောင်း၊ ဝမ်းမြောက်မှုဟူသော ပါမောဇ္ဇ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအခါ
ယောဂီ၏စိတ်သည် မူလ ဝင်လေ ထွက်လေကို မှတ်သားနေရာမှ နိမိတ်တည်း
ဟူသော အာရုံ၌ တည်နေသေတော့သည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
မဟာဋီကာ၊ ပထမ၊ (နှာ-၃၁၉) တွင် ဤသို့ဖော်ပြလေသည်။ ‘‘ပါမောဇ္ဇ
ဥပုဇ္ဇတီတိ အဿာသပဿာသာနံ သုခုမတရဘာဝေန အာရမ္မဏဿ သန္တတရ
တာယကမ္မဋ္ဌာနဿ စ ဝီထိပဋိပန္နတာယ ဘာဝနာ စိတ္တသဟဂတော ပမောဒေါ
ခုဒ္ဒကာဒိဘေဒေါ တရုဏပီတံ ဥပုဇ္ဇတီ။ ဘာဝနာဗလေန ပန သုခုမတရ
ဘာဝပတ္တေသု အဿာသ ပဿာသေသု တတ္ထ ပဋိဘာဂနိမိတ္တေ ဥပုဇ္ဇန္တ ပကတိ
အဿာသပဿာသတော စိတ္တံ နိဝတ္တတီ။

ပါမောဇ္ဇဥပုဇ္ဇတီတိ။ ပါမောဇ္ဇဥပုဇ္ဇတီ ဟူသည်ကား။ အဿာသပဿာ
သာနံ၊ ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏၊ သုခုမတရဘာဝေန၊ အလွန် နှူးညံ့ သိမ်မွေ့
သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ အာရမ္မဏဿ၊ ဘာဝနာအာရုံ၏။ သန္တတရတာယစ

အလွန်ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း။ ကမ္မဋ္ဌာနဿ၊ ဝင်လေ ထွက်လေဟု ဆိုအပ်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း၏။ ဝီထိံ၊ ရှေ့တူရှုသွားရာ ခရီးလမ်းကြောင်းသို့။ ပဋိပန္နတာယစ၊ သက်ဆင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း။ ဘဝနာစိတ္တံ သဟဂတော၊ ဘာဝနာ စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဖက် အတူတကွ ဖြစ်ဖော် ဖြစ်ဖက် ဖြစ်သော။ ခုဒ္ဒကာဒိဘေဒေါ၊ ခုဒ္ဒကာပီတိ အစရှိသည် အပြားရှိသော။ တရုဏပီတိ၊ နုနယ်သော နှစ်သက်ခြင်း ပီတိဟုဆိုအပ်သော။ ပမောဒေါ၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်၏။

ပန၊ အထူးကို ဆိုဦးအံ့။ ဘာဝနာ ဗလေန၊ ဝင်လေ ထွက်လေ ပွားများ ခြင်း၏ အားအစွမ်းဖြင့်။ အဿာသပဿာသေသု ဝင်လေ ထွက်လေတို့သည်။ သုခုမတရ ဘာဝပတ္တေသု၊ အလွန် နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သည် ရှိသော်။ တတ္ထ၊ ထိုဝင်လေ ထွက်လေ ကမ္မဋ္ဌာန်း၌။ ပဋိဘာဂ နိမိတ္တေ၊ ပဋိ ဘာဂနိမိတ်သည်။ ဥပ္ပန္နေ၊ ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော်။ ပကတိအဿာသပဿာသ တော၊ ပြုကတေ့ဖြစ်သော ဝင်လေ ထွက်လေမှ။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ နိဝတ္တတိ၊ နှစ်၏။

ထိုသို့ဝမ်းမြောက်ကျေနပ်မှု ဆိုအပ်သော ပါမာဇဇေ သို့ရောက်သော ယောဂီ အား ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့သည် ထင်မြင်လေးမြဲ ဖြစ်ပါလေသည်။ ထိုအခါ ယောဂီသည် မိမိထင်မြင်ရရှိလာသော ဝင်လေ ထွက်လေတည်း ဟူသော အာနာပါနကို မှီ၍ ဖြစ်သောနိမိတ်ကို အစဉ်တစိုက်လိုက်၍ ရှုရလေ သည်။ ရှုရခြင်း၏အကြောင်းမှာ ဝင်လေထွက်လေ(အဿာသ ပဿာသ)နိမိတ် သည်ပင်လျှင် ဝင်လေ ထွက်လေ(အဿာသ ပဿာသ)မည်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ ပထမ၊ (နှာ-၃၁၉) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“အဿာသ ပဿာသေ နိဿာယ ဥပ္ပန္န နိမိတ္တံ ပိတ္တေ အဿာသ ပဿာသ သမည မေဝုတ္တံ။”

အဿာသ ပဿာသေ၊ ဝင်လေ ထွက်လေ၌။ နိဿာယ၊ မှီ၍။ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တံပိ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော နိမိတ်ကိုလည်း။ ပိတ္တေ၊ ဤကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းသောအရာ၌။

အသာသ ပသာသ သမညမေဇ၊ ဝင်လေ ထွက်လေ မည်၏ဟူ၍ သာလျှင်၊ ဝတ္တံ၊ ဆိုအပ်၏။

ဝင်လေ ထွက်လေ ဟု ဆိုအပ်သော အာရုံနိမိတ်ပေါ်၌ ဝမ်းမြောက်မှု ပါမောဇ္ဇဖြစ်သော ယောဂီအား မှတ်သားမှုသတိ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်လာ လေသည်။ ထိုမှတ်သားမှုသတိ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်မှသာလျှင် ယောဂီ သည် မိမိအလိုရှိအပ်သော ကောင်းမြတ်သော ပန်းတိုင်သို့ တက်လှမ်းနိုင်မည် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ ပထမ၊ (နှာ-၃၁၉) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားသည်။

“ဥပဋ္ဌာနံသတိတိ တံအာရမ္မဏံ ဥပဂန္ဓာ တိဋ္ဌတိတိ သတိဥပဋ္ဌာနံ နာမ”

ဥပဋ္ဌာနံ သတိတိ၊ ဥပဋ္ဌာနံ သတိဟူသည်ကား (၀၇) မှတ်သားမှု သတိ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည် ဟူသည်ကား။ တံအာရမ္မဏံ၊ ထိုဝင်လေ ထွက်လေ နိမိတ်အာရုံသို့။ ဥပဂန္ဓာ၊ ကပ်၍၊ ယံစိတ္တံ၊ အကြင်ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်း သော စိတ်သည်။ တိဋ္ဌတိ၊ တည်တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ တံစိတ္တံ၊ ထိုစိတ်သည်။ သတိဥပဋ္ဌာနံ နာမ၊ မှတ်သားမှု သတိထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ် လာသည်မည်လေ၏။

ယောဂီသည် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများအားထုတ်၍ ဝင်လေထွက်လေ နိမိတ်ပေါ်၌ ဝမ်းမြောက်မှုသတိ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ယင်း၏အားထုတ်မှုစီရိယ၊ မှတ်သားမှုသတိ၊ တည်ငြိမ်မှုသမာဓိ ဘာဝနာ၏ အဟုန်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ သမာဓိရင့်ကျက်သော ယောဂီ၏ ဘာဝနာ သညာကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပဋိဘာဂ နိမိတ်များစွာ ထင်ရှားစွာ ပေါ်ပေါက် လာလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ပထမ၊ (နှာ-၁၂၂) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“ကေဝလဉ္စိ သမာဓိလာဘိနော ဥပဋ္ဌာနာကာရမတ္တံ သညဇမေတန္တိ”

ဟိ၊ ထိုစကားသည်မှန်၏။ ကေဝလံ၊ အလိုလို၊ သမာဓိလာဘိနော၊ သမာဓိ ကိုရသောသူ၏။ ဥပဋ္ဌာနာကာရမတ္တံ၊ ထင်မြင်လာသည်ကိုပြုကာမတ္တ သာ တည်း၊ တော်နိမိတ္တံ၊ ဤနိမိတ်သည်၊ သညဇံ၊ ဘာဝနာသညာကြောင့် ဖြစ်၏။

ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ယောဂီသည် မိမိအားထုတ်အပ်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း အားရှိလာ သည့်အခါ ဝင်လေ ထွက်လေတို့သည် မျက်စိနှင့်မြင်ရသကဲ့သို့ မိမိ၏စိတ်၌ထင် လာလေသည်။ ထိုထင်လာသောနိမိတ်သည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မည်လေသည်။ ထိုဥဂ္ဂဟ နိမိတ်သည် အချို့သော ယောဂီအား သောက်ရှူးကြယ်၊ အချို့သော ယောဂီ အား ပတ္တမြားလုံး၊ အချို့သောယောဂီအား ပုလဲလုံး၊ အချို့သော ယောဂီ အား ဝါစေ့၊ သစ်သားနှစ်၊ တံကျစ်၊ ဆောက်လုံးကြိုး၊ ပန်းဆိုင်၊ မီးခိုး၊ တိမ်ညွန့်၊ အချို့သောယောဂီအား ကျယ်ပြန့်သောပင့်ကူချည်မျှင်အိမ်၊ တိမ်လွှာ၊ ပဒုမ္မာကြာပွင့်၊ ရထားလှည်းကီး၊ လဝန်း၊ နေဝန်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း ထင်မြင်လာလေသည်။ ထိုသို့ ထင်မြင်လာကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ ပထမ (နာ-၂၇၇) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“ဣဒဉ္စိ ကဿစိ တာရကရူပံဝိယ၊ မဏိဂုဋ္ဌိကာဝိယ မုတ္တာဂုဋ္ဌိကာဝိယစ၊ ကဿစိ ခရသမ္ဗဿံ ဟုတော ကပ္ပိသဋ္ဌိဝိယ ဒါရုသာရသုစိဝိယစ ကဿစိ ဒီဃပါမင်္ဂံ သုတ္တံဝိယ ကုသုမဒါမံ ဝိယ ဓူမသိခါဝိယစ၊ ကဿစိ ဝိတ္တတံ မက္ကဋ္ဌကသုတ္တံဝိယ ဝလာဟကပဋ္ဌလံဝိယ ပဒုမပုပ္ဖံဝိယ ရထစက္ကံဝိယ စန္ဒမဏ္ဍလံဝိယ သူရိယမဏ္ဍလံဝိယ စ ဥပဋ္ဌာတ်” ။

ဟိ၊ ထိုစကား အများသိသာအောင် ထင်ရှားစွာ ပြဦးအံ့။ ဣဒံ၊ ဤနိမိတ် သည်။ ကဿစိ၊ အချို့သောယောဂီအား၊ တာရကရူပံဝိယ၊ သောက်ရှူးကြယ် ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မဏိဂုဋ္ဌိကာဝိယ၊ ပတ္တမြားလုံးကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မုတ္တာဂုဋ္ဌိကာဝိယစ၊ ပုလဲလုံးကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ကဿစိ၊ အချို့သော ယောဂီအား၊ ခရသမ္ဗဿံ၊ ကြမ်းတမ်းသော အဖွေရှိသည်။ ဟုတော၊ ဖြစ်၍ ကပ္ပိသဋ္ဌိဝိယ၊ ဝါစေ့ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဒါရုသာရသုစိဝိယ၊ သစ်သားနှစ်၊ တံကျစ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကဿစိ၊ အချို့သော ယောဂီအား၊ ဒီဃပါမင်္ဂံ သုတ္တံဝိယ၊ ရှည်စွာသော ဆောက်လုံးကြိုးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကုသုမဒါမံ ဝိယ၊ ပန်းဆိုင်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဓူမသိခါဝိယ၊ အခိုးညွန့်ကဲ့သို့ လည်း ကောင်း၊ ကဿစိ၊ အချို့သော ယောဂီအား၊ ဝိတ္တတံ၊ ကျယ်ပြန့်သော၊ မက္ကဋ္ဌက သုတ္တံဝိယ၊ ပင့်ကူချည်မျှင်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဝလာဟကပဋ္ဌလံဝိယ၊

တိမ်လွှာကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ပဒုပုပ္ဖိယ၊ ပဒုမ္မာကြာပွင့်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း။
ရထစက္ကဝိယ၊ ရထားလှည်းဘီးကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ စန္ဒမဏ္ဍလဝိယ
လဝန်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ သူရိယမဏ္ဍလဝိယ၊ နေဝန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း။
ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်၏။

ပဋိဘာဂ နိမိတ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ထိုသို့ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်လာသည့်အခါ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အဖန်တလဲလဲစိတ်
ဖြင့် ကောင်းစွာပွားများဆင်ခြင်အပ်၏။ တုတ်ဖြင့်ထုနှက်သကဲ့သို့ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်
အာရုံကို ထိထိမိမိ နှလုံးသွင်း ကြံစည် ပွားများအပ်၏။ ထိုသို့ပွားများအပ်
သော ဘာဝနာ အားကောင်းလာသောအခါ သဒ္ဓါ အစရှိသော ဣန္ဒြေတို့
သည် အလွန်သန့်ရှင်း၊ ထက်မြက်ကြလေကုန်၏။ အသဒ္ဓိယ-မယုံကြည်မှုသည်
တို့၏ ဝေးကွာခြင်းကြောင့် အလွန်အကဲ အားကောင်းလာသော သဒ္ဓါ
ဗိုလ်စသော ဗိုလ်(အား) ခုနစ်ပါးတို့၏ အထောက်အပံ့ကို ရကြလေကုန်၏။
ဝိတက်အစရှိသော ကာမာဝစရသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော ဈာန်တို့သည် (ဝါ)
ကာမဈာန်တို့သည် အကြိမ်များစွာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထိုအခါ
ဈာန်တို့၏ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော ကာမစ္ဆန္ဒစသော
နိဝရဏတရားတို့သည် ယင်းတို့နှင့် တည်ရာတူသော အကုသိုလ်တရားနှင့်တကွ
ဝေးကွာကုန်သဖြင့် ပဋိဘာဂ နိမိတ်သည် ထင်ရှားစွာ ပေါ်ထွက်လာလေ၏။
ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဥပစာရဈာန်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာလေ၏။
ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊ ပထမ(နှာ-၁၄၇)တွင် ဤသို့ဖော်
ပြထားလေသည်-

ယဒါ သဒ္ဓါဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ သုဝိသဒါနိ တိက္ခာနိ ပဝတ္တန္တိ၊
တဒါ အသဒ္ဓိယာဒီနိ ဒူရိဘာဝေန သာတိသယထာမပတ္တေဟိ
သတ္တဟိ ဗလေဟိ လဒ္ဓုပတ္တမ္ဘာနိ ဝိတက္ကာဒီနိ ကာမာဝစရာနေဝ
ဈာန်ဂါနိ ဗဟူနိ ဟုတော ပါတုဘဝန္တိ။ တတော ဧဝ တေသံ
ဥဇုဝိပစ္စနိကဘူတာ ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော သဒ္ဓိတဒေကဗ္ဗေဟိ ပါပ
ဓမ္မေဟိ ဝိဒူရိ ဘဝန္တိ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တုပ္ပတ္တိယာ သဒ္ဓိတံ အာရဗ္ဗ
ဥပစာရဈာန် ဥပဇုတိ။

ယဒါ၊ အကြင်အခါ၌။ သဒ္ဓါဒီနိ၊ သဒ္ဓါအစရှိကုန်သော။ ဣန္ဒြိယာနိ၊ ဣန္ဒြိယတို့သည်။ သုဝိသဒါနိ၊ ကောင်းစွာသန်ရှင်းစင်ကြယ်ကုန်သည်။ တိက္ခာနိ၊ ထက်ကုန်သည် (ဟုတော့၊ ဖြစ်ကုန်၍)။ ပဝတ္တန္တိ၊ မပြတ်ဖြတ်ကုန်၏။ တဒါ၊ ထိုအခါ၌။ အသဒ္ဓိယာဒီနိ၊ မယုံကြည်မှု စသည်ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏။ ဒုရိဘာဝေဒ၊ ဝေးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ သာတိသယထာမပတ္တေဟိ၊ အလွန်အကဲနှင့်တကွ အားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော။ သတ္တဟိ၊ ခုနစ်ပါးကုန်သော။ ဗပေဟိ၊ ဗိုလ်တရားတို့မှ။ (ဝါ) သဒ္ဓါဗိုလ်၊ ဝီရိယ၊ ဟိရိ၊ သြတ္တပု၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့မှ၊ လဒ္ဓုပတ္တန္တိ၊ ရအပ်သောအထောက်အပံ့ ရှိကုန်သော။ ဝိတက္ကာဒီနိ၊ ဝိတက်အစရှိကုန်သော။ ကာမာဝစရာနေဝ၊ ကာမာဝစရာသာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော။ ဈာနဂီနိ၊ ဈာနင်တို့သည်။ ဗဟူနိ၊ အကြိမ်များစွာတို့သည်။ ဟုတော့၊ ဖြစ်ကုန်၍။ ပါတုဘဝန္တိ၊ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။ တတောဝေ၊ ထို့ကြောင့်သာလျှင်။ တေသံ၊ ထိုဈာနင်တို့၏။ ဥဇုဝိပစ္စနိကဘူဘာ၊ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော။ ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော၊ ကာမစ္ဆန္ဒအစရှိသောတရားတို့သည်။ တဒေကဋ္ဌေဟိ၊ ထို ကာမစ္ဆန္ဒအစရှိသည်တို့နှင့်တခုတည်းသော စိတ်၌ တည်ကုန်သော။ ပါပဓမ္မေဟိ၊ ယုတ်မာသောတရားတို့နှင့်။ သဒ္ဓိံ၊ တတူတကွ။ ဝိဒုရိ၊ ဝေးကွာကုန်သည်။ ဘာန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တုပ္ပတ္တိယာ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်နှင့်။ သဒ္ဓိံ၊ တကွ။ ဝါ၊ တပြိုင်နက်။ တံ၊ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို။ အာရဗ္ဗ၊ အာရုံပြု။ ဥပစာရဇ္ဈာနံ၊ ဥပစာရဈာန်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုသို့ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အဖန်ဖန်ပွားများသော ယောဂီအား ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် အိမ်မှထုတ်အပ်သော ကြေးမုံဝိုင်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ ကောင်းစွာဆေးကြော ပွတ်တိုက်အပ်ပြီးသော ခရုသင်းခွက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ တိမ်တိုက်ကြားမှ ထွက်လာသော လဝန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မိုးတိမ်ဝ၌ ပျံနေသော ဥပျိုင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို ထွင်းဖောက်၍ထွက်လာသကဲ့သို့ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် အဆအရာ အထောင်မက ထက်ဝန်းကျင် အလွန်စင်ကြယ်လျက် ထင်လာလေသည်။

ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ၊ (နှာ-၁၂၂)တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်-

“ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ထဝိကတော နိဟတာဒါသမဏ္ဍလံဝိယ သုခေါ တ သင်္ခထာလံဝိယ ဝလာဟကန္တရာ နိက္ခန္တ စန္ဒမဏ္ဍလံဝိယ မေဃ မုခေ ဗလာကာဝိယ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ပဒါလေတွာ နိက္ခန္တမိဝ တတော သတဂုဏံ သဟဿဂုဏံ သုပရိသုဒ္ဓံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ”။

အနက်

ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်။ ထဝိကတော၊ အိမ်မှ။ နိဟတာ ဒါသမဏ္ဍလံဝိယ၊ ထုတ်အပ်သော ကြေးမုံတိုင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း။ သုခော တသင်္ခထာလံဝိယ၊ ကောင်းစွာ ဆေးကြောပွတ်တိုက်အပ်ပြီးသော ခရုသင်း ခွက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဝလာဟကန္တရာ၊ တိမ်တိုက်ကြားမှ။ နိက္ခန္တစန္ဒ မဏ္ဍလံဝိယ၊ ထွက်လာသော လဝန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း။ မေဃမုခေ၊ မိုး တိမ်ဝဋ်။ ဗလာကာဝိယ၊ ပျံနေသော ဥဗျိုင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဥဂ္ဂဟ နိမိတ္တံ၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို။ ပဒါလေတွာ၊ ထွင်းဖောက်၍။ နိက္ခန္တမိဝ၊ ထွက် လာသကဲ့သို့။ တတော၊ ထိုဥဂ္ဂဟ နိမိတ်ထက်။ သတဂုဏံ၊ အဆအရာ။ သဟဿဂုဏံ၊ အဆအထောင်မက။ သုပရိသုဒ္ဓံ၊ ထက်ဝန်းကျင် အလွန်စင်ကြယ် ဖွဲ့။ ဟုတွာ၊ ဖြစ်၍။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်လာ၏။

ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်ထူးခြားချက်

အကြင်ယောဂီသည် နိမိတ်အာရုံကို ယူတိုင်း ယူတိုင်းရ၏။ ထိုယောဂီ၏ နိမိတ်သည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မည်၏။ ထိုယူတိုင်း ယူတိုင်းရသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည် ပထမရစကပင် ကြည်လင်၏။ ထိုသို့ ကြည်လင်ခြင်းသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၏ ကြည်လင်ခြင်းမည်၏။ သို့ရာတွင် ယင်းဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည် ယောဂီလိုအပ်သလို ကျယ်ပြန့်စွာ ချဲ့ထွင်ပြီး ပွားများ၍ မရချေ။ အကြောင်းမှာ ပွားများအပ်သော ဘာဝနာ၏ ထက်ဝန်းကျင်အားနည်းသေးသည့် အတွက်ဖြစ်လေသည်။

အကြင်ယောဂီသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် အာရုံကို ယူတိုင်းယူတိုင်းလည်းရ၏။ ထို ယူတိုင်း ယူတိုင်းရသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည် ပထမရစကထက် တရက်ပြီး တရက် ကြည်လင်လာ၏။ မိမိ အလိုသို့လည်းလိုက်၏။ အနည်းငယ် အကျယ်အဝန်းမှ နေလအဟုန်ကိုမိအောင် ပျံတက်သွားနိုင်သော ဇဝနဟင်္သာငှက်ငယ်တို့အလား

ကဲ့သို့ လေ့လာဖန်များသဖြင့် စကြဝဠာ အနားရစ် တိုင်အောင် သော်လည်းကောင်း၊ ထို့ထက်အလွန် သော်လည်းကောင်း၊ ချဲ့ထွင်ပြီး ပွားစေနိုင်၏။ ထိုနိမိတ်သည် ပဋိဘာဂနိမိတ်မည်၏။ ထိုသို့ယောဂီ၏စိတ်က ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို ရှည်စေလိုလျှင် ရှည်၍၊ တိုစေလိုလျှင်တိုပြီး၊ ကြီးစေလိုလျှင် ကြီးလာနိုင်ခြင်းမှာ ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ယောဂီ၏ အာရမ္မဏိကဘာဝနာစိတ်သည် ခိုင်ခံ့သည့်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊ ပထမ (နာ-၁၉၇) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“သဗ္ဗမိ ဟိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဝဇိယမာနံ နဝဇုတိယေဝ၊ သတိပိစ ဝဇေတုကာမတာယံ ဝဇုနာ နသမ္ဘဝတိ၊ ဘာဝနာယပရိဒုဗ္ဗလတ္တာ။ ဘာဝနာဝသေန ဟိ နိမိတ္တဝဇုနာ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံပန တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ ဘာဝနာထိရာတိ ကတွာ ဝဇိယမာနံဝဇုတိ”။

အနက်

ဟိ၊ ထိုစကားမှန်၏။ သဗ္ဗမိ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည်။ ဝဇိယမာနံ၊ ပွားစေအပ်သည် ရှိသော်။ နဝဇုတိယေဝ၊ မပြန်မပွားသည်သာလျှင်တည်း။ ဝဇေတုကာမတာယံ၊ ပွားစေလိုသည်၏ အဖြစ်သည်။ သတိပိစ၊ ရှိသော်လည်း။ ဘာဝနာယ၊ ဘာဝနာ၏။ ပရိဒုဗ္ဗလတ္တာ၊ ထက်ဝန်းကျင် အားနည်းသေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဝဇုနာ၊ ပြန်ပွားခြင်းသည်။ နသမ္ဘဝတိ၊ မဖြစ်သင့်။ ဟိသစ္စံ၊ ထိုစကားသည်မှန်၏။ ဘာဝနာဝသေန၊ အာရမ္မဏိကဘာဝနာ၏ အစွမ်းဖြင့်။ နိမိတ္တဝဇုနာ၊ အာရုံနိမိတ်ပွားခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံပန၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်ကား။ တသ္မိံ၊ ထို ပဋိဘာဂနိမိတ်သည်။ ဥပ္ပန္နေ၊ ဖြစ်လာသည်ရှိသော်၊ ဘာဝနာ၊ အာရမ္မဏိက ဘာဝနာစိတ်သည်။ ထိရာ၊ ခိုင်ခံ့၏။ ဣတိကတွာ၊ ဤသို့လုံးပြု၍၊ ဝဇိယမာနံ၊ ပွားစေအပ်သည်ရှိသော်။ ဝဇုတိ၊ ကျယ်ပြန့်တိုးပွား၏။

ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း

အထက်ပါဖော်ပြအပ်ပြီးသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂ နိမိတ်နှစ်မျိုးတို့တွင် ဥပစာရ သမာဓိနှင့်တကွဖြစ်သော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းသည်

အလွန်ခဲယဉ်းလှသည်။ သို့အတွက် ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုရလျှင်ခြင်း ယုံတင်ပလ္လင်
ခွေတတိုင်တည်းဖြင့်သာလျှင် ထိုပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်
ပွားများခြင်းဖြင့် အပွနာဈာန် (အပွနာသမာဓိ) ကိုရအောင် ဆောင်ရွက်
အားထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အပွနာဈာန်သမာဓိသို့ မရောက်နိုင်ပါ
လျှင် ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မမေ့မလျော့ပဲ စကြဝတေး မင်းလောင်း၏
ကိုယ်ဝန်ကို မိခင်သည်ကောင်းမွန်စွာ စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ စောင့်ရှောက်လျက်
အပွနာဈာန်ရအောင် ကြိုးစားရမည်ဖြစ်သည်။ ယုံသို့စောင့်ရှောက် သဖြင့်
ရအပ်သော အကျိုးနှင့် မစောင့်ရှောက်သဖြင့် ရအပ်သောအပြစ်တို့ကို ဝိသုဒ္ဓိ
မဂ်အဋ္ဌကထာ ပထမ (နှာ-၁၂၃) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“နိမိတ္တံ ရက္ခတော လဒ္ဓပရိဟာနိ နဝိဇ္ဇတိ။
အာရက္ခမ္ပိ အသန္တမ္ပိ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဝိနဿတိ။

အနက်

နိမိတ္တံ၊ ရပြီးသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို။ ရက္ခတော၊ စကြဝတေး
မင်းလောင်း၏ ကိုယ်ဝန်ကို ကောင်းစွာစောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ ကောင်းမွန်စွာ
စောင့်ရှောက်သော ယောဂီအား၊ လဒ္ဓ-ပရိဟာနိ၊ ရပြီးသော ဥပစာဈာန်
(ဥပစာရသမာဓိ) ၏ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းသည်။ နဝိဇ္ဇတိ၊ မရှိ။ အာရက္ခမ္ပိ၊
ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို စောင့်ရှောက်ခြင်းသည်။ အသန္တမ္ပိ၊ မရှိခဲ့လတ်သော်။
လဒ္ဓံလဒ္ဓံ၊ ရတိုင်း ရတိုင်းသော ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် စပ်၍ဖြစ်သော အာရမ္မ
ဏိကဖြစ်သော ဥပစာရဈာန်သည်။ ဝိနဿတိ၊ ပျောက်ကွယ် တိမ်ကော
လျော့ကျလေ၏။

ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်ရန် နည်းများ

ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မပျောက်မပျက်ရန် စောင့်ရှောက်ရန် နည်းလမ်းများ
မှာ အောက်ပါ မလျောက်ပတ်သင့်သည်ကို ရှောင်၍ လျောက်ပတ် သင့်သည်
ကို ဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။

ရှောင်ရန် (၇) ပါး

- (၁) မလျောက်ပတ်သော ကျောင်း အိပ်ရာ နေရာ ၎င်း၏အဓိပ္ပာယ် အကျဉ်းမှာ အကြင်ကျောင်း၌နေသောယောဂီအားမဖြစ်သေးသော နိမိတ်သည်လည်း မဖြစ်ပေါ်၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီး နိမိတ်သည်လည်း ပျောက်ပျက်၏။ မထင်သေးသော သတိသည်လည်း မထင်လာပေ။ မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည်လည်း မတည်ကြည်လာပေ။ စသော ကျောင်းမျိုးကိုဆိုလိုသည်။ (၃-ရက်လောက် စမ်းသပ် ကြည့်ရန် လိုသည်)။
- (၂) မလျောက်ပတ်သော ဆွမ်းခံရွာ-၎င်း၏ အဓိပ္ပာယ် အကျဉ်းမှာ မိမိတရားအားထုတ်ရာ ကျောင်းမှ မဝေးလွန်း၊ မနီးလွန်း ဆွမ်း ရလွယ်သော ရွာ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ရွာကိုဆိုလိုသည်။ (ရဟန်းယောဂီ များအတွက်သာ)။
- (၃) မလျောက်ပတ် မပြောဟောအပ်သော စကား - ၎င်း၏အဓိပ္ပာယ် အကျဉ်းမှာ၊ နတ်ရွာမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်နှင့်ဆန့်ကျင်သော မင်း၊ခိုးသူ၊ အမတ်၊ စစ်သည်၊ ဘေးရန်၊စစ်၊ စားဖွယ်၊ သောက်ဖွယ်၊ အဝတ်၊ နေရာထိုင်ခင်း၊ ပန်းနံ့ သာ၊ ဆွေမျိုးညာတိ၊ ရပ်ရွာ၊ ကြီးပွားခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းနှင့်စပ်သောစကား (၃၂)မျိုးကို ဆိုလိုသည်။
- (၄) မလျောက်ပတ်သောပုဂ္ဂိုလ် - ယင်းပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှာ မရသေးသော သမာဓိကိုရအောင်၊ ရပြီးသော သမာဓိကို အမြဲထာဝရ ခိုင်ခံ့ အောင် မပြောဟောပဲ၊ နတ်ရွာ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်နှင့် ဖီလာဆန့် ကျင်သောစကားကို ပြောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။
- (၅) မလျောက်ပတ်သော အစားအစာ - ယင်းသည်ယောဂီနှင့်မလျောက် ပတ်သော ချို၊ ချဉ်၊ စပ်ဖန်စသောအစားအစာကို ဆိုလိုသည်။
- (၆) မလျောက်ပတ်သောဥတု - ယင်းသည် ယောဂီနှင့်မလျောက်ပတ် သော အပူ၊အအေး ရာသီဥတုကိုဆိုလိုသည်။ ယင်းရာသီဥတုကြောင့် မိမိလိုအပ်သော စိတ်တည်ကြည်မှုကို မရနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ် သည်။

- (၇) မလျှောက်ပတ်သောဣရိယာပုထ်၊ ယင်းသည် ယောဂီနှင့် မလျှောက်ပတ်သော သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်းခြင်းကို မပြုရန်ဆိုလိုသည်။ (သုံးရက်လောက် စမ်းသပ်ရန်လိုသည်။)

ဆောင်ရန် (သပ္ပာယ်) (၇ပါး)

ဆောင်ရန် (သပ္ပာယ်) (၇)ပါးမှာ အထက်ပါ ယောဂီအား မလျှောက်ပတ်သော (အသပ္ပာယ်) (၇)ပါးကို ရှောင်ကြဉ်ရန်ပင် ဖြစ်လေသည်။ အထူးသဖြင့် လျှောက်ပတ်သော သပ္ပာယ်(၇)ပါးတွင် လျှောက်ပတ်သော စကားနှင့် ပတ်သက်၍ ယောဂီများ သိသင့်သိထိုက်သဖြင့် မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ မူလပဏ္ဏာသ၊ ရထဝိနိတသုတ်(နှာ-၁၉၉)လာ ကထာ (စကား) ၁၀ မျိုးကိုအောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

လျှောက်ပတ်သော စကား (၁၀)မျိုး

- (၁) အလိုနည်းခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (အပိစ္ဆတာ)
- (၂) ရောင့်ရဲခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (သန္တုဋ္ဌိ)
- (၃) ဆိတ်ငြိမ်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (ပဝိဝေက)
- (၄) ကာမဂုဏ်နှင့် မရောယှက်သောစကား (အသံသဂ္ဂ)
- (၅) ပြင်းစွာအားထုတ်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (ဝိရိယာရမ္ဘ)
- (၆) သီလပြည့်စုံခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (သီလကထာ)
- (၇) သမာဓိပြည့်စုံခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (သမာဓိကထာ)
- (၈) ပညာပြည့်စုံခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (ပညာကထာ)
- (၉) ကိလေသာမှလွတ်မြောက်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား (ဝိမုတ္တိကထာ)
- (၁၀) ကိလေသာမှလွတ်မြောက်ခြင်း ဉာဏ်အမြင်နှင့် စပ်သော စကား (ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ)

မှတ်ချက်။ ။အထက်ပါ သပ္ပာယ် ကထာ (၁၀) ပါးကိုချည်း အချိန်ရှိသမျှ ပြောဟောနေလျှင် ပဋိပတ္တိလုပ်ငန်း စခန်း ပျက်တတ်သဖြင့် အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ဟောပြောရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ (နှာ-၁၂၄)တွင် “တမ္ပိမတ္တာယ

ဘာသိတဗ္ဗံ ” ဟုဖော်ပြ ထားလေသည်။ [အနက်မှာ- တမ္ပိ
ထိုသပ္ပာယ်ကထာ (၁၀)ပါးကိုသော်လည်း။ ဣန္ဒြိယ၊ အတိုင်း
အရှည်ဖြင့်၊ ဘာသိတဗ္ဗံ၊ ပြောဆိုအပ်၏။]

ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်သော ယောဂီသည် ဤကဲ့သို့
မလျှောက်ပတ်သော စကား ပြောဆိုခြင်းကို ရှောင်၍ လျှောက်ပတ်သော
စကား ပြောဆိုခြင်းကိုသာ ဆောင်လျက် ပဋိဘာဝ နိမိတ်ကို ထပ်တလဲလဲ
ပွားများလျှင် ဝိပဿနာတရားကို ကျင့်ကြံ အားတုတ်ရာ၌ များစွာအကျိုးပြု
အထောက်အပံ့ကို ပေးနိုင်သော အပ္ပနာဈာန် သမာဓိကို ရလာနိုင်မည်
ဖြစ်လေသည်။

ပဋိဘာဝနိမိတ် ထင်မြင်သည့်အကျိုး

ထိုကဲ့သို့ အလွန်ကြည်လင်သော ပဋိဘာဝနိမိတ် ထင်မြင်လာသော ယောဂီ
အား ထိုထင်မြင်လာသည့် အခါမှစ၍ စိတ်တည်ငြိမ်မှု မရအောင်နှောင့်ယှက်
တားဆီးပိတ်ပင်သော နိဝရဏတရားတို့သည် ပဋိဘာဝ နိမိတ်မှ ဖွဲ့ခွာကြပြီး၊
ကိလေသာ ကုန်ခန်းသကဲ့သို့ တည်ငြိမ်တည်ကြည် နေ၍သာလျှင် မိမိစိတ်သည်
ဥပစာရသမာဓိ၌ တည်နေလေတော့သည်။ ထိုသို့ တည်နေကြောင်းကို ဗိသုဒ္ဓိမဂ်
အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ၊ (နှာ-၁၂၂)တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“ဥပ္ပန္နကလတောစ ပနဿ ပဋ္ဌာယ နိဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘိတာ နေဝ
ဟောန္တိ၊ ကိလေသာ သန္နိသိန္နာဝ၊ ဥပစာရသမာဓိနာ စိတ္တံ
သမာဟိတမေဝ”

ပန၊ အကျိုးကို ဆိုဦးအံ့။ အဿ၊ ထိုပဋိဘာဝနိမိတ်၏။ ဥပ္ပန္နက လတော၊
ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါမှ။ ပဋ္ဌာယ၊ စ၍။ နိဝရဏာနိ၊ နိဝရဏ တရားငါးပါး
တို့သည်။ ဝိက္ခမ္ဘိတာနေဝ၊ ခွာအပ်ကုန်သည်သာလျှင်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။
ကိလေသာ၊ နိဝရဏနှင့်တည်ရာတူသော (ဝါ) အလားတူသော ကိလေသာ
တို့သည်။ သန္နိသိန္နာဝ၊ ငြိမ်ဝပ်ကြပြီးကုန်သည်သာလျှင်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။
ဥပစာရသမာဓိနာ၊ ဥပစာရသမာဓိဖြင့်။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ သမာဟိတမေဝ၊
ကောင်းစွာထားအပ်ပြီးသာလျှင်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာလာ စကားရပ် များအရာ၊ ဝင်လေ၊ ထွက်လေ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ် ဤသုံးမျိုးကို အာရုံပြုလျက် ပွားများဆင်ခြင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်မှသာ လျှင် ဥပစာရသမာဓိအပ္ပနာသမာဓိ တို့နှင့်ပြည့်စုံပြီး စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့အကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ၊ (နာ-၂၇၇)တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“တ္ထေစ အညမေဝ အဿာသာရမ္မဏံ စိတ္တံ၊ အညံပဿာသာရမ္မဏံ၊ အညံနိမိတ္တာရမ္မဏံ။ ယဿ ဟိ ဣမေတယောဓမ္မာ နတ္ထိ၊ တဿကမ္မဋ္ဌာနံ နေဝ အပ္ပနံ၊ န ဥပစာရံ ပါပုဏာတိ။ ယဿ ပန ဣမေတယောဓမ္မာ အတ္ထိ၊ တဿေဝကမ္မဋ္ဌာနံ ဥပစာရဉ္စ အပ္ပနဉ္စ ပါပုဏာတိ”

တ္ထေစ၊ ဤဝင်လေ ထွက်လေ နိမိတ်ဟူသော သုံးပါးတို့တွင်။ အဿာ သာရမ္မဏံ၊ ဝင်လေကို အာရုံပြုသော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ အညမေဝ၊ တပါး တခြားသာတည်း။ ပဿာသာရမ္မဏံ၊ ထွက်လေကို အာရုံပြုသော။ စိတ္တံ၊ စိတ်သည်။ အညံ၊ တခြားတည်း။ နိမိတ္တာရမ္မဏံ။ ပဋိဘာဂ နိမိတ်အာရုံသည်။ အညံ။ တခြားတပါးသာတည်း။ ဟိ၊ ဆန့်ကျင်သလိုဆိုးဦးအံ့။ ယဿ၊ အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်အား။ ဣမေတယောဓမ္မာ၊ ဤသုံးပါးသော တရားတို့သည်။ နတ္ထိ၊ (ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံအဖြစ်ဖြင့်) မရှိကုန်ငြားအံ့။ တဿ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်။ အပ္ပနံ၊ အပ္ပနာသို့။ နေဝပါပုဏာတိ၊ မရောက်နိုင်သာလျှင် တည်း။ ဥပစာရံ၊ ဥပစာရသို့လည်း။ နပါပုဏာတိ၊ မရောက်နိုင်။

ဤသို့အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်၍ ဥပစာရ သမာဓိနှင့်အပ္ပနာသမာဓိရေမှသာလျှင် ဝိပဿနာသို့ တက်ရောက်ရမည် ဖြစ်ပါ သည်။ သို့ရာတွင် အပ္ပနာသမာဓိရရန် အလွန်ခဲယဉ်းသဖြင့် ဥပစာရသမာဓိရလျှင် လည်း ဝိပဿနာကူးနိုင်ပါသည်။ ယုတ်စွာအဆိုး ခဏိကသမာဓိကိုမျှမရလျှင် ဝိပဿနာမထင်မြင်နိုင်တော့ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် သမထဟုဆိုအပ်သော သမာဓိ သည်စက္ကူကားအခံနှင့်တူပါသည်။ ဝိပဿနာသည်ဆေးမင်နှင့်တူပါသည်။ စက္ကူ ကားအခံမရှိလျှင် ဆေးမင်တည်တံ့ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်တော့သ ကဲ့သို့ခဏိကသမာဓိ ကိုမျှမရလျှင် ဝိပဿနာထင်မြင်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်တော့ပါ။ ထို့ကြောင့်ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အသီးအနှံကို စားသုံးခံစားလိုသော ယောဂီသည်

သမထနှင့်တူသော ထွန်ကက်စိုက်ပျိုးခြင်းကို မူလပထမ ပြုသင့်လေတော့ သတည်း။

နိမိတ်ထင်မြင်ပုံကဲ့ပြားခြင်း

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားပျားအားထုတ်သော ယောဂီတို့အား ယင်းတို့၏ ပွားပျားအားထုတ်သော ဘာဝနာအဟုန်ကြောင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ပျား ဆင်မြင်လာလေသည်။ ထိုနိမိတ်များ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား ကြယ်ရောင်၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား လရောင်၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်အား မီးခိုးရောင် စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ် လာရခြင်းမှာ ဝင်လေ ထွက်လေ၏ အစွမ်းကြောင့် မဟုတ်ပေ။ ဘာဝနာပွားများသော ယောဂီတို့၏ အာရုံပြုသောစိတ်၌ မှီ၍ဖြစ်သော အမှတ်သညာကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ၊ (နာ-၂၇၇) တွင်လည်းကောင်း၊ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ ဓာတိယ ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် အဖွင့် (နာ-၂၉) တွင်လည်းကောင်း ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“သညဇံ ဟိ တေ သညာနိဒါနံ၊ သညာပုဘဝံ၊ တဿ သညာနာ နုတ္တာယ နာနတော ဥပဋ္ဌာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ”

အနက်မှာ-ဟိ၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း တခုတည်းဖြစ်ပါလျက် အမှတ် သညာချင်းမတူပဲ၊ ကဲ့ပြားခြင်းကြောင့် ကဲ့ပြားသောအားဖြင့် ထင်ခြင်းသည် မှန်ပေပေ၏။ တေ၊ ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံနိမိတ်သည်။ သညဇံ၊ မှန်းဆရှုအပ်သော ဘာဝနာသညာကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ သညာနိဒါနံ၊ ဘာဝနာသညာသည်သာလျှင် အကြောင်းရှိပေသည်။ သညာပုဘဝံ၊ ဘာဝနာ စီးဖြန်းသော သညာသည်သာလျှင် အမှန်ရှိပေသည်။ တဿ သညာ နာနုတ္တာယ၊ ထိုသို့အမှတ်သညာ အထူးထူး၏ အဖြစ်ကြောင့်။ နာနတော၊ အထူးထူးအားဖြင့်။ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ထင်၏။ တိတိ၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ သိအပ်၏။

ထိုဘာဝနာသညာကြောင့်ဖြစ်သော အာရုံနိမိတ်သည် အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် ပျမတ္တမဟုတ်ချေ။ ထင်ရှားမရှိသော ပညတ်တရားသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ။ ပထမ။ (နာ-၁၄၇) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြ ထားလေသည်။

“သညဇန္တိ ဘာဝနာသညာယ ဇနိတံ၊ ဘာဝနာ သညာယ သညာဟမတ္တံ န ဟိ အဘာဝဿ ကုတောစိ သမုဋ္ဌာနံ အတ္ထိ”

အနက်မှာ -သညဇန္တိ၊ ဘာဝနာသညာကြောင့် ဖြစ်၏ဟူသည်ကား။ ဘာဝနာသညာယ၊ ပွားများအပ်သော ဘာဝနာသညာကြောင့်။ ဇနိတံ ဖြစ်စေတတ်သောအာရုံတည်း။ ဘာဝနာသညာယ၊ ဘာဝနာသညာကြောင့်။ သညာဟမတ္တံ၊ ဖြစ်သော အာရုံမျှသာတည်း။ ဟိ၊ ထိုစကားသည်မှန်၏။ အဘာဝဿ၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိသော ပညတ်တရား၏။ ကုတောစိ၊ တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့်။ သမုဋ္ဌာနံ၊ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သည်။ န အတ္ထိ၊ မရှိ။

ယင်း ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဒ္ဓိကာ အရှင်သည်သာ ရေးသား ဖော်ပြသည်မဟုတ်၊ သာရတ္ထဒီပနီ ဒ္ဓိကာရှင်လည်း သာရတ္ထဒီပနီဒ္ဓိကာ၊ ဒုတိယ၊ (နှာ-၁၂၉) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဘာဝနာ သညာယ သညာနနမတ္တံ၊
န ဟိ အဘာဝဿ ကုတောစိ သမုဋ္ဌာနံ နတ္ထိ။

အနက်မှာ။ ။ဘာဝနာယ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာပွားများ စီးဖြန်းသော အမှတ်သညာဖြင့်၊ သညာနနမတ္တံ၊ မှတ်သားကာမျှတည်း။ ဟိ၊ ထိုစကားသည် မှန်၏။ အဘာဝဿ၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော ပညတ်တရား၏။ ကုတောစိ၊ တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့်။ သမုဋ္ဌာနံ၊ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သည်။ န အတ္ထိ၊ မရှိချေ။

ထိုအပြင် ဝိမတိဝိနောဒနီဒ္ဓိကာ၊ ပထမ၊ (နှာ- ၂၁၈) တွင်လည်း ဤသို့ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

သညဇန္တိ ဘာဝနာသညာယ ပရိကပ္ပိတံ၊ န ဥပ္ပါဒိတံ။
အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။

အနက်မှာ။ ။သညဇန္တိ၊ သညဇံ ဟူသည်ကား။ ဘာဝနာ သညာယ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ ပွားများစီးဖြန်းသော အမှတ်သညာဖြင့်။ ပရိကပ္ပိတံ၊

ကြံဆအပ်၏။ န ဥပ္ပါဒိတံ၊ အခြားတစ်ခုခုသော အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်စေအပ်သည်မဟုတ် (အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်) အဝိဇ္ဇာမာနတ္တာ၊ ပရမတ္ထ အားဖြင့် ယင်ရှားမရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

အသက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာများနှင့် ဋီကာ အစောင်စောင်တို့၏ ရေးသားဖော်ပြချက်များအရ နိမိတ်ထင်မြင် ပုံကွဲပြားခြင်းနှင့် အရောင်အလင်းအမျိုးမျိုး ထင်မြင်ရခြင်းများကို သိနိုင်ပါသည်။

အခန်း(၆)

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများရခြင်းအကျိုး

အာနာပါနသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာကို လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်၍ စိတ်တည်ငြိမ်မှုကိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ဖော်ပြထားသည့် အောက်ပါ အကျိုးအာနိသင်တို့ကို မုချမသွေ ရနိုင်ပေသည်။

- (၁) စိတ်ငြိမ်သက် ငြိမ်းအေးခြင်း၊
- (၂) မရောင့်ရဲစေနိုင်လောက်အောင် မြင့်မြတ်ခြင်း၊
- (၃) ပရိကမ္မဘာဝနာ၊ ဥပစာရဘာဝနာဖြင့် အာနာပါနကို ပွားများခြင်းဖြင့် စိတ်ငြိမ်သက်မှုရှိခြင်း၊
- (၄) သမာပတ်ဝင်စားတိုင်း ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာကိုဖြစ်စေခြင်း၊
- (၅) စိတ်တည်ငြိမ်မှုကို နှောင့်ယှက်တတ်သော နီဝရဏတရားများကို ပယ်ခွာနိုင်ခြင်း။
- (၆) စိတ်ငြိမ်သက်မှု သမာဓိ၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော မိစ္ဆာဝိတက်ကို ပယ်ဖျက်စွမ်းနိုင်ခြင်း၊
- (၇) မဂ်၊ ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကိုရောက်ရန် အကြောင်းရင်းမူလ၊ အခြေပါဒက ဖြစ်ခြင်း၊
- (၈) စုတိစိတ်မှပြန်၍ ရေတွက်သည်ရှိသော် ၁၆ - ချက်သော စိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်၍ အတူချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို သိမြင်ခြင်း။

ထို့အပြင် ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်၊ အာနာပါန သုတ်ပါဠိတော်တွင် အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းဖြင့် အောက်ပါကိစ္စများကို ပြီးစီးနိုင်ကြောင်း ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

- (က) ကာယဂဘာသကိ အစရှိသော သကိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာကိုစွဲကို ပြီးစီးနိုင်ခြင်း၊

- (ခ) အပ္ပနာစျာန် ၄-ပါးဟူသော သမထ ဘာဝနာ ကိစ္စကို ပြီးစီးနိုင်ခြင်း၊
- (ဂ) ဝိပဿနာဘာဝနာကိစ္စ ပြီးစီးနိုင်ခြင်း၊
- (ဃ) ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ (မဂ်-ဖိုလ်) ဟုဆိုအပ်သော မဂ္ဂဘာဝနာကိစ္စကို ပြီးစီးနိုင်ခြင်း၊
- (င) ဖလသစ္ဆိ ကိရိယာ (ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း) ကိစ္စကို ပြီးစီးနိုင်ခြင်း၊

ထို့အပြင် မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ အဋ္ဌကထာတွင်လည်း အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ပွားများခြင်းအားဖြင့် အောက်ပါ အကျိုး ၅-ပါးကို ပြီးစီးနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

- (၁) ယခုခေတ် ယခုကာလ ယခုဘဝ၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ခြင်း၊
- (၂) အားထုတ်၍ အသက်ရှင်စဉ် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ မရောက်ခဲ့ပါလျှင် သေခါနီးကာလ၌ သမသိသိ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်နိုင်ခြင်း၊
- (၃) အကယ်၍ သေခါနီးကာလ၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ မရောက်ခဲ့ပါလျှင် နတ်ပြည်သို့ ရောက်၍ အရိယာ နတ်များ၏တရားကို ကြားနာရ၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ မျှော်နိုင်ခြင်း၊
- (၄) အကယ်၍ နတ်ပြည်လောက၌ ရဟန္တာ မဖြစ်ခဲ့ပါလျှင် အရိမေတ္တေယျ ဘုရားမပွင့်မီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ခြင်း၊
- (၅) အကယ်၍ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဖြစ်သို့ မရောက်ခဲ့လျှင် နောင် ပွင့်တော်မူလတံ့သော အရိမေတ္တေယျဘုရား စသည်တို့၏ ထံတော်မှောက်၌ ဗာဟိယဒါရုစီရိယမထေရ်ကဲ့သို့ ခိပ္ပါဘိညာဉ် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ခြင်း။

ဤတွင် အာနာပါန သမထဘာဝနာ ပွားများပုံနှင့် အကျိုးအာနိသင် အကျဉ်းချုပ်တည်း။

အခန်း (၇)

ဝိပဿနာကထာ

ဝိပဿနာတရားအကြောင်း

ဝိပဿနာဆိုသည်မှာ ခန္ဓာ အစရှိသော ပြုပြင်စီရင်အပ်သော သင်္ခါရတရား တို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိ ဟူသော လက္ခဏာရေး ၃-ပါး တင်၍ အထူးထူးအပြားပြား အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်တတ်သော ပညာတရား ကို ခေါ်ဆိုပါသည်။ ထိုသို့ခေါ်ဆိုရပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၌ “ခန္ဓာဒိ သင်္ခတဓမ္မေ အနိစ္စာဒိဝိဝိဓာကာရေန ပဿတိတိ ဝိပဿနာ” ဟူ၍ ဖော်ပြ ထားပါသည်။ အနက်မှာ-ခန္ဓာဒိသင်္ခတဓမ္မေ၊ ခန္ဓာအစရှိသော သင်္ခါရတရား တို့ကို၊ အနိစ္စာဒိဝိဝိဓာကာရေန၊ အနိစ္စအစရှိသော လက္ခဏာယာဉ်သုံးပါး တင်၍ အထူးထူးအပြားပြား အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ ပဿတိ၊ ရှုဆင်ခြင် တတ်၏။ ဣတိတသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်၊ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာမည်၏။

ဝိပဿနာ (၃) မျိုး

ဝိပဿနာ (၃) မျိုးရှိပါသည်။ ယင်း (၃) မျိုးမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်-

- (၁) သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနက ဝိပဿနာ
- (၂) ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ
- (၃) နိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ

သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနကဝိပဿနာ

သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနက ဝိပဿနာဆိုသည်မှာ ခန္ဓာ၊ အာယတန ဓာတ်ဟုဆိုအပ် သော ရုပ်သင်္ခါရ နာမ်သင်္ခါရ တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ကို အနိစ္စ အစရှိသော လက္ခဏာသုံးပါးတင်လျက် ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ ရှုဆင်ခြင်ခြင်းကို

ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ သင်္ခါရတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ ဆင်ခြင်ပွားများခြင်း ကိုပင် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း သည်ဟု ဆိုလေသည်။ (သင်္ခါရ၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို၊ ပရိဂ္ဂဏှနက၊ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ဝိပဿနာ၊ ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ ဆင်ခြင်ပွားများခြင်း)။ ထိုဝိပဿနာ (၃) မျိုးကို ပဋိသမ္ဘိဒါ မဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ (နှာ-၂၀၇) တွင်လည်းကောင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၃၄၇) တွင်လည်းကောင်း၊ ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“ဝိပဿနာ ပနေသာ တိဝိဓာ ဟောတိ သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနက ဝိပဿနာ ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ နိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာတိ”

အနက်

သောဝိပဿနာ၊ ဤဝိပဿနာသည်။ သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနက ဝိပဿနာ၊ မဂ် တရားကို ရရန်အလို့ငှာ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသော ဝိပဿနာလည်း ကောင်း။ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ၊ ဖိုလ် ဝင်ဖားရန်အလို့ငှာ ရှုဆင်ခြင် သော ဝိပဿနာလည်းကောင်း။ နိရောဓ သမာပတ္တိဝိပဿနာ၊ နိရောဓသမာ ပတ်ဝင်စားရန် အလို့ငှာ ရှုဆင်ခြင်သော ဝိပဿနာလည်းကောင်း၊ ဣတိ၊ ဤသို့။ တိဝိဓာ၊ သုံးပါးအပြားရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ထိုသုံးပါးတို့တွင် မဂ်တရားကို ရရန်အလို့ငှာ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်း ဆည်းသော ဝိပဿနာသည် “မန္ဒာ ဝါ ဟောတု တိက္ခာဝါ၊ မဂ္ဂဿ ပဒဋ္ဌာနံ ဟောတိယေဝ” ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ ဆရာ မိန့်ဆိုသည့် အတိုင်း နှိုသည်ဖြစ်စေ၊ ထက်သည်ဖြစ်စေ မဂ်၏နီးသောအကြောင်း ဖြစ်သည်သာလျှင်ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ ဝိပဿနာနဲ့ခြင်း၊ ထက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ဋီကာဆရာက အကယ်၍ ဝိပဿနာနဲ့လျှင် မဂ်တရားကို နှေးနှေး ရသည်၊ အကယ်၍ ဝိပဿနာထက်လျှင် မဂ်တရားကို ခပ်မြန်မြန်ရသည်သာ ထူးခြားကြောင်း၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ၏လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံလျှင် ဝိပဿနာသည် မဂ်တရားကိုရနိုင်သည် သာဖြစ်ကြောင်းကို ၎င်း၏ဋီကာ ဒုတိယ(နှာ-၅၂၆) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထား လေသည်။

“မန္တာ ၈ ဝိပဿနာ ဒန္တာတိညံ မဂ္ဂံ သာဓေတိ၊ တိက္ခာစေခိပ္ပါဘိ၊ ညန္တိ။ အယံမန္တတိက္ခတာယ ဝိသေသော။ လက္ခဏပုတ္တာ ပန ဝိပဿနာ မဂ္ဂဿ ပစ္စယော ဟောတိ ယေဝ။

အနက်

ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာသည်။ မန္တာ၊ နံ့သည်။ စေဟောတိ၊ အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအံ့။ ဒန္တာတိညံ၊ နှေးသောအဘိညာဉ်ရှိသော။ မဂ္ဂံ၊ မဂ်တရားကို။ သာဓေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာသည်။ တိက္ခာ၊ ထက်သည်။ စေဟောတိ၊ အကယ်၍ဖြစ်ငြားအံ့။ ခိပ္ပါဘိညံ၊ လျင်သောအဘိညာဉ် ရှိသော။ မဂ္ဂံ၊ မဂ်တရားကို။ သာဓေတိ၊ ဖြစ်စေ၏။ ဣတိအယံ၊ ဤသည် ကား။ မန္တတိက္ခတာယ၊ နံ့ သည်၏ အဖြစ်၊ ထက်သည်၏ အဖြစ်၏။ ဝိသေ သော၊ အထူးတည်း။ ပန၊ အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်။ လက္ခဏပုတ္တာ၊ ဝုဋ္ဌာ နဂါမိနီ၏ လက္ခဏာသို့ရောက်သော။ ဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာသည်။ မဂ္ဂဿ၊ မဂ်တရားကိုရခြင်း၏။ ပစ္စယော၊ အကြောင်းသည်။ ဟောတိယေဝ၊ ဖြစ် သည်သာလျှင်တည်း။

ဤသို့ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဗ္ဗိကထာနှင့် ဋီကာတို့တွင် ဖော်ပြထားသည့် အတိုင်း လင်္ခါရပရိဂ္ဂဟနက ဝိပဿနာအကြောင်း အနည်းငယ်ကို သိသာရန် ရေးသား ပြီးနောက် ယင်းဝိပဿနာကို ကျင့်ကြံပွားများရာ၌ သိသင့်သိထိုက်သောအချက် အလက်များကိုလည်းကောင်း၊ ပိဋကတ်တော်၌ ဖော်ပြထားသောနည်းများနှင့် ကိုယ်တွေ့ကျင့်ကြံ ပွားများသော နည်းများကိုလည်းကောင်း၊ သူတော်စင် ယောဂီတို့သိသာရန် ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာနှင့် နိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာများကိုမူ ရှေ့လာမည့် အခန်းများ၌ ဆက်လက် ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုဆင်ခြင်ပုံ

ဝိပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးပါးတင်၍ ရှုဆင်ခြင် သည်ဆိုရာ၌ သင်္ခါရတရားဟူသည်မှာ ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ ခန္ဓာ ၅-ပါးတွင် အကျဉ်းအားဖြင့် ရုပ်

သင်္ခါရ၊ နာမ်သင်္ခါရ ၂-ပါးသာရှိသည်။ ထို့နည်းတူ အာယတန ၁၂-ပါးနှင့် ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင်လည်း အကျိုးအားဖြင့် ရုပ်သင်္ခါရ နာမ်သင်္ခါရ ၂-ပါးသာ ရှိပါသည်။ ရုပ်သင်္ခါရ၊ နာမ်သင်္ခါရ (၀၇) ထိုရုပ်၊ နာမ် ၂-ပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းတို့ကို အနိစ္စအစရှိသော လက္ခဏာသုံးပါး တင်၍ ရှုဆင်ခြင်သည့်အခါ ထို ရုပ်၊ နာမ် ၂-ပါးတို့၏ သုခဘောအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၍ သုခဘော အတိုင်း ပျက်သွားသည်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ (ယထာဘူတ ကျနမှန်ကန်စွာ) ဝိပဿနာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် သိမြင်နိုင်ပါသည်။

ရုပ်၊ နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုရန်နေရာ

ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်ဟုဆိုအပ်ကုန်သော ရုပ် နာမ် ၂-ပါးတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်နိုင်ရေးအတွက် ရှုရန်နေရာမှာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာကိုယ်မှာသာဖြစ်ပါသည်။ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို အတပ် ဒိဋ္ဌသိမြင်ရန်မှာ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ မျက်မြင်အထင် အရှားဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ တို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ပွားများရှုဆင်ခြင်နေရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ရှုဆင်ခြင်နေမှသာလျှင် ဘာဝနာအစစ်ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း (ဥဒယဗ္ဗယ) ဉာဏ်အမြင် ရင့်သန်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အမြင် ရင့်သန်မှသာလျှင် ရူပါရုံကို မြင်ရာ၌ ရူပါရုံပေါ်၌ စွဲလမ်းမှု ကိလေသာ မဖြစ်ပဲ မြင်ကာ မတ္တသာ ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားသည် ဟူ၍လည်းကောင်း၊ စိတ်ထဲ၌ သိမြင်လာပြီးလျှင် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရ မရှိဟု ထင်မြင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပျက်ကို တွေ့ရှိသည့်အခါ တွေ့မြင်ရသော အာရုံပေါ်၌ စွဲလမ်းမှု ကိလေသာမဖြစ်တော့သဖြင့် စိတ်ထဲ၌ ချစ်ဖွယ်၊ မုန်းဖွယ် အထည်ဝတ္ထု အနေအားဖြင့် မထင်မြင်တော့ပဲ၊ ကိလေသာဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ကုန်ဆုံးရာနိဗ္ဗာန်သို့ မျက်မှောက်ပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်ဟုဆိုအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ခန္ဓာကိုယ်ထဲ၌ တွေ့ရပုံကို သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ (နှာ-၁၄၂) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“ခန္ဓာနဉ္စ ပဋိပါဠိ၊ ဓာတု အာယတနာနိစ။
 အဗ္ဗောစိန္တံ ဝတ္တမာနာ၊ သံသာရောတိ ပဝုစ္စတိ။”

အနက်မှာ-ခန္ဓာနဉ္စ၊ခန္ဓာငါးပါးတို့၏လည်းကောင်း။ ဓတုအယတနာ-
နီစ၊ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါးတို့၏လည်းကောင်း။ အဗျောစိန္တံ၊
မပြတ်။ ဝတ္ထုမာနာ၊ ဖြစ်ပေါ်၍နေသော။ ပဋိပါဋိ၊ အစဉ်ကို။ သံသာရေတံ၊
သံသရာဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

ဤသို့ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌ ခန္ဓာ၊ အာယတနဓာတ်၏အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ပျက်
နေခြင်းဟုဆိုအပ်သော သံသရာဖြစ်ပျက်ကို ပထမတွေ့အောင် ရှာရန်ဖြစ်ပါ
သည်။ ထိုသံသရာဖြစ်ပျက်ကို ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌တွေ့မှ သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို
တွေ့မြင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဖြစ်ပျက်ကို ခန္ဓာကိုယ်၌ ရှာရန်နည်းလမ်းများ

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌တွေ့အောင်ရှာရန်မှာသူတပါး
ပြောကြားသော စကားနှင့် မိမိဖတ်ရှု သင်ကြားထားသော အသိဉာဏ်ဟု
ဆိုအပ်သော သုတမယဉာဏ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မိမိရွှေ့ကသင်ကြား နာယူဖူး
သော ဗဟုသုတအလျောက် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော သဘော
တို့ကို မိမိဉာဏ်ရှိသလောက် စဉ်းစားဝေဖန်ကြံစည်မှုဟုဆိုအပ်သော စိန္တာမယ
ဉာဏ်ဖြင့်လည်းကောင်း ရှာရန်မဟုတ်ပါ။ မိမိရွှေ့က သင်ကြားဖူး ဖတ်ရှုဖူး
သောနည်းလမ်းများနှင့် တရားထိရောက်သောဆရာက ညွှန်ကြားပြသသော
နည်းလမ်းများကို လိုက်နာကျင့်ကြံပွားများ အားထုတ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော
ဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့် ရှာမှသာလျှင် တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ အတွက်
ရှေးဦးစွာသမထဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့် စိတ်တည်ငြိမ်မှုရရန် အားထုတ်ရမည်။
ထိုသို့ အားထုတ်၍ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဝနိမိတ်ကို ထင်မြင်ရရှိပြီးမှ ဝိပဿနာ
ဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့်(ဝါ)ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းပွားခြင်းဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏
ဖြစ်ပျက်ကို ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ ရှာရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း (၈)

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းပွားများရန်စီစဉ်ခြင်း

ဝိပဿနာ တရားကို ပွားများအားထုတ်လိုသော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်၍ ဥက္ကဟနိမိတ် ပဋိဘာဝနိမိတ် ထင်၍ ဥပစာရသမာဓိ ရရှိသည့်အခါမှစ၍ ဝိပဿနာတရားကို ပွားများ အားထုတ်ရန် စတင်ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ ဝိပဿနာတရားကို မပွားများမီ အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ခါနီး၌ ပြုအပ်သော ကိစ္စများ ဖြစ်သည်-

(၁) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် နေရာကို ရွေးချယ်ခြင်း၊

(၂) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့်အချိန်ကို ရွေးချယ်ခြင်း၊

(၃) ဘုရားရှိခိုးခြင်း၊

(၄) သရဏဂုံသုံးပါးနှင့်တကွ သီလဆောက်တည်ခြင်း၊

(၅) မေတ္တာပို့ အမျှဝေခြင်း၊

(၆) ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်းခြင်း၊

(၇) အပြစ်ကြီး အပြစ်ငယ်တို့ကို ခွင့်လွှတ်ရန်တောင်းပန်ခြင်း၊

(၈) မိမိနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ထိုင်နည်းကို ရွေးချယ်ခြင်း စသည်တို့ကို ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း စတင်ပွားများပုံ

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတင်ပွားများရာ၌ ယခုရေးသား ဖော်ပြအံ့သော နည်းများသည် မြတ်စွာဘုရားသခင် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်တော်၌ ဟောတော် မူခဲ့သောနည်းနှင့် ကိုယ်တိုင်လက်တွေ့ ကျင့်သုံး၍ တရားထူး တရားမြတ်ကို သိမြင်ပြီး မိမိ၏တပည့်များအား မိမိကဲ့သို့ တရားထူး တရားမြတ်ကို မြင်သိ

စေရန် စာတွေ့ကိုယ်ခန္ဓာအားဖြင့် ညွှန်ကြားပြသပေးခဲ့သော ဆရာကောင်းများ ဖြစ်ကြသည့် လယ်တီဆရာတော်ဘုရား၊ လက်ပန်တန်း ပထမသဒ္ဓမ္မပါလ ဆရာ တော်ဘုရား၊ ဝေဘူဟောင် ဆရာတော်ဘုရား၊ ပျော်ဘွယ် ဆရာသက်ကြီး၊ ဆရာကြီး ဦးဘခင်တို့ထံမှ ကိုယ်တိုင် လက်တွေ့ကျင့်သုံး ပွားများခဲ့သော နည်း များဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ကိုယ်တွေ့နည်းလမ်းများသည် ပိဋကကျမ်းဂန်လာ စကားရပ်များနှင့် သဘောတရားအားဖြင့် မဆန့်ကျင်ပါ။ တကိုက်တည်းတသား တည်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနည်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁) မြတ်စွာဘုရားသခင် မဟာသတိပဋ္ဌာန သုတ်တော်၌ ဟောတော်မူခဲ့ သည့် ဝင်လေ ထွက်လေပေါ်၌ စိတ်ထား၍ ဝိပဿနာ တရားပွား များနည်း။

(၂) ဆရာကောင်း ဆရာမြတ်များ အစဉ်အဆက်မှရရှိခဲ့သော နည်းလမ်း များ-

(က) မိမိ၏ ရင်ချိုက်ခေါ် ဘဝင်နေရာ၌ စိတ်ထား၍ ဝိပဿနာ တရား ပွားများနည်း။

(ခ) မိမိ၏ ငယ်ထိပ်နေရာ၌ စိတ်ထား၍ ဝိပဿနာတရားပွားများ နည်း။

(၁) မြတ်စွာဘုရားသခင် မဟာသတိပဋ္ဌာန သုတ်တော်၌ ဟောတော်မူခဲ့သည့် ဝင်လေထွက်လေပေါ်၌ စိတ်ထား၍ ဝိပဿနာတရား ပွားများနည်း

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ဖော်ပြပါ ဝိပဿနာတရား အားထုတ်ခါနီး၌ ပြုအပ်သော ပြုဖွယ်ကိစ္စများကို ပြုလုပ်ပြီးနောက် မိမိထိုင်တတ်သလို သင့်တင့် လျောက်ပတ်စွာထိုင်၍ ၁၀ မိနစ်ခန့်ကြာအောင် စိတ်ကို နှာသီးဖျား ဝင်လေ ထွက်လေ တိုး၍တိုး၍ ထိ၍သွားနေသော နေရာမှာထားပါ။ ထိုသို့ ဝင်လေ ထွက်လေကို အာရုံပြု၍ သမာဓိအားကောင်းလာသည့် ဝင်လေထွက်လေတို့သည် နှာသီးဖျား၌ အဆင့်ဆင့် ထိခိုက်လျက် ထိခိုက်လျက် အသစ် အသစ် ဖြစ်ပေါ် လာပြီး ရိပ်ကနဲ ရိပ်ကနဲအဆင့်ဆင့် ပျောက်ပျက် သွားသည်ကို အစန်တလဲလဲ ရှုဆင်ခြင်ပါ။ အတိုကောက်အားဖြင့် ဝင်လေ ထွက်လေတို့သည် သူ့ သဘော

အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၍၊ သူ့သဘောအတိုင်း ပျောက်ပျက်သွားသည်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုဆင်ခြင်ပါ။ ဤကဲ့သို့ ရှုဖန်များလတ်သော် သမာဓိကလည်း ရင့်သန်၍ ကောင်းလာလေသည်။ သမာဓိ ပို၍ အားကောင်းလာသော အခါ ယောဂီ၏ ဉာဏ်အမြင်၌ နှာသီးဖျား၌ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ ထိခိုက်သွားတိုင်း ထိခိုက်သွားတိုင်း ထိခိုက်သွားသော ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏ တွေ့ထိမှု (ဝါယော ဖောဠဗ္ဗရုပ်တရား) ၏ အဖြစ်အပျက်ကိုဖြစ်စေ၊ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ နှာသီးဖျား ၌ တွေ့ထိခြင်းကိုသိမှု (နာမ်တရား) ၏ အဖြစ်အပျက်ကိုဖြစ်စေ ရှင်းလင်းစွာ သိမြင် လာလေသည်။ ဆက်၍ ရှုလတ်သော် ဝင်လေ ထွက်လေတို့ တွေ့ထိမှု ရုပ်တရား (သို့မဟုတ်) ထိ သိမှုနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ကို နှာသီးဖျား၌သာမက ခန္ဓာတခုလုံး အနှံ့အပြား၌ပင် သိရှိလာတော့သည်။ ထိုသို့ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို သမာဓိကောင်း ကောင်းနှင့် အချိန်ရှိသမျှ ရှုဆင်ခြင်ဖန် များလာသည့်အခါ ရှုမှတ်နေသူ ယောဂီ၏စိတ်သည် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို ရှုဆင်ခြင်နေရသည် မှတစ်ပါး အခြားသောအာရုံသို့ မသွားတော့ချေ။ ဖြစ်တာပျက်တာကိုသာ သိ၍ သိ၍ နေတော့သည်။

ထိုအခါ ယောဂီ၏ဉာဏ်အမြင်၌ ဤခန္ဓာကိုယ်အတွင်းရှိ ရုပ်နာမ်တို့သည် သူ့သဘောအတိုင်းဖြစ်၍ သူ့သဘောအတိုင်း ချုပ်ငြိမ်းပျက်စီးပြီး သွားလေ တော့သည်။ ထို့ကြောင့်ထိုရုပ်နာမ်တို့သည် မြဲခြင်းသဘော မရှိကုန်၊ မြဲခြင်း သဘောမရှိသည့်အတွက် ဆင်းရဲခြင်းသဘောရှိကုန်၏။ ထိုသို့မမြဲ၊ ဆင်းရဲခြင်း သဘောရှိသော ရုပ်ဓာတ်၊ နာမ်ဓာတ် ၂-ပါး အစုအဝေးဖြစ်သည့် ဤခန္ဓာ ကိုယ်ကြီးသည် အနှစ်သာရမရှိချေ။ ငါလည်းမဟုတ်၊ ငါ့ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ဟု ထင်မြင်လာတော့သည်။ ထင်မြင်လာသည့်အတိုင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ အနှစ်သာရမရှိခြင်းတို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုဆင်ခြင်ဖန်များလျှင် စိတ်သည် အခြားအာရုံသို့ မရောက်တော့ပဲ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်မှုမမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ် သာရမရှိခြင်းတို့ကို ဆင်ခြင်ပွားများ နေသည့်အတွက် အလွန်ကြည်လင်လာ သဖြင့် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော အလင်းရောင် (ဩဘာသ)၊ နှစ်သက်မှု (ပီတိ)၊ ချမ်းသာမှု(သုခ) စသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရား စသည်တို့ကိုတွေ့ရှိ ခံစားရလေတော့သည်။ ထိုအခါယောဂီသည် ၎င်းအလင်းရောင် စသည်တို့သည်

သူ့သဘောအတိုင်း သူဖြစ်ပေါ်၍ သူ့သဘောအတိုင်း သူချုပ်ငြိမ်းပျောက်ပျက်သွားမည်ဖြစ်၍ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု အဖန်ဖန်ပွားများခဲ့လျှင် ၎င်းအဖင်းရောင် စသည်တို့ ပျောက်ပျက်ပြီး ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်မှုတို့သည် ရှေးအခါထက် ပိုမိုထင်ရှားလာသည်။

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်မှု ပိုမိုထင်ရှားလာသဖြင့် ယောဂီသည် ရုပ်နာမ် ၂-ပါး၏ အစုအဝေးဖြစ်သော မိမိခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ စက်ဆုပ် ရံ့ရှာမှုန်းကီးပြီး ၎င်းခန္ဓာအိမ်ကို စွန့်လွှတ်လိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ မည်သည့်အာရုံ၊ မည်သည့်အကြောင်းခြင်းရာပဲ စိတ်ထဲမှာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ပေါ်သမျှအာရုံတို့ကို ၎င်းတို့သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၍ သူ့သဘောအတိုင်း ချုပ်ငြိမ်းသွားမှာပဲ။ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရ မရှိဟု ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ ပွားများခဲ့လျှင် စိတ်သည် အခြားအာရုံသို့ မရောက်တော့ပဲ ရုပ်၊ နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပေါ်မှာပင် စူးစိုက်စွဲလမ်း၍ သံမှိုနှက်သကဲ့သို့ ရှုဆင်ခြင်၍ နေတော့သည်။ ဤကဲ့သို့ ရှုဆင်ခြင်နေယင်း၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်တို့သည် တဖြည်းဖြည်း သိမ်မွေ့သည်ထက် သိမ်မွေ့လျက် မှေးမှိန်၍ သွားလေသည်။ ဖြစ်ပျက်ပျောက်သွားလုမတတ် ဖြစ်ဖြစ်သွားသည်။ ထိုနောက် တဖန်ပြန်၍ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်များ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်များ ပျောက်သွားလုမတတ် ဖြစ်လိုက် တဖန်ပြန်ပေါ်လိုက်နဲ့ ဖြစ်ပြီးလျှင် နောက်ဆုံး၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်တို့ကို မတွေ့ရတော့ပဲ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကင်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ မျက်မှောက်ပြုရမည် အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

(၂) ဆရာကောင်း ဆရာမြတ်များ အစဉ်အဆက်မှ ရရှိခဲ့သောနည်းလမ်းများ

(က) မိမိရင်ချိုက်ခေါ် ဘဝင်နေရာ၌ စိတ်ထား၍ ဝိပဿနာတရားပွားများနည်း

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ဖော်ပြပါ ဝိပဿနာတရားအားထုတ်ခါနီး၌ ပြုအပ်သော ပြုဖွယ်ကိစ္စ (ဂ)ပါးကို ပြုပြင်ပြီးနောက်၊ မိမိထိုင်တတ်သလို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာထိုင်၍ မျက်စိမှိတ်ပြီး မိမိရင်ချိုက်ခေါ် ဘဝင်နေရာ၌

စိတ်ကိုထားပါ။ အခြားဘာမျှ မတေးပါနှင့်၊ မကြံစည်ပါနှင့်၊ ဇာရင်က ကြားသိဖူးသမျှ အရာအားလုံးကိုလည်း မေ့ပစ်လိုက်ပါ။ ဘဝင်နေရာမှာသာ စိတ်ကို စွဲမြဲစွာထားပါ။ စိတ်သည် တည်ငြိမ်မှုမရမီ ဓမ္မတာအတိုင်း အခြားသို့ ထွက်သွားတတ်သည်။ ထိုသို့ ထွက်သွားသည်ကို သိသည်နှင့် တပြိုင်နက် စိတ်ကို ဘဝင်မှာ ပြန်ထားပါ။ ဘဝင်မှာစိတ်ထား၍ အတော်အတန် စိတ်တည်ငြိမ်မှု ရလာသောအခါ ရင်ချိုက်ခေါ် ဘဝင်နေရာ၌ ဝင်လေ ထွက်လေ၏ အစွမ်း သတ္တိကြောင့် ဖောင်းလာလိုက်၊ ပိန်သွားလိုက် ဖြစ်သည်ကို သိသာလာပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်သော်လည်း မည်သည့်အရာကိုမျှ တေးတောခြင်း မပြုပါနှင့်။ ဘဝင်နေရာမှာသာ စိတ်ကို ထားမြဲထားပါ။ သမာဓိ ရင့်သန်လာသောအခါ ဘဝင်နေရာ၌ ဝင်လေ ထွက်လေ၏ အစွမ်းသတ္တိကြောင့် တဒိတ်ဒိတ်၊ တလှုပ်လှုပ်၊ တရှိန်ရှိန်နှင့် ပိန်ဖောင်းမှု ပိုမို ထင်ရှားလာသည်။

ထိုကဲ့သို့ သမာဓိရင့်သန်လာလျှင် ယောဂီသည် ဝင်လေ ထွက်လေ၏ အစွမ်း သတ္တိကြောင့် ဘဝင်နေရာတွင် ပိန်ခိုက် ဖောင်းခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ် လာသော တောင့်တင်းမှု၊ လှုပ်ရှားမှု၊ (ဝါယောဓာတ်၊ ဖောဠဗ္ဗရုပ်တရား) ၏ ဖြစ်ပျက် ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ထိုတောင့်တင်းမှု၊ လှုပ်ရှားမှု ဖြစ်နေသည်ကို သိမှု (နာမ်တရား) ၏ ဖြစ်ပျက်ကို သော်လည်းကောင်း၊ ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်လာ လေသည်။ ရုပ်၊ နာမ်၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်လာသည့်အခါ ထိုရုပ် နာမ် တို့သည် တခဏချင်း ဖြစ်ပေါ်၍ တခဏချင်း ပျောက်ပျက်ကုန်ဆုံးသွား ခြင်းကြောင့် မမြဲ(အနိစ္စ)၊ မမြဲခြင်းသဘောရှိခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲခြင်း(ဒုက္ခ)၊ မမြဲ၊ ဆင်းရဲလျှင်ဘာမျှ အနှစ်သာရမရှိ (အနတ္တ) ဟု ဘဝင်နေရာ၌ ဖြစ်ပေါ် လာသော ပိန်မှု၊ ဖောင်းမှုအခြင်းအရာကို လက္ခဏာသုံးတန်ဖိုင်၍ ရှုဆင်ခြင်ပါ။ ထိုသို့ ရှုဆင်ခြင်ဖန်များလျှင် ရှုဆင်ခြင်နေသောဘဝင်နေရာ၌ ဆင်းရဲမှုသဘော တရားတွေ မခံမရပ်နိုင်အောင် ပြင်းပြစွာခံစားလာရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါ အချို့သော ယောဂီတို့သည် ဆင်းရဲမှုခံစားချက်ကြောင့် မိမိတကယ် သေများ သေရတော့မည်လားဟု ကြောက်ရွံ့၍ တရားရှုနေသည့်စိတ်ကို လျော့ချတတ် ပါသည်။ ထိုသို့လျော့ချလျှင် တရားအရှိန်ပျက်ပျယ်သွားတတ်ပါသည်။ ထိုသို့ တရားအရှိန် ပျက်ပျယ်သွားတတ်သဖြင့် စိတ်ကိုလျော့မချပါနှင့်၊ နောက်မဆုတ် ပါနှင့်၊ ထိုအခါ ယောဂီ၏စိတ်၌ နှလုံးသွင်းရန်မှာ ထိုဆင်းရဲမှုဒုက္ခ တရား

များသည် သူ့သဘောအတိုင်း သူ့ဖြစ်ပေါ်လာ၍ သူ့သဘောအတိုင်းသူ ပျောက်ပျက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ဘာမျှအနှစ်သာရ မရှိ၊ ငါလဲမဟုတ် ငါ့ဥစ္စာလဲ မဟုတ်ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုဆင်ခြင်ရမည်။

ထိုဆင်းရဲမှု ဝေဒနာ သဘောတရားတွေ ဘဝင်နေရာ၌ မခံမရပ်နိုင်အောင် ပြင်းပြစွာခံစားနေရသော အချို့သောယောဂီသည် ရှေးကလူကြီးသူမတွေဆရာ သမားတွေ ပြောစကားကြောင့် ယင်းဆင်းရဲမှုဝေဒနာသည် တရားရင့်သန်သော သူများမှာသာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ထိုဆင်းရဲမှုဝေဒနာကို ငါကြိုးစား၍ခံမည်။ ထိုဆင်းရဲမှုဝေဒနာမှ ငါလွတ်လျှင် ငါနိဗ္ဗာန်ကို ရောက်မှာပဲဟု နှလုံးသွင်းခဲ့ လျှင်လည်း ငါတည်းဟူသော အတ္တပါလာသည့် အတွက်ကြောင့် ထိုဆင်းရဲမှု ဝေဒနာသည် အလိုလို ပျောက်ပျက် သွားလေ့ ရှိပါသည်။ သို့အတွက် တရား ရှုသည့်အခါ ငါ-တည်းဟူသော အတ္တမပါရန် အရေးကြီးပါသည်။ ခန္ဓာ အိမ်ပေါ်မှာ မည်သည့်ဆင်းရဲမှု ဝေဒနာပဲတွေ့တွေ့၊ ထိုဆင်းရဲမှုဝေဒနာသည် သူ့သဘောအတိုင်းသူ့ဖြစ်ပေါ်လာ၍ သူ့သဘောအတိုင်းသူ ပျောက်ပျက်သွား မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ ဘာမျှအနှစ်သာရမရှိ၊ ငါလဲမဟုတ်၊ ငါ့ဥစ္စာလဲမဟုတ်ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုဆင်ခြင်ရမည်။ ဤကဲ့သို့ ရှုဆင်ခြင် ဖန်များလာလျှင် ဘဝင်နေရာ၌ ဝင်လေ ထွက်လေ၏ သတ္တိကြောင့် ဖြစ်ပေါ် နေသော ပိန်မှု၊ ဖောင်းမှုဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်မှု လွန်မြောက်၍ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ မျက်မှောက်ပြုမည် အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) မိမိ၏ ငယ်ထိပ်နေရာ၌ စိတ်ထား၍ ဝိပဿနာတရားပွားများနည်း

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ငယ်ထိပ်နေရာ၌ စိတ်ထား၍ ဝိပဿနာတရား ပွားများခြင်းမပြုမီ၊ စိတ်တည်ငြိမ်မှုသမာဓိ တရားကိုရရန် အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရှေးဦးစွာ အားထုတ်ရမည်။ အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းအား ထုတ်၍ ပဋိဘာဂနိမိတ်များ ရရှိလာလျှင် မိမိ၏စိတ်ကို ငယ်ထိပ်မှာထားပါ။ (ဥပမာ အိမ်တအိမ်ကို တက်ဝင်ဖို့ရန် လှေကားသည် အချက်အချာနေရာဖြစ် သကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်တွင်းသို့သက်ဝင်ဖို့ရန်လည်း ငယ်ထိပ်သည် အချက်အချာနေရာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုဆင်ခြင်ရန်အတွက်

ငယ်ထိပ်ကစ၍ ဖြစ်ပျက်ပေါ်အောင်ရှုရန် ဆရာကြီးများက ပြောဟောခဲ့ပါသည်။) ငယ်ထိပ်မှတစ်ပါး စိတ်ဘခြားမရောက်စေရန် သတိထားပါ။ စိတ်ကို ငယ်ထိပ်မှာ ထားသောအခါ သမာဓိ အားကောင်းလျှင် ငယ်ထိပ်နေရာ၌ အနည်းငယ် အေး၍ဖြစ်စေ ပူနွေး၍ဖြစ်စေ အပ်ချုပ်စက်နှင့် ပေါက်လိုက်သကဲ့သို့ တဒုတ်ဒုတ်နှင့် လှုပ်ရှား၍ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ စိတ်ကိုတခြားသို့ မရောက်စေရန် သတိထားရပါမည်။

ထိုကဲ့သို့ စိတ်ကိုငယ်ထိပ်မှာထား၍ အလေ့အကျင့် ရင့်ကျက်သောအခါ ငယ်ထိပ်နေရာ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အေးမှု(သီတတေဇော)၊ ပူမှု(ဥဏှတေဇော) လှုပ်ရှားမှု(ဝါယောဖောဠဗ္ဗ) ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အေးမှု၊ ပူမှု၊ လှုပ်ရှားမှုကိုသိမှု (နာမ်တရား)၏ ဖြစ်ပျက်ကိုသော်လည်းကောင်း ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်လာလေသည်။ ဆက်လက်၍ စိတ်ကို ငယ်ထိပ်နေရာမှာသာ မက၊ အခြားဦးခေါင်း၊ ခြေ၊ လက်၊ ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံးပေါ်မှာ ထားသောအခါ၊ နေရာအနှံ့အပြား၌ပင် ရုပ်နာမ်၏ဖြစ်ပျက်မှုကို သိမြင်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ သိမြင်လာလျှင် ရုပ် နာမ်သည် သူ့သဘောအတိုင်း ဖြစ်၍၊ သူ့သဘောအတိုင်း ချုပ်ငြိမ်း၊ ပျက်စီးသွားလေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုရုပ်နာမ်သည် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ချွတ်ခြင်ပါ။ ထိုကဲ့သို့ရူပါများ၍ သမာဓိကလည်း ရင့်သန်လာသောအခါ ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး၌ တရိုန်ရိုန်နှင့် တေဇောဓာတ်၏ ဖောက်ပြန်နေမှုကို ဖြစ်စေ၊ ပရုတ်ဆိတ်ကလေးတွေ ချိုးတိုးရှုတနှင့် တရွေ့ရွေ့ သွားလာနေဘိ သကဲ့သို့ ဝါယောဓာတ်၏ ဖောက်ပြန်နေမှုကိုဖြစ်စေ တွေ့ရှိလာလေတော့သည်။ ထိုအခါ ယောဂီသည် ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ထိုဖောက်ပြန်နေမှုများကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ဆက်လက်ပွားများနေခဲ့ပါလျှင် စိတ်သည်ငြိမ်မှု သမာဓိတရားနှင့် ပွားများဆင်ခြင်မှု ဝိပဿနာပညာတရား ၂-ပါးတို့ အညီအမျှ ဖြစ်ခဲ့သည်ရှိသော် ဖြစ်ပျက်ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ အလိုလို မျက်မှောက်ပြုသွားမည်အမှန် ဖြစ်ပါတော့သည်။

ဤကား ဝိပဿနာပွားပုံ အကျဉ်းချုပ်တည်း။

အခန်း (၉)

ဝိပဿနာ ဘာဝနာ ပွားများပုံကို
ပရိယတ္တိ ကျမ်းဂန်လာ စကားရပ်တို့ဖြင့်
ဝေဖန်နှိုးနှောချက်

ဝိပဿနာ ဘာဝနာပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ၂ မျိုး ၂-စားရှိပါသည်။
ထို ၂-မျိုး ၂-စားမှာ ခောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

(က) သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်-သမထကိုဦးစွာပြု၍ ဝိပဿနာကို ဉာဏ်ဖြင့်
သက်ဝင် ရှုဆင်ခြင်သောပုဂ္ဂိုလ်။

-အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း စသော တစုံခုကို
ပထမဦးစွာ ပွားများ၍ ဥပစာရသမာဓိကို
ဖြစ်စေ၊ အပ္ပနာ သမာဓိကိုဖြစ်စေ ရပြီးမှ
ဝိပဿနာ ရှုဆင်ခြင်သောပုဂ္ဂိုလ်။

-သမထ-ဝိပဿနာယာဉ် ၂-ပါးဖြင့် မဂ်၊
ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့သွားသောပုဂ္ဂိုလ်။

(ခ) ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်-သမထ မဖက်၊ ဝိပဿနာ သက်သက်ဖြင့်
အစစှာဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်ရှုဆင်ခြင်သော
ပုဂ္ဂိုလ်။

-ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိရရန်သမထ
ကမ္မဋ္ဌာန်း တခုခုကို မပွားများပဲ ရုပ်နာမ်
၂-ပါး တရားများကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်
သာရမရှိဟု အဖန် တလဲလဲ ရှုဆင်ခြင်ရာ
တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ခဏိကသမာဓိ
ဖြင့် ဝိပဿနာ ဆက်လက်ရှုသောပုဂ္ဂိုလ်။

-ဝိပဿနာယာဉ်ဖြင့် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့
သွားသောပုဂ္ဂိုလ်။

ထိုသမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ၂-မျိုးနှင့်ပတ်သက်၍
ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ ပထမတွဲ(နှာ-၃၅၀)တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“သမထယာနိကဿ သမထမုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသော။
ဝိပဿနာယာနိကဿ ပန သမထ အနိဿာယာတိ”

အနက်မှာ-သမထယာနိကဿ-သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား။ သမထမုခေန၊
သမထကို ရှေ့သွားပြုသဖြင့်။ ဝိပဿနာဘိနိဝေသော၊ ဝိပဿနာကို စ၍
နှလုံးသွင်းပွားခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာယာနိကဿပန၊
ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အားမူကား။ သမထ၊ သမထကို။ အနိဿာယ၊ မမှီမူ၍။
ဝိပဿနာဘိနိဝေသော၊ ဝိပဿနာကို စ၍ နှလုံးသွင်း ပွားများခြင်းသည်။
ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာပွားများဆင်ခြင်ပုံ

အထက်ဖော်ပြထားသည့် သမထယာနိက၊ ဝိပဿနာ ယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်
၂-မျိုးတို့တွင် သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါန စသော သမထ
ကမ္မဋ္ဌာန်းတခုခုကို ပထမဦးစွာ ပွားများ၍ ဥပစာရသမာဓိကိုဖြစ်စေ၊ အပ္ပနာ
သမာဓိကိုဖြစ်စေ၊ ရလာလျှင် ခန္ဓာအိမ်၌ဖြစ်ပေါ်နေသော ပရမတ်ရုပ်နာမ်
တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံတို့ကို ရှုမှတ်ပွားများရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့နည်းတူ ဝိပဿနာ
ယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိတို့ကိုရရန် သမထ
ကမ္မဋ္ဌာန်းတခုခုကို မပွားများပဲ၊ ခန္ဓာအိမ်၌ဖြစ်ပေါ်နေသော ပရမတ် ရုပ်
နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံတို့ကို ရှုမှတ်ပွားများရမည်ဖြစ်သည်။

ခန္ဓာအိမ်ပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ပရမတ်ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံတို့ကို
ရှုမှတ်ပွားများရမည်ဆိုရာ၌ ပရမတ်ရုပ်နာမ်တို့သည် ခန္ဓာအိမ်ပေါ်၌ မည်ကဲ့သို့
ဖြစ်ပျက်နေသနည်း၊ ပရမတ် ဆိုသည်မှာ မည်သည့်အရာကို ခေါ်သနည်း၊
ပညတ်ဆိုသည်မှာ မည်သည့်အရာကို ခေါ်သနည်း၊ ရုပ်နာမ် ဆိုသည်မှာ
မည်သည့်အရာကိုခေါ်သနည်း၊ ဖြစ်ပျက်သည် ဆိုသည်မှာ မည်သည့်အရာကို
ဆိုလိုသနည်း၊ မည်ကဲ့သို့ ရှုမှတ်ပွားများရမည်နည်း ဆိုသည်များကို တရား
အားထုတ်သူ ယောဂီများ သိနားလည်ရမည်ဖြစ်သည်။

ပရမတ်တရား

ပရမတ်ဆိုသည်မှာ မြတ်သော ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မြင်သိအပ်သော အနက်သဘောကို ဆိုလိုပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ၌ “ပရမော ဥတ္တမော အတ္တပစ္စက္ခော အတ္တော ပရမတ္ထော” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ အနက်မှာ - ပရမောဥတ္တမော၊ မြတ်သော။ အတ္တပစ္စက္ခော၊ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မြင်သိအပ်သော။ အတ္တော၊ အနက်သဘောတည်း။ ပရမတ္ထော၊ မြတ်သောကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မြင်သိအပ်သော အနက်သဘော။

ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မြင်သိအပ်သော အနက်သဘောရှိသော ပရမတ်တရားတို့သည် အကျယ်အားဖြင့် ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး၊ ပေါင်း ၅၇-ပါးရှိပါသည်။ အကျဉ်းအားဖြင့် စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်အားဖြင့် ၄-ပါးရှိပါသည်။ ယင်းတို့ကို ထပ်၍ အကျဉ်းချုံးလိုက်လျှင်၊ ရုပ်နာမ် ၂-ပါးသာရှိပါတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၌ - “အတ္တနောပန ဘူတကာယဓေ သစ္စိကဋ္ဌော၊ အတ္တပစ္စက္ခတာယစ ပရမတ္ထော” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ အနက်မှာ - အတ္တနော၊ မိမိ၏။ ဘူတကာယဓေ၊ မှန်ကန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်သာ။ သစ္စိကဋ္ဌော၊ မှန်ကန်သောအနက်သဘောမည်၏။ အတ္တပစ္စက္ခတာယ၊ မိမိ၏ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မြှောက်ထင်ထင် သိမြင်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ ပရမတ္ထော၊ ပရမတ္ထမည်၏။ (၀၇) ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မြှောက်ထင်ထင်သိမြင်အပ်သောအနက်သဘောမည်၏။

ပညတ်တရား

ပညတ်ဆိုသည်မှာ အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်၊ ခေါ်ဝေါ် သမုတ်အပ်သော ထင်ရှားမရှိသော သဘောတရားကို ခေါ်ပါသည်။ ၎င်းပညတ်သည် အဘိဓမ္မာပိဋက၊ ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်တွင် များစွာဖော်ပြပါရှိသော်လည်း ဝိပဿနာပွားများရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီအား အမှန်သဘောကို မမြင်နိုင်၊ မသိနိုင်အောင် ဖုံးအုပ်ကာကွယ်ထားသော ပညတ်တရား ၄-မျိုး ကိုသာ အဓိကထား၍ ဖော်ပြပါမည်။ ထို ၄-မျိုးမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ဝေါဟာရပညတ်(ဝါ)ခေါ်ဝေါ်အပ်သော အမည်ပညတ်

၎င်းအမည်ပညတ်များမှာ၊ လောကတွင် တရားအပေါင်းဖြစ်သည့် သတ္တဝါ၊ ဝတ္ထုတို့ကိုမှီကာ ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြသော အမည်များကို ဆိုလိုပါသည်။

(၂) သမူဟပညတ် - အပေါင်းအစုအနေဖြင့်မြင်ရသောပညတ်

၎င်းပညတ်မှာ ပရမတ္ထတရားကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ၊ ယောကျ်ား၊ မိန်းမစသော ပညတ်များ နှင့် မဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့၏ ပေါင်းစုတည်နေပုံ အခြင်းအရာကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော တော၊ တောင်၊ သစ်ပင် စသော ပညတ်များကို ဆိုလိုပါသည်။

(၃) သဏ္ဍာနပညတ်-အသွင်သဏ္ဍာန် အမျိုးမျိုးအနေဖြင့် မြင်ရသောပညတ်

၎င်းပညတ်မှာ အသွင်သဏ္ဍာန်ကိုအစွဲပြု၍ ပညတ်အပ်သော အိမ်၊ ကျောင်း၊ ပြာသာဒ်၊ လှည်း၊ ရထား၊ အဝိုင်း၊ အတို၊ အရှည် စသော ပညတ်တရားများကို ဆိုလိုပါသည်။

(၄) သန္တတိပညတ်-အစဉ်မပြတ် တည်နေခြင်းဟူသော အနေဖြင့်မြင်ရသော ပညတ်

၎င်းပညတ်မှာ ယမန်နေ့ကလည်း ဤလူပင်တည်း၊ ယနေ့လည်း ဤလူပင်တည်း၊ လွန်ခဲ့သောအချိန်က မီးလျှံလည်း ယခုမြင်ရသော မီးလျှံတည်းဟူသော အစဉ်မပြတ်ဖြစ်သည် တည်နေသည်ဟု ထင်နေ ရသောပညတ်တရားများကို ဆိုလိုပါသည်။

အခန်း (၁၀)

ပရမတ်ရုပ်နာမ်ကိုရှုမှတ်ပွားများပို့

နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိမြင်ခြင်းစသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုဖြစ်စေလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အသက်တွင်ဖော်ပြထားသော ပရမတ်၊ ပညတ် ၂-မျိုး တို့တွင် ပရမတ်ရုပ်နာမ်တို့ကိုသာလျှင် ရှုမှတ်ပွားများရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပညတ် တရားတို့ကိုမရှုမှတ် မပွားများအပ်ပါ။ ပရမတ်ရုပ်နာမ်တို့သည် ခန္ဓာအိမ် ပေါ်၌ ဖြစ်လိုက်၊ ပျက်လိုက်ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ တွေ့နိုင်ပုံမှာ စိတ်ကို နှာသီးဖျား ဝင်လေ ထွက်လေတို့ တိုး၍တိုး၍ ထိ၍ထိ၍သွားနေသော နေရာမှာထား၍ ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်ပြီး ရှုမှတ်လိုက်သောအခါ၊ နှာသီးဖျား၌ ဝင်လေထွက်လေတို့ ထိခိုက်သွားတိုင်း၊ ထိခိုက်သွားတိုင်း၊ ထိခိုက်သွားသော ဝင်လေထွက်လေတို့၏ တွေ့ထိမှု (ဝါယောဖောဠဗ္ဗရုပ်တရား)အဖြစ်အပျက်ကို (သို့မဟုတ်)၊ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ နှာသီးဖျား၌ တွေ့ထိခြင်းကို သိမှု (နာမ်တရား)၏ အဖြစ်အပျက်ကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မှောက် သိနိုင် ပါသည်။ ထိုသို့ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မှောက်သိမြင်သော ရုပ် နာမ်အစစ် ဖြစ်သော သဘောတရားသည် မျက်မှောက်သိမြင်အပ်သည့်အတိုင်း ဝင် မချွတ် မယွင်း၊ မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောကြောင့် မြင့်မြတ်သော အနက်သဘော ရှိသော ပရမတ္ထတရားမည်ပါသည်။ တဆင့်ကြားခြင်း၊ စာပေကျမ်းဂန်များ ကို သင်ကြားခြင်း၊ ဖတ်ရှုခြင်း စသည်ဖြင့်ကြံ၍ ယူအပ်သော အနက်သဘော မဟုတ်ခြင်းကြောင့် ထင်ရှားခြင်း အနက် သဘော (ဘူတတ္ထ)လည်းမည်ပါ သည်။ မှန်ကန်ခြင်းအနက်သဘော (သစ္စိကဋ္ဌ)လည်း မည်ပါသည်။

ပရမတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုမှတ်ရာ၌ ရုပ်နာမ်ဟူသမျှကို တခုမကျန် စုံလင် အောင် ရှုမှတ်ရမည်မဟုတ်ပါ။ မိမိတို့ဉာဏ်အမြင်၌ အထူးထင်ရှားသောတရား တခုခုကိုသာပဓာနပြု၍ ရှုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ—ပရမတ်ရုပ်တရားဖြစ်သည့် ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော-ဟုဆိုအပ်သောဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ တွင် မိမိခန္ဓာအိမ်ပေါ်၌ ထိတွေ့ပျက်ထင်ရှားသော ဝါယောဖောဠဗ္ဗရုပ်တရား

တခုကိုသာ ရှုမှတ်၍ အသိဉာဏ် ထင်ရှားလျှင် နိဗ္ဗာန်ကို ရောက်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၊ မူလပရိယာယသုတ် (နာ ၅၄) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“သဘင်ကာ ဟိ စတုန္နံ ဓာတုနံ ဧကဒေသမေဝ သမ္ပသိတွာ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏန္တိ။”

အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ-မြတ်စွာဘုရားအခင်၏ တပည့်သား သဘင်ကတို့သည် ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေးဇာ၊ ဝါယောဟုဆိုအပ်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါး တို့တွင် ထင်ရှားသော ဓာတ်ကြီးတပါးပါးကိုသလျှင် သုံးသင်ဆင်ခြင်ခဲ့ပါလျှင် မိမိတို့ ရည်မှန်းတောင့်တအပ်သော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ပွင့်ပြည်မြတ်သို့ ရောက်ကြမည်အမှန် ဖြစ်လေသည်။

ပညတ်တရားမှ ပရမတ်တရား ပေါ်လာပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို စ၍ပွားများဆင်ခြင်သည့်အခါ မှတ်သားအပ်သော (ဝါ) အာရုံပြုအပ်သော ဝင်လေထွက်လေတို့၏ ဝင်ပုံထွက်ပုံသည် ပညတ်တရားပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်၍ အတော်အတန်ရင့်သန်လာသောအခါ ဝင်လေထွက်လေ အစဉ်အဘန်းကို မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ စိတ်ဖြင့်မှန်းဆ၍ ထင်ထင်ရှားရှား မြင်ရသောအာရုံသည်လည်း ပညတ်တရားပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအာရုံကိုပင် အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ရှုမှတ်ပွားများ အားထုတ်သည့်အခါ လွန်စွာ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ပတ္တမြားရောင်၊ ပုလဲရောင်ကဲ့သို့ အဆင်းရှိသော အာရုံသည်လည်း ပညတ်အာရုံပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပညတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ အာနာပါန သမထဘာဝနာ ရင့်သန်လာသောအခါ ယောဂီ၏စိတ်၌ နှာသီးဖျား၌ ထိခိုက်သွားသော ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏ ဧတူထိမှု (ဝါယောဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်တရား) အဖြစ်အပျက်ကို သို့မဟုတ်၊ ဝင်လေထွက်လေတို့ နှာသီးဖျား၌ ဧတူထိခြင်းကို သိမှု (နာမ်တရား) အဖြစ်အပျက်ကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကြပ် မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်လာလေသည်။ ထိုအခါ ယောဂီ၏စိတ်သည် အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်စဉ် အာရုံပြုအပ်သော ပညတ်အာရုံမှ ဖြစ်ပျက်နေသော ပရမတ်

ရုပ်နာမ်အစစ်အာရုံ ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-မဟာ
ဋီကာ ပထမတွဲ (နှာ-၂၆၆)တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“သစ္စံ ဂယုတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ၊ ဘာဝနာယ ပန ဝစုမာနာယ
ပညတ္တိံ သမတိက္ကမိတွာ သဘာဝေယေဝ စိတ္တံ တိဗ္ဗတိ။”

အနက်မှာ-ပုဗ္ဗဘာဂေ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ ရှေးအဖို့ အားထုတ်စ အခါ၌။
ဂယုတိ၊ ပညတ်တရားကို နှလုံးသွင်းအပ်သည်။ သစ္စံ၊ မှန်ပါပေ၏။ ပန၊ ထိုသို့
ပညတ်ဖြင့် နှလုံးသွင်းအပ်သော်လည်း။ ဘာဝနာယ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာသည်။
ဝစုမာနာယ၊ ပွားများမှုတိုးပွားရင့်သန်လတ်သော်။ ပညတ္တိံ၊ ပညတ်တရားကို။
သမတိက္ကမိတွာ၊ လွန်မြောက်၍ (ဝါ) ပယ်စွန့်၍။ စိတ္တံ၊ နှလုံးသွင်းအပ်သော
စိတ်သည်။ သဘာဝေယေဝ၊ သဘာဝဖြစ်သော ပရမတ်သဘော၌သာလျှင်။
တိဗ္ဗတိ၊ တည်လေ၏။

အခန်း (၁၁)

ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်ကို ရှုမှတ် ပွားများပုံ

ဝိပဿနာကို ရှုမှတ်ပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိခန္ဓာအိမ်ပေါ်၌ မျက်မြင်(ပစ္စုပ္ပန်)ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက် သဘောတရားကိုသာ ရှုမှတ်ပွားများရမည်ဖြစ်ပါသည်။ တဆင့်ကြားခြင်း၊ သင်ကြားဖူးခြင်း၊ ဖတ်ရှုဖူးခြင်းစသည်တို့ကို ကြံစည်တွေးတောခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော မျက်မြင်မဟုတ်သည့် အတိတ်ကာလ၌ ဖြစ်ပြီးခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက် သဘောတရားများကိုလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်မလာသေးသော အနာဂတ်ဖြစ်သည့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက် သဘောတရားများကိုလည်းကောင်း၊ ရှုမှတ်ပွားများခြင်းကို မပြုရပါ။ အတိတ်၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့သည် ချုပ်ငြိမ်းကြလေကုန်ပြီးဖြစ်၍ ထင်ရှားမရှိကြတော့ချေ။ အနာဂတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့သည်လည်း မဖြစ်ပေါ်လာကြသေး၍ ထင်ရှားမရှိပါ။ သို့အတွက် ထင်ရှားမရှိသော ရုပ်နာမ် တရားများကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆိုအပ်သော လက္ခဏာသုံးတန်တင်၍ ရှုဆင်ခြင်ခြင်းအားဖြင့် သဘောမှန်အတိုင်း မသိရုံမျှသာ မဟုတ်သေး။ ကိလေသာ တရားများကို ပယ်သတ်နိုင်ခြင်းတည်းဟူသော အကျိုးတရားများကိုလည်း မရနိုင်ပါ။

မြင်စဉ်၊ ကြားစဉ်၊ နံစဉ်၊ စားစဉ်၊ တွေ့ထိစဉ်၊ ကြံသိစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော မျက်မြင်(ပစ္စုပ္ပန်)သဘောများကိုသာ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု သိမြင်အောင် ရှုမှတ်ရမည်။ ထိုသို့ရှုမှတ်မှသာလျှင် ထိုဖြစ်ပေါ်လာသောတရားများပေါ်၌ နှစ်သက်တယ်တာသော တဏှာတရား၊ အထင်အမြင် အယူအဆ မှားသော ဒိဋ္ဌိတရားနှင့် ငါဟုမှတ်ထင်နေသော မာနတရားများဖြစ်ပေါ်လာမည် မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် မျက်မြင်(ပစ္စုပ္ပန်)ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ် တရားများကို ရှုမှတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ရှုမှတ် ပွားများရမည့် အကြောင်းကို ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ ဘဒ္ဒေကရတ္ထသုတ် (နှာ-၂၂၆)တွင် ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

“အတိတ်ံ နာနာဂမေယျ၊ နပုဋိကခေံ အနာဂတံ။
 ယဒတိတ်ံ ပဟိနံတံ၊ အပ္ပတ္တဉ္စ အနာဂတံ။
 ပစ္စုပ္ပန္နဉ္စ ယောဓမ္မံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပဿတိ။
 အသံဟီရံ အသံကုပ္ပံ၊ တံဝိဓာ အနုဗြူဟယေ။

အနက်မှာ—အတိတ်ံ၊ အတိတ်ဖြစ်သော။ ယံ၊ အကြင်တရားသဘောသည်။ အတ္ထိ-ရှိ၏။ တံ၊ ထိုအတိတ်ဖြစ်သောတရားသည်။ ပဟိနံ၊ ပျောက်ခဲ့လေပြီ။ (ဝါ) ချုပ်ခဲ့လေပြီ။ အတိတ်ံ၊ ပျောက်ပျက်၍ ချုပ်ခဲ့ပြီးသော တရားသဘောကို။ နအနုအာဂမေယျ၊ တဖန်ပြန်၍ မလာစေရာ။ (ဝါ)စေဦးစားရာ။ အနာဂတဉ္စ၊ အနာဂတ်ဖြစ်သော တရားသဘောသည်လည်း။ အပ္ပတ္တံ၊ မဖြစ်ပေါ်လာသေးချေ။ အနာဂတံ၊ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော တရားသဘောကို။ နပုဋိကခေံ၊ မတောင့်တရာ။

ပစ္စုပ္ပန်၊ ဖြစ်ဆဲ (ပစ္စုပ္ပန်) ဖြစ်သော။ ဓမ္မံ၊ တရားသဘောကို။ ယော၊ အကြင်သူသည်။ တတ္ထ တတ္ထ-ထိုထိုဖြစ်ဆဲခဏ၌။ အသံဟီရံ၊ မပြောင်းရွှေ့မီ။ အသံကုပ္ပံ၊ မပျောက်ပျက်မီ။ ဝိပဿတိ၊ ရှုမြင်၏။ တံဓမ္မံ၊ ရှုမြင်အပ်သော ထိုတရားသဘောကို။ ဝိဓာ၊ ပညာရှိသည်။ အနုဗြူဟယေ၊ ပွားများရာ၏။

ဤသို့ဖြစ်ဆဲ (ပစ္စုပ္ပန်) ဖြစ်သည့်တရားသဘောများ ဖြစ်ကြသော မြင်ဆဲ ကြားဆဲ၊ နံဆဲ၊ စားဆဲ၊ တွေ့ထိဆဲ၊ ကြံဆဲအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားတို့ကို ရုပ်နာမ် တရားများဟူ၍လည်းကောင်း၊ မမြဲ (အနိစ္စ)၊ ဆင်းရဲ(ဒုက္ခ)၊ အနှစ်သာရမရှိ (အနတ္တ) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရှုမှတ်နိုင်ခဲ့ပါလျှင်၊ ရှုမှတ်တိုင်းသော ဝိပဿနာစိတ်သည် တဏှာ(တပ်နှစ်သက်ခြင်း)၊ ဒိဋ္ဌိ(အယူအဆလွဲမှားခြင်း) တို့၏ အလိုအတိုင်း ကာမဝိတက် (ကာမကိုကြံစည်မှု) စသည်ကို မကြံစည်တော့ပါ။ ထိုသို့မကြံစည်သည့်အတွက်ကြောင့် ရှုမှတ်မှုဝိပဿနာသည် ရင့်သန်လာ၍ ဉာဏ် ၁၀-ပါး အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာပြီး မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ကေန့်မလွဲမျက်မှောက် ပြုလာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤကား ဝိပဿနာဘာဝနာပွားများပုံကို ပရိယတ္တိကျမ်းဂန်လာ စကားရပ် တို့ဖြင့်ဝေဖန်နှိုးနှောချက်အကျဉ်းချုပ်တည်း။ ဉာဏ်နုသူများအတွက်အထက်ပါ ဝိပဿနာရူနည်း အကျဉ်းနှင့် အဓိပ္ပာယ်အကျဉ်းတို့ကို ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ဉာဏ်ထက်သူများနှင့် ဗဟုသုတ လိုလားသူများ အတွက် ဝိပဿနာရူနည်း အကျယ်နှင့် အဓိပ္ပာယ်အကျယ်ကို ရှေ့အခန်းများတွင် ဆက်လက်ဖော်ပြ ပါမည်။

အခန်း (၁၂)

အာနာပါန သမထနှင့် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ဆက်နှယ်ပုံ

အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းလေးဆယ်တို့တွင် ဦးထိပ်သဖွယ် ထူးကဲသော ကမ္မဋ္ဌာန်းထူးဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ အလုံးစုံသော မြတ်စွာ ဘုရားရှင်တို့သည် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို နှလုံးသွင်းတော်မူ၍ သဗ္ဗညု ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူကြသည်။ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူပြီး သောအခါ၌လည်း အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း နှလုံးသွင်းမှုကို အသက်ထက်ဆုံး မစွန့်ကြကုန်။

အလုံးစုံသော မြတ်စွာဘုရားရှင် တို့အပြင် အချို့သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ အချို့သော မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သား သာဝကများတို့သည် အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် မဂ်၊ ဖိုလ် တရားထူးကို ရခြင်း၏ နိုးစွာသောအကြောင်း ဖြစ် ကြသည်။ မျက်မှောက်ထင်ထင်၊ ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း၏ နိုးစွာသော အကြောင်းလည်းဖြစ်ကြသည်။

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် နှလုံးသွင်းပွားများလေလေး၊ ငြိမ်သက်သိမ်မွေ့ လေလေဖြစ်၍ အားကောင်းသော သတိနှင့် ပညာကို များစွာလုံအပ် သောကြောင့် သာမန် လူရှင်ရဟန်းများ နှလုံးသွင်း မပွားများနိုင်ပဲ မြတ်စွာ ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ဘုရားသားတော်ဖြစ်သော ယောကျ်ားမြတ်တို့သာလျှင် နှလုံးသွင်းပွားများနိုင်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ (နှာ-၂၆၁နှင့် ၂၇၆)တို့တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနပုဒဘဒေ မုဒ္ဒဘူတံ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဗုဒ္ဓ- သာဝကာနံ ဝိသေသာဓိဂမ ဒိဋ္ဌဓမ္မ သုဝေဟာရဗုဒ္ဓာနံ။

ဣဒံ ပန အာနာပါနသတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဂရုကံ ဂရုကဘာဝနံ ဗုဒ္ဓ- ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဗုဒ္ဓပုတ္တာနံ မဟာပုရိသာနံယေဝ မနသိကာရ ဘူမိဘူတံ၊ န စေဝဣတ္တရံ၊ န စ ဣတ္တရသတ္တသမာ သေဝိတံ။

ယထာယထာ မနသိ ကရိယတိ၊ တထာတထာသန္တဉ္ဇေဝ ဟောတိ-
သုခမဉ္ဇေ။ တသ္မာ ဣတ္ထ ဗလဝတိ သတိစ ပညာစ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။

အနက်

ဣဒံ၊ ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည်။ ကမ္မဋ္ဌာနပုဗ္ဗောဒေါ လေးဆယ်သော
ကမ္မဋ္ဌာန်းအပြားတွင်။ မုဒ္ဒဘူတံ၊ ဦးထိပ်သဖွယ်ဖြစ်သည်။ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓ
ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ၊ အလုံးစုံသောမြတ်စွာဘုရားများ၊ အချို့ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဘုရား
များ၊ အချို့မြတ်စွာဘုရား တပည့် သာဝကတို့၏။ ဝိသေသာဓိဂမဒိဋ္ဌဓမ္မ
သုခ ဝိဟာရပဋ္ဌာနံ-မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကိုရခြင်းနှင့် မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာ
စွာနေရခြင်း၏ နီးစွာသောအကြောင်းဖြစ်၏။

ဣဒံပနအာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ - ဤအာနာပါနဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်
ကား။ ဂရုကံ၊ ဝန်လေး၏၊ ဂရုကဘာဝနံ - ပွားများရန်ဝန်လေးလှ၏။ ဗုဒ္ဓ
ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဗုဒ္ဓပုတ္တာနံ၊ ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ဘုရားသားတော်ဖြစ်ကုန်
သော။ မဟာပုရိသာနံ ယေဝ-ယောကျ်ားမြတ်တို့၏သာလျှင်။ မနသိကာရဘူမိ
ဘူတံ၊ နှလုံးသွင်းရာဌာနဖြစ်ပေ၏။ နစေဝံ ဣတ္ထရံ - သေးနုပ သိမ်ငယ်သည်
လည်းမဟုတ်ပေ။ နစဣတ္ထရသတ္တသမာသေဝိတံ-သေးနုပသိမ်ငယ်သောပုဂ္ဂိုလ်
တို့မှဝိုင်ကောင်း သည်လည်း မဟုတ်ပေ။ ယထာယထာ၊ အကြင်သို့သော
အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ မနသိကရိယတိ၊ နှလုံးသွင်း၏။ တထာတထာ၊ ထိုသို့
သောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ သန္တဉ္ဇေဝ၊ ငြိမ်သက်သည် သာလျှင် လည်း
ကောင်း။ သုခမဉ္ဇေ၊ သိမ်မွေ့သည်သာလျှင်လည်းကောင်း။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။
တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ ဣတ္ထ၊ ဤအာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း၌။ ဗလဝတိ၊ အား
ရှိသော။ သတိစ၊ သတိကိုလည်းကောင်း။ ပညာစ၊ ပညာကိုလည်းကောင်း။
ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ၊ အလိုရှိအပ်၏။

အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာစကားအရ၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကိုပွား
များလိုသော ယောဂီသူတော်စင်များသည် သတိအား၊ ပညာအား ကောင်း
ကောင်းဖြင့် ပွားရမည်၊ သို့မှသာ အကျိုးသက်ရောက်မည်ဖြစ်ကြောင်း သတိ
ထားစေလိုပါသည်။

ရှုပကာယဟူသောရုပ်အပေါင်း

ရှုပကာယဟူသော ရုပ်အပေါင်း၌ ခက်မာသော သဘောရှိသော ပထဝီ ဓာတ်၊ ယိုစီးဖွဲ့စေးသော သဘောရှိသော အာပေါဓာတ်၊ ပူအေး ရင့်ကျက် စေသော သဘောရှိသော တေဇောဓာတ်၊ လှုပ်ရှားတုန်းကန်သော သဘော ရှိသော ဝါယောဓာတ် ဟူ၍ ဓာတ်သဘော အားဖြင့် လေးပါး ရှိသည်။ ထိုလေးပါးတို့တွင်-

- ၁။ ပထဝီဓာတ်တွင် ဓာတ်ပေါင်း ၂၀-ပါး၊
- ၂။ အာပေါဓာတ်တွင် ဓာတ်ပေါင်း ၁၂-ပါး၊
- ၃။ တေဇောဓာတ်တွင် ဓာတ်ပေါင်း ၄-ပါး၊
- ၄။ ဝါယောဓာတ်တွင် ဓာတ်ပေါင်း ၆-ပါး၊

ထို့အားဖြင့် ဓာတ်ပေါင်း ၄၂-ပါးရှိပါသည်။ ထို ၄၂-ပါးတို့တွင် ဝါယောဓာတ် ၆-ပါး၌-

- ၁။ အထက်သို့တက်သောလေ (ဥဒ္ဓဂ်မာဝါတာ)
  - ၂။ အောက်သို့သက်သောလေ (အဓောဂမာဝါတာ)
  - ၃။ ဝမ်း၌တည်သောလေ (ကုစ္ဆိသယာဝါတာ)
  - ၄။ အူအတွင်း၌ တည်သောလေ (ကောဋ္ဌာသယာဝါတာ)
  - ၅။ အင်္ဂါကြီးငယ်တို့သို့ အစဉ်လျှောက်သောလေ (အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ဝါတာ)
  - ၆။ ဝင်သက်လေ၊ ထွက်သက်လေ (အဿာသပဿာသ)
- အားဖြင့် ၆-ပါး အပြားရှိလေသည်။

ထို့ခြောက်ပါးတို့တွင် အဿာသပဿာသ ဟူသောဝင်သက် ထွက်သက်လေ သည် ရှုပကာယတွင် အထင်ရှားဆုံးသိသာနိုင်သော ဓာတ်တပါး ဖြစ်သည်။ ယင်းဓာတ်ထက်ပိုမိုလွန်ကဲ၍ သိသာရှင်းလင်းနိုင်သောဓာတ်ကား မရှိဖြစ်သည်။ ယင်းဓာတ်သည် အမှတ်သည်ာသိ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း ရှင်းလင်းသည်။ ဘဲဝန်ာပညာသိအစွမ်းအားဖြင့်လည်း မရှုပ်ထွေးနိုင်ချေ။

ထို့ကြောင့် ဝင်လေ ထွက်လေဟုဆိုအပ်သော အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်း တခုကိုပွားများပါမူ အသီးတရာ၊ အညွှတ်တခုဟူသော စကားပုံကဲ့သို့ အညွှတ်တခု နှင့်တူသော အာနာပါနသမထဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာ ဘာဝနာတရားပွားများပါမူ အသီးတရာနှင့်တူသည့် ပိဋကကျမ်းဂန်လာ သတိ ပဋ္ဌာန်လေးပါးစသော ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးနှင့် ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး၊ ဉာဏ် စဉ် ၁၀-ပါးတို့ အသီးသီး ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်လာ နိုင်ကြောင်းကို မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ ဥပရိပဏ္ဍာသပါဠိတော်၊ အာနာပါနသတိသုတ္တန် (နာ-၁၂၄) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားလေသည်။

“အာနာပါနသတိ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ စတ္တာ ရော သတိပဋ္ဌာနေ ပရိပူရေတိ၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိပူရေန္တိ၊ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ ဝိဇ္ဇာ ဝိမုတ္တိ ပရိပူရေန္တိ။”

အနက်

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ အာနာပါနသတိ၊ အာနာပါနသတိသည်။ ဘာဝိ တာ၊ ပွားစေလျှင်။ ဗဟုလိကတာ၊ ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလျှင်။ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ၊ လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို။ ပရိပူရေတိ၊ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စေ၏။ စတ္တာရောသတိပဋ္ဌာနာ၊ လေးပါးသောသတိပဋ္ဌာန်တို့သည်။ ဘာဝိ တာ၊ ပွားစေလျှင်။ ဗဟုလိကတာ၊ ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလျှင်။ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ၊ ခုနစ်ပါးသော ဗောဇ္ဈင်တို့ကို။ ပရိပူရေန္တိ၊ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စေကုန်၏။ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ခုနစ်ပါးသော ဗောဇ္ဈင်တို့သည်။ ဘာဝိတာ၊ ပွားစေလျှင်။ ဗဟုလိကတာ၊ ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလျှင်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ၊ ဝိဇ္ဇာမည်သော မဂ်နှင့် ဝိမုတ္တိမည်သောဖိုလ်ကို။ ပရိပူရေန္တိ၊ ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်စေကုန်၏။

(ဝိဇ္ဇာ- မဂ်၊ ဝိမုတ္တိ- ဖိုလ်)

သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး ပြည့်စုံစေပုံ

(၁) ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်

ယောဂီရဟန်းသည် အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုအားထုတ်သောအခါ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ (အာနာပါန-အသာသပဿာသ) ထိခိုက်သွား

တိုင်း သွားတိုင်း၊ ထိခိုက်သွားသော ဝင်လေထွက်လေတို့၏ တွေ့ထိရာ ဖြစ်သော ပထဝီဓာတ်၊ အာပေါဓာတ်၊ တေဇောဓာတ်၊ ဝါယောဓာတ်ဟူသော အပေါင်းကာယ၌ ဝါယောဓာတ်ဟူသော အစိတ် ကာယတွင် ပါဝင်သော အသာသပဿာသကာယကို (ဝါ) ရူပါယတန အစရှိသော ၂၅-ပါးသော အပေါင်း ကာယ၌ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန (အာနာပါန)ဟူသော အစိတ်ကာယကို အဖန်တလဲလဲ ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍နေ၏။ ထိုသို့ဝင်လေထွက်လေကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော ယောဂီ ရဟန်းမှာ အောက်မေ့တတ်သော သတိသည် ထင်လာ၏။ ယင်းသို့ ထင်ခြင်းသည် အသိပညာတိုးပွားခြင်းငှာဖြစ်၏။ သတိတိုးပွားခြင်းငှာ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ယောဂီရဟန်းသည် သတိပညာနှင့် ပြည့်စုံနေခိုက် ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော လောက၌ တဏှာ (အဘိဇ္ဈာ)နှင့် နှလုံးမသာယာမှု (ဒေါမနဿ)တို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်ဖျောက် ပြီး ဖြစ်လေတော့သည်။ ဤသို့ ဝင်လေထွက်လေကို သိသိနေသည်ကို ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်နှင့်ပြည့်စုံစေသည်မည်၏။ ထိုသို့ ပြည့်စုံ စေသည် မည်ကြောင်းကို ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော် (နာ-၁၂၆)တွင် မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့သည်။

“ကာယေသု ကာယညတရာဟံ ဘိက္ခဝေ ဝေပဒါမိ၊ ယဒိဒံ အသာသ ပဿာသာ၊ တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ ကာယေ ကာယာ နုပဿိ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပိ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနယလောကေ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿ”။

အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ

ရဟန်းတို့ ဝင်လေထွက်လေဟူသော အသာသပဿာသကို ပထဝီဓာတ် စသော ဓာတ်လေးပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်ဟူ သော ကာယဟူ၍ ငါဘုရားဟောတော်မူ၏။ ရဟန်းတို့ ထို့ကြောင့် ထိုအခါ၌ ယောဂီ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သောလုံ့လ (အာတာပိ)၊ ဆင်ခြင်တတ်သောပညာ(သမ္ပဇာန)၊ အောက်မေ့တတ်သောသတိ (သတိမာ) ရှိသည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော လောက၌တဏှာ (အဘိဇ္ဈာ)နှင့်

နှလုံးမသာယာမှု (ဒေါမနဿ)ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် ပထဝီဓာတ်စသော ဓာတ်လေးပါးဟူသော အပေါင်းကာယ၌ ဝါယောဓာတ်ဟူသော အစိတ် ကာယကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏။

အထက်ပါ ပါဠိတော်စကားရပ်များတွင် “ကာယညတရံ”နှင့် “ကာယေ ကာယာနုပဿိ”ဟူသော ပါဠိတော်စကားရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ (နှာ-၉၉)တွင် ဤသို့ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။

“ကာယညတရန္တိ ပထဝီ ကာယာဒိသု စတုသု ကာယေသု အည တရံ ဝဒါမိ၊ ဝါယောကာယံ ဝဒါမိတိ အတ္ထော၊ အထဝါ ရူပါယ တနံ။ပ။ ကဗဠိကာရော အာဟာရောတိ ပဉ္စဝိသတိ ရူပကောဋ္ဌာ သာရူပကာယောနာမ၊ တေသု အာနာပါနံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနေ သင်္ဂဟိ တတ္တာ ကာယညတရံ ဟောတိ”။

“ကာယေကာယာနုပဿိတိ ယသ္မာ စတုသု ကာယေသု အညတရံ ဝါယောကာယံ၊ ပဉ္စဝိသတိ ရူပကောဋ္ဌာသေဝါ ရူပကာယေ အည တရံ အာနာပါနံ အနုပဿသိ၊ တသ္မာ ကာယေ ကာယာနုပဿိတိ အတ္ထော”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ကာယညတရဟူသော စကား၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ပထဝီအစရှိစော လေးပါး သောကာယတို့တွင် တပါးသော ကာယဆိုသည်မှာ ဝါယောကာယကို ဆိုလို ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် ရူပါယတန အစရှိသော နှစ်ဆယ့်ငါးပါးသော ရူပကာယတို့တွင် တပါးသောကာယဆိုသည်မှာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနတွင် အကျုံး ဝင်သော အာနာပါနကာယကို ဆိုလိုပါသည်။

ကာယေကာယာနုပဿိဟူသောစကား၏အဓိပ္ပာယ်မှာပထဝီစသောလေးပါး သောအပေါင်းကာယ၌ ဝါယောကာယဟူသောအစိတ်ကာယကိုလည်းကောင်း တနည်းအားဖြင့် ရူပါယတနစသော နှစ်ဆယ့်ငါးပါးသော အပေါင်းကာ ယ၌ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန၌ ပါဝင်သော ဝင်လေထွက်လေ ကာယကို လည်း ကောင်း၊ အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏ဟု ဆိုလိုပါသည်။

(၂) ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်- ယောဂီရဟန်းသည် ဝင်လေ ထွက်လေဟူသော အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သောအခါ ဝင်လေထွက်လေ၏ အစွမ်းကြောင့် စိတ်၏ တအာရုံတည်း ရှိလျက် မပျံ့လွင့်ခြင်း သတိဖြစ်လာလေသည်။ ထိုသတိဉာဏ်ဖြင့် နှစ်သိမ့်ခြင်း(ပီတိ)၊ ချမ်းသာခြင်း(သုခ)ကို ထင်စွာသိရှိလာလေသည်။ ထိုသိရှိခံစားရမှုသည် သုခဝေဒနာ ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယောဂီရဟန်းသည် ယင်း ဝင်လေ ထွက်လေကို မှတ်နေခိုက်၌ ညောင်းညာမှုများ၊ တောင့်တင်းမှုများ၊ နာကျင်မှုများ ထင်စွာခံစားသိရှိလာလေသည်။ ထို သိရှိ ခံစားရမှုသည် ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်သည်။ ထို့နည်းတူ ဒုက္ခလည်းမဟုတ် သုခလည်းမဟုတ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာကိုလည်း ခံစားသိရှိလာနိုင်သည်။

ထို သုခဝေဒနာအစရှိသော အပေါင်းဝေဒနာ သုံးပါးတို့၌ သုခဝေဒနာဟူသော အစိတ်ဝေဒနာကို အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍နေ၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် အာနာပါန ဟူသော ဝင်လေထွက်လေတို့ကို ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းကို သုခဝေဒနာစသော ဝေဒနာသုံးပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာဟူ၍ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ဟောတော်မူခဲ့ကြောင်းကို ဥပရိပဏ္ဍာသပါဠိတော် (နှာ-၁၂၆) တွင် ပါရှိပါသည်။

“ဝေဒနာသု ဝေဒနာညတရာဟံ ဘိက္ခဝေ ဧဝံဝဒါမိ ယဒိဒံ အဿာသပဿာံသာနံ သာဓုကံ မနသိကာရံ၊ တဿွာတိဟ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿိ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာ တာပိ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျလောကေ အဘိဇ္ဈာ ဒေါ မနဿံ” ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ရဟန်းတို့ ဝင်လေထွက်လေတို့ကို ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းကို သုခဝေဒနာစသော ဝေဒနာသုံးပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ

ဟူ၍ ငါဘုရားဟောကြားတော်မူ၏။ ရဟန်းတို့ထို့ကြောင့် ထိုအခါ၌ ယောဂီရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သောလုံ့လ (အာတာပီ) ဆင်ခြင်တတ်သောပညာ (သမ္မဇာန)၊ အောက်မေ့တတ်သောသတိ (သတိမာ) ရှိသည်ဖြစ်၍၊ ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော လောက၌ တဏှာ (အဘိဇ္ဈာ) နှင့် နှလုံးမသာယာမှု (ဒေါမနဿ) ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် သုခဝေဒနာ စသော အပေါင်းဝေဒနာတို့၌ သုခဝေဒနာဟူသော အစိတ်ဝေဒနာကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏။

ယင်းသို့ ယောဂီရဟန်းသည် ဝင်လေထွက်လေဟူသော အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများနေခိုက် သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ သုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးသော ဝေဒနာ သတိပဋ္ဌာန်နှင့် ပြည့်စုံစေသည်မည်၏။

(၃) စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်-ယောဂီရဟန်းသည် ဝင်လေထွက်လေဟူသော အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်၍ စိတ်တည်ကြည်မှုကိုရရှိသောအခါ ဝင်လေထွက်လေ ဟူသောအဿာသ ပဿာသ နိမိတ်ကို အာရုံပြုလေသည်။ ထိုအခါ ယောဂီရဟန်းသည် ၎င်း၏ စိတ်အာရုံ၌ အောက်မေ့တတ်သော သတိနှင့် ဆင်ခြင်တတ်သော ပညာဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံဖြစ်သော လောက၌ တဏှာ (အဘိဇ္ဈာ) နှင့် နှလုံးမသာယာမှု (ဒေါမနဿ) ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် စိတ်ကိုထင်စွာ သိလျက် စိတ်၌ စိတ်ကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေလေ၏။ သို့ရာတွင် အောက်မေ့တတ်သော သတိနှင့် ဆင်ခြင်တတ်သော ပညာမရှိသော ယောဂီရဟန်းအဖို့ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် မသင့်လျော်ကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဥပရိပဏ္ဍာသ ပါဠိတော် (နာ-၁၂၇) တွင် ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

“နာဟံ ဘိက္ခဝေ မုဋ္ဌဿတိဿ အသမ္မဇာနဿ အာနာပါန သတိံ ဝဒါမိ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ မဋ္ဌဿတိဿ၊လွတ်သော သတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား လည်းကောင်း။ အသမ္ပဇာနဿ၊ ကောင်းစွာဆင်ခြင်တတ်သော ပညာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း။ အာနာပါနဿတိ၊ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို။ အဟံ၊ ငါဘုရားသည်။ နဝဒါမိ၊ မဟော။

ထိုသို့ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများနေခိုက် စိတ်ကိုထင်စွာသိလျက် စိတ်၌ စိတ်ကိုအဖန်ဖန်ရှု၍ နေလေ့ရှိသည်ကိုပင် စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် နှင့် ပြည့်စုံစေသည်မည်ပါ၏။

(၄) ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်--ယောဂီရဟန်းသည် ဝင်လေထွက်လေ ဟူသော အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများနေခိုက်၊ ယင်း ဝင် လေထွက်လေကိုပင် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ကွယ်ပျောက်သွားခြင်း ဟူသော အနိစ္စလက္ခဏာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် သိသိနေ၍ အောက် မေ့တတ်သောသတိ၊ ဆင်ခြင်တတ်သောပညာနှင့် ပြည့်စုံနေသည့် အတွက် ဥပါဒါန်၏အာရုံဖြစ်သော လောက၌ တဏှာ(အဘိဇ္ဈာ) နှင့် နှလုံးမသာယာမှု(ဒေါမနဿ)ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် နိဝရဏ စသော သဘောတရားတို့၌ နိဝရဏ စသော သဘောတရား တို့ကို အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍နေ၏။

အထက်ပါ အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်ဖျောက်၍ နိဝရဏစသော သဘောတရားတို့၌နိဝရဏစသောသဘောတရားတို့ကို အဖန် ဖန်ရှု၍နေ၏ ဟူသော စကားရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် ဥပါဒိဏ္ဍာသပါဠိတော် (နှာ-၁၂၇)တွင် လည်းကောင်း၊ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ် ပါဠိတော်(နှာ-၂၀၂)တွင်လည်းကောင်း ဤသို့ ဟောထားခဲ့ပါသည်။

“သော ယံ တံ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿာနံ ပဟာနံ၊
တံ ပညာယ ဒိသ္မာ သာဓုကံ အဇ္ဈုပေက္ခိတာ ဟောတိ”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ထိုရဟန်းသည် အဘိဇ္ဈာဟုဆိုအပ်သော ကာမတ္ထနန္ဒနီဝရဏ၊ ဒေါမနဿဟု ဆိုအပ်သော ဗျာပါဒ နီဝရဏတို့ကို ပယ်ခြင်းကို ဝိပဿနာပညာဖြင့် မြင်၍ ကောင်းစွာ လျစ်လျူရှုခြင်းရှိ၏။

ဤသို့ နီဝရဏစသော သဘောတရားတို့၌ နီဝရဏစသော သဘောတရား တို့ကို အဖန်ဖန်ရှု၍ နေလေ့ရှိသည်ကိုပင် ဓမ္မာနုပဿနာသင်္ကပ္ပဋ္ဌာန်နှင့် ပြည့်စုံ စေသည်မည်ပါ၏။

ဤသို့ ပွားများလေ့လာထားသော အာနာပါနဿတိသည် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပြည့်စုံစေပါ၏။

ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးပြည့်စုံစေပုံ

(၁) သတိသမ္ပောဇ္ဈင်-ယောဂီရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေ တတ်သော လုံ့လ၊ ဆင်ခြင်တတ်သောပညာ၊ အောက်မေ့တတ် သော သတိရှိသည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော လောက၌ တဏှာ(အဘိဇ္ဈာ)နှင့် နှလုံးမသာယာမှု (ဒေါမနဿ) ကို ပယ် ဖျောက်ပြီး၍ ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မဟူသော သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတွင် တပါးပါးကို အဖန်ဖန်ရှု၍နေစဉ် သတိတရားသည် ရှေးရှုထင်၏၊ ပျောက်ပျက်ခြင်းမရှိ၊ သို့အတွက် ယောဂီရဟန်းသည် ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးတွင်ပါဝင်သော သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို အားထုတ် ပြီးဖြစ်သဖြင့် သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို ပွားများမှု ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်လေတော့သည်။ (သမ္ပောဇ္ဈင်-သမ္ပောဓိ+အင်္ဂ-သမ္ပောဓိ- မင်္ဂဉာဏ်လေးပါး+အင်္ဂ-ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းအင်္ဂါ)။

(၂) ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်-သတိနှင့်ပြည့်စုံသော ယောဂီ ရဟန်းသည် ထိုထိုတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တအားဖြင့် ဝိပဿနာပညာဖြင့် စူးစမ်း၏၊ ပွားများ၏၊ ထိုအခါ ယောဂီရဟန်းသည် ဓမ္မဝိစယ သမ္ပောဇ္ဈင်ကိုအားထုတ်ပွားများပြီးဖြစ်သဖြင့် ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်

ကို ပွားများမှုပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်လေတော့သည်။ (ဓမ္မဝိစယ ဆိုသည်မှာ တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝိပဿနာ ပညာပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဓမ္မ၊ ဆိုင်ရာတရားများ။ ဝိစယ ၊စိစစ်ခြင်း၊ စူးစမ်းခြင်း)။

ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်- ထိုထိုဆိုင်ရာတရားများကို ဝိပဿနာပညာဖြင့် စူးစမ်းခြင်း၊ ပွားများခြင်းကို ပြုလုပ်နေသော ယောဂီရဟန်းအား အားထုတ်မှုဝီရိယသည်ဖြစ်၏။ ယင်းဝီရိယသည် တွန့်တိုဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိသဖြင့် ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်လေတော့သည်။ ထိုအခါ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်ကို ပွားများမှု ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်လေတော့သည်။

ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်- အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိသော ယောဂီရဟန်းအား ကိုလေသာတည်းဟူသော အာမိသမ္ပကင်းသည့်အတက်နှစ်သိမ်ခြင်းပီတိသည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအခါ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ကို အားထုတ်ပြီးဖြစ်သဖြင့် ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်လေတော့သည်။

ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်- နှစ်သိမ်ခြင်း ပီတိရှိသော ယောဂီရဟန်း၏ ကိုယ်စိတ်တို့သည် ငြိမ်းအေးလေတော့သဖြင့် ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင်ကို အားထုတ်ပြီးဖြစ်၍ ယင်းပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်လေတော့သည်။

သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်- ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်ရှိသော ချမ်းသာခြင်းရှိသော ယောဂီ ရဟန်း၏ စိတ်သည် တည်ကြည်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်ကိုအားထုတ်ပြီးဖြစ်၍ ယင်းသမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်လေတော့သည်။

ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်- ယောဂီရဟန်းသည် ထိုသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ကြည်သောစိတ်ကို ကောင်းစွာ လျစ်လျူရှုသဖြင့် ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်ကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၍ ယင်းဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်ရှိလေတော့သည်။ (ကောင်းစွာ လျစ်လျူရှုခြင်းဆိုသည်မှာ သတိအစရှိသော ခြောက်ပါးသော

သမ္မောဇ္ဈင်တို့၏ဘာဝနာအာရုံတို့၌ မလျော့မတင်း စောင်းကြိုး ညှဉ်းဘိသကဲ့သို့ အလယ်အလတ်၌ အညီအမျှအလိုက်သင့် ရှုဆင်ခြင် ခြင်းကို ဆိုလိုကြောင်းကို ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ (နှာ-၁၀၁)၌ “ဣမေသံ ဆန္တံ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂါနံ အနောသက္ကန အနတိဝတ္တန သင်္ခါတော မဇ္ဈတ္တာကာရော ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂါ” ဟုဖော် ပြထားပါသည်။ ဤကား ပိဋကကျမ်းဂန်လာစကားတို့ဖြင့် ဖော် ပြထားသော သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး တို့ကို ပွားများ လေ့လာ အားထုတ်သည့်အခါ၌ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးပြည့်စုံစေပုံတည်း။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် အဓိပ္ပာယ်နားလည်အောင် ဖော်ပြရမည်ဆိုလျှင် ယောဂီရဟန်းသည် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတွင် တပါးပါးကိုလေ့လာပွားများ အားထုတ်သောအခါ မိမိလေ့လာ ပွားများ အားထုတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံ၌ အမြဲသတိစိုက်နေသော သတိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်လာလေသည်။ ထိုသို့ သတိစိုက်နေယင်းပင် ထိုတရားတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တသဘောကို စဉ်းစား စိစစ်သော ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင် (ဉာဏ်ပညာ) ဖြစ်လာသည်။ ထိုနောက် သတိနှင့် ဓမ္မဝိစယ (ဉာဏ်ပညာ) တို့ကိုနောက်မဆုတ်ရအောင် အားထုတ် နေသော ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်လာသည်။ ထိုသတိ၊ ဓမ္မဝိစယ၊ ဝီရိယသုံးပါး တို့ဖြင့် မနားမနေ၊ အပတ်တကုတ်ကြိုး စားအားထုတ်သောအခါ တကိုယ်လုံး စိမ့်၍နေလောက်အောင် နှစ်သိမ့်မှု ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်လာသည်။ နှစ်သိမ့်မှု ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်လာသောအခါ ယောဂီရဟန်း၏ ကိုယ်စိတ် နှစ်ပါးလုံးပင် ကိလေသာ အပူဝေး၍ ငြိမ်းအေးသော ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်လာသည်။ ထိုပီတိနှင့် ပဿဒ္ဓိနှစ်ပါးတို့ ထင်ရှားလာသော ယောဂီရဟန်း၏ စိတ်သည် ထိုဤ လုံးစုံ အာရုံမျိုးစုံတို့သို့ မရွေ့ရှားပဲ၊ မိမိလေ့လာ ပွားများသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ပင် အလွန်တည်ငြိမ်သော သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်ဖြစ်လာသည်။ ထိုသို့သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်ဖြစ်လာသည့်အခါ သတိ စသော တုံ့ဖက်တရားတို့ကို လွန်၍မသွား၊ လျော့၍လည်းမနေအောင် အလယ်အလတ်၌ တည်မတ်စွာ အညီအမျှ အလိုက်သင့်ရှုဆင်ခြင်တတ်သော ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်လာလေ တော့သည်။ ဤသို့လျှင် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို အဖန်ဖန်ရှု၍ နေသဖြင့် ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး ပြည့်စုံလာပုံတည်း။

ဝိဇ္ဇာနှင့် ဝိမုတ္တိတို့ပြည့်စုံစေပုံ

ယောဂီရဟန်းသည် သတိစသော သမ္မောဓိအင်္ဂါ (၇) ပါးတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းသို့ ရောက်သည့်အခါ ဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်သော အရဟတ္တမဂ်၊ ဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ပြည့်စုံစေရန် ဗောဇ္ဈင် (၇) ပါးကို ဤကဲ့သို့ လေ့လာ ပွားများအားထုတ်ရလေသည်။

ဗောဇ္ဈင် (၇) ပါးကို ပွားများအားထုတ်ပုံ

ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သတိသမ္မောဇ္ဈင်ံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ ဝိရာဂနိဿိတံ၊ နိရောဓနိဿိတံ၊ ဝေဝါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ။ မေဓဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်ံ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ ဝိရာဂနိဿိတံ၊ နိရောဓနိဿိတံ၊ ဝေဝါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ၊ ဧဝံ ဘာဝိတာ ခေါ ဘိက္ခဝေ သတ္တသမ္မောဇ္ဈင်ါ ဧဝံပဟုလိကတာ ဝိဇ္ဇာ ဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ။ (ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်-နှာ-၁၃၀)

အနက်

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဣဓ၊ ဤသဘာဝတော်၌။ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ သင်္ခါရနှင့် ပလိဗောဓခပ်သိမ်းကင်းငြိမ်း ဆိတ်ငြိမ်ရာကိုမှီသော၊ ဝိရာဂနိဿိတံ၊ တပ်စွန်းမှု ရာဂကင်းငြိမ်းရာကိုမှီသော။ နိရောဓနိဿိတံ၊ ငဋ်ဆင်းရဲ ခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာကိုမှီသော။ ဝေဝါဿဂ္ဂ ပရိဏာမိံ၊ ကိလေသာကို စွန့်လွှတ်မှု၊ နိဗ္ဗာန်၌ ညွတ်ကိုင်သည့် အလိုအားဖြင့် ပြေးဝင်မှု စေလွှတ်မှုကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော။ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ံ - သတိသမ္မောဇ္ဈင် ကိုလည်းကောင်း၊ မေဓဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်ကိုလည်းကောင်း၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်ကိုလည်းကောင်း။ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်ံ - သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ကိုလည်းကောင်း။ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ံ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ကိုလည်းကောင်း။ ဘာဝေတိ၊ လေ့လာပွားများ၏။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဧဝံ ခေါ၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့်။ ဘာဝိတာ၊ လေ့လာပွားများကုန်သော။

ဗဟုလီကတာ၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုအပ်ကုန်သော။ သတ္တသမ္မောဇ္ဈင်္ဂါ၊ ခုနစ်ပါး
 သောဗောဇ္ဈင်တို့သည်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ၊ ဝိဇ္ဇာဟုဆိုအပ်သော အရဟတ္တမဂ်
 ဝိမုတ္တိဟုဆိုအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်တို့၏အကျိုးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို၊ ပရိပူရေန္တိ၊
 ပြည့်စေကုန်၏။ အထက်ပါ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် စကားရပ်ကို နားလည်
 စေရန် အလွန်ခက်ခဲသည်ဟု ယူဆသဖြင့် အခက်အခဲမရှိ နားလည်စေရန်
 ရည်ရွယ်၍ အဘိဓမ္မာပိဋက၊ သမ္မောဟဝိနောဒနိ အဋ္ဌကထာ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်း
 (နှာ-၃၀၀) တွင် ဖွင့်ပြထားသည့်အတိုင်း လိုရင်းအချက်ကို ကောက်နုတ်၍
 ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

“ဝိဝေကနိဿိတန္တိ ဝိဝေကေ နိဿိတံ။ ဝိဝေကောတိ ဝိဝိတ္တတာ။
 သောစာယံတဒဂံဝိဝေကော ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကော
 ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိဝေကော နိဿရဏဝိဝေကောတိ ပဉ္စဝိဓော၊ တတ္ထ တဒဂံ
 ဝိဝေကောနာမဝိပဿနာ၊ ဝိက္ခမ္ဘန ဝိဝေကောနာမ အဋ္ဌသမာပတ္တိ
 ယော၊ သမုဇ္ဈေဒ ဝိဝေကောနာမ မဂ္ဂေါ၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ ဝိဝေကောနာမ၊
 ဖလံ၊ နိဿရဏဝိဝေကောနာမ သဗ္ဗနိမိတ္တနိဿဋ္ဌိနိဗ္ဗာနံ၊ ဧဝ မေတသ္မိံ
 ပဉ္စဝိဓဝိ ဝေကေနိဿိတံ ဝိဝေကနိဿိတန္တိ တဒဂံဝိဝေကနိဿိတံ
 သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကနိဿိတံ နိဿရဏ ဝိဝေကနိဿိတဉ္စ သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ
 ဘာဝေတိတိ အယမတ္ထော ဝေတဒိဗ္ဗော။

တထာ ဟိ အယံ သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ ဘာဝနာနုယောဂ မနုယုတ္တော
 ယောဂီ ဝိပဿိနာက္ခဏေ ကိစ္စတော တဒဂံဝိဝေကနိဿိတံ အဇ္ဈာသယ-
 တော နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတံ၊ မဂ္ဂကာလေပန ကိစ္စတော သမုဇ္ဈေဒ
 ဝိဝေကနိဿိတံ အာရမ္မဏတော နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတံ သတိသ-
 မ္မောဇ္ဈင်္ဂ ဘာဝေတိ၊ ဒေသနယောဝိရာဂ နိဿိတာဒိသု၊ ဝိဝေကတ္တာဝေ
 ဟိဝိရာဂါဒယော။

ကေဝလဥေတ္ထ ဝေါဿဂ္ဂေါ ဒုဝိဓော ပရိစ္စာဂ ဝေါဿဂ္ဂေါစ
 ပက္ခန္ဓနဝေါဿဂ္ဂေါစာတိ၊ တတ္ထပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဝိပဿိနာက္ခ-
 ဏေစ တဒဂံဝသေန မဂ္ဂက္ခဏေစ သမုဇ္ဈေဒဝသေန ကိလေသပ္ပဟာနံ။
 ပက္ခန္ဓနဝေါဿဂ္ဂေါတိ ဝိပဿိနာက္ခဏေ တန္နိန္ဒာဘာဝေန၊ မဂ္ဂက္ခဏေပန

အာရမ္မဏကရဏေန နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဓနံ၊ တဒုဘယမ္ပိ ဣမသ္မိံ လောကီယ
လောကုတ္တရမိဿကေ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယေ ဝဋ္ဋတိ၊ တထာ ဟိ အယံ
သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂါ ယထာဝုတ္တေန ပကာရေနကိလေသေ ပရိစ္စတိ၊
နိဗ္ဗာနံ ပက္ခန္ဓတိ။

ဝေါဿဂ္ဂုပရိဏာမိန္ဒိ ဣမိနာ ပန သကလေနဝစနေန ဝေါဿဂ္ဂုတ္ထံ
ပရိဏမန္တံ ပရိဏတဉ္စ၊ ပရိပစ္စန္တံ ပရိပက္ခန္ဓာတိ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
အယဉ္စိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနမနုယုတ္တော ဘိက္ခု ယထာ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂါ
ကိလေသပရိစ္စာဂ ဝေါဿဂ္ဂုတ္ထံ နိဗ္ဗာန ပက္ခန္ဓန ဝေါဿဂ္ဂုတ္ထံ ပရိပစ္စတိ-
ယထာစ ပရိပက္ခော ဟောတိ၊ တထာ နံ ဘာဝေတိတိ၊ သေနယော
သေသဗောဇ္ဈင်္ဂသုပိ။

အနက်

ဝိဝေက နိဿိတန္တိ၊ ဝိဝေကနိဿိတဟူသည်ကား။ ဝိဝေကော၊ ကိလေသာ
တို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း၌။ နိဿိတံ၊ မှီသောတရားတည်း။ ဝိဝေကောတိ၊ ဝိဝေက
ဟူသည်ကား။ ဝိဝိတ္တတာ၊ ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်တည်း။
သောစာယံ ဝိဝေကော၊ ထိုဝိဝေကသည်။ တဒဂံဝိဝေကော၊ ကိလေသာမှ
ခေတ္တခဏကင်းဆိတ်ခြင်း၊ ဝိက္ခမ္ဘန ဝိဝေကော၊ ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာစွာ
ကင်းဆိတ်ခြင်း။ သမုဇ္ဈေဒ ဝိဝေကော၊ ကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ကင်း
ဆိတ်ခြင်း။ ပဋိပဿဒ္ဓိ ဝိဝေကော၊ ကိလေသာ ငြိမ်းအေးမှု ဟူသော ကင်း
ဆိတ်ခြင်း။ နိဿရဏဝိဝေကောတိ၊ ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှထွက်မြောက်ကျွတ်လွတ်ခြင်း
ဟူသော ကင်းဆိတ်ခြင်း ဟူ၍။ ပဉ္စဝိဝေခါ၊ ငါးပါးအပြားရှိ၏။ တတ္ထ၊
ထိုငါးပါးတို့တွင်။ တဒဂံဝိဝေကောနာမ၊ တဒဂံဝိဝေကဆိုသည်မှာ။ ဝိပဿနာ၊
ဝိပဿနာမည်၏။ (ဝိပဿနာဇောစိတ်ဖြစ်သောအခါ ထိုထိုအကုသိုလ်အစိတ်
အပိုင်းမှ ကင်းဆိတ်သည်ကို ဆိုလိုသည်)။ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကောနာမ၊ ဝိက္ခမ္ဘန
ဝိဝေကဆိုသည်မှာ။ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော၊ သမာပတ်ရှစ်ပါးတို့မည်၏။ (ဈေးန်
သမာပတ်ဖြစ်သောအခါ ကာမာဝစရကုသိုလ်ဝိပဿနာကဲ့သို့ တဒဂံမျှမကပဲ
အတော်ကြာအောင် ပယ်ခွာသောအားဖြင့် ကင်းဆိတ်သည်ကို ဆိုလိုသည်)။
သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကောနာမ၊ သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကဆိုသည်မှာ။ မဂ္ဂေါ၊ မဂ်မည်၏။

(မဂ်စိတ်ဖြစ်သောအခါ ဆိုင်ရာကိလေသာတို့ကိုအကြွင်းမဲ့ဖြတ်နိုင်သည်ကို ဆိုလိုသည်) ပဋိပဿဒ္ဓိဝိဝေကောနာမ၊ ပဋိပဿဒ္ဓိဝိဝေကဆိုသည်မှာ။ ဖလံ၊ ဖိုလ်မည်၏။ (မဂ်ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းသည် ရေဖြင့် မီးငြိမ်းအောင်ငြိမ်းခြင်းနှင့်တူ၏။ မီးငြိမ်းပြီးသော်လည်း အပူငွေ့ကျန်နေသည်ကို နောက်ထပ်ငြိမ်းရသကဲ့သို့မဂ်ရေစင်ကြောင့်ငြိမ်းပြီးသောကိလေသာအပူကိုဖိုလ်ရေစင်ဖြင့်အငွေ့မျှမကျန်အောင်ထပ်မံငြိမ်းစေရသည်ကိုဆိုလိုသည်။) နိဿရဏဝိဝေကောနာမ၊ နိဿရဏဝိဝေကဆိုသည်မှာ။ သဗ္ဗနိမိတ္တနိဿဋ္ဌံ ၊ အလုံးစုံသောအကြောင်းနိမိတ်တို့မှ ထွက်မြောက်ရာဖြစ်သော (ဝါ) သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် ကျွတ်လွတ်ရာဖြစ်သော။ နိဗ္ဗာန်၊ နိဗ္ဗာန်မည်၏။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ပဉ္စဝိမေ၊ ငါးပါးအပြားရှိသော။ ဧတသ္မိံ ဝိဝေကေ၊ သို့ဝိဝေက၌။ နိဿိတံ၊ မှီသော။ ဝိဝေကနိဿိတန္တိ၊ ဝိဝေကနိဿိတဆိုသည်မှာ။ တဒဂ်ဝိဝေကနိဿိတံ၊ ခေတ္တခဏကိလေသာ ကင်းဆိတ်ခြင်း၌မှီသော။ သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကနိဿိတံ၊ ကိလေသာတို့၏အကြွင်းမဲ့ ကင်းဆိတ်ခြင်း၌မှီသော။ နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတံ၊ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်၌မှီသော။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ ၊ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို (ဝါ) မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော သတိကို။ ဘာဝေတိ၊ ပွားများလေ့လာ၏။ (ဝါ) မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေ၏။ (ဝါ) တိုးပွားစေ၏။ ဣတိ အယံအတ္ထော၊ ဤသို့သော အနက်ကို။ ဝေဒိတဗျော၊ သိအပ်၏။

ဟိ၊ ထိုစကားကို အကျယ်ချဲ့၍ ပြဆိုဦးအံ့။ တထာ၊ ထိုသို့သောအခြင်းအရာဖြင့်။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တော၊ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို ပွားများစေမှု၌အဖန်ဖန်အားထုတ်သော။ အယံယောဂီ၊ ဤယောဂီရဟန်းသည်။ ဝိပဿနာက္ခဏေ၊ ဝိပဿနာရှုခိုက်၌။ ကိစ္စတော၊ ကိလေသာကိုအခိုက်အတန့် ပယ်ခြင်းကိစ္စအားဖြင့်။ တဒဂ်ဝိဝေကနိဿိတံ၊ တဒဂ်ဝိဝေကကိုမှီသော။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ ၊ ဝိပဿနာသတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို။ ဘာဝေတိ၊ ပွားများ၏။ အဇ္ဈာသယတော၊ နိဗ္ဗာန်ကို ရည်သန်လိုလားမှု (အဇ္ဈာသယ) အားဖြင့်။ နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတံ၊ နိဿရဏဝိဝေကကိုမှီသော။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ ၊ ဝိပဿနာသတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို။ ဘာဝေတိ၊ ပွားများ၏။ မဂ္ဂကာလေပန၊ မဂ်ဖြစ်ဆဲကာလ၌ကား။ ကိစ္စတော၊ ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ခြင်းကိစ္စအားဖြင့်။ သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကနိဿိတံ၊ သမုဇ္ဈေဒ ဝိဝေကကိုမှီသော။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ ၊ မဂ်သတိ

သမ္မောဇ္ဈင်ကို၊ ဘာဝေတိ - ပွားများ၏။ အာရမ္မဏတော၊ အာရုံပြုသော အားဖြင့်။ နိဿရဏ ဝိဝေကနိဿိတံ၊ နိဿရဏ ဝိဝေကကို မှီသော။ သတိ သမ္မောဇ္ဈင် - မဂ်သတိသမ္မောဇ္ဈင်ကို။ ဘာဝေတိ - ပွားများ၏။ ဝိရာဂနိဿိ- တာဒိသု - ဝိရာဂနိဿိတ စသည်တို့၌ (၀၂) ဝိရာဂနိဿိတနှင့် နိရောဓနိဿိတ တို့၌။ နေနယော၊ ဤသို့သောနည်းပင်တည်း။ (၀၂) ဝိဝေကနိဿိတနည်း ကဲ့သို့ပင်ဖြစ်၏။ ဟိ - ထိုစကားသည် မှန်၏။ ဝိရာဂါဒယော - ဝိရာဂစသော သဒ္ဓါတို့သည်၊ ဝိဝေကတ္တာဝေ - ဝိဝေကသဒ္ဓါ၏ အနက်နှင့်တူသော အနက် ရှိကြသည်သာလျှင်တည်း။

ဟိ၊ အထူးကိုဆိုဦးအံ့။ ဧတ္ထ၊ ဤဝိရာဂနိဿိတာ အစရှိသည်တို့တွင်။ ဧကေဝ လံ - တဒင်္ဂဝေါသဂ္ဂ စသည်ငါးပါးအပြားနှင့် မဖက်သက်သက်၊ ဝေါသဂ္ဂေါ၊ ဝေါသဂ္ဂအနက်သည်။ ပရိစ္စာဂဝေါသဂ္ဂေါစ - စွန့်ခြင်းဟူသော လွတ်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ပက္ခန္ဓနုဝေါသဂ္ဂေါစ၊ ပြေးဝင်ခြင်း (၀၂) မိမိကိုယ်ကိုစေ ခြင်းဟူသော လွတ်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဒုဝိခော၊ နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။ တတ္ထ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင်၊ ပရိစ္စာဂဝေါသဂ္ဂေါတိ၊ ပရိစ္စာဂဝေါ သဂ္ဂဟူသည်မှာ၊ ဝိပဿနာက္ခဏေစ၊ ဝိပဿနာရှုခိုက်၌၊ တဒင်္ဂဝေသေန၊ ခေတ္တခဏအလိုအားဖြင့်၊ ကိလေသပဟာနံ - ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းတည်း။ မဂ္ဂက္ခဏေစ - မဂ်ခဏ၌လည်း၊ သမုဇ္ဈေဒဝသေန - အကြွင်းမဲ့ အားဖြင့်၊ ကိလေ သပဟာနံ၊ ကိလေသာကိုပယ်ခြင်းတည်း။ ပက္ခန္ဓနုဝေါသဂ္ဂေါတိ၊ ပက္ခန္ဓနု ဝေါသဂ္ဂဟူသည်မှာ၊ ဝိပဿနာက္ခဏေ - ဝိပဿနာရှုခိုက်၌၊ တန္နိန္ဒာဘာဝေန ထို နိဗ္ဗာန်ကိုလိုလားကိုင်းညွတ်ခြင်းအားဖြင့်၊ နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဓနံ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ပြေးဝင် ခြင်းတည်း။ မဂ္ဂက္ခဏေပန - မဂ်ခဏ၌ကား၊ အာရမ္မဏ ကမုဏေန - အာရုံ ပြုခြင်းအားဖြင့်၊ နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဓနံ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ပြေးဝင်ခြင်းတည်း။ တဒုဘယမ္ပိ၊ နှစ်ပါးစုံလည်းဖြစ်သော၊ လောကီယလောကုတ္တရ မိဿကေ၊ လောကီလော- ကုတ္တရာ ရောနှောသော၊ ဣမသ္မိံ အတ္ထဝဏ္ဏနာနယေ၊ ဤ အနက်အဖွင့် နည်း၌၊ ဝဇ္ဇတိ၊ ထိုအနက်နှစ်မျိုးလုံးပင် သင့်လျော်ပေ၏။ ဣ၊ ထိုစကားသင့် လျော်လေ၏။ အယံသတိသမ္မောဇ္ဈင်ီ၊ ဤသတိ သမ္မောဇ္ဈင်သည်။ ယထာ ဝုတ္တေနပကာရေန - အကြင်ဘုံအပ်ခဲ့ပြီးသော အပြားအားဖြင့်၊ ကိလေသေ၊

ကိလေသာတို့ကို။ ပရိစ္စတိ၊ ပဿန္တိဟတိ။ နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ နိဗ္ဗာန်သီလည်း။ ပက္ခန္ဓတိ၊ ပြေးဝင်တတ်၏။

ပန၊ ထိုမှတစ်ပါး။ သကလေန၊ အလုံးစုံသော။ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိန္တိ ဣမိနာပစနေန၊ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိ ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့်။ ဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ၊ ကိလေသာတို့ကိုစွန့်လွှတ်ခြင်း။ နိဗ္ဗာန်သီလွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်ပြေးဝင်ခြင်းငှါ။ ပရိဏမန္တိ=ဝိပဿနာအားဖြင့် ရင့်ကျက်ဆဲလည်းဖြစ်သော။ ပရိဏဟံ၊ မဂ်အားဖြင့် ရင့်ကျက်ပြီးလည်းဖြစ်သော။ ပရိပစ္စန္တိ=ဝိပဿနာအားဖြင့် ရင့်ကျက်ဆဲလည်းဖြစ်သော။ ပရိပစ္စန္တိ-မဂ်အားဖြင့် ရင့်ကျက်ပြီးလည်းဖြစ်သော။ (သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဗျာဓိ) ဣတိဣဒံ၊ ဤသို့သောအနက်ကို။ ဝုတ္တံ-ဆိုလိုသည်။ ဟောတိဖြစ်၏။ ဟိ၊ ထိုစကားကိုချဲ့၍ဆိုဦးအံ့။ ဗောဇ္ဈင်္ဂ ဘာဝနာမနုယုတ္တော၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂကိုပွားစေမှု၌ အားထုတ်သော။ အယံဘိက္ခု၊ ဤယောဂီ ရဟန်းသည်။ ယထာ၊ အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်ပွားစေလတ်သော်။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂါ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်သည်။ ကိလေသပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂဿ- ကိလေသာတို့ကို တဒဂ်အားဖြင့် စွန့်လွှတ်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဓာဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ၊ နိဗ္ဗာန်သီ ညွတ်သောအားဖြင့် ပြေးဝင်ခြင်း။ စေလွှတ်ခြင်း အကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ ပရိပစ္စတိ၊ ရင့်ကျက်ဆဲဖြစ်၏။ (တထာ - ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်) နံ၊ ထိုသတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို။ ဘာဝေတိ၊ ပွားများ၏။ ယထာ အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ပွားများစေလတ်သော်။ ပရိပစ္စော - ရင့်ကျက်ပြီးသည်။ ဟောတိ - ဖြစ်၏။ တထာစ - ထိုသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း။ နံ - ထိုနှစ်ပါးသော ဝိပဿနာ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်နှင့် မဂ်သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို။ ဘာဝေတိ - ပွားများ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ဆိုလိုသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ သေသ- သမ္ပောဇ္ဈင်သုပိ၊ ကြွင်းကျန်သောဗောဇ္ဈင် (၆)ပါးတို့၌လည်း။ သေနယော- ဤသတိသမ္ပောဇ္ဈင် နည်းတူပင်တည်း။

လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်

သတိသမ္ပောဇ္ဈင်ကို ပွားများစေမှု၌ အဖန်ဖန် အားထုတ်သော ယောဂီ ရဟန်းသည် ရှဂ်၊ နာမ်ဓမ္မ၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော

လက္ခဏာသုံးတန်ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ မမြဲခြင်းစသော ဖြစ်ပျက်အာရုံများ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်းအာရုံ၌ မှီကပ်လျက်နေသကဲ့သို့ သတိတရားသည် ရှေးရှုထင်လာ၏။ ပျောက်ပျက်ခြင်းမရှိပေ။ ထိုအခါ ယင်း အာရုံပေါ်၌ အာရမ္မဏာနုသယဟု ဆိုအပ်သော အနုသယ ကိလေသာ မကိန်းဝပ်တော့ချေ။ ထိုအာရုံနှင့်စပ်၍ မနောဒွါရတွင်သာ ထကြွ၍လာသော ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာသည်လည်းဖြစ်ပေါ်ရန် အခွင့်အရေးမရတော့ချေ။ မနော ဒွါရတွင်သာ ရပ်တန့်မနေပဲ။ ကိုယ်အင်္ဂါ၊ နှုတ်အင်္ဂါလှုပ်ရှားမှုတိုင် ရောက် အောင် ကျူးလွန်၍လာသော ဝိတိက္ကမ ကိလေသာလည်း မဖြစ်ပေါ်လာ တော့ချေ။ ထိုသို့သော ကိလေသာ သုံးမျိုး မဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ယင်းယောဂီ ရဟန်း၏ စိတ်သန္တာန်၌ ဝိပဿနာ ပွားများမှုဟူသော ကိစ္စအကြောင်းတရပ် အတုကံ ခေတ္တခဏ ကိလေသာကင်းဆိတ်မှု (တဒဂံဝိဝေက)၊ ခေတ္တခဏ ကိလေသာပျက်ပြယ်မှု (တဒဂံဝိရာဂ)၊ ခေတ္တခဏကိလေသာချုပ်ငြိမ်းမှု (တဒဂံ နိရောဓ) ဖြစ်လာလေသည်။ ထိုအခါ မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော ဝိပဿနာ သတိသမ္မောဇ္ဈင်နှင့် ပြည့်စုံလေတော့သည်။ ယင်းဝိပဿနာ သတိ သမ္မောဇ္ဈင်သည် ဆိုခဲ့ပြီးသော တဒဂံဝိဝေက၊ တဒဂံဝိရာဂ၊ တဒဂံနိရောဓတို့ကို မှီသောကြောင့် ဝိဝေကနိဿိတ၊ ဝိရာဂနိဿိတ၊ နိရောဓနိဿိတ တို့လည်း မည်လေသည်။ ဤ၌ မှီသည်ဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာပွားများတိုင်း၊ ပွားများတိုင်း ကိလေသာသုံးမျိုးတို့၏ ကင်းဆိတ်ခြင်း၊ ပျက်ပြယ်ခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို ပြီးစေခြင်း မျှသာဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုသည်။ ယင်း ဝိဝေက၊ ဝိရာဂ၊ နိရောဓ တို့ကို အာရုံပြုလျက် သိသည်ကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် အထက် ဖော်ပြပါ အဋ္ဌကထာ၌ ကိစ္စတော ဟူ၍ ဆိုလေသည်။ (ဤကား အဋ္ဌကထာ၌ ပြဆိုအပ်သော ဝိပဿနာက္ခဏေ ကိစ္စတော တဒဂံဝိဝေက နိဿိတံ၏ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်တည်း။)

**ဝိပဿနာက္ခဏေ အဇ္ဈာသယတောနိဿရဏ
ဝိဝေကနိဿိတ၏လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်**

ယောဂီရဟန်းသည် နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိရန် သိရှိရန် အားထုတ်မည်ဟု လိုအင်ဆန္ဒ အဇ္ဈာသယရှိသည့်အတွက် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ၊ သင်္ခါရ တရားတို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ

အနှစ်သာရမရှိဟုမဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ် စေတတ်သော ဝိပဿနာသတိဖြင့် ပွားများ အားထုတ်လေသည်။ ထိုသို့ နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တ၍ ပွားများအား ထုတ်သဖြင့် ယောဂီရဟန်း၏ စိတ်သန္တာန်၌ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် ရာထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ကင်းဆိတ်ရာ၊ ပျက်ပြယ်ရာ၊ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဿရဏဝိဝေက၊ နိဿရဏဝိရာဂ၊ နိဿရဏ နိရောဓဖြစ်လာလေ သည်။ ထိုသို့ နိဗ္ဗာန်ကိုရလိုမှု၊ သိလိုမှု အလိုအဇ္ဈာသယရှိ၍ ရုပ်နာမ်မမ္မ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီရဟန်းအား ဝိပဿနာသတိသမ္မောဇ္ဈင်နှင့် ပြည့်စုံလာလေတော့သည်။ ယင်း ဝိပဿနာသတိသမ္မောဇ္ဈင်သည် မိမိလိုလား ခဲ့သော အဇ္ဈာသယ အလိုအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်မည်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း ဝိဝေကနိဿိတ၊ ဝိရာဂနိဿိတ၊ နိရောဓနိဿိတမည်၏။ ဤအရာ၌ ယောဂီ ရဟန်းသည် ဝိပဿနာ ရှုဆင်ခြင် ပွားများခိုက်မှာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည် မဟုတ်ပေ။ နိဗ္ဗာန်ကို ရလိုမှု၊ သိလိုမှု အလို အဇ္ဈာသယ ရှိခြင်း ကြောင့်သာ နိဗ္ဗာန်ကို မှီသည်ဟု ဆိုရပေသည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာက “အဇ္ဈာ သယတော” ဟု ဖွင့်ဆို ရေးသားထားခဲ့ပါသည်။

မဂ္ဂကာလေကိစ္စတော သမုဇ္ဈေဒဝိဝေကနိဿိတံ၏
 လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်

ယောဂီရဟန်းသည် ဝိပဿနာ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ကို ပွားများ၍ မဂ်ကိုရ သည်ရှိသော် မဂ်ဖြစ်ဆဲကာလ၌ မဂ်ဖြင့်ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်သဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်ခြင်းဟူသော ကင်းဆိတ်ခြင်း သမုဇ္ဈေဒ ဝိဝေက၊ အကြွင်းမဲ့ ပျက်ပြယ်ခြင်း သမုဇ္ဈေဒဝိရာဂ၊ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သမုဇ္ဈေဒ နိရောဓဖြစ်လာလေသည်။ ထိုအခါ မဂ်သတိသမ္မောဇ္ဈင်သည် ထို ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်သဖြင့် ကိလေသာမှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကိစ္စ၊ ပျက်ပြယ်ခြင်းကိစ္စ၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစေသောကြောင့် သမုဇ္ဈေဒ ဝိဝေကနိဿိတ၊ ဝိရာဂနိဿိတ၊ နိရောဓနိဿိတလည်း မည်ပေတော့သည်။

အာရမ္မဏတောနိဿရဏဝိဝေကနိဿိတံ၏
လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်

ဝိပဿနာသတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂကို ပွားများ၍ မဂ်ကိုရသော ယောဂီရဟန်းသည် မဂ်ဖြစ်ဆဲကာလ၌ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ရာ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ ကင်းဆိတ်ရာ၊ ပျက်ပြယ်ရာ၊ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဿရဏ ဝိဝေက၊ နိဿရဏဝိရာဂ၊ နိဿရဏနိရောဓမည်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလေသည်။ ထိုသို့ အာရုံပြုသဖြင့် နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတ၊ ဝိရာဂနိဿိတ၊ နိရောဓနိဿိတ လည်း မည်လေတော့သည်။ ဤသည်ကား မဂ်ရသော ယောဂီရဟန်းသည် လောကုတ္တရာသတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂကို ပွားစေသည်မည်ပါသည်။

ဝေဂါဿဂူပရိကာမိ၏လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်

ယောဂီရဟန်းသည် ရုပ်၊ နာမ်ဓမ္မ၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ် သာရမရှိဟု သတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂဖြင့် ပွားများအားထုတ်လျှင် ယင်းဝိပဿနာသတိ သမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂသည် ကိလေသာတို့ကို ခေတ္တခဏ(တဒင်္ဂ) အားဖြင့် စွန့်လွှတ်ခြင်း ငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ညွတ်သောအားဖြင့် ပြေးဝင်ခြင်း၊ စေလွှတ်ခြင်း ငှာလည်းကောင်း၊ ရင့်ကျက်ဆဲ ဖြစ်လေသည်။

မဂ်ကိုရသော ယောဂီရဟန်းသည် သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသည့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြုသောအားဖြင့် လောကုတ္တရာ သတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂဖြင့် ပွားများလျှင်၊ ယင်း လောကုတ္တရာ သတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂသည် ကိလေသာတို့ကို သမုစ္ဆေဒ အားဖြင့် စွန့်လွှတ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုလျက် ပြေးဝင်ခြင်း၊ စေ လွှတ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ရင့်ကျက်ပြီး ဖြစ်လေသည်။

ဤနှစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ယင်းဝိပဿနာသတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂနှင့် မဂ်သတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်္ဂကို ပွားများခြင်းတည်း။ ကြွင်းသော ဗောဇ္ဈင်(၆)ပါးတို့ ၌လည်း သတိသမ္ပေဓာဇ္ဈင်နည်းအတိုင်း ပွားများရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ ဝိဇ္ဇာနှင့် ဝိမုတ္တိတို့ ပြည့်စုံစေရန် ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးကို ပွားများ အားထုတ်ပုံများသည် များစွာနက်နဲလှပါသဖြင့် သမ္မေဓာဟု ဝိနောဒနီ အဋ္ဌ

ကထာ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်းလာ စကားရပ်များဖြင့် ဉာဏ်မီသမျှ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ စဉ်းစားဆင်ခြင်သုံးသပ်၍ ယူစေလိုပါသည်။

ဝိသုဒ္ဓိ(၇)ပါးနှင့် ဉာဏ်(၁၀)ပါးပြည့်စုံစေပုံ

- (၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ - ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါနသမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများ အားထုတ်နေလျှင် မိမိ၏စိတ်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံ၌သာ စူးစိုက်၍ ကောင်းစွာတည်နေသည့်အတွက် အခိုက် အတန့် သီလ စင်ကြယ်မှု (သီလဝိသုဒ္ဓိ) ဖြစ်နေပါသည်။

သီလစင်ကြယ်သော ပုဂ္ဂိုလ်(သီလဝန္တ)သည် ပိဋကကျမ်းဂန်လာ (၅) မျိုးရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- (က) ပကတိသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ် - ပါဏာတိပါတစသော သိက္ခာပုဒ်ကို ဆောက်တည်ခြင်းရှိပဲ၊ လွန်ကျူးဖွယ်ရာ ဝတ္ထုအာရုံ တွေသည် အခါကျမှ လွန်ကျူးခြင်းမရှိ၊ ရှောင်ကြဉ်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပကတိ သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါသည်။ မိမိပင်ကိုရင်း သဘောအားဖြင့် သီလရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြောက်ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့သည် ပင်ကိုရင်းအားဖြင့် ငါးပါးသီလကို လုံခြုံသည်။ ထို့အပြင်အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏စည်းကမ်းကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့် သီလလုံခြုံသည် (အာစာရသီလ) ဘုရားအလောင်း မယ်တော်သည် ဘုရားအလောင်းဘော် ပဋိသန္ဓေတည်သည့်အခါ သီလလုံခြုံသည် (ဓမ္မတာသီလ)၊ ဘုရားအလောင်းတော်၏ ထိုထိုဘဝတို့၌ လွန်ကျူးဖွယ်ရာကို မလွန်ကျူးပဲ သီလကို စောင့်ထိန်းလုံခြုံသည် (ပုဗ္ဗဟေတုကသီလ)၊ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ (နှာ-၁၅)တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

- (ခ) သမာဒါနသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ် - ပါဏာတိပါတစသော သိက္ခာပုဒ်ကို ဆောက်တည်ပြီးမှ လွန်ကျူးဖွယ်ရာ ဝတ္ထုအာရုံ တွေသည် အခါယင်းဝတ္ထုအာရုံတို့ကို မလွန်ကျူးပဲ ရှောင်ကြဉ်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်

သည် သမာဒါနသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါသည်။ လူသာမဏေများ၏ သီလသည် အရေအတွက်အားဖြင့် အပိုင်းအခြားထားလျက် သီလကို ဆောက်တည်မှုပြုသဖြင့် ပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိသီလ မည်ပါသည်။ ရဟန်းတော်များ၏ သီလသည် အရေအတွက် အားဖြင့် အပိုင်းအခြားရှိသော်လည်း အကြွင်းမဲ့အားဖြင့် ဆောက်တည်မှုဖြစ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ လာဘ်အခြံအရံဆွေမျိုး ကိုယ်အင်္ဂါအသက်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် အပိုင်းအခြား မမြင်ရခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ရည်ရွယ်၍ အပရိယန္တပါရိသုဒ္ဓိ သီလမည်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ(နှာ-၄၄)တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

- (ဂ) ပသာဒသဒ္ဓါသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်-ကံ၌လည်းကောင်း၊ ကံ၏ အကျိုး၌လည်းကောင်း၊ ဘုရားစသော ရတနာသုံးပါးတို့၌ လည်းကောင်း၊ အစလသဒ္ဓါ(မတုန်လှုပ်သောသဒ္ဓါ)၊ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ (သက်ဝင်ယုံကြည်မှုရှိသောသဒ္ဓါ) တို့ဖြင့် ယုံကြည်မှု ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပါဏာတိပါတ စသောအမှုကို လွန်ကျူးခြင်း မရှိသောကြောင့် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို ပသာဒသဒ္ဓါသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ပသာဒနှင့် သဒ္ဓါဟူသော ဝေါဟာရသည် အရတူ၊ အဓိပ္ပာယ်တူကြောင်းကို ဝိဘင်္ဂမူလဋီကာ(နှာ-၁၄၀)၌ ပသာဒေါတိသဒ္ဓါဟု ဖွင့်ပြထားပါသည်။

ပသာဒဟူသော ပါဠိစကား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကြည်လင်ခြင်း၊ ကြည်ညိုခြင်း၊ အကြည်ဟုဆိုလိုပါသည်။ ပသိဒန္တိတိပသာဒါ-ပသိဒန္တိ၊ ကြည်လင်တတ်ကုန်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ပသာဒေါ၊ ပသာဒမည်၏။

သဒ္ဓါဟူသော ပါဠိစကား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ယုံကြည်ခြင်း၊ ကံ၊ ကံ၏အကျိုး စသည်ကို ယုံကြည်ခြင်း၊ ကြည်လင်ခြင်းဟု ဆိုလိုပါသည်။ သဒ္ဓါသည် သဒ္ဓဟနုလက္ခဏာ၊ ယုံကြည်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ ပသာဒနုရသာ၊ ကြည်လင်စေခြင်းကိစ္စရှိ၏။ သဒ္ဓေယျ ဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနာ၊ ယုံကြည်ထိုက်သောဘုရားအစရှိသော ရတနာ(၄)ပါး၊ ကံ၊

ကံ၏အကျိုးဟူသော ဝတ္ထုလျှင် နိုးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။
သောဘာပတ္တိယင်္ဂပဒဋ္ဌာနာ၊ သောတာပတ္တိမဂ် ရရန်အကြောင်း
အင်္ဂါဟူသော နိုးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ ဥပမာအားဖြင့်
ဟတ္ထဝိတ္တဗီဇာနိဝိယ၊ လက်၊ ဥစ္စာ၊ မျိုးစေ့ ကဲ့သို့ မှတ်ရမည်ဖြစ်
ကြောင်းကို အဘိဓမ္မာဝိဋ္ဌက၊ အဋ္ဌိသာသနီအဋ္ဌကထာ(နှာ-၁၆၃)
တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

သဒ္ဓါသည် လက်နှင့်တူပုံ

ပတ္တမြား ရတနာထွက်သော ကျောက်တောင်သို့ ရောက်သည့်အခါ လက်ရှိ
သောသူသာ ထိုပတ္တမြားရတနာကို ကောက်ယူနိုင်သကဲ့သို့ မဂ်လေးပါး၊ ဖိုလ်
လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသောတရားရတနာ(၉)ပါးတို့ ပေါ်ရာဖြစ်သော ဗုဒ္ဓသာ
သနာတည်းဟူသော ရတနာတော်ကြီးဝယ် သဒ္ဓါတရားတည်းဟူသော လက်
ရှိသူမှသာ သူတော်ကောင်းဥစ္စာတို့ကို ကောက်ယူနိုင်ပါသည်။

ဥစ္စာနှင့်တူပုံ

အဖိုးတန်ရတနာ အမျိုးမျိုးတို့ကို ရောင်းချရာ ဈေးအတွင်းသို့ ရောက်ရှိ
သူသည် ယင်းရတနာတို့ကို ဝယ်ရန်ဥစ္စာပါမှသာ ဝယ်နိုင်သကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ
တည်းဟူသော ရတနာဈေးကြီးဝယ် သဒ္ဓါတည်းဟူသော ဥစ္စာရှိသူမှသာ
သူတော်ကောင်း ရတနာတို့ကို ဝယ်ယူနိုင်ပါသည်။

မျိုးစေ့နှင့်တူပုံ

မိုးလေကောင်းမွန်သောဥတု၊ ရေ၊ မြေဝယ်မျိုးစေ့ ရှိသူသာ စိုက်ပျိုးကြဲချ၍
အသီးအနှံ့များကို ရသကဲ့သို့ တရားတည်းဟူသော မိုးလေ ကောင်းမွန်သော
ဗုဒ္ဓသာသနာ့ မြေဝယ် သဒ္ဓါတရား မျိုးစေ့ ရှိသူသာ စိုက်ပျိုးကြဲချ၍ သူတော်
ကောင်းတရားတည်းဟူသော အသီးအနှံ့များကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

ပသာဒသဒ္ဓါ သီလဝန္တ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လာပုံ

ပသာဒ သဒ္ဓါသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းတရားကို စိစစ်
သည့်အခါ အကြောင်းဖျားနှင့် အကြောင်းရင်းနှစ်ပါးကို တွေ့ရသည်။

ထိုဘုရားနှစ်ပါးကို အောက်ပါအတိုင်း ကာဘိဓမ္မာပိဋက၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်္ဂ၊ ကာဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းဖြင့် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ရူပါရုံကို တွေ့မြင်ဆဲခဏ၌ လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါရုံကိုကြားဆဲခဏ၌လည်းကောင်း၊ ဂန္ဓာရုံကို နံတွေ့ဆဲခဏ၌ လည်းကောင်း၊ ရသာရုံကို လျက်တွေ့ဆဲခဏ၌လည်းကောင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိတွေ့ဆဲခဏ၌လည်းကောင်း၊ ဓမ္မာရုံကို ကြံသိဆဲ ခဏ၌လည်းကောင်း၊ ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်းခံစားမှုကို သာယာနှစ်သက်ခြင်းဖြစ်လျှင် တဏှာဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာဟု အကုသလနိဒ္ဒေသ၌ ဟောခဲ့ပါသည်။

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ဝေဒနာ ဖြစ်တိုင်း တဏှာ မဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် ကုသလနိဒ္ဒေသ၌ ထပ်မံဟောကြား ခဲ့ပြန်ပါသည်။ ဟောကြားပုံမှာ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေဖြင့် မွေးဖွားလာသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းရူပါရုံ စသောအာရုံ (၆)ပါးကို တွေ့ကြုံဆဲခဏ၌ ၎င်း၏ ပဋိသန္ဓေ စိတ်ကပါလာသော ဉာဏ်ပညာ (အမောဟ) ဟူသော ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်ဖြင့် ယင်းအာရုံ (၆) ပါးကိုမမြဲ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု အပြစ်များ မြင်သည့်အတွက် ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်သော်လည်း သာယာမှုတဏှာ မဖြစ်ပဲ ရတနာ (၃)ပါးနှင့် ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကိုယုံကြည်သက်ဝင်မှု ပသာဒသဒ္ဓါဖြစ်လာလေသည်။ ယင်း ပသာဒသဒ္ဓါသည် ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့်လည်း ပုထုဇဉ်၊ အရိယာတို့နှင့်ဆက်စပ်ခြင်း၊ ဓမ္မအားဖြင့်လည်း လောကီ လောကုတ္တရာတို့နှင့် ဆက်စပ်ခြင်းရှိကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်္ဂ၊ ကာဘိဓမ္မာဘာဇနိယ၊ ကုသလနိဒ္ဒေသ၌ လောကီကုသိုလ်အတွက် (နှာ-၁၇၆) တွင်လည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာကုသိုလ်အတွက် (နှာ-၁၈၀) တွင်လည်းကောင်း၊ ဤသို့ဟောထားခဲ့ပါသည်။

“တတ္ထ ကံတမော ဝေဒနာပစ္စယာပသာဒေါ၊ ယာ သဒ္ဓါသဒ္ဓဟနာ ဩကပ္ပနာ အဘိပ္ပသာဒေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဝေဒနာပစ္စယာ ပသာဒေါ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဝေဒနာ ပစ္စယာ၊ ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ကတမော၊ အဘယ် မည်သော။ ပသာဒေါ၊ ပသာဒသည်ဖြစ်သနည်း။ ယာသဒ္ဓါ၊ အကြင်ယုံကြည်မှု

သဒ္ဓါသည်။ သဒ္ဓါဟုဆိုရာ၊ ဘုရားအစရှိသော ရတနာသုံးပါးကို ယုံကြည်ခြင်းဖြစ်၏။
 သြကပုနာ၊ ဘုရားအစရှိသော ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်ကို သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်း
 ဖြစ်၏။ အဘိပ္ပဿာဒေါ၊ ဘုရားအစရှိသော ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်တော်တို့၌
 အလွန်အကဲကြည်ညိုခြင်းရှိ၏။ အယံ၊ ဤယုံကြည်မှုသဒ္ဓါကို။ ဝေဒနာပစ္စယာ၊
 ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ဖြစ်သော) ပဿာဒေါ၊ ပဿာဒဟူ၍
 ဝုစ္စတံ၊ ဆိုအပ်၏။

အထက်ပါပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာ၊ အဘိဓမ္မာ ဘာဇနိယနည်း၌ မြတ်စွာ
 ဘုရားဟောတော်မူသည့် ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်းကိုလည်း
 ကောင်း၊ ပဿာဒဖြစ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း သိသာနိုင်ပါသည်။ ဝေဒနာကြောင့်
 တဏှာဖြစ်ခြင်းသည် တွေ့ကြုံရသော အာရုံ(၆)ပါးပေါ်ဝယ်သာယာမှုအတွက်
 ဖြစ်၏။ ထိုသို့သာယာမှုဖြစ်ခြင်းသည်လည်း ယင်းအာရုံ(၆)ပါးပေါ်၌ အပြစ်
 မမြင်၍ ဖြစ်လေသည်။ အကယ်၍ အပြစ်မြင်လျှင် သာယာမှု တဏှာမဖြစ်ပဲ
 ပဿာဒ ဖြစ်မည်အမှန်ဖြစ်လေသည်။ သို့အတွက် ဝေဒနာသည် တဏှာဖြစ်ခြင်း၊
 ပဿာဒဖြစ်ခြင်း၏ မူလအကြောင်းရင်းမဟုတ်၊ အကြောင်းရင်းမှာ တွေ့ကြုံရ
 သော အာရုံ(၆)ပါးပေါ်မှာ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ အနှစ်သာရမရှိဟု အပြစ်မြင်သော
 အာဒိနဝဉာဏ်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာကိုသာ အလေး
 မထားပဲ၊ အပြစ်မြင်ရန် ဖြစ်ပေါ်စေသော အာဒိနဝဉာဏ်ကို သာ၍ အလေး
 ထားသင့်လေသည်။

ထို့အပြင် သဒ္ဓါတရားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည် သီလကိုပြီးစေနိုင်၊ ပြည့်စုံစေ
 နိုင်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ ပထမ(နှာ-၃၄)၌ “စတုဗ္ဗိဓေ သီလေ
 သဒ္ဓါယ ပါတိမောက္ခသံဝရော သမ္မာဒေတဗ္ဗော၊ သဒ္ဓါသာဓနော”ဟု
 ဖွင့်ပြထားပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ လေးပါးအပြားရှိသော သီလတွင် ပါတိ
 မောက္ခသံဝရသီလကို ဘုရားကို ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ပြည့်စုံစေ
 အပ်၏။ သဒ္ဓါတရားတည်းဟူသော ပြီးစီးကြောင်းရှိ၏။ ထို့အပြင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
 မဟာဋီကာ (နှာ-၆၅)၌လည်း “သဒ္ဓါယာတိ သဒ္ဓါဟနေန သတ္တရိ၊ ဓမ္မေစ
 သဒ္ဓါယ ပစ္စုပဋ္ဌာပနေန”ဟု ဖွင့်ပြထားပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ၊ ဘုရား၌
 လည်းကောင်း။ တရားတော်၌လည်းကောင်း၊ ယုံကြည်သက်ဝင်ခြင်းရှိလျှင်

မြတ်စွာဘုရား ပညတ်တော်မူခဲ့သော သိက္ခာပုဒ်တော်များကို အသက်ကိုမငဲ့ပဲ စောင့်ရှောက်လုံခြုံစေသည်။

(ဆ) သမထသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်-အာနာပါနနှင့် အခြားသမထဘာဝနာတို့ ကိုပွားများအားထုတ်နေသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ပါဏာတိပါတစသည် ကို ကာယကံ၊ ဝစီကံမြောက် ကျူးလွန်နိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ယုတ်စွအဆုံး မနောက်ဖြင့်ပင်လျှင် ကျူးလွန်မှုမရှိပေ။ ထိုသို့ သမထဘာဝနာ ပွားများနေသည့်အခိုက် ပါဏာတိပါတစသည်ကို ကံသုံးပါးတို့ဖြင့် ကျူးလွန်ခြင်းမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို သမထ သီလဝန္တ ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

အာနာပါန သမထဘာဝနာကို ပွားများ အားထုတ်နေသော ယောဂီသည် ဝင်လေ ထွက်လေကို အမြဲမပြန် သတိတရားဖြင့် ရှုမှတ်နေရပါသည်။ ထိုသို့ သတိတရားကို ဖြစ်စေလျက် သမထ ဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပါဏာတိ ပါတ စသည်ကို ကျူးလွန်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် သီလနှင့် ပြည့်စုံ နေပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ ပထမ (နှာ-၅၁) ၌ “ယထာ ဟိ ပဂေဝ သတိ အာရက္ခံ အနုပဋ္ဌပေန္တဿ ဒုဿိလျာဒိနံ ဥပ္ပတ္တိ ဧဝံ ပဂေဝ သတိ အာရက္ခံ ဥပဋ္ဌပေန္တဿ သီလာဒိနံ ဥပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ”ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဟိ၊ ထင်ရှားအောင်ပြဦးအံ့။ ပဂေဝ၊ ရှေးဦးမဆွကပင်လျှင်။ သတိ အာရက္ခံ၊ သတိအစောင့်အရှောက်ကို။ အနုပဋ္ဌပေန္တဿ၊ မထင်စေမဖြစ်စေသော သူအား။ ဒုဿိလျာဒိနံ၊ သီလမရှိခြင်းစသည်တို့၏။ ဥပ္ပတ္တိ၊ ဖြစ်ခြင်းကို။ ဝေဒိ တဗ္ဗာယထာ၊ သိအပ်သကဲ့သို့။ ဧဝံတထာ၊ ထို့အတူ။ ပဂေဝ၊ ရှေးဦးမဆွက ပင်လျှင်။ သတိအာရက္ခံ၊ သတိအစောင့်အရှောက်ကို။ ဥပဋ္ဌပေန္တဿ၊ ထင် စေ ဖြစ်စေသောသူအား။ သီလာဒိနံ၊ သီလစသည်တို့၏။ ဥပ္ပတ္တိ၊ ဖြစ်ခြင်းကို။ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ သိအပ်၏။

(င) ဝိပဿနာသီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ် - ဝိပဿနာဘာဝနာကို ရှုမှတ်ပွားများနေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ဝိပဿနာ ရှုမှတ် ပွားများနေသည့် အခိုက်အတန့်၌ ပါဏာတိပါတစသည်ကို ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် လွန်ကျူးခြင်း မရှိသောကြောင့် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝိပဿနာ သီလဝန္တ ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ဝိပဿနာ ရှုပွားနေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ခန္ဓာကိုယ်သည် ရုပ်၊ နာမ်နှစ်ပါးအစုအဝေး ဖြစ်သည်၊ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍ မရှိ၊ ရုပ်၊ နာမ်တို့သည် သူ့သဘောအတိုင်းသူ ဖြစ်ပေါ်လာ၍ သူ့သဘောအတိုင်း ချုပ်ငြိမ်းပျက်စီးသွားသဖြင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမြဲသည်ဟူသော နိစ္စသညာကို ပယ်ဖျောက်လျက် နေလေသည်။ ထိုအခါ ရုပ်၊ နာမ်တို့၌ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်း နေသော အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော မောဟ ကိလေသာ တရားကို ပယ်သဖြင့် ပဟာနသီလနှင့် ပြည့်စုံနေလေတော့သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမြဲသည်ဟူသော နိစ္စသညာမရှိသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါထင်မှတ်လျက် ပြုလုပ်သော ပါဏာတိပါတစသည် အမှုကို ပြုလုပ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်သောကြောင့် စေရမဏိသီလနှင့်လည်း ပြည့်စုံလေသည်။ ဝိပဿနာ တရားကို ရှုမှတ်နေသဖြင့် မကောင်းမှုကို ပြုဖြစ်အောင် လျင်မြန်စွာ လှုံ့ဆော်ပေးတတ်သော စေတနာလည်းမရှိတော့၍ စေတနာသီလနှင့်လည်း ပြည့်စုံလေသည်။ ဝိပဿနာတရားကို သတိဖြင့် ရှေ့ဆောင်၍ ပွားများနေသဖြင့် သတိစသော သံဝရ သီလနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုမှတ်နေသဖြင့် နိစ္စသညာဟူသော သိမှားမှုမောဟစသည်တို့အား ဖြစ်ခွင့် မပေးသောကြောင့် ထိုမောဟစသော တရားများကို မလွန်ကျူးတော့၍ အဝိတိက္ကမသီလနှင့်လည်း ပြည့်စုံလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ပထမ(နှာ-၄၇)တွင် “ဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ အနိစ္စာနုပဿနာယ နိစ္စသညာယ ပဟာနံ သီလံ၊ ဝေရမဏိ သီလံ၊ စေတနာသီလံ၊ သံဝရေသီလံ၊ အဝိတိက္ကမော သီလံ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဉာဏောန၊ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပဗ္ဗယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့်။ အဝိဇ္ဇာယ၊ သိမှားမှု အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော မောဟတရားကို။ အနိစ္စာနုပဿနာယ၊ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စဟု အဖန်ဖန် ပွားများခြင်းဖြင့်။ နိစ္စသညာယ၊ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမြဲသည်ဟူသောနိစ္စသည်ကို။ ပဟာနံ၊ ပယ်ခြင်းသည်။ သီလံ၊ သီလ မည်၏။ ဝေရမဏိ၊ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်။ သီလံ၊ သီလမည်၏။ စေတနာ၊ လှုံ့ဆော်ပေးတတ်သော စေတနာသည်။ သီလံ၊ သီလမည်၏။ သံဝရော၊ သတိစသည်ဖြင့် စောင့်စည်းပိတ်ဆို့ခြင်းသည်။ သီလံ၊ သီလမည်၏။ အဝိ တိက္ကမော၊ မလွန်ကျူးခြင်းသည်။ သီလံ၊ သီလမည်၏။

(၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ- ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများဆင်ခြင်နေစဉ် အကြားအကြား၌ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက် တတ်သည့် နိဝရဏတရားတို့မှ ကင်းစင်သောအခါ ပဋိဘာဂနိမိတ် သည် ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျက် တစပ်တည်း ကာမာဝစရသမာမိ ဟုဆိုအပ်သော ဥပစာရသမာမိနှင့် သမာပတ် (၈) ပါး၊ (၉)ပါး ဟုဆိုအပ်သော အပ္ပနာသမာမိလည်းဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်းသမာမိ(၂)ပါး တို့တွင် တခုခုနှင့်ပြည့်စုံနေလျှင် စိတ်စင်ကြယ်မှု(စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ) ဖြစ်နေ ပါသည်။ (သမထယာနိကယောဂီအတွက်)။

ဝင်လေ ထွက်လေ (အာနာပါန)တို့သည် နှာသီးဖျားစသော ထိခိုက်ရာ ဌာန၌အဆင့်ဆင့်ထိခိုက်လျက် အသစ်အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ရိပ်ကနဲ၊ ရိပ်ကနဲ အဆင့်ဆင့် ပျောက်ပျက်သွားသည်ကို ပွားများဆင်ခြင်နေသော ဝိပဿနာ ယောဂီအား သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ ထက်သန်ညီမျှသည့် အခါ နှောင့်ယှက်တတ်သော နိဝရဏတရားတို့သည် အကြားအကြား၌ဝင်၍ မဖြစ် တော့သဖြင့် ပွားများဆင်ခြင်နေသောအာရုံ၌ တည်ကြည်သော သမာမိသည် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်းသမာမိသည်ပွားများဆင်ခြင်သည့်အခိုက်အတန့်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော သမာမိဖြစ်သဖြင့် ခဏိကသမာမိမည်၏။ ယင်းသမာမိနှင့်

ပြည့်စုံနေလျှင်လည်း စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်လေတော့သည်။ (ဝိပဿနာယာနိက ယောဂီအတွက်)။

(၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ- နှာသီးဖျား၌ ဝင်လေထွက်လေတို့(အာနာပါန)ထိခိုက် သွားတိုင်း သွားတိုင်း၊ ထိခိုက်သွားသော ဝင်လေ ထွက်လေတို့၏ တွေ့ထိမှု (ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်တရား) ၏ အဖြစ်အပျက်ကိုဖြစ်စေ၊ ဝင်လေ ထွက်လေတို့ နှာသီးဖျား၌ တွေ့ထိခြင်းကို သိမှု (နာမ် တရား) ၏ အဖြစ်အပျက်ကိုဖြစ်စေ ရှင်းလင်းစွာ သိနေခြင်းသည် (ဤကားရုပ်တရား၊ ဤကားနာမ်တရား ဟု ခွဲခြားသိမြင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော) နာမ်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (နာမရူပပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်) အယူ၏စင်ကြယ်မှု (ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ)ဖြစ်နေပါသည်။

တနည်းအားဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပုံမှာ- နှာသီးဖျား၌ ဝင်လေထွက်လေတို့၏ တွေ့ထိမှု အဖြစ်အပျက်ကို ဆင်ခြင်ပွားများနေသော ယောဂီအား သမာဓိ ထက်သန်လာသောအခါ ဝင်လေထွက်လေဟု ဆိုအပ်သော ဝါယော ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ရုပ်တရားသည် သူ့ သဘောအတိုင်း သူ့လှုပ်ရှားမှု အမှုအရာများ၏ ထင်ရှား သော ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲတတ်သော သဘောမျှသာဖြစ်၍ အာရုံကိုသိတတ် သော သဘောတရား မဟုတ်ကြောင်းကို ပွားများဆင်ခြင်ဆဲမှာပင် သိမြင် သဘောကျလာလေသည်။ ထိုသို့ရုပ်တရား၏ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲမှု (ရူပုန လက္ခဏာ)ကို မှန်ကန်စွာ သိမှုကိုပင် ရုပ်တရားကို သဘောအမှန်အတိုင်း သိသောဉာဏ် (ရူပယာထာဝဒဿနဉာဏ်)ဟုခေါ်လေသည်။

နှာသီးဖျား၌ ဝင်ထွက်သွားလာနေသော ဝင်လေထွက်လေအာရုံများဆီသို့ ပွားများဆင်ခြင်မှုစိတ်သည် ပြေး၍ပြေး၍ ကပ်သွား (ညွတ်သွား) ဘိသကဲ့သို့ ထင်မြင်ခြင်း သိခြင်းသည် နာမ်တရား၏ အာရုံသို့ညွတ်ခြင်း(နမန)လက္ခဏာပင် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့နာမ်တရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာကို မှန်ကန်စွာ သိမှုကိုပင် နာမ်တရားကိုသဘောအမှန်အတိုင်း သိသောဉာဏ်(နာမယာထာဝဒဿနဉာဏ်) ဟု ခေါ်လေသည်။

ထိုသို့အာရုံကိုမသိတတ်ပဲ ဖောက်ပြန်ရုံသာ အမျိုးမျိုးဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲ တတ်သော သဘောနှင့်အာရုံဆီသို့ ညွတ်တတ်သွားတတ်သော အာရုံကိုသိတတ်

သော နာမ်သဘောတို့ကို ခွဲခြားသိမြင်ခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော နာမ်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်) အယူ၏စင်ကြယ်မှုသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြစ် ပါသည်။

ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဒီကာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၃၆၇) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ၊ နာမရူပဝိဘာဝနာကထာဝဏ္ဏနာတွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

နာမရူပါနိယာထာဝဒဿနန္တိ “ဣဒံနာမံ၊ ဧတ္တကံနာမံ၊ န ဣတော-
ဘိယျော။ ဣဒံရူပံ၊ ဧတ္တကံရူပံ၊ န ဣတောဘိယျော” တိ စ-တေသံ-
လက္ခဏသလ္လက္ခဏမုခေန ဓမ္မမတ္တဘာဝဒဿနံ။ အတ္တဒိဋ္ဌိမလဝိသော-
ဓနတော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိတိ ဝေဒိတဗျံ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

နာမရူပါနိယာထာဝဒဿနန္တိ၊ နာမ်ရုပ်တို့ကို သဘောအမှန်အတိုင်းမြင်ခြင်း ဟူသည်ကား။ ဣဒံ၊ ဤသဘောသည်ကား။ နာမံ၊ အာရုံဆီသို့ ညွတ်တတ်သော နာမ်သဘောတည်း။ ဧတ္တကံ၊ ဤမျှလောက်သည်ကား။ နာမံ၊ နာမ်တည်း။ ဣတော၊ ဤနာမ်ထက်။ ဘိယျော၊ အလွန်။ န၊ မရှိ။ ဣတိစ၊ ဤသို့လည်းကောင်း။ ဣဒံ၊ ဤသဘောသည်ကား။ ရူပံ၊ ဖောက်ပြန်တတ်သောရုပ်တည်း။ ဧတ္တကံ၊ ဤမျှလောက်သည်ကား။ ရူပံ၊ ရုပ်တည်း။ ဣတော၊ ဤရုပ်ထက်။ ဘိယျော၊ အလွန်။ န၊ မရှိ။ ဣတိစ၊ ဤသို့လည်းကောင်း။ တေသံ၊ ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏။ လက္ခဏသလ္လက္ခဏမုခေန၊ သဘာဝ လက္ခဏာကို ကောင်းစွာမှတ်ခြင်းကို ပဓာန ပြုသဖြင့်။ ဓမ္မမတ္တဘာဝဒဿနံ၊ သဘောမျှအဖြစ်ကို သိမြင်သော ဉာဏ်သည်။ (ဝါ) ဉာဏ်ကို။ အတ္တဒိဋ္ဌိမလဝိသောဓနတော၊ အတ္တဒိဋ္ဌိဟူသော အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်စင်ကြယ်စေသောကြောင့်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိတိ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဟူ၍။ ဝေဒိတဗျံ၊ သိအပ်၏။

- (၄) ကင်္ဂါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ-ဝင်လေထွက်လေဟုဆိုအပ်သော အာနာပါန ဝါယောဓာတ်ရုပ်တရားသည် ကိုယ်ရုပ်(ကရဇကောယ)ကို လည်းကောင်း၊ စိတ်ကိုလည်းကောင်း စွဲ၍ဖြစ်၏။ ထို ဝင်လေ ထွက်လေ သည်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ရုပ်(ကရဇကောယ)သည်လည်းကောင်း၊

ရုပ်ဘုရားဖြစ်၏။ စိတ်သည်လည်းကောင်း၊ ထိုစိတ်နှင့် ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော စေတသိက်တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ နာမ် တရားဖြစ်၏။ ဤသို့နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိပြီးလျှင် ယင်းနာမ်ရုပ် တို့၏ အကြောင်းကိုရှာဖွေသောအခါပစ္စုပ္ပန်၊ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ဟူသောကာလသုံးပါးတို့၌ နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမြင်သောဉာဏ် (ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်) ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ယင်းဉာဏ် ဖြင့် ယုံမှားခြင်း (ကမ်)ကို လွန်မြောက် စင်ကြယ်စေသဖြင့် ကမ်ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဖြစ်နေပါသည်။ (ကမ်၊ ယုံမှားခြင်း၊ ဝိတရဏ လွန်မြောက်ခြင်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ စင်ကြယ်ခြင်း)။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌတထာ၊ ပထမ (နာ·၂၇၈)တွင် ဤသို့ဖော်ပြထား ပါသည်။

“ကောယဉ္ဇ စိတ္တဉ္ဇ ပဋိစ္စ အဿာသပဿသတိ၊
 တဘော အဿာသပဿသာ သေစ ကောယဉ္ဇ ရူပန္တိ၊
 စိတ္တဉ္ဇ တံသမ္ပယုတ္တဒမ္မစ အဗ္ဗပန္တိ ဝုဝုတ္ထပေတိ၊
 ဧဝံ နာမရူပံ ဝဝတ္ထပေတွာ တဿ ပစ္စယံ ပရိယေသတိ၊
 ပရိယေသန္တောစ နံ ဒိသ္မာ တီသုပိ အဒ္ဓါသု နာမရူပဿပဝတ္တိ*
 အာရဗ္ဘ ကမ်* ဝိတရတိ။”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဝင်လေထွက်လေတို့သည် ရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ စိတ်ကိုလည်းကောင်း စွဲမိ၍ မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ ထို့နောက်ဝင်လေထွက်လေတို့ကို လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ရုပ်ကိုလည်းကောင်း ရုပ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုစိတ်နှင့် ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော စေတသိက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရုပ် မဟုတ်သည့် နာမ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏။ ဤသို့နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်ပြီးလျှင် ထိုနာမ်ရုပ်၏ ဖြစ်ကြောင်းကို ရှာကြံသောအခါ ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ်ဟူသော ကာလသုံးပါးတို့၌ နာမ်ရုပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းကို သိမြင်သဖြင့် ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်လေသည်။

ကာလသုံးပါးတို့၌ နာမ်ရုပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း
အကြောင်းကို သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ပုံ

ဘေသ မေဝ စ နာမရူပါနံ ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟော ကမ်ဂီဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနာမ-
ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာ၏ ဖော်ပြချက်နှင့်အညီ ကမ်ဂီဝိတရဏ
ဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပုံရန် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြင့်ပိုင်းခြားသိမြင်အပ်ပြီးသော နာမ်ရုပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း
အကြောင်းကို သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ (အနက်-တေသ မေဝ စ
နာမရူပါနံ၊ ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏သာလျှင်။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော၊ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို
သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်သိမြင်ခြင်းသည်။ ကမ်ဂီဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနာမ၊ ယုံမှားမှုကို လွန်
မြောက်လျက် စင်ကြယ်သောဉာဏ်မည်၏)။

နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ရာ၌ ယောဂီ
ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုး၏အလိုအဇ္ဈာသယနှင့် ပါရမီဉာဏ်အားလျော်စွာ အမျိုးမျိုး
ကွဲပြား ခြားနားပုံမှာ ငါးမျိုးရှိကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြ
ထားပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ပင် ယုံမှားခြင်းကို လွန်
မြောက်လျက် စင်ကြယ်သောဉာဏ်(ကမ်ဂီဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ)ကို ပြည့်စုံစေလိုသော
ယောဂီသည် ဥပမာအားဖြင့် တတ်ကျွမ်းလိမ္မာသော ဆေးဆရာသည် လူမမာ
၏ ရောဂါကို မြင်ပြီးလျှင် ထိုရောဂါ၏ဖြစ်ကြောင်း အခြင်းအရာကို ရှာကြံ
ဆင်ခြင်သကဲ့သို့ ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း အခြင်းအရာကို ရှေးဦးစွာ
ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။

နာမ်ရုပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကို ရှာကြံ ဆင်ခြင်ပုံငါးမျိုးတို့ အနက်
“အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာ” စသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း” ဟေတုပစ္စယော”
စသောပဋ္ဌာန်းနည်းစသောနည်းတို့ဖြင့် ဆင်ခြင်နိုင်လျှင် များစွာထင်မြင်လွယ်
နိုင်ပါသည်။ သို့သော် အဘိဓမ္မာ သဘော တရားကို မနိုင်လျှင် ဆင်ခြင်ရန်
ခဲယဉ်းမည် ဖြစ်သဖြင့် နာမ်အတွက် ယောဂီသော မနသိကာရ စသော
အကြောင်းနှင့် ရုပ်အတွက် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရဟူသောအကြောင်း
တို့ဖြင့် ဆင်ခြင်သိမ်းဆည်းပုံကို ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

နာမ်အတွက် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ပုံ

နာမ်သည် ခန္ဓာအားဖြင့် ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ သညက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာအားဖြင့် ၄-ပါးရှိသည်။ ထို ၄-ပါးတို့တွင် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် အချုပ်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုဝိညာဏက္ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်သော ဝိညာဉ်သည် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပက်၊ ကြိယာ ဟူ၍ ၄-မျိုးရှိသည်။ ကုသိုလ်သည် တွေ့ကြုံရသော ကိစ္စဟူသမျှတွင် သင့်တင့်အောင် နှလုံးသွင်းလေ့ ရှိသော ယောနိသော မနသိကာရကြောင့်ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်သည် မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းလေ့ ရှိသော အယောနိသောမနသိကာရကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဝိပက်သည် ရှေးဘဝက ပြုခဲ့ဖူးသော ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကြိယာသည်ဘုရား၊ ရဟန္တာတို့ သန္တာန်မှာသာ ဖြစ်သည်။

ထိုကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပက်၊ ကြိယာတို့တွင် ဝိပက်စိတ်တွင် ပါဝင်သော စက္ခုဝိညာဉ်ဖြစ်ရန် စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက (အရောင်အလင်း)မနသိကာရ(နှလုံးသွင်းမှု) ပေါင်း (၄)ခု ပါဝင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ထို(၄)ခုတို့တွင် မနသိကာရဟု ဆိုအပ်သော နှလုံးသွင်းမှုသည် သင့်တော်စွာ နှလုံးသွင်းမိလျှင် ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ မသင့်မတင့် နှလုံးသွင်းမိလျှင် အကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ ရှေးဘဝကကံကောင်း၍ ကောင်းသောအကျိုး ဝိပက်ဖြစ်သည်။ ကံမကောင်း၍ မကောင်းသောအကျိုး ဝိပက်ဖြစ်သည်။ ရှေးဘဝစိတ်ရှိ၍ ဆင်ခြင်မှု(အာဝဇ္ဇန်းကြိယာစိတ်)ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် နာမ်ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းတို့ကို သိမြင်လာသည်။

ရုပ်အတွက် သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ပုံ

ရှေးကံကြောင့် ယခုဘဝ၌ မိခင်၏ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်၏။ ပဋိသန္ဓေဟု ဆိုအပ်သော ကလလရေကြည်ရုပ်ကလေးသည် မိဘတို့၏သက်သွေးကိုမှီရသော်လည်း ရှေးဘဝကံကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ယင်းကံသည် ရှေးဘဝက ဒါန၊ သီလ၊ စံသောပြုမှုအားဖြင့် သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ ကံအမျိုးမျိုး ရှိခဲ့ကြသည်။ အချို့သတ္တဝါသည် ယင်းကံကို သဒ္ဓါ စသည် ထက်သန်စွာပြုခဲ့သည်။ အချို့သည် သင့်တော်စွာပြုခဲ့သည်။ အချို့က ဝတ်ကျေတန်းကျေပြုခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြုခဲ့သော ကံကြောင့် အချို့သတ္တဝါ၏ ရုပ်အဆင်းသည် လှပ၏။

အချို့သည်အရုပ်သိုး၏။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းသည် ရှေးကပြုခဲ့သော ကံကြောင့်ဖြစ်ကြောင်းကိုသိနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ပင် စိတ်ကြောင့်လည်း ထိုင်မှု၊ သွားမှု၊ စသောစိတ္တဇရုပ် ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကို သိနိုင်သည်။ ဥတုကြောင့်လည်း အေးမှု၊ ပူမှုဟူသော ဥတုဇရုပ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို သိနိုင်သည်။ အာဟာရကြောင့်လည်း ကိုယ်ရုပ်ခန့်ကျန်းခြင်း၊ သန်မာခြင်း-စသော အာဟာရဇရုပ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို သိနိုင်သည်။

ဤသို့ ယခုကဝ၌ နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းကို သိမြင်သော ယောဂီသည် ရှေးဘဝတုန်းကလည်း အကြောင်းအားလျော်စွာ ဤသို့သော နာမ်ရုပ်တို့ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီ၊ ရဟန္တာ မဖြစ်သေးသမျှ ဤသို့သော နာမ်ရုပ်တို့ နောင်ဘဝအဆက်ဆက်၌ အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ကြရ ဦးမည်ဟု မှန်းဆသောဉာဏ် (အနုမာနဉာဏ်)ဖြင့် ဆင်ခြင်သဘောကျသဖြင့် (၁၆)ပါး သော ယုံမှားမှုများကိုလွန်မြောက်လျက် စင်ကြယ်သောဉာဏ်(ကမ်ဂီ ဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ)ဖြစ်လေတော့သည်။ (ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ကမ်ဂီဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိနှစ်ပါး ပြည့်စုံလျှင် ဉာတပရိညာနှင့် သဘာဝလက္ခဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံလေတော့သည်။ အကျယ်ကို ရှေး၌ ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။)

ယင်း ကမ်ဂီဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိကိုပင် အဝိဇ္ဇာသည် အကြောင်း တရားတည်း၊ သမ်ဂီရတို့သည် အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့တည်း၊ ဤ အဝိဇ္ဇာနှင့် သမ်ဂီရဟူသော နှစ်ပါးသော တရားတို့သည်လည်း အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့တည်းဟု ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းကိုသိတတ်သော ဉာဏ်ပညာကြောင့် “ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်” ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ နာမ်ရုပ်တို့ကို အကြောင်းနှင့်တကွ ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ သိမြင်တတ်သောကြောင့်လည်း “ယထာဘူတဉာဏ်” ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ အလုံးစုံသောသမ်ဂီရတို့ကိုမပြု၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု မှန်ကန်စွာ သိမြင်တတ်သောကြောင့်လည်း “သမ္မာဒဿနဉာဏ်” ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ ယင်း ကမ်ဂီဝိတရဏဉာဏ်၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်၊ ယထာဘူတဉာဏ်၊ သမ္မာဒဿနဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ်တရားတို့သည် အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် တူကုန်၍ သဒ္ဓါမျှသာထူးပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုကိယ(နှာ-၂၄၀)၌ ဤသို့ ဖော်ပြထားပါသည်။

“ယဉ္ဇ ယထာဘူတဉာဏံ ယဉ္ဇ သမ္မာဒဿနံ
ယာစ ကင်္ခါဝိတရဏာ၊ ဣမေဓမ္မာ ဧကတ္ထာ
ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနာ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ယထာဘူတဉာဏံ၊ သမ္မာဒဿနဉာဏံ၊ ကင်္ခါဝိတရဏဉာဏံဟု ဆိုအပ်သော ဤတရားတို့သည် အနက်အဓိပ္ပာယ် သဘောအားဖြင့် တူကုန်၍ သဒ္ဒါအား ဖြင့်သာထူးပါသည်။

စူဠသောတာပန်

စူဠသောတာပန်ဆိုသည်မှာ သောတာပန်အငယ်စားကိုဆိုလိုသည်။ သော တာပန်အစစ်(ဝါ)သောတာပန်အကြီးမှာ ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သည်။ သောတာပန်အငယ်မှာ ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်နိုင် ချေ။ သို့သော်လည်း ကင်္ခါဝိတရဏဉာဏံနှင့်ပြည့်စုံနေသဖြင့် အတော် အတန် ကြာအောင် ဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာကိုပယ်ခွာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် သောတာပန် ကြီးနှင့် အလားတူသည့်အတွက် သောတာပန်အငယ်ဟုဆိုရသည်။ ယင်း စူဠ သောတာပန်သည် သီလဝိသုဒ္ဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိတို့ဖြင့်စင်ကြယ်ပြီး၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး သော သီလ၊ သမာဓိတို့ရှိနေသည့်အတွက် ကမ္မပထမြောက်သော အကုသိုလ် ဒုစ ရိုက်တရားများကိုလည်းမပြုတော့ချေ။ သို့အတွက် ဤကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဉာဏံမှ မဆုတ်ယုတ်ပါလျှင် မဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးသော်လည်း ဒုတိယဘဝအတွက် သုဂတိသို့ ကေန့်ရောက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဉာဏံမှ ဆုတ်ယုတ်ခဲ့ပါလျှင်လည်းကောင်း၊ သီလစသည် ပျက်စီးနေလျှင်လည်းကောင်း ဂတိမမြဲနိုင်ပါ။

ထို့ကြောင့် စူဠသောတာပန် ရဟန်းသည် ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက် သော ကင်္ခါဝိတရဏဉာဏံကိုလိုလားခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ အခါခပ်သိမ်း ဆင်ခြင် ပွားများမှုသတိနှင့်ပြည့်စုံလျက် နာမ်ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းတို့ကို ခပ်သိမ်း သောအပြားအားဖြင့် သိမ်းဆည်းရမည်ဖြစ်ကြောင်းကို “တသ္မာ ဘိက္ခု သဒ္ဓါ သတော၊ နာမရူပဿသဗ္ဗသော၊ ပစ္စယေပရိဂ္ဂဏေယျ၊ ကင်္ခါဝိတရဏတ္ထိ

ကောတိ”ဟူ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ(နာ ၂၄၀)၌ ဖော်ပြ ကားပါသည်။ (ယင်း ပါဠိ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ အထက်ပါ စကားရပ် အတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။)။

(၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ
(သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဝယဉာဏ်အနု)

အာနာပါန သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အခြေခံ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိ၊ ငါလဲမဟုတ်၊ ငါ့ဥစ္စာလဲမဟုတ်ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် သုံးသပ် (သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့်) ဆင်ခြင်သည်ရှိသော်၊ ရုပ်နာမ်တို့၏အဖြစ်အပျက်ကို (ဥဒယဝယဉာဏ်အနုဖြင့်) ထင်ရှား ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်လာလေသည်။ ထိုအခါ လွန်စွာ စိတ်ကြည်လင်သည့်အတွက် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော အရောင်အလင်း (ဩဘာသ) စသည် (ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဝ-ပါး) ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအရောင်အလင်း စသည်တို့သည် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရန် လမ်းမဟုတ် (အမဂ္ဂ)၊ ၎င်းတို့သည်မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အနှစ်သာရမရှိဟု ဝိပဿနာ ပွားများခြင်း သာလျှင် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ရန် လမ်းမှန် (မဂ္ဂ)တည်းဟု၊ လမ်းမှန် မမှန်ကို သိမြင်ရန် ဉာဏ်စင်ကြယ် လာခြင်းသည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပါသည်။ (မဂ္ဂ၊ လမ်းမှန်။ အမဂ္ဂ၊ လမ်းမမှန်။ ဉာဏ၊ သိဘတ်သောဉာဏ်။ ဒဿန၊ မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ သိမြင်ခြင်း ဝိသုဒ္ဓိ၊ စင်ကြယ်ခြင်း)။

အထက်ပါ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေရန် အလိုရှိသော ယောဂီသည် ပထမဦးစွာ သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဝယဉာဏ် (အနု) တို့ကို အားထုတ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဝယဉာဏ်(အနု)ကို အားထုတ်စပြုပြီးသော (အာရဒ္ဒဝိပဿက) ဝိပဿနာယောဂီ အား ဩဘာသ (အရောင်အလင်း)စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်ကုန်လတ်သော် လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော (မဂ္ဂါမဂ္ဂ)ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် လောကီပရိညာသုံးပါးတို့အနက် သိအပ်သိထိုက်သော နာမ်ရုပ်နှင့်၎င်းတို့၏ ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းတို့ကို စုံစမ်းသုံးသပ်လျက် ပိုင်းခြား၍သိသော ဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော တိရဏပရိညာဖြစ်လတ်သော်

လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားသိမြင်သော (မဂ္ဂါမဂ္ဂ)ဥာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ
သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ပရိညာ (၃) ပါး

ပရိညာဆိုသည်မှာ ပိုင်းခြား၍သိသော ဥာဏ်ပညာကို ဆိုလို ပါသည်။
(ပရိ၊ ပိုင်းခြား၍ + ဥာ၊ သိသောဥာဏ်)။

(၁) ဥာတပရိညာ - သိအပ်သိထိုက်သောတရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍သိသော
ဥာဏ်ပညာ၊ ထို့ပြင် သဘောတရားတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို
ကောင်းစွာ မှတ်သောအားဖြင့် သိအပ် သိထိုက်သော တရားသို့
ရှေးရှုပြုလျက်သိသော အသိညာပညာကိုလည်း ဥာတပရိညာဟု
ခေါ်ပါသည်။ ယင်း ဥာတပရိညာဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြား
သိသော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဥာဏ်နှင့် အကြောင်းကို သိမ်းဆည်း
သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဥာဏ်တို့ကို ပြီးစီးပါသည်။ အထူးမှတ်ရန်မှာ
နာမ်ရုပ်တို့၏ သဘောတရား အရေအတွက်ဖြစ်ပုံ ပျက်ပုံစသည်
တို့ကို သုတမယပညာဖြင့် တွေးဆ ကြံစည်ရုံမျှဖြင့် ဥာတပရိညာ
ခေါ်သော နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဥာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဥာဏ်တို့မဖြစ်
နိုင်ပါ။ အမှန်တကယ်ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်ရုပ်တို့၏ သဘာဝ
လက္ခဏာ စသည်တို့ကို ကောင်းစွာမှတ်၍ သိမှသာလျှင် ထို ဥာတ
ပရိညာ ခေါ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဥာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ
ဥာဏ်တို့ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ
ဒုတိယ(နှာ- ၂၄၁)တွင် “ရူပနလက္ခဏံဇူပံ၊ ဝေဒယိတလက္ခဏာ
ဝေဒနာ” ကို ဝေ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ ပစ္စတ္ထလက္ခဏာသလ္လက္ခဏာ
ဝသေန ပဝတ္တာ ပညာ ဥာတ ပရိညာနာမ” ဟူ၍ဖွင့်ပြထားပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ

ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာရှိသောတရားသည်ရုပ်တည်း၊ ခံစားခြင်းလက္ခဏာ
ရှိသော တရားသည် ဝေဒနာတည်း-ဟု ဤသို့သော နည်းဖြင့် ထိုထိုနာမ်ရုပ်
တရားတို့၏ အသီးသီးသော သဘာဝလက္ခဏာကို ကောင်းစွာ မှတ်သည်၏

အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ပညာသည် ဉာဏပရိညာမည်၏။ ယင်းဉာဏပရိညာ သည်သဘာဝလက္ခဏာကိုသိခြင်းသည်သာလျှင် အကြီးအမှူးဖြစ်၏။

(၂) တိရဏပရိညာ- သိအပ်သိထိုက်သော နာမ်ရုပ်နှင့် ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကို စုံစမ်း သုံးသပ်လျက် ပိုင်းခြား၍ သိသော ဉာဏ်ပညာ၊ တနည်းအားဖြင့် ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာ ရှိ၏။ နာမ်သည် ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိ၏ ဟူ၍ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာတို့ကို ကောင်းစွာအမှတ်ရှိသည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ယူပြီး၊ ရှုသိပြီးဖြစ်ကုန်သော ယောဂီတို့သည် ဉာဏ်ရင့်သောအခါ ရုပ်သည်မမြဲ၊ ဝေဒနာသည် မမြဲအစရှိသောနည်းဖြင့် ယင်း ရုပ် နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ အနှစ်သာရမရှိခြင်း ဟူသော သာမညလက္ခဏာကို ထင်ရှားစွာ တွေ့ရသဖြင့် မူလက ရှုနေသော သဘာဝလက္ခဏာပေါ်မှာ ယင်းသာမညလက္ခဏာကို ထပ်ဆင့်၍ တင်ရသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သာမည လက္ခဏာကို အာရုံပြုသော ဝိပဿနာပညာသည် တိရဏပရိညာ မည်သည်။ ထိုအကြောင်း ကိုဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ.၂၄၁)တွင် “ရူပံ အနိစ္စံ ဝေဒနာ အနိစ္စာ” တိ အာဒိနာနယေန တေသံယေဝ ဓမ္မာနံ သာမညလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ပဝတ္တာ လက္ခဏာရမ္မဏိက ဝိပဿနာ ပညာ တိရဏပရိညာနာမ ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ရူပံ၊ ရုပ်သည်။ အနိစ္စံ၊ မမြဲ။ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာသည်။ အနိစ္စာ၊ မမြဲ။ ဣတိ အာဒိနာနယေန၊ ဤသို့အစရှိသောနည်းဖြင့်။ တေသံ ယေဝ ဓမ္မာနံ၊ ထိုရုပ်နာမ် တရားတို့အားပင်လျှင်။ သာမညလက္ခဏံ၊ သာမညလက္ခဏာကို။ အာရောပေတွာ၊ တင်၍။ ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်သော။ လက္ခဏာရမ္မဏိက ဝိပဿနာပညာ၊ လက္ခဏာကို အာရုံပြုသော ဝိပဿနာပညာသည်။ တိရဏပရိညာ၊ တိရဏပရိညာမည်၏။

ယင်း တိရဏပရိညာ၏ ဖြစ်ရာနယ်ပယ်သည် သမ္မာသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဝိယ ဉာဏ်အထိဖြစ်၏။ ယင်း တိရဏပရိညာသည် သာမညလက္ခဏာကို သိခြင်း သည်သာလျှင် အကြီးအမှူးဖြစ်သည်။

(၃) ပဟာနပရိညာ- ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ နိစ္စသညာစသည်ကိုပယ်လျက် ပိုင်းခြား၍ သိသောဉာဏ်၊ တနည်းအားဖြင့် ဉာတပရိညာဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ကောင်းစွာမှတ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ရှုသိပြီး၍ တိရဏပရိညာဖြင့် ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ သာမညလက္ခဏာကိုရှုသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ရှုသိပြီး ဖြစ်ကုန်သော ထိုရုပ်နာမ် တရားတို့၌ပင်လျှင် နိစ္စသညာစသည်ကို ပယ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သောလက္ခဏာကို အာရုံပြုသောဝိပဿနာပညာသည်ပဟာနပရိညာမည်သည်။ ထိုအကြောင်းကိုဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာဒုတိယ(နာ-၂၄၁)တွင် “တေသုယေဝဓမ္မေသု နိစ္စသညာဒိပဇဟနဝသေန ပဝတ္တာ လက္ခဏရမ္မဏိက ဝိပဿနာပညာ ပဟာနပရိညာနာမ” ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

တေသု ယေဝဓမ္မေသု၊ ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့၌ပင်လျှင်။ နိစ္စသညာဒိပဇဟနဝသေန၊ နိစ္စသညာ စသည်ကိုပယ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်။ ပဝတ္တာ၊ ဖြစ်သော။ လက္ခဏာရမ္မဏိက ဝိပဿနာပညာ၊ လက္ခဏာကိုအာရုံပြုသော ဝိပဿနာပညာသည်။ ပဟာနပရိညာနာမ၊ ပဟာနပရိညာ မည်သည်။

ယင်း ပဟာနပရိညာ၏ ဖြစ်ရာနယ်ပယ်သည် ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ အထက်ဉာဏ်များအထိဖြစ်၏။ ယင်း ပဟာန ပရိညာသည် နိစ္စသညာစသည်ကိုပယ်ခြင်းကိုပြီးစေတတ်ကုန်သော (၇)ပါးသော အနုပဿနာတို့သည်သာလျှင် အကြီးအမှူးဖြစ်ကြပေသည်။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေရန် အလိုရှိသော ယောဂီသည် ပထမဦးစွာသမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဝဉာဏ်(အနု)တို့ကို အားထုတ်ရမည်ဟု ဆိုသောကြောင့် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဝယဉာဏ်တို့၏ အကြောင်းအရာကို အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြအပ်ပါသည်။

သမ္မသနဉာဏ်

သမ္မသနဉာဏ်သည် သံမသနဉာဏ ဟူသော ပါဠိကေားမှ ဆင်သက်လာသောစကားဖြစ်သည်။ ပုဒ်ကိုခွဲခြားပြရလျှင် သံ+မသန+ဉာဏ ဟူ၍ဖြစ်သည်။

သံ-ကောင်းစွာ + မသန၊ သုံးသပ်ခြင်း + ဉာဏ၊ ဉာဏ်ပညာဟု ဆိုလိုပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ နာမ်ရုပ်တို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဟုဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်သော ဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ သုံးသပ် သည် ဆိုသည်မှာ ပစ္စည်းတစ်ခုကို လက်ဖြင့် ကိုင်တွယ် သုံးသပ်သလို မမှတ်ပါနှင့် စိတ်ဖြင့်အာရုံပြုခြင်း ဟု မှတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

သမ္မသန နည်း (၄) မျိုး

- (၁) ကလာပသမ္မသန၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အတိတ်ဘဝ၌ ဖြစ်သော ရုပ်စသည်ဖြင့် မခွဲခြားပဲ ရူပက္ခန္ဓာအားလုံး ဝေဒနက္ခန္ဓာ အားလုံး စသည်ဖြင့် ခန္ဓာတစ်ခုခုကိုအပေါင်းပြု၍ သုံးသပ်ခြင်း၊ (ကလာပ အပေါင်း။)
- (၂) အဒ္ဓါနသမ္မသန၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အတိတ်ဘဝ၌ ဖြစ်သောရုပ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်သောရုပ်၊ အနာဂတ်ဘဝ၌ ဖြစ်သောရုပ်စသည် ဖြင့် ဘဝဖြင့်ပိုင်းခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း၊ (အဒ္ဓါန၊ ဘဝကာလ)
- (၃) သန္တတိသမ္မသန၊ အအေးရုပ်အစဉ်၊ အပူရုပ်အစဉ် စသည်ဖြင့် တဘဝ တည်း၌ပင် အစဉ်အမျိုးမျိုး ခွဲခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း၊ (သန္တတိ- အစဉ်။)
- (၄) ခဏသမ္မသန၊ ရုပ်အစဉ်တမျိုးတည်း၌ပင် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟူသော ခဏအားဖြင့် ခွဲခြား၍ သုံးသပ်ခြင်း။

ယင်း (၄) မျိုးတို့တွင် ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်သော ယောဂီများအဖို့ အထင်မြင်နိုင်ဆုံး၊ အလွယ်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ကျန်သုံးနည်းသည်ဘဝနှင့်ထက်တဆင့် သိမ်မွေ့ နူးညံ့သဖြင့် အလွယ်ဆုံးဖြစ်သော ကလာပသမ္မသနနည်းကို ဦးစွာ အားထုတ်နိုင်ရန် ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကလာပသမ္မသနနည်း

ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိ၏။ ဝေဒနာသည် ခံစားခြင်း စသော သဘောလက္ခဏာရှိ၏ ဟူ၍ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘာဝ လက္ခဏာတို့ကို

ကောင်းစွာ အမှတ်ရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယူပြီး၊ ရှုသိပြီးဖြစ်သော ယောဂီ
ဘည် ရုပ်သည်မမြဲ၊ ဝေဒနာသည်မမြဲ အစရှိသောနည်းဖြင့် ယင်းရုပ် နာမ်တို့၏
မမြဲခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ အနှစ်သာရ မရှိခြင်းဟူသော သာမညလက္ခဏာကို
ထင်ရှား တွေ့ရန်အလို့ငှါ-

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် စသော (၁၁) ပါး အပြား အားဖြင့်
ပြားသော အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရူပက္ခန္ဓာ) ရှိ၏။ (၀၇) အတိတ်ဖြစ်စေ၊
အနာဂတ်ဖြစ်စေ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်တွင်း၌ဖြစ်စေ (အဇ္ဈတ္တ)၊ ကိုယ်ပ၌
ဖြစ်စေ (ဗဟိဒ္ဓ)၊ အကြမ်းဖြစ်စေ (ဩဠာရိက)၊ အနုဖြစ်စေ (သုခုမ)၊
အယုတ်ဖြစ်စေ (ဟီန)၊ အမြတ်ဖြစ်စေ (ပဏိတ)၊ အဝေး၌ဖြစ်စေ (ဒုရေ)၊
အနီး၌ဖြစ်စေ (သန္တိကေ)၊ အကြင်တစုံတခုသော ရုပ်သည်ရှိ၏။ ထိုအလုံးစုံသော
ရုပ်သည် ကုန်ဆုံးသွားသောအနက် သဘောကြောင့် မမြဲခြင်း အနိစ္စ၊ ကြောက်
မက်ဖွယ်ကောင်းသော ဘေးဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခ၊
အနှစ်သာရမရှိသော အနက်သဘောကြောင့် အတ္တမဟုတ် (အနတ္တ)၊ ဟု အ
ပေါင်းပြု၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်ပညာသည်သမ္မသန
ဉာဏ်မည်လေသည်။ (ထို့နည်းတူ ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ သဉ္ဇက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
ဝိညာဏ်က္ခန္ဓာတို့ကိုလည်း အပေါင်းပြု၍သုံးသပ်ဆင်ခြင် ရမည်ဖြစ်သည်)။

အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်း

အတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရူပက္ခန္ဓာသည် အတိတ်ဘဝ၌ပင် ချုပ်လေပြီ၊ ဤ
ပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ မရောက်ချေ။ ဤသို့ ကုန်ခန်းခြင်း သဘော ရှိသောကြောင့်
မမြဲချေ။ (အနိစ္စ)။ ကြောက်မက်ဖွယ် သဘောရှိသောကြောင့် ဆင်းရဲခြင်း
ဖြစ်၏။ (ဒုက္ခ)။ အနှစ်သာရမရှိသောကြောင့် အနတ္တချည်းပါ တကား ဟု
ဤသို့ စသည်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သောပညာသည် သမ္မသန
ဉာဏ်မည်လေသည်။ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးကိုလည်း
သုံးသပ်ဆင်ခြင် ရမည်ဖြစ်သည်)။ (အဒ္ဓါန၊ ဘဝကာလ)။ ဤနည်းသည်
ကလာပသမ္မသန နည်းထက်သိမ်မွေ့ သည်။

သန္တတိသမ္ဗုဒ္ဓနည်း

သန္တတိဆိုသည်မှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘောတူသော အစဉ်အတန်းကို ဆိုလိုပါသည်။ အပူ၌ နေစဉ်အပူရုပ် အစဉ်ဖြစ်၏။ ဤကားသန္တတိ တခုဖြစ်သည်။ နေရိပ်သို့ ရောက်၍ အဘန်ကြာလျှင် အပူရုပ်အစဉ်ပျောက်၍ အအေးရုပ်အစဉ်ဖြစ်၏။ ဤကားသန္တတိတခုဖြစ်သည်။ မကျန်းမာသည့်အခါ မကျန်းမာသော ရုပ်အစဉ်ဖြစ်၏။ ကျန်းမာလာသောအခါ မကျန်းမာသောရုပ်အစဉ်ပျောက်၍ ကျန်းမာသော ရုပ်အစဉ်ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့်သန္တတိတခုစီဖြစ်သည်။ ယင်းအပူရုပ် အစဉ်သည် အအေးရုပ်အစဉ်သို့ မရောက်သဖြင့် ကုန်ခန်းခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် သဘောရှိသောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရ မရှိခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် အနတ္တချည်းပါတကား-ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်ပညာသည် သမ္ဗုဒ္ဓဉာဏ်မည်လေသည်။ ဤသန္တတိသမ္ဗုဒ္ဓနည်းသည် တဘဝတည်းမှာပင် အစဉ်အမျိုးမျိုးခွဲ၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရသောနည်းဖြစ်သဖြင့် သာ၍သိမ်မွေ့လေသည်။ ခက်လေသည်။ ရုပ်ကဲ့သို့နာမ်အစဉ်ကိုလည်း သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။

ခဏသမ္ဗုဒ္ဓနည်း

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ ဘင်ဟူသော ခဏသုံးခုတို့ကို တခဏဟု ယူ၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှုကို ခဏသမ္ဗုဒ္ဓနည်းဖြစ်သည်။ ပွားများသုံးသပ်ပုံမှာ-အတိတ်ခဏ၌ဖြစ်သောရုပ် (ရူပက္ခန္ဓာ)သည် ပစ္စုပ္ပန်ခဏသို့ မရောက်ပဲ အတိတ်ခဏ၌ပင် ချုပ်လေပြီ၊ ဤသို့ချုပ်ပျောက် ကုန်ခန်းခြင်းအနက် သဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် သဘောရှိသောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရ မရှိခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် အနတ္တချည်းပါတကားဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်သော ဉာဏ်ပညာသည် သမ္ဗုဒ္ဓ ဉာဏ်မည်လေသည်။

ရုပ်ခန္ဓာနည်းတူ အတိတ်ဘဝခဏ၌ ဖြစ်သောစိတ်၊ စေတသိက်ဟုဆိုအပ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသည် အတိတ်ဘဝခဏ၌ ချုပ်လေပြီ၊ ဘဝစလနသို့မရောက်ချေ၊ ဤသို့ချုပ်ပျောက်ကုန်ခန်းခြင်း အနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် သဘောရှိသောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရမရှိခြင်း

သဘောရှိသောကြောင့် အနတ္တဟု-ဤသို့ စသည်ဖြင့်သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်သောဥာဏ်ပညာသည် သမ္မသနဥာဏ်မည်လေသည်။ ဤခဏသမ္မသန နည်းသည် အလွန်အလွန်သိမ်မွေ့သဖြင့် သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာမဟုတ်ပဲ သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၏အရာဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင်သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အရာမဟုတ် သော်လည်းသာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တသဘောထင်ရှားအောင် အမှန်းအတားအားဖြင့် ပိုင်းခြား ကန့်သတ်၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင် ရမည်ဖြစ် လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ပရမတ္ထဒီပနီဋီကာ ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း သမ္မသန ဥာဏ်အဖွင့်(နှာ-၃၆၈)တွင် “ဧတ္ထစ ခဏဝသေန သမ္မသနံနာမ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါနံ ဧဝ ဝိသယော သိယာ၊ န သာဝကာနံ၊ န ဟိ တေ ဧဝံ ပရိတ္တေ ခဏေ ဥပ္ပါဒံဝါ နိရောဓံဝါ သမ္မာပုဏိတုံ သက္ကောန္တိ” ဟု ဖွင့်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဧတ္ထ၊ ဤသမ္မသန နည်း ၄-ပါးတို့တွင်။ ခဏဝသေန၊ ရုပ်နာမ်တို့၏ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင် ဟူသော ခဏအားဖြင့်။ သမ္မသနံနာမ၊ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းမည်သည်။ သဗ္ဗ- ညုဗုဒ္ဓါနံ၊ သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၏။ ဝိသယော၊ အရာသည် (ဝါ) ကျက်စားရာ အာရုံသည်။ သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။ သာဝကာနံ၊ တပည့်သား သာဝကတို့၏။ န၊ ကျက်စားရာအာရုံမဟုတ်ကုန်။ ဟိ၊ မှန်၏။ တေ၊ ထိုတပည့်သား သာဝ ကတို့သည်။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ ပရိတ္တေခဏေ၊ အနည်းငယ်သောခဏ၌။ ဥပ္ပါဒံဝါ၊ (ရုပ်နာမ်တို့၏) ဖြစ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ နိရောဓံဝါ၊ ချုပ်ခြင်းကိုလည်း ကောင်း။ သမ္မာပုဏိတုံ၊ ဥာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ ထင်မြင်ခြင်းသို့ ကောင်းစွာ ရောက်ခြင်းငှာ။ နသက္ကောန္တိ၊ မစွမ်းနိုင်ကြကုန်။

သမ္မသနဥာဏ် ဟူသောအမည်

အထက်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအတိုက်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်စသောရုပ်နာမ်တို့ကို အပေါင်းအစည်း (ကလာပ) အားဖြင့်သာသုံးသပ်ဆင်ခြင်မှသာ သုံးသပ်ခြင်း ဟူသော သမ္မသနဥာဏ်အမည်ကို ရသည်မဟုတ်ပါ။ တပါး အခြားသော သုံးသပ်ပုံအခြင်းအရာ(၄၀) (စတ္တာလီသာကာရ) တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရုပ် သုံးသပ်ပုံ(၇)မျိုး (ရူပသတ္တကသမ္မသန)တို့ဖြင့် လည်းကောင်း နာမ်သုံးသပ်ပုံ

(၇) မျိုး (အရူပသတ္တကသမ္မသန) တို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရှုဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်းသည်လည်း သုံးသပ်ခြင်းဟူသော သမ္မသနဉာဏ်အမည်ကို ရရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ (နှာ ၄၁၉) တွင် “သမ္မသနဉာဏဿာတိဝါ ကလာပါဒိသမ္မသနဉာဏဿ၊ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာယ သဒိသာ၊ တာယ ဟိ ဒိဋ္ဌိဥက္ခါဋ္ဌနာဒိ သမ္ဘဝတိ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (သုံးသပ်ပုံ အခြင်းအရာ (၄၀) ကို နောက်ဆက်တွဲတွင်ကြည့်ပါ။)

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဝါ၊ တနည်း။ သမ္မသနဉာဏဿာတိ၊ သမ္မသနဉာဏဟူသည်ကား၊ ကလာပသမ္မသနာဒိသမ္မသနဉာဏဿ၊ ကလာပသမ္မသနအစရှိသော သမ္မသနဉာဏ်ပညာသည်။ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာယ၊ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာနှင့်၊ (ဝါ) သာဝကတို့၏ သုံးသပ် (သမ္မသန) ရိုးတရားဖြစ်သော အစဉ်အတိုင်း သမာပတ်တရားတို့ကို ရှုဆင်ခြင်သုံးသပ်သော ဝိပဿနာနှင့်၊ သဒိသာ၊ တူ၏။ ဟိ၊ ထိုစကားသည် မှန်၏။ တာယ၊ ထိုသမ္မသနဉာဏ်ပညာဖြင့်၊ ဒိဋ္ဌိဥက္ခါဋ္ဌနာဒိ၊ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာခြင်း အစရှိသည်သည်။ (ဝါ) နာမ်သုံးသပ်ပုံ (၇) မျိုးတွင် ဒိဋ္ဌိဥက္ခါဋ္ဌန သုံးသပ်ပုံ စသည်သည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ကောင်းစွာဖြစ်၏။

သုံးသပ်ဆင်ခြင်ရခြင်းအကျိုး

အခြင်းအရာ (၄၀) တို့ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိယမဂ်ကို ရခြင်းငှါ လျော်သော (အနုလောမိက)၊ အစရှိသဘော ဝင်လျော့ပိုင်းခြား ခံ့ငြားသည်းခံသော (ခန္တိ) ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရနိုင်သည့်အပြင်၊ မဖောက်မပြန်သော သဘောရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ မဆုတ်နုတ်သော သဘောရှိ၍ မြဲမြံ သည်လည်းဖြစ်သော (သမ္မတ္တနိယာမ) အရိယမဂ်သို့ သက်ဝင်နိုင်လေသည်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဟူသော ပါဠိ စကား ကို ပုဒ်ခွဲလျှင် ဥဒယ + ဝယ + ဉာဏ ဖြစ်ပါသည်။ ဥဒယ၊ အဖြစ် + ဝယ၊ အပျက်၊ ဝယ၌ ဝကိုဒွေးဘော်ပြုလျှင် ဝ၂-လုံးဖြစ်၏။ ဝ-လုံးကို ဗ ၂-လုံးပြု၍ ဥဒယဗ္ဗယဖြစ်လာပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ (ရုပ်နာမ်တို့၏) အဖြစ် အပျက်ကို ရှုသောဉာဏ်ဟုဆိုလိုပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ရှုသော ပညာသည် အဖြစ်အပျက်ကို ရှုသောဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

သမ္မသနဉာဏ် ရင့်သန်ခြင်းသို့ရောက်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ရခြင်းငှာ ရှေးဦးစွာ အကျဉ်းအားဖြင့် ပွားများ အားထုတ်မှသာလျှင် လွယ်ကူစွာ ယင်းဉာဏ်ကိုသိမြင်နိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်းကို ‘သင်္ခေပတော ဟိ အာ ရမ္မော အာဒိကမ္ပိကဿ သုကရော’ ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊ ဒုတိယ (နှာ- ၄၁၉) ၌ ဖော်ပြ ကားပါသည်။ (အနက်မှာ ဟိ၊ ထိုစကားမှန်၏။ သင်္ခေပတော၊ အကျဉ်းအားဖြင့်၊ အာရမ္မော၊ ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်၊ အာဒိကမ္ပိကဿ၊ အားထုတ်ကာစဖြစ်သော ယောဂီအား၊ သုကရော၊ လွယ်ကူသည် (ဖြစ်၏)။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပုံ (အကျဉ်း)

ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ရုပ်သည် ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ ထိုဖြစ်ပေါ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာသည်၊ ဥဒယ၊ ဖြစ်ခြင်းမည်၏။ ဖောက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာသည် ဝယ၊ ပျက်ခြင်းမည်၏။ အဖြစ် အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းသည် ဉာဏ်မည်၏။ ဤအကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါဝေပပါဠိတော် (နှာ-၅၂) တွင် “ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန်၊ ကဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော ဝိပရိကာမလက္ခဏံ ဝယော အနုပဿာနာဉာဏံ” ဟု ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ (အနက်မှာ၊ ဇာတံ၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော၊ ရူပံ၊ ရုပ်သည်။ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ တဿ၊ ထိုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၏။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာသည်။ ဥဒယော၊ ဥဒယမည်၏ (ဝါ) ဖြစ်ခြင်းမည်၏။ ဝိပရိကာမလက္ခဏံ၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာသည်၊ ဝယော၊ ဝယမည်၏ (ဝါ) ပျက်ခြင်းမည်၏။ အနုပဿနာ၊ အဖြစ်အပျက်ကိုရှုမြင်ခြင်းသည်။ ဉာဏံ၊ ဉာဏ်မည်၏။

ဤသို့ဖြင့် ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်၊ စက္ခုစသည်တို့ကိုလည်း ရုပ်နည်းတူ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုရမည်ဖြစ်သည်။

ဤသို့ အကျဉ်းအားဖြင့် ရှုဖန်များလတ်သော် ဤ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် မဖြစ်ခင် ကလည်း အပုံ အစု မရှိချေ။ ဖြစ်ဆဲ အခါ၌လည်း အပုံအစုမှ လာသည်မဟုတ်ပေ။ ချုပ်ဆဲ အခါ၌လည်း အရပ် တပါးသို့ သွားသည် မဟုတ်ချေ။ ချုပ်ပြီးသော အခါ၌လည်း တစုံတခုသော အရပ်၌ စုပုံမတည်ချေ။ ဥပမာအားဖြင့် စောင်းသံသည် စောင်းခွက် စောင်းကြိုး၊ တီးခြင်းကိုစွဲ၍ ရှေး၌မဖြစ်ဖူးပဲ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ ပျောက်ပျက် သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ ရုပ် နာမ် တရားတို့သည်လည်း ဆိုင်ရာ အကြောင်းကြောင့်

ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၂၆၆)တွင် “ဝိဏဉ္ဇ-
ဥပဝိဏဉ္ဇ ပုရိသဿစတဇ္ဇံ ဝါယာမံ ပဋိစ္စ အဟုတော သမ္ဘောတိ၊ ဟုတော ပဋိ-
ဝေတိ၊ ဧဝံ သဗ္ဗပိ ရူပါရူပိနော ဓမ္မာ အဟုတော သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတော
ပဋိဝေန္တိ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ဝိဏဉ္ဇ၊ စောင်းကိုလည်းကောင်း။ ဥပဝိဏဉ္ဇ၊ စောင်းတီးစရာ လက်ခတ်ကို
လည်းကောင်း၊ ပုရိသဿ၊ တီးသောသူ၏။ တဇ္ဇံဝါယာမံ၊ ထိုအသံအား
လျော်သော အားထုတ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း။ ပဋိစ္စ၊ စုံမိ၍။ အဟုတော၊ အစက
မရှိသေးမှ၍သာလျှင်။ သမ္ဘောတိ၊ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဟုတော၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင်
ပဋိဝေတိ၊ တဖန်ပျောက်ကွယ်သွား၏။ ဧဝံ၊ ဤစောင်းသံအတူပင်။ သဗ္ဗပိ၊
အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော။ ရူပါရူပိနောဓမ္မာ၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်။ အဟု-
တော၊ အစကမရှိကုန်မှ၍။ သမ္ဘောန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ဟုတော၊ ဖြစ်ပေါ်
လာကုန်ပြီးလျှင်။ ပဋိဝေန္တိ၊ တဖန်ပျောက်ကွယ်သွားကုန်၏။

ဤသည်ကား ဥဒယဝယဉာဏ်ရူပုံ အကျဉ်းတည်း။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာဆိုသည့်
အတိုင်း ယင်းအကျဉ်းနည်းကိုသာ ဝိပဿနာ အားထုတ်ကာစ ယောဂီသည်
ရှုဆင်ခြင်သင့်ပါသည်။ ဉာဏ်ထက်သူများနှင့် ဗဟုသုတ လိုလားသူများအတွက်
အကျယ်ရှုနည်းကို ဆက်လက်ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ရူပုံ (အကျယ်)

ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အကြောင်းနှင့်တွဲဖက်၍ (ပစ္စယဝသေန) ဖြစ်ခြင်း
ပျက်ခြင်းကို ရှုဆင်ခြင်သောအခါ ရုပ်ခနွာ၌ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ (၁၀)ပါးနှင့်
နာမ်ခနွာ ၄-ပါး၌ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ (၁၀)ပါးစီ ပေါင်းခနွာ ၅-ပါး၌ လက္ခ
ဏာ(၅၀) ကိုအကျယ်အားဖြင့် ရှုအပ်၏။

ရုပ်ခနွာ၌ ဥဒယလက္ခဏာ (၅)ပါး

- (၁) အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းသည်ရှိ၏ဟု အကြောင်း၏
ဖြစ်ခြင်းသဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းကိုရှုမြင်၏။
- (၂) တဏှာ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းသည်ရှိ၏ဟု အကြောင်း၏
ဖြစ်ခြင်း သဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းကိုရှုမြင်၏။

- (၃) ကံ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းသည် ရှိ၏ဟု အကြောင်း၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
- (၄) အာဟာရ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းသည်ရှိ၏ ဟုအကြောင်း ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
- (၅) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း လက္ခဏာကို ရှုမြင်သည်ဖြစ်၍လည်း ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
ဤသို့ရူပက္ခန္ဓာဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်သောသူသည် ဤငါးပါးသော လက္ခဏာတို့ကို ရှုမြင်သည်မည်၏။

ရုပ်ခန္ဓာ၌ ဝယလက္ခဏာ(၅)ပါး

- (၁) အဝိဇ္ဇာ၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု အကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်းသဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
- (၂) တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု အကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်းသဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
- (၃) ကံ၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟုအကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်းသဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
- (၄) အာဟာရ၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု အကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်းသဘောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
- (၅) ဖေါက်ပြန်ခြင်းလက္ခဏာကို ရှုမြင်သည်ဖြစ်၍လည်း ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်၏။
ဤသို့ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်ခြင်းကိုရှုမြင်သောသူသည် ဤငါးပါးသော လက္ခဏာတို့ကို ရှုမြင်သည်မည်၏။

ဤသို့ရူပက္ခန္ဓာနည်းတူ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း (ဥဒယ)၊ ပျက်ခြင်း (ဝယ) ကို ရှုမြင်ခြင်းကို ပြုရာ၏။

အထူးမှာ-ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့၌ ရူပက္ခန္ဓာ၏ အမှတ် (၄) လက္ခဏာနေရာတွင် ဖဿ၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဖဿသမုဒယာ)၊ ဖဿ၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ဖဿနိရောဓာ) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၌လည်း အမှတ်(၄)လက္ခဏာနေရာ၌ နာမ်ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (နာမရူပသမုဒယာ)၊ နာမ်ရုပ်၏ချုပ်ခြင်းကြောင့် (နာမရူပနိရောဓာ) ဟူ၍လည်းကောင်း ရှုမြင်ခြင်းကို ပြုရာ၏။

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာတပါး၌ ၁၀ ပါးပြု၍ (၅၀)သောလက္ခဏာတို့ကိုရှုမြင် ရာ၏။ ထို (၅၀) သောလက္ခဏာတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဤသို့သော အဝိဇ္ဇာ စသည် ထင်ရှားရှိခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ရုပ်သည်ဖြစ်၏။ ဤအဝိဇ္ဇာ စသည် ချုပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ရုပ်သည်ပျက်၏ဟု အကြောင်း အားဖြင့်လည်းကောင်း (ပစ္စယတော) ဤသို့သော ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (နိဗ္ဗတ္တိ) လက္ခဏာအားဖြင့် ရုပ်သည်ဖြစ်ဆဲဥပါဒ်ဧကန္တိသာလျှင်ရှိ၏။ ဤသို့သောဖောက် ပြန်ခြင်း (ဝိပရိကာမ) လက္ခဏာအားဖြင့် ရုပ်သည် ပျက်ဆဲဘင်ဧကန္တိသာလျှင် ရှိ၏ဟု ခဏအားဖြင့် လည်းကောင်း (ခဏတော) အကျယ်အားဖြင့် ရှုရမည် ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက်(ဥဒယ ဗ္ဗယ) ရှုမြင်ပြီးနောက်အတိတ်၊ အနာဂတ်၌ ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက် (ဥဒယဗ္ဗယ) ကိုလည်း ပစ္စုပ္ပန်နည်းတူ ရှုမြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤကား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှုပုံ အကျယ်တည်း။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရင့်သန်သည့်အခါ
ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသော

တရားများ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ် နာမ် တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက် (ဥဒယဗ္ဗယ)ကို အကြောင်း (ပစ္စယ)၊ ဥပါဒ် ဋီ၊ ဘင် (ခဏ)၊ နှစ်ဝသော အခြင်းအရာဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှားသိမြင်လာသည့်အခါ အသိဉာဏ်သည် အထူးသဖြင့် သန့်ရှင်း ထက်မြက်လာလေသည်။ ထိုသို့ သန့်ရှင်းထက်မြက်လာသည့်အတွက် ယင်းယောဂီ

အား လောကီ ဉာဏ်အားဖြင့် (က) သစ္စာလေးပါးတရား၊ (ခ) အနုလုံပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်၊ (ဂ) ပဋိလုံပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ (ဃ) ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရား၊ (င) ဧကတ္တ၊ နာနတ္တ၊ ဗျာပါရ၊ ဧဝံဓမ္မတာဟူသောနည်းလေးပါး၊ (စ) လက္ခဏာအပြား တို့သည် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာကြလေသည်။

(က) သစ္စာလေးပါးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံ

(၁) အကြောင်း (ပစ္စယ)အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေတတ် သော ဇနကအကြောင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်၏။

(၂) အကြောင်း (ပစ္စယ)အားဖြင့် ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့်အကြောင်း မဖြစ်လျှင် အကျိုးတရား မဖြစ်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် နိရောဓသစ္စာတရား ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်၏။

(၃) ဓဏအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဆင်းရဲ (ဇာတိဒုက္ခ) ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်၏။

ဓဏအားဖြင့် ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် သေခြင်းဆင်းရဲ (မရဏဒုက္ခ)ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ- ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်၏။

(၄) အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ် (ဥဒယဗ္ဗယ ဝိပဿနာ) သည် လောကီ မဂ်တရားဖြစ်သည်။ ယင်းလောကီမဂ်၌ “ကိုယ်တိုင်တွေ့ မသိမှု” ဟူသော တွေ့ပေခြင်း ကို ပယ်သတ်ခြင်းကြောင့် ဧဂ္ဂသစ္စာ ထင်ရှားဖြစ်၏။

(ခ) အနုလုံပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား ထင်ရှားပုံ

အကြောင်း (ပစ္စယ)အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဤ အကြောင်းဖြစ်လျှင် ဤအကျိုးဖြစ်သည်ဟု ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း ကြောင့် အနုလုံပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား ထင်ရှားဖြစ်၏။

(ဂ) ပဋိလုံပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား ထင်ရှားပုံ

အကြောင်း (ပစ္စယ) အားဖြင့် ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဤအကြောင်းချုပ်ခြင်းကြောင့် ဤအကျိုးချုပ်သည်ဟု ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ပဋိလုံပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား ထင်ရှားဖြစ်၏။

(ဃ) ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရား ထင်ရှားပုံ

ခဏအားဖြင့် အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န မည်၏။ အကြောင်းမှာ သင်္ခတ လက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုစကားသည် မှန်၏။ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ရှိသော တရားတို့သည် သင်္ခတ တရားတို့တည်း။ ထိုသင်္ခတ တရားတို့ သည်လည်း အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်သော တရားတို့ပေတည်း။

(င) နည်းလေးပါး ထင်ရှားပုံ

အကြောင်း (ပစ္စယ) အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်စပ်ခြင်းဖြင့် ရုပ်နာမ်အစဉ်သန္တာန်၏ မပြတ်စဲခြင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် တခုတည်း တယောက် တည်းဟု ယူရသော ဧကတ္တနည်း ထင်ရှား၏။

ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် အသစ်အသစ် ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် တခြား စီဟု ယူရသော နာနတ္တနည်း ထင်ရှား၏။

အကြောင်း (ပစ္စယ) အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်း ဖြင့် သဘောတရားတို့၏ အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင်ခြင်းကို ထိုး ထွင်း၍ သိသောကြောင့် ကြောင့်ကြ ဗျာပါရ မရှိဟု ယူရသော အဗျာပါရနည်း ထင်ရှား၏။

(၄) အကြောင်း (ပစ္စယ) အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် အကြောင်းအားလျော်စွာ အကျိုး၏ဖြစ်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ဤ သို့ဖြစ်ရိုးအတိုင်းဖြစ်သည်ဟု ယူရသော ဝေဓမ္မတာနည်း ထင်ရှား၏။

(စ) လက္ခဏာအားဖြင့် ထင်ရှားပုံ

(၁) အကြောင်း (ပစ္စယ) အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ရုပ်နာမ် တရားတို့၏ အားမထုတ်သည်၏ အဖြစ်၊ အကြောင်းနှင့် စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်တို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် အနတ္တလက္ခဏာ ထင်ရှား၏။

(၂) ခဏအားဖြင့် အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် မရှိခြင်းကွယ်ပျောက်သွားခြင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် အနိဗ္ဗလက္ခဏာ ထင်ရှား၏။

(၃) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့က မပြတ်နှိပ်စက်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာ ထင်ရှား၏။

(၄) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော သဘောကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် သဘာဝလက္ခဏာ ထင်ရှား၏။

(၅) ဖြစ်ဆဲခဏ၌ ပျက်ခြင်း၏ လည်းကောင်း၊ ပျက်ဆဲခဏ၌ ဖြစ်ခြင်း၏ လည်းကောင်း မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် သင်္ခတလက္ခဏာ ထင်ရှား၏။

ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ။ သစ္စ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န၊ နယလက္ခဏအပြား ထင်ရှားပေါ်လျက်ရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အားရုပ်၊ နာမ်နှစ်ဝ၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် ရှေးက မဖြစ်ဖူးကုန်ပဲ ယခု အသစ်ဖြစ်လာကုန်၏။ ဖြစ်ကုန်ပြီး၍လည်း ခဏချက်ချင်း ချုပ်ကင်းပျောက်ပျက်ကုန်၏။ ဆီမီးလုံတမျှ အမြဲ အသစ်အသစ်တို့သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏ ဟု ထင်လာ၏။ ထို့အပြင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့သည် ရေ၌တုတ်ဖြင့် ရေးခြစ်သော အခါ ရှေ့က ခြစ်၊ နောက်က ပျက်လိုက်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ရေအိုင်၌ မိုးရွာ၍ ရေပွက်ကလေးများ

ဖြစ်ရာ၌ ဖြစ်လျှင်ပျက်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ နေထွက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဆီးနှင်းပေါက်တွေ အရည်ပျော်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အပ်နုပါးကိုထွင်းသော စူးဖျားပေါ်၌ မှန်ညှင်းစေ့ကို တင်လိုက်လျှင် တင်သည်နှင့်တပြိုင်နက် လိမ့်ကျ သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ လျှင်မြန်တိုတောင်းသောကာလမျှ တည်ကုန်သည်-ဟု ထင်လာ၏။ ထို့အပြင် ယင်းသင်္ခါရ တရားတို့သည် မျက်လှည့်ရုပ် ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ တံလျှပ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မြူးထူးပျော်ပါး ကစားချင်၍ ကောင်းကင်၌ ဖန်ဆင်းအပ်သော ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မြို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အိပ်မက်တွင် မြင်မက်သော စည်းစိမ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မြေမြင်စိုက်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မီးစက်ဝိုင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ငှက်ပျောတုံးကဲ့သို့လည်းကောင်း အနှစ်သာရ မရှိကုန်၏-ဟုထင်လာ၏။

ဤသို့ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို ထိုးထွင်း၍ သိသည်တိုင်အောင် အား ထုတ်ခဲ့သော ယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ ဟူသော တရုဏဝိပဿနာ (ဝိပဿနာဉာဏ်နု) ကိုရသောကြောင့် အားထုတ်စ ပြုပြီးသော ဝိပဿနာ ရှုသူ (အာရဒ္ဓဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်) ဟူသောအရေအတွက်သို့ ရောက်လေတော့၏။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နာ ၂၆၉) တွင် “တ္ထောဝတာ နေန” ဝယခမ္ပမေဝဥပုဇ္ဇတိ၊ ဝယံဥပေတိတိ ဣမိနာကာရေန သမပညာသ ဝက္ခဏာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတော ဌိတံ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနံ နာမ 'တရုဏဝိပဿနာဉာဏ် အဓိကတံ ဟောတိ” ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ဤသို့ဖြစ်ပေါ်လာဆဲဖြစ်သောရုပ်သည် ပစ္စုပ္ပန်မည်၏ (ဇာတံရူပံ ပစ္စုပ္ပန်) စသည်ဖြင့်အားထုတ်ခဲ့သော ဘာဝနာအစီအရင်ဖြင့် ဤယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော တရားသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖြစ်ပေါ်လာ ပြီးသောတရားသည်လည်း ပျက်ခြင်းကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့ ရောက်လေ၏-ဟု သော အခြင်းအရာ ငါးဆယ်တိတိသော လက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်းသိလျက် တည်သော၊ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာမည်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နုကို (တရုဏ ဝိပဿနာ) ရပြီဖြစ်လေတော့သည်။

ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀)ပါး

ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း

ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နုဝိပဿနာအဆင့်သို့ရောက်သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အားဖြစ်မြဲ ဓမ္မတာဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂါဟံ၊ မာနဂါဟံ၊ တဏှာဂါဟံဟူသော ဥပက္ကံလေသ သုံးပါးတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း(၁၀) ပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်း(၁၀)ပါးသည် ဝိပဿနာတရားကို နည်းလမ်း မှန်စွာကျင့်သည်ဖြစ်၍ မပြတ်မစဲ အားထုတ်နေသောဥဒယဗ္ဗယဝိပဿနာဉာဏ်နု ဖြစ်ပေါ်လာသည့်တိုင်အောင် အားထုတ်ပြုပြီးသော ဝိပဿနာရှုသူ(အာရဒ္ဓ ဝိပဿက) ပုဂ္ဂိုလ်အားသာဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်(၄)ဦးတို့အား မဖြစ်ပေါ်လာချေ။

ယင်းပုဂ္ဂိုလ် (၄) ဦးတို့မှာ

- (၁) မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပဋိဝေဓသို့ ရောက်ပြီးသော အရိယာ သာဝကများ၊
- (၂) ဖောက်ပြန်မှားယွင်းစွာ ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်များ (ဋီကာအရ သီလ ပျက်စီးခြင်း စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် အမှတ်မရှိ တစုံတခု သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖောက်ပြန်မှားယွင်းစွာ ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဆိုလိုသည်။)
- (၃) ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ချထား၍ ရပ်နားနေသောပုဂ္ဂိုလ်များ၊
- (၄) ပျင်းရိစွာ အားထုတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်များ (ဋီကာအရ သီလနှင့် ပြည့်စုံသော်လည်း ပျင်းရိခြင်းကြောင့် ဘာဝနာအလုပ်ကို အား မထုတ်သောပုဂ္ဂိုလ်များကို ဆိုလိုသည်။)

ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းတရား၏ အဓိပ္ပာယ်

ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်းတရား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာပါဠိအားဖြင့် “ဒိဋ္ဌိ ဂါ ဟာဒိဝတ္ထုဘာဝေန ဝိပဿနံ ဥပက္ကံလေသန္တိ တိ ဝိပဿနုပက္ကံလေသာ” ဟူ၍ ဋီကာ(နှာ ၄၂၇)တွင် ဖွင့်ပြထားသဖြင့် ဒိဋ္ဌိ၊ မာန၊ တဏှာ ဟူသောစွဲလမ်းမှု

တရားသုံးပါးတို့၏ တည်ရာအာရုံ အကြောင်းဝတ္ထုအဖြစ်ဖြင့် ဝိပဿနာကို ညစ်ညူးစေတတ်ကြောင်း တရားဟု ဆိုလိုပါသည်။ ယင်းတရားတို့သည် (၁) သြဘာသ=အရောင်အလင်း၊ (၂) ဉာဏ=ဉာဏ်၊ (၃) ပီတိ-နှစ်သိမ့် ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ (၄) ပဿဒ္ဓိ-ငြိမ်းအေးခြင်း၊ (၅) သုခ-ချမ်းသာခြင်း၊ (၆) အဓိမောက္ခ=ယုံကြည်ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ (၇) ပဂ္ဂဟ-ချီးမြှောက် အား ထုတ်ခြင်း၊ (၈) ဥပဋ္ဌာန=သတိထင်ခြင်း၊ (၉) ဥပေက္ခာ=အညီအမျှလျစ် လျူရှုခြင်း၊ (၁၀) နိကန္တိ=ငြိမ်တန့်တန့်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ယင်း ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း (၁၀)ပါးတို့တွင် သြဘာသ စသော ရှေ့(၉)ပါးတို့သည် အကုသိုလ်တရားများမဟုတ်ကြပါ။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှစ်သို့ ရောက်လျှင် ဖြစ်တတ်မြဲဖြစ်ကြပါသည်။ သို့အတွက် ယင်းတရား(၉)ပါးကို မုချဥပက္ခိလေသဟုမဆိုရပါ။ သို့သော် ထိုသြဘာသ စသည်တို့သည် “ငါ့မှာ ဖြစ်၏” ဟု စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌိ၊ “နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်း၏” ဟု မှတ်ထင်သော မာန၊ သာယာတပ်မက် နှစ်သက်သော တဏှာဟူသောတရား (၃)ပါးတို့၏ တည်ရာအာရုံဖြစ်ကြသဖြင့် ယင်းတရားသုံးပါးသည်သာ ဝိပဿနာကိုညစ်ညူး စေတတ်သောကြောင့် ဥပက္ခိလေသဟူသောအမည်ကို ရကြပါသည်။ ထိုဒိဋ္ဌိ၊ မာန၊ တဏှာတို့၏ ဥပက္ခိလေသအမည်ကို အာရုံဖြစ်သော သြဘာသစသည်တို့ အပေါ် တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းအားဖြင့် သြဘာသစသော ရှေ့(၉)ပါး သည် ဥပက္ခိလေသဟူသောအမည်ကို ရကြပါသည်။ နောက်ဆုံး နိကန္တိတရား တပါးသာ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဟုဆိုအပ်သော ဥပက္ခိလေသလည်းဖြစ်သည်။ ဥပက္ခိလေသ၏ တည်ရာအာရုံဝတ္ထုလည်းဖြစ်ပါသည်။ အကုသိုလ်တရားလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပက္ခိလေသ ၁၀ ပါး၏ အဓိပ္ပာယ်

(၁) သြဘာသ-အရောင်အလင်း ဟူသည်ကား ရုပ်နာမ်တို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို ထင်ရှားစွာ သိမြင်သော ယောဂီသည် စိတ်အလွန် ကြည်လင်လာသည်။ ထိုအခါ ဝိပဿနာ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါသည် ယောဂီ၏ကိုယ်၌ ထင်ရှားစွာဖြစ်၏။ ထို ဝိတ္တဇကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါမှ တဆက်တည်း ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော

အရောင်အဝါသည် ဉာဏ်ထက်လျှင်ထက်သလောက် မိမိထိုင်နေရာ အရပ်၊ တခန်းလုံး၊ တကျောင်းလုံး၊ တတိုက်လုံးစသည်ဖြင့် အက နိဗ္ဗာန်ဟောပြောပြည်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့လေသည်။ ယင်းအရောင်အဝါကို အခြားသူများမမြင်နိုင်ပဲ ယောဂီသည်သာ ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ် ရသော ပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ စိတ်ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်သည်။ ထိုအကြောင်း ကို ဝိသုဒ္ဓိ မဂ်ဋီကာ၊ ဒုတိယ (နာ ၄၂၈) တွင် “ဝိပဿနောဘာ သောတိ ဝိပဿနာစိတ္တသမုဋ္ဌိတံ၊ သသန္တတိပတိတံ၊ ဥတုသမုဋ္ဌာ နန္ဓ ဘာသုရံ ရှုပံ၊ တတ္ထ ဝိပဿနာစိတ္တသမုဋ္ဌိတံ ယောဂီနော သရိ ရဋ္ဌမေဝ ပဘဿရံ ဟုတော တိဋ္ဌတိ၊ ဣတရံ သရီရံ မုဋ္ဌိတော ဉာဏာ နုဘာဝါနုရှုပံ သမန္တတော ပတ္တရတိ၊ တံ တဿေဝ ပညာယတိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုလာဘိနော ဝိယ တံ မနောဝိညာဏ ဝိညေယျ မေဝ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ဝိပဿနောဘာသောတိ = ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရောင်အလင်းမည်သည်ကား၊ ဝိပဿနာစိတ္တသမုဋ္ဌိတံ - ဝိပဿနာစိတ် ကြောင့်ဖြစ်သော၊ သသန္တတိပတိတော မိမိ၏ သန္တာန်၌ ကျရောက် သည်လည်းဖြစ်သော၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနန္ဓ - ဥတုကြောင့်လည်း ဖြစ်သော၊ ဘာသုရံ - တောက်ပသော၊ ရှုပံ - အဆင်းရုပ်တည်း၊ တတ္ထ = ထို (၂)ပါးတို့တွင်၊ ဝိပဿနာစိတ္တသမုဋ္ဌိတံ = ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ် သော အဆင်းရုပ်သည် (ဝါ) အရောင်အဝါသည်၊ ယောဂီနော = ယောဂီ၏၊ သရီရဋ္ဌမေဝ - ကိုယ်၌တည်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော၊ ပဘဿရံ တောက်ပသော အရောင်သည်၊ ဟုတော - ဖြစ်၍၊ တိဋ္ဌတိ - တည်၏၊ ဣတရံ - ဤမှတစ်ပါးသော ဥဘုဇ အဆင်း ရုပ်အရောင် အဝါသည်၊ သရီရံ - ကိုယ်ကို၊ မုဋ္ဌိတော - လွှတ်၍၊ ဉာဏာနုဘာဝါနုရှုပံ - ဉာဏ်၏ အ စွမ်း အာနုဘော်အားလျော်စွာ (ဝါ) ဉာဏ်ထက်လျှင်ထက်သလောက်၊ သမန္တတော ထက်ဝန်းကျင်မှ၊ ပတ္တရတိ = ပျံ့နှံ့၏။ တံ - ထိုအရောင် အဝါသည်၊ တဿေဝ = ထိုယောဂီအားသာလျှင်၊ ပညာယတိ = ထင်

ရှား၏။ ဒိဗ္ဗစက္ခုလာဘိနောဝိယ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရသောပုဂ္ဂိုလ်အား ကဲ့သို့၊ တံ-သို့အရောင်အလင်းသည်။ မနောဝိညာဏ ဝိညေယျမေဝ-မနောဝိညာဏ်ဖြင့် (၀၇)စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော တရားသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။

(၂) ပီတိ=ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်မှု ပီတိ ဟူသည်ကား၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို အဖန်တလဲလဲရှုဆင်ခြင်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်ဝိပဿနာ လမ်းကြောင်း မှန်ကန်သဖြင့်ခုဒ္ဒိကာ အစရှိသောပီတိ (၅) မျိုး မိမိသန္တာန်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ယင်း(၅)မျိုးမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

(က) အနည်းငယ်နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်မှုဟူသော ခုဒ္ဒိကာပီတိ၊

(ခ) ခဏခဏဆင့်၍ဖြစ်သောနှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်မှုဟူသော ခဏိ ကာပီတိ၊

(ဂ) လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ သက်ဝင်လျက် နှစ်သိမ့် ဝမ်းမြောက်မှု ဟူသော ဩက္ကန္တိကာပီတိ၊

(ဃ) ခုန်ကြွတက်စေတတ်သော နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်မှုဟူသော ဥဗ္ဗေကာပီတိ၊

(င) တကိုယ်လုံး၌ နှံ့စေလျက် နှစ်သိမ့်ဝမ်းမြောက်မှု ဟူသော ဖရဏာပီတိ၊

(၃) ပဿဒ္ဓိ-ငြိမ်းအေးခြင်းဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ကိုယ်စိတ်၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ကိုယ်နှင့်စိတ်တို့ ငြိမ်းအေးကုန်သည်ရှိသော် ယင်းကိုယ်စိတ်တို့၏ ငြိမ်းအေးမှုနှင့် အချင်းချင်းမကွေ့မကွာယှဉ်တူ၍ ဖြစ်လေ့ရှိကုန်သော ကိုယ်စိတ် တို့၏ ပေါ့ပါးမှု (ကာယစိတ္တလဟုတာ)၊ ကိုယ်စိတ်တို့၏နူးညံ့မှု (ကာယစိတ္တမုဒုတာ)၊ ကိုယ်စိတ်တို့၏ကောင်းမွန်ခံ့ညားမှု (ကာယ စိတ္တကမ္မညတာ)။ ကိုယ်စိတ်တို့၏ ကျန်းမာသန်စွမ်းမှု (ကာယစိတ္တ-ပါဂုညတာ)၊ ကိုယ်စိတ်တို့၏ ဖြောင့်မန်မှု (ကာယစိတ္တဇုကတာ)

ဟူသော အခြံအရံတို့သည် ဝိပဿနာပွားများနေသော ယောဂီ၏ သန္တာန်၌ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသို့လဟုတာ (ပေါ့ပါးမှု) စသည် ခြံရံအပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်၏အလွန် ငြိမ်းအေးခြင်း ပဿဒ္ဓိစိတ်ရှိသော ယောဂီသည် ထိုခဏ၌ လူနတ် တို့၏ ချမ်းသာ (ကာမရတိ) ထက်လွန် မြတ်သောတရား၌ မွေ့လျော်သော ချမ်းသာ (ဓမ္မရတိ) ကို ခံစားရလေ တော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဓမ္မပဒပါဠိတော်ဘိက္ခု ဝဂ်(နှာ-၆၇)တွင် “သုညာဂါရံပဝိဋ္ဌဿ၊ သန္တစိတ္တဿဘိက္ခုနော။ အမာနုဿီရတိဟောတိ၊ သမ္မာဓမ္မံဝိပဿတော” ဟူ၍ ဟောတော် မူခဲ့လေသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

သုညာဂါရံ-ဆိတ်ငြိမ်ရာကျောင်းသို့(ဝါ)နိစ္စဘာဝ စသည် ကင်းဆိတ်၊ ယောဂီသုခ၏ နိဿယဖြစ်သော ဝိပဿနာသို့၊ ပဝိဋ္ဌဿ-ဝင်ပြီးသော၊ သန္တ - စိတ္တဿ=တည်ကြည်ငြိမ်သက် အေးချမ်းသော စိတ်ရှိသော၊ သမ္မာ-အသင့် အားဖြင့်၊ ဓမ္မ-ရုပ်နာမ်တရားကို၊ ဝိပဿတော-ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ စသည် တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်ရှုသော၊ ဘိက္ခုနော-ယောဂီရဟန်းအား၊ အမာနုဿီ- ဝိပဿနာကို အားမထုတ်သူလူတို့ အရာမဟုတ်သော၊ ရတိ-ဝိပဿနာငီတိသုခ ဟူသောမွေ့လျော်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ (သုညာဂါရန္တံ နိစ္စဘာဝါဒိ သုညတာယယောဂီနောသုခသန္တိဿယတာယ-ဟုဋီကာ၌ဖွင့်ပြသည်။ အနက်မှာ- သုညာဂါရန္တံ -ဟူသည်ကား၊ နိစ္စဘာဝါဒိသုညတာယ-မြဲ သည်၏ အဖြစ် စသည်မှဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ သုခသန္တိဿယတာယ- ချမ်းသာ၏မှီရာဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း)။

- (၄) အဓိမောက္ခ-ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းဆိုသည်မှာ ယုံကြည်မှု၊ ကြည်လင်မှု၊ သဒ္ဓါတရားကိုဆိုလိုသည်။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာကို ရှုနေသော ယောဂီအား ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊ စေတသိက် တို့ကိုအလွန်အကဲကြည်လင်စေတတ်သောအားကြီးသောယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရားသည်ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို အဓိမောက္ခဟုခေါ်သည်။

ဤနေရာ၌ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောတော် မူသော ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို လည်းကောင်း၊ ရတနာသုံးပါးကို လည်းကောင်း ယုံကြည်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော သဒ္ဓါ တရားကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်ပါ။ အမှန်စင်စစ်မှာ ကိလေသာ အနှောင့်အယှက် ကင်းသဖြင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော တရားတို့၏ အလွန်ကြည်လင်သည်၏ အဖြစ်၏အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ နှင့်ယှဉ်သော သဒ္ဓါတရားပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းကိုဝိသုဒ္ဓိ မဂ်ဋီကာ၊ ဒုတိယ (၅၁-၄၃၁) တွင် “သာစေတ္ထ န ကမ္မဖလံ၊ ရတနတ္ထယံဝါ သဒ္ဓဟုနဝိသေန ပဝတ္တာ၊ အထခေါ ကိလေသ- ကာလုဿိယာပဂမေန သမ္ပယုတ္တာနံ အတိဝိယ ပသန္နဘာဝဟေတု ဘူတာ” ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

စ-ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့၊ သာ-ထိုသဒ္ဓါသည်၊ စေတ္ထ-ဤအရာ၌၊ ကမ္မဖလံဝါ- ကံ၏အကျိုးကိုသော်လည်းကောင်း၊ ရတနတ္ထယံဝါ-ရတနာ သုံးပါးကိုသော် လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓဟုနဝိသေန-ယုံကြည်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ ပဝတ္တာ- ဖြစ်သည်၊ န - မဟုတ်ချေ။ အထခေါ - စင်စစ်မှာမူကား၊ ကိလေသ- ကာလုဿိယာပဂမေန - ကိလေသာအနှောင့်အယှက်ကင်းသဖြင့်၊ သမ္ပယုတ္တာနံ- ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော တရားတို့၏၊ အတိဝိယ-အလွန်လျှင်၊ ပသန္နဘာဝဟေတု- ဘူတာ-ကြည်လင်သည်၏အဖြစ်၏ အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သောသဘောတည်း။

(၅) ပဂ္ဂဟ-ချီးမြှောက်ခြင်း၊ ချီးမြှောက်ခြင်း ဆိုသည်မှာ အားထုတ်မှု လုံ့လဝီရိယကို ဆိုလိုသည်။ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာကို ရှုနေသော ယောဂီအားဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော မလျော့လွန်း မတင်းလွန်းသော ကောင်းစွာ ချီးမြှောက်အပ်သော အားထုတ်မှု ဝီရိယ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို ဆိုလိုသည်။ ယင်း မလျော့လွန်း မတင်းလွန်းသော အားထုတ်မှုဝီရိယသည်လည်း မိမိနှင့် ယှဉ်ဖော် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော သမ္ပယုတ်တရားများကို ညစ်ညူးစေတတ် သော ပျင်းရိခြင်းမှ ချီးမြှောက် မြှင့်တင်ပေးတတ်သည့် အတွက် ကြောင့်လည်းပဂ္ဂဟမည်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ

ဋီကာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၄၃၁)တွင် “ပုရိမုပ္ပန္နဘာဝနာ ဗလသံသိဒ္ဓိ သမပ္ပဝတ္တံ ဝီရိယံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ သံကိလေသပက္ခတော ကော သဇ္ဇတော ပဂ္ဂဏှနတော ပဂ္ဂဟော” ဟု ဖွင့်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ပုရိမုပ္ပန္နဘာဝနာဗလသံသိဒ္ဓိ - ရှေး၌ဖြစ်ခဲ့သော အားအစွမ်းဖြင့်ပြီးသော၊ သမပ္ပဝတ္တံ - အညီအမျှဖြစ်သော၊ ဝီရိယံ = ဝီရိယသည်၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ - ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဘက် သမ္ပယုတ်တရား များကို၊ သံကိလေသပက္ခတော - ညစ်ညူးကြောင်း သံကိလေသအဖို့ဖြစ်သော၊ ကောသဇ္ဇတော - ပျင်းရိ င်းမှ၊ ပဂ္ဂဏှနတော - ချီးမြှောက်မြှင့်တင်ပေးတတ်သောကြောင့်၊ ပဂ္ဂဟော - ပဂ္ဂဟမည်၏။

(၆) သုခ-ချမ်းသာခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်းဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာကို ဆိုလိုသည်။ ဝိပဿနာပွားများအားထုတ်သော ယောဂီ၏ကိုယ်သည် ယင်းဝိပဿနာ ချမ်းသာကြောင့်ဖြစ်သော အလွန်ကောင်းမြတ်သော ရုပ်တို့ဖြင့် ပျံ့နှံ့အပ်သည် ဖြစ်လေတော့သည်။

(၇) ဉာဏ-ထက်မြက်သော အသိဉာဏ်၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်နာမ်တို့ကို ရှုလိုက်တိုင်း ရှုလိုက်တိုင်း ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းများ အလွန်ထင်ရှားနေသဖြင့် သိကြားမင်း၏ ဝဇီရစိန်လက်နက် မိုးကြိုးစက်ကဲ့သို့ သွက်လက်လျင်မြန် အမြင်သန်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသို့အမြင်သန်သောဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ယောဂီသည် ယင်းဉာဏ်ဖြင့် မဂ်သို့ရောက်ပြီဟု အောက်မေ့ မှတ်ထင်လေတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ဋီကာ၌ “နိသိတဘာဝေန အတိဝိယ ပဋုတရံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တထာဟိနေန ယောဂိ မဂ္ဂပ္ပတ္တောသ္မိ တိ မညတိ” ဟု ဖွင့်ပြထားလေသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

နိသိတဘာဝေန၊ ထက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ အတိဝိယ - အလွန်ပင်လျင်၊ ပဋုတရံ-အထူးသဖြင့်ထက်မြတ် လျင်မြန်သော၊ ဉာဏံ - ဝိပဿနာဉာဏ်သည်၊

ဥပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တထာဟိ-ထို့ကြောင့်ပင်လျှင်။ အနေန-ဤ
ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်။ ယောဂီ-ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်။ မဂ္ဂပုဏ္ဏော-မဂ်သို့ ရောက်
ပြီးသည်။ အသ္မိတံ-ငါဖြစ်သည်ဟူ၍။ ဧညတိ-မှတ်ထင်၏။ ထို့ကြောင့်
ဤနေရာ၌ ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဉာဏ် ဟု ဆိုလိုပါသည်။

(၈) ဥပဋ္ဌာန-ထင်ခြင်းသတိ၊ ထင်ခြင်းသတိဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာတရား
ကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်
ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းသဘောလက္ခဏာကို ကောင်းစွာ
မှတ်နေသဖြင့် အာရုံ၌ မြဲမြံစွာထင်နေသော ဝိပဿနာ၏ ဆန့်ကျင်
ဘက်တရားတို့သည် မလှုပ်ရှားစေနိုင်သဖြင့် ကောင်းစွာ တည်တံ့
နေသော ထင်ခြင်းသတိကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယင်း
ထင်ခြင်းသတိသည် မြေ၌ ခပ်နက်နက်မြုပ်၍ စိုက်ထူထားသဖြင့်
မြေဝင်ကောင်းသော တိုင်နှင့်လည်းကောင်း၊ တောင်မင်းနှင့်လည်း
ကောင်း၊ မလှုပ်ရှားသည်၏အဖြစ်ချင်း တူညီလေသည်။ ထို့အပြင်
ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြင်အကြင်ရုပ်နာမ်ကို ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်း
သည်ရှိသော် ယင်း ရုပ်နာမ်များသည် ဒိဗ္ဗစက္ခုအတိညာဉ်ရသော
ပုဂ္ဂိုလ်အား တပါးသော လောကသည် ထင်ပေါ်လာသကဲ့သို့
ယင်းယောဂီ၏ အမှတ်ရမှုသတိ၌ ထင်ပေါ်လာလေသည်။ ထို့
အကြောင်းကို ဋီကာ၌ ‘ယဒဂ္ဂေန ဟိ သတိ အာရမ္မဏံ သြက္ခန္ဓိတော
ဥပတိဋ္ဌတိ၊ တဒဂ္ဂေန အာရမ္မဏမ္ပိ သြက္ခန္ဓိတော ဥပတိဋ္ဌတိ’ ဟု
ဖွင့်ပြထားလေသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဟိ-ထိုစကားသည်မှန်၏။ ယဒဂ္ဂေန-အကြင်အဖို့အားဖြင့်။ သတိ-ထင်ခြင်း
သတိသည်။ အာရမ္မဏံ-အာရုံသို့။ သြက္ခန္ဓိတော-သက်ဝင်၍။ ဥပတိဋ္ဌတိ-
ကပ်၍တည်၏။ တဒဂ္ဂေန - ထိုအဖို့ဖြင့်။ အာရမ္မဏမ္ပိ - အာရုံသည်လည်း။
အဿာ-ထိုသတိအား။ သြက္ခန္ဓိတော-သက်ဝင်၍။ ဥပတိဋ္ဌတိ - ကပ်၍တည်၏
(၀၇)ထင်၏။

(၉) ဥပေက္ခာ-လျစ်လျူရှုခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်းဆိုသည်မှာ အများ သိသကဲ့သို့ ဂရုမစိုက်ပဲ ပစ်ထားခြင်းကို မဆိုလိုပါ။ ယှဉ်ဘက်တရား တို့ကို ပိမိတို့ကိုစွဲ၍ အယုတ်အလွန်မရှိ၊ ညီညီမျှမျှဖြစ်အောင်အသင့် အားဖြင့် ရှုနေခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

ဤနေရာတွင်ဥပေက္ခာသည်(၁)အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ၊(၂)ဝိပဿနု ပေက္ခာဟူ၍ နှစ်ပါးရှိပါသည်။ ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ သင်္ခါရတရား တို့၏ အဖြစ်အပျက်ဟု ဆိုအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထင်ရှားဖြစ် ပေါ်လာသောအခါ ဖြစ်ပျက်ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆင်ခြင်ရာ၌ အထူး ကြောင့်ကြ မစိုက်ရပဲ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုလျက်ဆင်ခြင်နေသော အာဝဇ္ဇနုသည် အာဝုဇ္ဇနုပေက္ခာ မည်ပါသည်။ ထိုအာဝဇ္ဇနု အားလျော်စွာ အထူးကြောင့်ကြ မစိုက်ရပဲဖြစ်ပျက်ခိုက် ရုပ်နာမ် ကိုပင် အလယ်အလတ်သဘောအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် လျစ်လျူရှုနေ ခြင်းသည် ဝိပဿနုပေက္ခာမည်ပါသည်။ ထိုဥပေက္ခာ နှစ်မျိုးလုံး ကိုပင် ဤနေရာ၌ ဝိပဿနာ၏ညစ်ညူးကြောင်း ဥပေက္ခာဟု ဆိုလို ပါသည်။

(၁၀) နိကန္တိ-ဌိကပ်တုယ်တာခြင်း၊ ဌိကပ်တုယ်တာခြင်း ဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာ၌ ဌိကပ်တုယ်တာခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ယောဂီအား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အရောင်အလင်းစသည်တို့ဖြင့် အလွန်တင့်တယ်စွာ တန်ဆာဆင်ထား သကဲ့သို့ဖြစ်သော ဝိပဿနာကို သာယာနှစ်သက်တတ်သော တဏှာ သည် နိကန္တိမည်ပါသည်။ ထိုနိကန္တိ တဏှာသည် အလွန်တရာ သိမ် မွေ့လှသဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က တဏှာမှန်းမသိ၊ ဝိပဿနာ၌ မွေ့ လျော်မှုဟူသောဝိပဿနာရုတိဟုထင်မြင်တတ်လေသည်။ ထိုနိကန္တိ တဏှာသည် ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း(ဥပက္ကံလေသ)အစစ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိကန္တိ တဏှာဖြစ်ရုံမျှဖြင့် ဝိပဿနာပျက်စီး တတ်လေသည်။ များစွာသတိထားသင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိ မဂ်မဟာဋီကာ၊ ဒုတိယ (နှာ- ၄၃၂) တွင် “သာ စဿာ သုခမ သန္တာကဒရတာ ဘာဝနာယ သာတိသယပ္ပဝတ္တိယာ၊ ယတော

ကိလေသဘာဝေါပိဿာ ဒုဝိညေယျာ ဟောတိ” ဟု ဖွင့်ပြထား ပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အဿာ-ထိုနိက္ခန္တိ၏၊ သာစသုခုမသန္တာကာရတာ- တိုသိမ်မွေ့ငြိမ်သက် သော အခြင်းအရာရှိသည်၏ အဖြစ်သည်လည်း၊ ဘာဝနာယ-ဝိပဿနာဘာဝ နာ၏၊ သာတိသယပ္ပဝတ္တိယာ-အလွန်အကဲနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ ယတော- ယင်းသို့ သိမ်မွေ့ငြိမ်သက်ခြင်းကြောင့်၊ အဿာ- ထိုနိက္ခန္တိ၏၊ ကိလေသဘာဝေါပိ-ကိလေသာ၏ အဖြစ်ကိုလည်း၊ ဒုဝိညေယျာ - သိနိုင် ခဲ့သည်။ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

ဥပက္ကိလေသ တရားများဖြစ်ပုံ

ဥပယဗ္ဗယဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဩဘာသ စသော ဥပက္ကိလေသတရား ၁၀=ပါးဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထို၁၀-ပါးတို့တွင် ဩဘာသဟုဆိုအပ်သော အရောင်အလင်း ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ယောဂီ၏ စိတ်ခဏ၌ ဤအရောင်အလင်းသည် “ရှေးကမဖြစ်ဖူးမြဲ ယခု ငါ့မှာဖြစ်၏” ဟု စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌိ၊ “နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်း၏” ဟု မှတ်ထင်သောမာန၊ “သာယာ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်း၏” ဟု တပ်နှစ်သက်သောတဏှာ ဟူသော တရားသုံးပါးကြောင့် အလင်းရောင်ကိုပင် တရားထူး (မဂ်) ဟု မှတ်ထင် လေသည်။ ဩဘာသနည်းတူကြွင်းသော ပီတိစသည်တို့တွင်လည်း တပါးပါး ဖြစ်ပေါ်လတ်သော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဤသို့သဘောရှိသော နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်မှု (ပီတိ) သည်၊ ငြိမ်းအေးမှု (ပဿဒ္ဓိ) သည်၊ ယုံကြည်စိတ် ကြည်လင်မှု(အဓိမောက္ခ)သည်၊ လုံ့လ(ပဂ္ဂဟ)သည်၊ ချမ်းသာ (သုခ)သည်၊ ဉာဏ် (ဉာဏ)သည်၊ သတိ (ဥပဋ္ဌာန)သည်၊ ညီမျှမှုဥပေက္ခာ (ဥပေက္ခာ) သည်၊ နိက္ခန္တိသည် စင်စစ်အားဖြင့် ရှေးအခါကမဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူးသေး၊ မချွတ် ကော်နိပင်၊ ငါသည် တရားထူး (မဂ်) ကို ရပြီဟု မှတ်ထင်လေသည်။

အထက်ပါ ဥပက္ကိလေသ(၁၀)ပါးတို့သည် ယောဂီ၏စိတ်ခဏ တခုတခု၌ အမှတ်မရှိ တခုချင်းလည်းဖြစ်တတ်ကုန်၏။ နှစ်ခု၊ သုံးခု၊ လေးခု၊ စသည်

အားဖြင့် အများလည်းဖြစ်တတ်ကုန်၏။ နိကန္တိမှတပါး၊ ကြွင်းသော ဥက္ကိလေသကိုးပါးလုံးလည်း တပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကုန်၏။ သို့ရာတွင် အရိယာတရားဟု ဆင်ခြင်မှုသည်ကား အသီးအသီး တခုချင်း၌သာ ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၊ ဒုတိယ(နှာ-၄၃၂) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“ဥပ္ပဇ္ဇေအညတရသ္မိံ၊ မဂ္ဂပ္ပတ္တောမ္ပိ၊ တိအာဒိဂ္ဂဟဏဒဿနတ္ထိံ ဝုတ္တိံ၊ န အညတရညတရဿေဝ ဥပ္ပဇ္ဇနတော၊ နဝါပိ ဟိ ဥပက္ကိလေသာ ဧကက္ခဏေပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာပန ဝိသ္မိံ ဝိသ္မိံ ဟောတိ” ။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အညဘရသ္မိံ - ပီတိစသည်တို့တွင် တပါးပါးသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇေ-ပြင်လတ်သော်၊ မဂ္ဂပ္ပတ္တော-မဂ်သို့ရောက်သည်၊ အမ္ပိ-ငါဖြစ်၏။ တိအာဒိဂ္ဂဟဏဒဿနတ္ထိံ - ဤသို့ စသည်ဖြင့်ယူခြင်းကို ပြုခြင်းငှာ၊ ဝုတ္တိံ-ဆိုအပ်၏။ အညတရညတရဿေဝ - ဘာပါးပါး၏သာလျှင်၊ ဥပ္ပဇ္ဇနတော - ဖြစ်တတ်ခြင်းကြောင့်၊ နဝုတ္တိံ - ဆိုအပ်သည်မဟုတ်ပေ။ ဟိ - ထိုစကားသည်မှန်၏။ နဝါပိ-ကိုးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသာ-နိကန္တိမှတပါးသော ကြွင်းသောဥပက္ကိလေသတို့သည်၊ ဧကက္ခဏေပိ-တခုတည်းသော ခဏ၌သော်လည်း (ဝါ) တပြိုင်နက် သော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ - ဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာပန-အရိယာတရားဟု ဆင်ခြင်မှုသည်ကား၊ ဝိသ္မိံဝိသ္မိံ - အသီးအသီး၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

ဂါဟ (စွဲလမ်းခြင်း) သုံးပါး

- (၁) ငါ၏ အရောင်အလင်း စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိဂါဟ။ (မမဩဘာသောဥပ္ပဇ္ဇော-ငါ၏အရောင်အလင်းဖြစ်ပြီ)
- (၂) နှစ်သက်စဖွယ် တင့်တယ် ကောင်းမြတ်သော သြဘာသကိုဖြစ် စေနိုင်သည်တကား - စသည်ဖြင့် ထောင်လွှား စွဲလမ်းခြင်းသည် မာနဂါဟ။ (မနာပေါဝတသြဘာသော ဥပ္ပဇ္ဇော-စင်စစ်နှစ်သက် စဖွယ် တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သော သြဘာသည် ဖြစ်ပြီ)။

(၃) သြဘာသစသည်ကို သာယာ တပ်မက်ခြင်းသည် တဏှာဂါဟ၊
(သြဘာသံအသာဒယတော - အရောင်အလင်းစသည်ကို သာယာ
တပ်မက်ခြင်း။)

ဥပက္ကံလေသ (၃၀) ပါး

အထက်ပါ ဥပက္ကံလေသ(၁၀)ပါးကို ဒိဋ္ဌိဂါဟ၊မာနဂါဟ၊ တဏှာဂါဟ
သုံးပါးနှင့်မြောက်လျှင် ဥပက္ကံလေသ (၃၀) ပါးဖြစ်၏။

မဂ္ဂ၊ အမဂ္ဂကို ပိုင်းခြားသိပုံ

တတ်သိလိမ္မာ ပညာရှိသောအသိဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီသည်(၀၇)
ဋီကာဆရာ အလိုအားဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော၊ ရင့်ကျက်သော
ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ အာဂုံကျမ်းဂန်ကိုတတ်သိသော၊ဥပက္ကံလေသနှင့်ထိုဥပက္ကံ
လေသကို သုတ်သင်မှုတို့၌အပြစ် အကျိုးတို့ကိုသိသော ဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော
ယောဂီသည် သြဘာသ စသည်တို့ဖြစ်ပေါ်လာကုန်လတ်သော် ‘ငါ့အားဤ
အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်လာသော် ဤအရောင်
အလင်းသည် မမြဲသော တရားတည်း၊ ပေါင်းစု၍ ပြုအပ်သော သင်္ခတ
တရားတည်း၊ အကြောင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သောတရားတည်း၊ ကုန်ခြင်းသဘောရှိ၏၊
ပျက်ခြင်းသဘောရှိ၏၊ ပျောက်ပြယ်ခြင်းသဘောရှိ၏၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘော
ရှိ၏’ဟု အရောင်အလင်းကို ဝိပဿနာပညာဖြင့်ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏၊ စူးစိုက်၍
ရှုဆင်ခြင်း၏။ ဤသို့ သြဘာသနည်းတူ ကြွင်းသောပီတိစသော ဥပက္ကံလေသ
တို့ကိုလည်း ဝိပဿနာပညာဖြင့် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏၊ စူးစိုက်၍ရှုဆင်ခြင်း၏။

ဤသို့ ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီသည် ဥပက္ကံလေသ ဆယ်ပါးတို့၌ ဂါဟ
သုံးမည်အရူပ်အထွေးကို ဖြေရှင်၍ “သြဘာသစသောတရားတို့သည် ဝိပဿနာ
လမ်းရိုးလမ်းမှန်မဟုတ် (အမဂ္ဂ)၊ ဥပက္ကံလေသမှလွတ်သော ရှုမြဲရှုလျက်လမ်း
မှန်သွားသော ရှုသိပွားများမှ ဝိပဿနာ ဉာဏ်သည်သာလျှင် အရိယမဂ်၏
ရှေးအဖို့ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်တည်း၊ လမ်းမှန်တည်း (မဂ္ဂ)-ဟု လမ်းမှန်ကို
လည်းကောင်း၊ လမ်းမှားကိုလည်းကောင်း ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၏၊ ထိုသို့လမ်း
မှန်နှင့် လမ်းမှားကို ပိုင်းခြားသိမြင်၍ တည်သောဉာဏ်ကို မဂ္ဂ၊မဂ္ဂဉာဏဒဿန

၁၃၈ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာပွားများနည်း

ဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်ဟုခေါ်ပါသည်။ (မဂ္ဂ လမ်းမှန်၊ အမဂ္ဂ-လမ်းမှား၊ ဉာဏ-ဉာဏ်-
ပညာ၊ ဒဿန-သိမြင်ခြင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိ-စင်ကြယ်ခြင်း။)

သစ္စာသုံးပါးကို ပိုင်းခြား သိမြင်နိုင်ခြင်း

အထက်ကဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ပွားများ အားထုတ်ခဲ့သော ဘာဝနာအစီ
အရင်ဖြင့် (၀၂) လောကီဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ယောဂီသည် သစ္စာသုံးပါးကို
ပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်၏။ သိမြင်ပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

- (၁) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် နာမ်နှင့်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား သိမြင်ခြင်းဖြင့်
ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်နိုင်၏။
- (၂) ကင်္ခါဝိတရုဏဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းကို
သိမ်းဆည်းခြင်းဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်နိုင်၏။
- (၃) ပဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် လမ်းမှန်ကို ကန့်သတ်
ပိုင်းခြားခြင်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်နိုင်၏။

(၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿန-ဝိသုဒ္ဓိ

အရိယမဂ်သို့ရောက်ကြောင်းအကျင့်ဖြစ်သော စင်ကြယ်သော
ဉာဏ်အမြင်၊ (ပဋိပဒါ- အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်+
ဉာဏဒဿန - ဉာဏ်အမြင် + ဝိသုဒ္ဓိ-စင်ကြယ်ခြင်း)

ယင်း ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့်ပြည့်စုံစေရန်ဥပက္ကံလေသ(၁၀)ချက်မှ
လွတ်မြောက်၍ လမ်းမှန်သို့ရောက်ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်၊ ထို့နောက်
အဆက်ဆက်သော ဘဂ်ဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်၊
မုဋ္ဌိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်၊
ဤဝိပဿနာဉာဏ် ကိုးပါးကို အားထုတ်ခြင်းကို ပြုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(က) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်

ပဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကိုရပြီးသောယောဂီသည်
ဥပက္ကံလေသ ဆယ်ပါးနှောက်သောကြောင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါး ပျောက်

ရကား၊ ယင်း ဥပက္ကံလေသ ဆယ်ပါးကို ခွဲပြီးနောက် လက္ခဏာသုံးပါး ထင်ရှားလာစေခြင်းငှာ ဥဒယဗွဲယဉာဏ်ကို ရှေးနည်းအတိုင်း ပြန်၍ တဖန် အားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။

လက္ခဏာရေးသုံးပါး မထင်ရှားမှု

ဥပက္ကံလေသဆယ်ပါး နှောင့်ယှက်ခြင်း ခံရသော ယောဂီသည် ရုပ်နာမ် တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့ကို နှလုံးမသွင်းမဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အစဉ် သန္တတိပညတ်က ဖုံးလွှမ်းထားသဖြင့် အနိစ္စ လက္ခဏာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မထင်နိုင်တော့ချေ။ ထို့နည်းတူ မပြတ်နှိပ်စက် ခြင်းကို နှလုံးမသွင်းမဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့် သွား၊ လာ၊ ထိုင်၊ လျောင်းဟူသော ဣရိယာပုထ်တို့က ဖုံးလွှမ်းထားသဖြင့် ဒုက္ခလက္ခဏာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မထင် နိုင်တော့ချေ။ ထို့နည်းတူ အထူးထူးသော ပထဝီဓာတ် စသော ဓာတ်တို့၏ အသီးအသီး သဘောတရားကွဲပြားခြင်းကို နှလုံးမသွင်း မဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့် တလုံးတခဲဘည်းဟု ထင်ရသော အစိုင်အခဲ သနုပညတ်က ဖုံးလွှမ်းထားသဖြင့် အနုတ္တလက္ခဏာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မထင်နိုင်တော့ချေ။

လက္ခဏာရေးသုံးပါး ထင်ရှားမှု

ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်နေသောယောဂီသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအခိုက်အတန့်သည် ပျက်ခြင်းအခိုက်အတန့်သို့ မရောက်၊ ပျက်ခြင်းအခိုက်အတန့်သည် ဖြစ်ခြင်း အခိုက်အတန့်သို့ မရောက်၊ ရှေ့ဆင့် နောက်ဆင့်အားဖြင့် တခုနှင့်တခုဆက်စပ်ခြင်းမရှိပဲ၊ ဖြစ်ပျက်နေသည်ကို မျက် မှောက်ထင်ထင် သိမြင်ပြီးသောအခါ ရုပ်နာမ်တို့သည် အစဉ်မပြတ် ဖြစ်နေ သည်ဟု မှတ်ထင်သော သန္တတိပညတ် ပျောက်ကွယ်ပြီး မမြဲဟု မှတ်ရကြောင်း အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏သဘောအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ် ပေါ်လာလေသည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အခြားမရှိ တစပ်တည်း ဖြစ်မှုပျက်မှုက မပြတ်နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်နေသော ယောဂီသည် သွား၊ ရပ်၊ ထိုင် လျောင်းဟူသော ဣရိယာပုထ်တို့၏ ထိုထိုဆင်းရဲကို ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ သိသောအခါ ဆင်းရဲဟုမှတ်ရကြောင်း ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထို့အပြင် အထူးထူးအပြားပြားကုန်သော ဓာတ်တို့

ကို လည်းကောင်း၊ အထူးထူး အပြားပြားကုန်သော သဘောတရားတို့ကို လည်းကောင်း၊ အသီးအသီးခွဲခြား၍ ရှုဆင်ခြင်နေသော ယောဂီသည် တလုံး တခဲတည်းဟု မှတ်ထင်ရသော အစိုင်အခဲ ဘနပညတ်၏ အသီးသီးကွဲပြားခြင်းကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသောအခါ အတ္တမဟုတ်ဟု မှတ်ရကြောင်း အနတ္တလက္ခဏာ သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ဤသို့ယောဂီသည်ဥပက္ခိလေသမှလွတ်သောလမ်းမှန်ကျင့်သော(ဝီထိပုဋ္ဌိပန္န) ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ စွမ်းသန် သန့်ရှင်းစေခြင်းအကျိုးငှာ အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိ သဘောအားဖြင့် ကောင်းစွာ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်လေတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ဒုတိယ(နှာ ၂၇၇)တွင် “တယိဒံ သဗ္ဗိမ္ပိ ယောဂါဝစရော ဥပက္ခိလေသ ဝိနိမုတ္တေန ဝီထိပုဋ္ဌိပန္န ဝိပဿနာသင်္ခါတေန ဥဒယဗ္ဗယာ နုပဿနာဉာဏေန ယာထာဝ သရသတော သလ္လက္ခေတိ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ယင်းဒီကာ(နှာ ၄၃၈)တွင် “ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံပနတိက္ခံ ဝိသဒဉ္ဇကာတုကာမေန လက္ခဏတ္တယတီရဏမေဝကာတဗ္ဗံ၊ ပရိကမ္မသဒိသံ ဟေတံ တဿ” ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖွင့်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ယောဂါဝစရော-ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဥပက္ခိလေသဝိနိမုတ္တေန -ဥပက္ခိလေသမှလွတ်သော၊ ဝီထိပုဋ္ဌိပန္န ဝိပဿနာ သင်္ခါတေန-လမ်းမှန်ကျင့်သော ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သော၊ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏေန-ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့်၊ တယိဒံ သဗ္ဗိမ္ပိ-ထိုအလုံးစုံသော အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကိုလည်း၊ ယာထာဝ -ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ၊ သရသတော- မိမိ၏ သဘောအားဖြင့်၊ သလ္လက္ခေတိ-ကောင်းစွာ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်၏။ (အဋ္ဌကထာ အနက်)

ပန - စင်စစ်သော်ကား၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ-ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို၊ တိက္ခဉ္ဇ-ထက် သည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိသဒဉ္ဇ-သန့်ရှင်းသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ကတုကာ မေန-ပြုလိုသော ယောဂီသည်၊ လက္ခဏတ္တယတီရဏမေဝ-လက္ခဏာသုံးပါးကို စူးစမ်းခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းကိုသာလျှင်၊ ကာတဗ္ဗံ-ပြုအပ်၏၊ ဟိ - ထိုစကားသည်

မှန်၏။ တေ-ဤစူးစမ်းဆုံးဖြတ်ခြင်းသည်။ တထ-ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏။ ပရိကမ္မသဒိသံ ပရိကံနှင့်တူပေ၏။ (၀၇)။ ရှေ့ဦးစွာပွားများခြင်းနှင့် တူပေ၏။

(၁) ဘင်္ဂညာဏ် (အပျက်ကိုသာပြင်သောဉာဏ်)

ယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မိမိသဘောအားဖြင့် ကောင်းစွာ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ဖန်များသောအခါ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် အလွန် ထင်ရှား လာလေတော့သည်။ ထိုအခါ ယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရင့်သန်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်တို့သည် လျင်မြန်စွာထင်လာဖန်များသည် ရှိသော် လျှပ်စစ်ပြက်သည်ကဲ့ မော်၍ကြည့်သောသို့အား လျှပ်စစ်၏လျင်မြန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်း ကိုမမြင်လိုက်ရပဲ ပျက်ဆဲ တွင်သာမြင်၍ အပျက်သာ ထင်သကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း (ဥပါဒိ) ကိုလည်းကောင်း၊ တည်ခြင်း (ဌိ)ကိုလည်းကောင်း၊ မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အယဉ် (ပဝတ္တိ) ကိုလည်းကောင်း၊ ပုံသဏ္ဍာန်နိမိတ်(နိမိတ္တ)ကို လည်းကောင်း၊ မထင်တော့ပဲ ကုန်ခြင်း (ခယ)၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်း(ဝယ)ပျက်ခြင်း(ဘေဒ)ဟူသောခဏိကနိရောဓအပျက် မျှကိုသာ ထင်လေတော့သည်။ ရှုမှတ်မှုသတိဉာဏ်သည်လည်း ဘင်္ဂညာဏ် တည်လေတော့သည်။

ဘင်္ဂညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း

ဤသို့ ရှုမှတ်မှုသတိဉာဏ်သည် ဘင်္ဂညာဏ်တည်သောအခါ “ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ဤသို့ပင် ချုပ်သွားသည်” ဟု ရှုမြင်သောယောဂီအား ဤသို့ ဥပက္ကံလေသမှ လွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ ထက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်လတ်သော် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် အဖြစ်ကို လွတ်၍ အပျက်ကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်သော ကာလ၌ ဘင်္ဂါနုပဿနာ မည်သောဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်၍လာလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၂၇၇)တွင် ‘တထာဓေပဗ္ဗဇ္ဇိတော ဓေပနာမသင်္ခါရဂတံ နိရုဇ္ဈတီတိ ပဿတော တေသ္မိံ ဌာနေ ဘင်္ဂါနုပဿနာမ ဝိပဿနာဉာဏံ ဥပဇ္ဇတိ’ ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် ‘တေသ္မိံ ဌာနေ’ ဟူသောအဋ္ဌကထာစကားကို ဋီကာ၌ ‘တေသ္မိံ ဌာနေတံ ဥပက္ကံလေသဝိနိမုတ္တဿ ဥဒယဗ္ဗယ

ဉာဏသတိကွဘာဝါပတ္တိယံ ဝုတ္တနယေန ဥဒယမ္ပိ မုဉ္ဇိတာ ဝယသေဝ မနသိ ကာရ ကာလေ”ဟု ဖွင့်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

တဿ-ထိုယောဂီအား၊ သင်္ခါရဂတံ-သင်္ခါရတရားသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတာ-ဖြစ်ပေါ်ပြီး၍၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ နိရုဇ္ဈတီတိ-ချုပ်ပျက်သွားသည်ဟူ၍၊ ပဿတော-မြင်စဉ်၊ တေသ္မိံဌာနေ-ဤအရာဌာန၌၊ ဘင်္ဂါနုပဿနာနာမ-ဘင်္ဂါနုပဿနာမည်သော၊ ဝိပဿနာဉာဏံ - ဝိပဿနာဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

တေသ္မိံဌာနေတိ တေသ္မိံဌာနေဟူသည်ကား၊ ဥပက္ကံလေသဝိနိမုတ္တဿ - ဥပက္ကံလေသမုလွတ်သော၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏဿ-ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏၊ တိကွဘာဝါပတ္တိယံ-ထက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်လတ်သော်၊ ဝုတ္တနယေန-ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ဥဒယမ္ပိ-အဖြစ်ကိုလည်း၊ မုဉ္ဇိတာ-လွတ်၍၊ ဝယသေဝ-အပျက်ကို သာလျှင်၊ မနသိကာရ ကာလေ-နှလုံးသွင်းသောကာလ၌။

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် အဓိပ္ပာယ်

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော ပါဠိစကားကို ပုဒ်ခွဲလျှင် ဘင်္ဂ+အနုပဿနာ+ဉာဏ ဖြစ်ပါသည်။ ဘင်္ဂ-ကုန်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း+အနုပဿနာ- တဖန်ရှုခြင်း၊ ဉာဏ-သိသောဉာဏ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ အဖြေငွေအပွေးယ်မှာ အာရုံ၏ အပျက်ကိုရှုပြီး၍ ရှုသောစိတ်၏ အပျက်ကို တဖန် ရှုသောဉာဏ်သည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်မည်ပါသည်။ ထိုဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ရှုပုံနှင့်ပတ်သက်၍ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌ “အာရမ္မဏပုဋိသင်္ခါ ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာဝိပဿနေဉာဏံ” ဟု ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အာရမ္မဏပုဋိသင်္ခါ-တခုခုသောအာရုံကို ကုန်သွားသည်ပျက်သွားသည်ဟု သိမြင်ပြီး၍၊ ဘင်္ဂါနုပဿနေ - သိမြင်သောထိုဉာဏ်၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို တဖန်သိမြင်ရာ၌၊ ပညာ-ပညာသည်၊ ဝိပဿနေဉာဏံ - ဘင်္ဂါဉာဏ်ဟု ခေါ်သော ဝိပဿနာမည်၏။

ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုပုံ

ဘင်္ဂါနုပဿနာရှုပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသမ္ဘဝိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

ရုပ်လျှင် အာရုံရှိသောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား၏။ ထို ရုပ်အာရုံကို ကုန်သည် ပျက်သည်ဟုသိပြီး၍ ထိုသိသောစိတ်၏ပျက်ခြင်းကို မမြဲဟု တဖန်ရှု၏။ မြဲသည်ဟုမရှု။ ဆင်းရဲဟု တဖန်ရှု၏။ ချမ်းသာဟုမရှု။ အတ္တမဟုတ်ဟု တဖန်ရှု၏။ အတ္တဟုမရှု။

မမြဲဟုရှုလတ်သော် မြဲသည်ဟုထင်မှတ်သော နိစ္စသညာကိုပယ်၏။ ဆင်းရဲဟုရှုလတ်သော် ချမ်းသာဟုထင်မှတ်သော သုခသညာကိုပယ်၏။ အတ္တမဟုတ်ဟုရှုလတ်သော် အတ္တဟုထင်မှတ်သော အတ္တသညာကိုပယ်၏။ ထိုနည်းတူ ဝေဒနာသညာ စသည်တို့ကိုလည်း ရှုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဘင်္ဂဉာဏ် ထက်သန်လာခြင်း

ဤသို့ “ဉာတဉ္စ ဉာတဉ္စ ဉဘောပိ ဝိပဿတိ” (သိအပ်သောအာရုံကိုလည်းကောင်း၊ သိသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ နှစ်ပါးလုံးတို့ကို ရှု၏) ဟူသော အဋ္ဌကထာ(နာ ၂၇၈)စကားရပ်နှင့်အညီအာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး စသည်တို့၏ ပျက်ခြင်း (ဘင်) ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုခန္ဓာစသည်လျှင် အာရုံရှိသော အာရမ္မဏိကဝိပဿနာစိတ်၏ ပျက်ခြင်း(ဘင်)ကိုလည်းကောင်း၊ အာရုံပြု၍ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြင့် “အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ”ဟု ရှုဖန်များသောအခါ အကြင်အခါ၌ သင်္ခါရလျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ ယင်းဝိပဿနာစိတ်၏ပျက်ခြင်း(ဘင်)ကို ဆင်ခြင်နိုင် မြင်နိုင်၏။ ထိုအခါ ဘင်္ဂဉာဏ်ထက်သန်အားရှိလာပြီဟု မှတ်ယူရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ဘင်္ဂဉာဏ် ထက်သန် အားရှိလာသောအခါ ကွဲပျက်ဆဲဖြစ်သော မခိုင်မာသော အိုးခွက်၏ ကွဲပျက်ခြင်းကို မြင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖရိုဖရဲ ဖြန့်ကြဲနေသော မြူနုကို မြင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ လှော်အပ်ဆဲဖြစ်သော နှမ်းတို့၏ ပေါက်ကွဲပျက်စီးခြင်းကို မြင်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း တည်ခြင်း စသည်ကိုစွန့်၍ အပျက်ကိုသာ ရှုမြင်၏။

ဥပမာအားဖြင့် မျက်စိမျက်ဖန် အမြင်သန်သော ယောက်ျားသည် ရေကန်၏ ကမ်း၌ဖြစ်စေ၊ မြစ်ကမ်း၌ဖြစ်စေ ရပ်ဘည်လျက် မိုးပေါက်ကြီးစွာ မိုးရွာလတ်သော် ရေမျက်နှာပြင်၌ ကြီးစွာ ကြီးစွာသော ရေပွက်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီးလျှင် လျင်စွာပျက်သွားသည်တို့ကို မြင်ရာသကဲ့သို့ ဤအတူပင်လျှင် အလုံးစုံသော သင်္ခါရ တရားတို့သည် လျင်စွာ ပျက်ကုန်၏ဟု မြင်လေ၏။ ထိုအကြောင်းကို အဋ္ဌကထာ(နာ ၂၀၁)တွင် ‘ဝေမေဝသဗ္ဗေသင်္ခါရာဘိဇ္ဇန္တိ-ဘိဇ္ဇန္တိတိပဿတိ’ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မဟာဠိကာ (နာ ၄၄၄) တွင် “တုရိတတုရိတံ ဟိ နေသံ ဘေဒဒဿနတ္ထံ ဘိဇ္ဇန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိတိ အာမေဋ္ဌိတဝစနံ ဝုတ္တံ” ဟူ၍လည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ဝေမေဝ-ဤပြဆိုအပ်ပြီးသော ဥပမာများ အတူသာလျှင်၊ သဗ္ဗေသင်္ခါရာ-အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည်၊ ဘိဇ္ဇန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိတိ-ပျက်ကုန်၏ ပျက်ကုန်၏ဟု၊ ပဿတိ-မြင်၏။ (အဋ္ဌကထာအနက်)။ ဟိ-ထိုစကားသည် မှန်၏။ တုရိတတုရိတံ-လျင်စွာလျင်စွာ၊ နေသံ-ထိုရုပ်နာမ်တရားတို့၏၊ ဘေဒဒဿ-နတ္ထံ-ပျက်ခြင်းကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ၊ ဘိဇ္ဇန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိတိ - ပျက်ကုန်၏ ပျက်ကုန်၏ဟူ၍၊ အာမေဋ္ဌိတဝစနံ - အာမေဋ္ဌိတ်စကားကို၊ ဝုတ္တံ - မိန့်ဆိုအပ်၏။

ဘင်္ဂဉာဏ်၏ အကျိုးရှစ်ပါး

ဤသို့ ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် လျင်စွာလျင်စွာပျက်ကုန်၏ဟု မပြတ်မလပ်မြင်သောယောဂီအား အကျိုးအာနိသင် ခြံရံအပ်သော ဘင်္ဂဉာဏ် အလွန် ထက်သန် အားရှိခြင်းသို့ ရောက်လေတော့၏။ အကျိုး အာနိသင် ရှစ်ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်....

- (၁) ဘဝဒိဋ္ဌိခေါ် သသံတဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာခြင်း၊
- (၂) အသက်၌ ငဲ့ကွက်တယ်တာမှုကို စွန့်ခြင်း၊
- (၃) နေ့ရောညဉ့်ပါ အခါခပ်သိမ်း ဘာဝနာ၌ လွန်စွာအားထုတ်ခြင်း၊
- (၄) ခင်ကြယ်သောအသက်ခမွှေးမှု ရှိခြင်း၊

- (၅) ကိစ္စကြီးငယ်တို့၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရကို ပယ်ခြင်း၊
- (၆) ကြောက်ရွံ့မှုကင်းခြင်း၊
- (၇) သည်းခံခြင်းနှင့် သူတော်ကောင်းတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်းတို့ကို ရခြင်း၊
- (၈) တောကျောင်းနှင့် ဘာဝနာမှုတို့၌ မပျော်မွေ့ခြင်း၊ ကာမဂုဏ်၌ ပျော်မွေ့ခြင်းတို့ကို နှိမ်နင်းပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း။

(ဂ) ဘယဉာဏ်

အလုံးစုံသော တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း၊ ပျောက်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းဟူသောချုပ်ခြင်းလျှင်အာရုံရှိသော ဘဂ်ဉာဏ်ကိုအဖန်ဖန်မှီဝဲပွားများ သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဤရုပ်နာမ်တို့သည် ရှေးရှေးဘဝက ချုပ်ပျက်သွား ကြလေပြီ။ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌လည်း နှမ်းအိုးခင်း၌နှမ်းစေ့တို့ တဖျစ်ဖျစ်နေ သလို ချုပ်ပျက်ကြဆဲပင်။ နောက်နောက်ကာလ နောက်ဘဝ၌လည်း သည်ကဲ့ သို့ပင် ချုပ်ပျက်နေကြဦးမှာပဲ ဟု ကောင်းကောင်း သဘောကျ သိမြင်သော အခါ၌ ယင်းရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့ကို “ချမ်းသာစွာ အသက်ရှင်နေလိုသော သူသည် ခြင်္သေ့၊ ကျား၊ သစ်၊ ဓံ၊ ဘီလူး ရက္ခိုဋ်သစ်သည်တို့ကိုကြောက်စရာ ကောင်းသည်ဟုဆင်မြင်သကဲ့သို့” ကြောက်စရာကောင်းသည်ဟု ထင်မြင်လျက် ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ ဒုတိယ (နှာ-၂၀၂)တွင် ဤသို့ ဖော်ပြ ထားလေသည်။

တဿ “အတိဘာသင်္ခါရာ နိရုဒ္ဓါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ အနာ-
ဂတေ နိဗ္ဗတ္တနကသင်္ခါရာပိ ဝေမေဝ နိရုဇ္ဈိယန္တိ” တံ ပဿတော
တေသ္မိံ ဌာနေ ဘယတုပဋ္ဌာနံဉာဏံ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အတိဘာ သင်္ခါရာ အတိတ်သင်္ခါရတို့သည်၊ နိရုဒ္ဓါ - ချုပ်ပျက်လေကုန်ပြီ။
ပစ္စုပ္ပန္နာ-ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတို့သည်၊ နိရုဇ္ဈန္တိ - ချုပ်ပျက်ကုန်ဆဲ။ အနာဂတေ -
နောင်အနာဂတ်ကာလ၌။ နိဗ္ဗတ္တနက သင်္ခါရာပိ-ဖြစ်လတ္တံ့သော သင်္ခါရတို့

သည်လည်း၊ ဝေမေဝံ-ဤအတူပင်၊ နိရုဇ္ဈိယန္တိ-တိ-ချုပ်ပျက် ကုန်လတ္တံ့-ဟူ၍။ တဿ ပဿတော-ရှုမြင်သော ထိုယောဂီအား၊ တေသ္မိံ ဌာနေ-ဤသို့ရှုမြင်သော အရာဌာန၌၊ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ နာမ-ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ထင်သောကြောင့် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မည်သော ဘယဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဘယဉာဏ် ရှင်းလင်းချက်

သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်အနေအားဖြင့် ကြောက်တတ်သော သဘောကြောင့် ဘယဉာဏ်ဟု ထင်မြင်ကောင်းသင်မြင်မည်ဖြစ်သည်။ ကြောက်တတ်သောသဘောမှာ ဒေါသစိတ်ဖြစ်သည်။ ဘယဉာဏ်သည် မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်လျက်ဖြစ်သည့် အတွက် ကြောက်တတ်သော သဘောမရှိပါ။ သို့ရာတွင် တေဘူမကသင်္ခါရတရားများကို ကြောက်ဖွယ်ကောင်းသော တရားများပါတကားဟု ရှုတတ်သောကြောင့်သာ ဘယဉာဏ်ဟုခေါ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နာ = ၂၇၃) တွင် 'ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ ပန ဘာယတိ၊ နဘာယတိတိ' နဘာယတိ၊ တဉ္စိ အတိတာသင်္ခါရာ-နိရုဒ္ဓါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နာ-နိရုဇ္ဈန္တိ၊ အနာဂတသင်္ခါရတရားတို့ ချုပ်ပြီး ချုပ်ဆဲ၊ ချုပ်လတ္တံ့-ဟု ရူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အံ့ဓိပ္ပာယ်မှာ

အဋ္ဌကထာအလို-

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်သလော၊ မကြောက်တတ်သလော ဟူ၍မေးပါမူ၊ မကြောက်တတ်ဟု ဖြေရပါမည်။ အကြောင်းမှာ ထိုဉာဏ်သည် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ်သင်္ခါရတရားတို့ ချုပ်ပြီး ချုပ်ဆဲ၊ ချုပ်လတ္တံ့-ဟု ရူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ဋီကာအလို-

နဘာယတိ-မကြောက်တတ် (အကြောင်းမှာ) ဉာဏဿ-ဉာဏ်၏၊ ဘာ=ယနာကာရေန-ကြောက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အပ္ပဝတ္တနတော-မဖြစ်

ခြင်းကြောင့်တည်း။ ဟိ-ထိုစကားသည်မှန်၏။ ပဋိသဏ်တုပ္ပာဒဝသေန-
ဒေါသဂိတ္တုပ္ပာဒ၏အစွမ်းအားဖြင့်၊ ဘာယနံ-ကြောက်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-
ဖြစ်၏။ ဉာဏံပန-ဉာဏ်သည်ကား၊ ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထု-ကြောက်ဖွယ်ဝတ္ထုကို၊
ဘာယိတဗ္ဗန္တိ-ကြောက်အပ်၏ဟူ၍၊ ယာထာဝတော-ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့်၊
ဇာနာတိ-သိ၏။ (ထို့ကြောင့် မကြောက်ပေ)။

ဘယဉာဏ်ဖြစ်ရန် ပွားများပုံ

ယောဂီသည် တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲ၊ ဆင်းရဲ အတ္တမဟုတ်
(အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ)ဟု အဖန်ဖန် ပွားများရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပွားများ
လျှင် သင်္ခါရတရားတို့သည် ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ကုန်လျက် ကြောက်ဖွယ်ဘေး
ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ သက်သက် ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့် ယောဂီအား
ထင်ပေါ်လာကုန်၏။

ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေဖြင့် ထင်ပုံ

အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲ (အနိစ္စ)ဟု
နှလုံးသွင်းပွားများသော ယောဂီသည် ထင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ သေခြင်း
ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် မြင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂီအား သင်္ခါရနိမိတ်သည်
ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေအားဖြင့်ထင်၏။ ဆင်းရဲ(ဒုက္ခ)ဟု နှလုံးသွင်းပွားများ
သောယောဂီသည် ချမ်းသာဟု သမုတ်အပ်သော ဘဝအလျဉ်၌ သော်လည်း
မပြတ်နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုသာလျှင်မြင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂီအား
ဘဝအလျဉ် (ပဝတ္တ) သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့်ထင်၏။ အတ္တ-
မဟုတ် (အနတ္တ) ဟု နှလုံးသွင်း ပွားများသောယောဂီသည် သင်္ခါရနိမိတ်နှင့်
ဘဝအလျဉ် (ပဝတ္တ) နှစ်ပါးလုံးကို အနှစ်သာရမရှိ၊ အမျှည်းနှိုးဟု မြင်၏။
ထို့ကြောင့် ထိုယောဂီအားသင်္ခါရနိမိတ်သည်လည်းကောင်း၊ မပြတ်ဖြစ်သော
ဘဝအလျဉ်သည်လည်းကောင်း နှစ်ပါးလုံးသည် ကြောက်ဖွယ် ဘေး အနေ
အားဖြင့်ထင်၏။

(ဆ) အာဒိနဝဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပျက်ခြင်းကိုရှုသော ဘင်္ဂါနုပဿနာ၏အစွမ်းအားဖြင့်
အလုံးစုံသော သင်္ခါရ တရားတို့သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့်

ထင်ကုန်လတ်သော် ထက်ဝန်းကျင်မှ အရသာကင်းသည်။ သာယာဖွယ်ကင်းသည်ကိုသာလျှင်လည်းကောင်း၊ အပြစ်ကိုသာလျှင်လည်းကောင်း မြင်လေတော့သည်။ ဤသို့ အပြစ်ကိုမြင်သော ထိုယောဂီအား အာဒိနဝဉာဏ်မည်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လေသည်။

အာဒိနဝဉာဏ်နှင့်အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်အဓိပ္ပာယ်

အာဒိနဝဉာဏ်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ - အာဒိနဝ = အပြစ် + ဉာဏ် = သိမြင်သော ဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ် = အပြစ်မြင်သော ဉာဏ်ဟုဆိုလိုပါသည်။

အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ - အာဒိနဝ = အပြစ် + အနုပဿနာ = ရှုမြင်သော၊ ဉာဏ် = ဉာဏ်၊ အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ် အပြစ်ကိုရှုမြင်သော ဉာဏ်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

အာဒိနဝဉာဏ်ဖြစ်ပုံ

အာဒိနဝဉာဏ်(အပြစ်မြင်သောဉာဏ်)နှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်(နှာ-၅၆)ကိုညွှန်း၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ(နှာ-၂၈၅)တွင် ဥပ္ပာဒစသော(၁၅)ပုဒ်ကို ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ယင်း (၁၅) ပုဒ်တို့တွင် ဥပ္ပာဒစသော မူလငါးပုဒ်တို့ကိုသာလျှင် အာဒိနဝဉာဏ်၏ ဖြစ်ရာ အာရုံဝတ္ထုအဖြစ်ဖြင့် ဟောအပ်ကုန်၏။ ကြွင်းသော (၁၀)ပုဒ်တို့ကို ထိုမူလငါးပုဒ်တို့၏ ဝေဝုဇ်ပရိယာယ်စကားလှယ်အဖြစ်ဖြင့် ဟောအပ်ကုန်၏။ သို့အတွက် အာဒိနဝဉာဏ်ဖြစ်ပုံနှင့်ပတ်သက်၍ ဤနေရာ၌ ဥပ္ပာဒစသော မူလ(၅)ပုဒ်တို့ကိုသာ ရေးသားဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) ရှေးကံကြောင့် ဤဘဝပဋိသန္ဓေသင်္ခါရတို့၏ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (ဥပ္ပါဒ) သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည်အပြစ်၌ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ်မည်၏။
- (၂) ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သင်္ခါရတို့၏ ဆက်ကာဆက်ကာ မပြတ်ဖြစ်ခြင်း (ပဝတ္ထ)သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ်ဘေးအနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည် အပြစ်၌ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ်မည်၏။

လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း ပေါင်း၍တည်ဟန် သဏ္ဍာန် အကောင် အထည်ကဲ့သို့ ယူအပ်သော အလုံးစုံသောသင်္ခါရနိမိတ်(နိမိတ္တ)သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည်အဖြစ်၌ ဖြစ်သော အာဒီနဝါဉာဏ်မည်၏။

နောင်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဤဘဝ အားထုတ်မှု (အာယုဟန) ကံသည် ကြောက်ဖွယ် ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ် ဘေးအနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည်အဖြစ်၌ဖြစ်သော အာဒီနဝါဉာဏ်မည်၏။

နောင်ဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း(ပဋိသန္ဓေ)သည် ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့် ထင်ရာ၌ ပညာသည် အဖြစ်၌ ဖြစ်သော အာဒီနဝါဉာဏ်မည်၏။

အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပုံ

ရှေးကံကြောင့် ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေသင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဥပ္ပာဒကိုလည်းကောင်း၊

ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သင်္ခါရတို့၏ ဆက်ကာဆက်ကာ မပြတ်ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ပဝတ္တနကိုလည်းကောင်း၊

အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားဟူသောသင်္ခါရနိမိတ္တကိုလည်းကောင်း၊

နောင်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံဟု ဆိုအပ်သော အာယုဟနကိုလည်းကောင်း၊

နောင်ဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ပဋိသန္ဓေကို လည်းကောင်း ဆင်းရဲ၏ဟု ရှုမြင်၏။ ဤ ရှုမြင်အပ်သော ဉာဏ်ငါးပါးသည် အပြစ်၌ဖြစ်သော အာဒီနဝါဉာဏ်မည်၏။

ထိုရှုမြင်မှုသည် သိတတ်သော အနက်သဘောကြောင့် ဉာဏ်မည်၏။ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော အနက်သဘောကြောင့် ပညာမည်၏။ ထို့ကြောင့် “ကြောက်ဖွယ်ဘေး အနေအားဖြင့်

ထင်ရာ၌ ပညာသည် အပြစ်၌ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ(နာ ၂၀၆)တွင် “ဥပ္ပဒဉ္စ ပဝတ္တဉ္စ၊ နိမိတ္တံ ဒုက္ခန္တံ ပဿတိ။ အာယုဟနံ ပဋိသန္ဓံ၊ ဉာဏံ အာဒိနဝေ ဣဒ္ဒ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ တံ ဉာတဋ္ဌေနဉာဏံ၊ ပဇာ နနဋ္ဌေနပညာ၊ တေန ဝုစ္စတိ “ဘယတုပဋ္ဌာနေပညာ အာဒိနဝေ ဉာဏံ” ဟူ၍လည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (ဥပ္ပါဒ) ကို လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ပွားခြင်း (ပဝတ္တန) ကို လည်းကောင်း၊ နိမိတ်(နိမိတ္တ)ကိုလည်း ကောင်း၊ အားထုတ်ခြင်း(အာယုဟန) ကိုလည်းကောင်း၊ တဖန်စပ်သော ပဋိသန္ဓေကို လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲဟူ ရှုမြင်၏။ ဤရှုမြင်သော ဉာဏ်ငါးပါးသည် အပြစ်၌ဖြစ်သော အာဒိနဝဉာဏ် မည်၏။

အာဒိနဝဉာဏ်၏ အကျိုးအနိသင်

အနုပ္ပါဒံ အပ္ပဝတ္တံ၊ အနိမိတ္တံ သုခန္တံ။
အနာယုဟနာ အပ္ပဋိသန္ဓံ၊ ဉာဏံ သန္တံ ပဒေ ဣဒ္ဒံ။
(ပဋိသမ္ဘိမဂ္ဂပါဠိတော် နှာ-၅၇)

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အနုပ္ပါဒံ-ရှေးကံကြောင့် ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဥပ္ပါဒမရှိရာနိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပဝတ္တံ-ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၏ မပြတ်ဖြစ်ပွားခြင်း၊ ပဝတ္တိသဘောမရှိသော နိဗ္ဗာန်ကို လည်းကောင်း၊ အနိမိတ္တံ--သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ အနာယုဟနံ-နောင်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံကို ပြုလုပ် အား ထုတ်ခြင်းကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပဋိသန္ဓံ-ပဋိသန္ဓေကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ သုခန္တံ-သုခ(ချမ်းသာခြင်း)ဟူ၍၊ ပဿတိ-ရှုမြင်၏၊ ဣဒ္ဒံ-ဤဉာဏ်သည်၊ သန္တံ ပဒေ- သင်္ခါရခပ်သိမ်း ကုန်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံ၌၊ ဉာဏံ - ဖြစ်သောဉာဏ်မည်၏။

အထက်စကားရပ်ကိုပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်(နှာ- ၅၈)တွင်အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည်ပျက်စီးခြင်း သဘောတည်းဟူသော ဘေးဘယရှိသည်ဟု ယောဂီ၏ဉာဏ်၌ ထင်လာသဖြင့် ဘယဉာဏ် (ဝါ) ဘယတုပဋ္ဌာနအားဖြင့် အာဒိနဝကိုမြင်၍ ထိတ်လန့်ပင်ပန်းကုန်သော ယောဂီတို့ကို သက်သာစေခြင်း အကျိုးငှာ(ဝါ)ဥပ္ပါဒ စသည်ကို ဘယအားဖြင့်ထင်သော ယောဂီ၏စိတ်သည် ဆန့်ကျင်ဘက်နိဗ္ဗာန်၌ ညွတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဘယတုပဋ္ဌာနအားဖြင့်ပြီးသော အာဒိနဝဉာဏ်၏ အာနိသင်ကို ပြုရခြင်းအကျိုးငှာ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

(င) နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို အပြစ်အနေအားဖြင့်ရှုမြင်လျက်ရှိသော ယောဂီသည် ရုပ်နာမ်နှစ်ဝ သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ အလုံးစုံသော ဘဝယောနိစသည်တို့၌တည်သော ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း မပြတ်ပျက်စီးနေသော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့သည် စိတ်ပျက်စရာကောင်းလေစွ၊ ငြီးငွေ့စရာကောင်းလေစွ- ဟု အဖန်ဖန် စီးဖြန်းပွားများနေသည်ရှိသော်၊ များမကြာမီ သင်္ခါရတရား အပေါင်း၌ ငြီးငွေ့၏၊ ပျင်းရိ၏၊ မပျော်မို့ တော့ချေ၊ ထိုသို့ပျင်းရိငြီးငွေ့၊ မပျော် မို့သော ယောဂီအား နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ်မည်သော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ် ပေါ်လာလေသည်။

နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ်ဖြစ်ပုံ

ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်ဘို့ဖြင့် သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဘေးဟုထင်မြင်အပ်ပြီး၊ အပြစ်ဟု ရှုမြင်အပ်ပြီးသော ယောဂီအား ရုပ်နာမ်ဆင်း ရဲ၌ နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို မေ့ပဒ္ဓပါဠိတော်၊ မဂ္ဂဝဂ္ဂ၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏ ဝတ္ထုများ (နှာ-၅၃)တွင် ဤသို့မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

- (က) “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ” တိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိဒ္ဓတိ ဒုက္ခေ၊ သေမဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။
- (ခ) “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ” တိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိဒ္ဓတိ ဒုက္ခေ၊ သေမဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။

(ဂ) “သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ” တိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ သေမဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

သဗ္ဗေ-ကြွင်းမဲ့ညံ့၊ အလုံးစုံသော၊ သင်္ခါရာ-ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့သည်၊ အနိစ္စာတိ-ခဏမစဲ၊ အမြဲပဲပျက်၍ နေကြကုန်၏ဟူ၍ (ဒုက္ခာတိ-ဆင်းရဲ ကုန်၏ဟူ၍)၊ ယဒါ-ဘင်္ဂဉာဏ် ခေါင်ထိပ်သို့ ရောက်သော အကြင်အခါ၌၊ ပညာယ-ဝိပဿနာပညာမျက်စိဖြင့်၊ ပဿတိ-ခန္ဓာငါးတန်း၊ ရုပ်နှင့်နာမ်တို့၊ ဖန်ဖန် ဖြစ်ပျက်၊ အနိစ္စ အချက်ကိုမြင်၏။ အထ-ထိုသို့မြင်သောအခါ၌၊ ဒုက္ခေ-ဘယ ဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်တို့ဖြင့် ဘေးဟုထင်မြင်အပ်ပြီး အပြစ်မြင်အပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်ဆင်းရဲ၌၊ နိဗ္ဗိန္ဒတိ-မပျော်မမွေ့ငြီးငွေ့လေ၏။ သေသော-ဤငြီး ငွေ့သောဉာဏ်သည်၊ ဝိသုဒ္ဓိယာ-ကိလေသာအညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်ခြင်းငှာ၊ မဂ္ဂေါ-အကြောင်းပေတည်း။ (သဗ္ဗေ ဓမ္မာ-အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်သဘော တရားတို့သည်၊ အနတ္တာတိ-အနှစ်သာရမရှိကုန်၊ ငါမဟုတ်ကုန်၏ဟူ၍ ကျန် နည်းတူပင်)

ဤသို့ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည် စိတ္တကုဋ တောင်ခြေ၌ ပျော်မွေ့သော ရွှေဟင်္သာမင်းသည် မသန့်ရှင်းသော ဒွန်းစဏ္ဍား ရွာတံခါးအနီးရှိ ရေအိုင်ငယ်၌ မပျော်မွေ့ သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သားကောင် တို့၏မင်းဖြစ်သော ခြင်္သေ့သည် ရွှေချိုင့်ထဲတွင် မပျော်မွေ့ သကဲ့သို့လည်း ကောင်း၊ ကိုယ်လုံးဖြူသော တန်ခိုးနှင့် ပြည့်စုံသော ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသည် မြို့အလယ်၌ မပျော်မွေ့ သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရား အပေါင်း၌မပျော်မွေ့ တော့ချေ။ ‘အမှန်အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ချုပ်ငြိမ်းရာ ဖြစ်သော ငြိမ်းအေးရာနိဗ္ဗာန်၌သာလျှင် မွေ့လျော်ပေ၏။ ယင်းနိဗ္ဗာန်သို့သာ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းလေတော့သည်။’

(စ) မုဉ္ဇိတုကမ္ပဘာဉာဏ်

နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်ဖြင့် ငြီးငွေ့လျက်၊ ပျင်းရိလျက်၊ မပျော်မွေ့သောယောဂီသည် အလုံး စုံသော ဘဝသုံးပါး၊ ယောနိလေးပါး၊ ဂတိငါးပါး၊ ဝိညာဏဋ္ဌိတိခုနစ်ပါး၊

သတ္တာဝါသကိးပါးတို့၌ တည်ကုန်သော ခဏတိုင်းခဏတိုင်း မပြတ် ပျက်စီး တတ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့တွင် တခုသောသင်္ခါရ၌သော်လည်း မကပ်၊ မငြိ၊ မတူယပ်၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိ၏။ ထွက်မြောက်ခြင်းငှာအလိုရှိ၏။ ထိုသို့လွတ်မြောက်လိုခြင်း၊ ထွက် မြောက်လိုခြင်းသဘောသည် မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်မည်လေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တနေရာရာ၌ အပြစ်မြင်၍ 'မပျော်မေ့၊ ပြီးငွေ့၊ ပျင်းရိသောသူသည် ယင်းနေရာမှ ထွက်ခွာသွားလိုခြင်း၊ ယင်းနေရာကို စွန့်လွတ်လိုခြင်းသဘော ၎င်းအား ဖြစ် ပေါ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။

စာပေ ပရိယတ္တိ အားနည်းသူများအတွက် သိသင့်သိထိုက်သော ဘဝသုံး ပါး၊ ယောနိလေးပါး၊ ဂတိငါးပါး၊ ဝိညာဏဌိတိခုနစ်ပါး၊ သတ္တာဝါသ ကိးပါးအဓိပ္ပာယ်နှင့် သရုပ်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ဘဝသုံးပါးမှာ ကာမဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝတို့ဖြစ်ပါသည်။ ယောနိ လေးပါးမှာ (၁) အဏ္ဏဇ = အဥမှပေါက်ဖွားသောသတ္တဝါ၊ (၂) ဇလာ ဗုဇ = သားအိမ်မှ ပေါက်ဖွားသောသတ္တဝါ၊ (၃) သံသေဒဇ = အညှိကိုစွဲ၍ ဖြစ်ပွားသောသတ္တဝါ၊ (၄) သြပပါတိက = အနီး၌ ရုတ်တရက်ကျလာသကဲ့ သို့ ကိုယ်ထင်ရှားအပြည့်အစုံ ဖြစ်ပေါ်လာသော သတ္တဝါတို့ဖြစ်သည်။ ဂတိ ငါးပါးမှာ - ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ လူ၊ နတ်တို့ဖြစ်သည်။ ဝိညာဏဌိတိ ခုနစ်ပါးမှာ - (၁) လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ နတ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ အချို့သော ဝိနိပါတိက အသူရာတို့သည်လည်းကောင်း၊ အချင်းချင်းကိုယ်ကာ ယအနိမ့်အမြင့် စသည်အားဖြင့် ကွဲပြားခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေသညာအားဖြင့် သုဂတိ အဟိတ်၊ ဒွိဟိတ်၊ တိဟိတ်အမျိုးမျိုးရှိခြင်းကြောင့် နာနတ္တကာယ၊ နာနတ္တ သညီမည်ကုန်၏။ (နာနတ္တ = အထူးထူးသောသဘောရှိသော + ကာယ - ကိုယ် ခန္ဓာ) (၂) ပထမဈာန်ဗြဟ္မာတို့သည် လည်းကောင်း၊ အပါယ်သတ္တဝါတို့ သည်လည်းကောင်း၊ အချင်းချင်း ကိုယ်ထူးခြား၍ သညာတူသောကြောင့် နာနတ္တကာယ = ကေတ္တသညီမည်ကုန်၏။ (၃) ဒုတိယဈာန်ဗြဟ္မာတို့သည် အချင်း ချင်းကိုယ်တူ၍ သညာထူးခြားသောကြောင့် ကေတ္တကာယ - နာနတ္တသညီ မည်ကုန်၏။ (၄) တတိယဈာန်ဗြဟ္မာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝေဟဗ္ဗိလိ

ဗြဟ္မာနှင့် သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာတို့သည်လည်းကောင်း၊ အချင်းချင်းကိုယ်သည် နှစ်မျိုးလုံးတူသောကြောင့် ဧကတ္တကာယ-ဧကတ္တသညီမည်ကုန်၏။ (၅) အာကာသာနဉ္စာယတနဗြဟ္မာတို့သည် အာကာသာနဉ္စာယတနသညီ မည်ကုန်၏။ (၆) ဝိညာဏဉ္စာယတနဗြဟ္မာတို့သည် ဝိညာဏဉ္စာယတနသညီ မည်ကုန်၏။ (၇) အာကိဉ္စညာယတန ဗြဟ္မာတို့သည် အာကိဉ္စညာယတနသညီ မည်ကုန်၏။ ယင်း (၇) ပါးတို့၌ အသညသတ်နှင့် နေဝသညာတို့ကိုထည့်လျှင် သတ္တဝါတို့၏ နေရာဟုဆိုအပ်သော သတ္တဝါသင်္ကန်းပါး ဖြစ်ကုန်၏။

အထူးမှတ်ရန်မှာ အထက်ပါ ဘဝသုံးပါး၊ ယောနိလေးပါး၊ ဂတိငါးပါး၊ ဝိညာဏဌိတိ ခုနစ်ပါး၊ သတ္တဝါသင်္ကန်းပါးတို့၌ဖြစ်သော သင်္ခါရများမှ လွတ်လိမိတ် ဉာဏ်ဖြစ်ရန်မှာ မိမိသိဖူးသော ဘုံဘဝ၌ ဖြစ်သည့် သင်္ခါရများ၌ ငြီးငွေ့မှုဉာဏ်ဖြစ်လျှင် ဝိပဿနာပြည့်စုံသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိမိသိနေသော ဘဝသုံးပါး၌ ငြီးငွေ့မှုဉာဏ်ဖြစ်လျှင်ဝိပဿနာပြည့်စုံပါသည်။ အခြား မိမိမသိဖူးတော့သော ယောနိ၊ ဂတိစသော ဘုံဘဝများ၌ဖြစ်သော သင်္ခါရများကို ဆင်ခြင်ရန်မလိုပါ။ အကြောင်းမှာ ယင်းယောနိ၊ ဂတိစသော အမည်များမှာ ဘဝသုံးမျိုး၏ ပရိယာယ်ဝေါဟာရအမည်တူးမျှသာဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

(ဆ) ပဋိသင်္ခါဉာဏ်

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ - ပဋိ-တဖန်+သင်္ခါ-သိ၍+ဉာဏ=ဉာဏ်။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် = တဖန်သိသောဉာဏ်ဟုဆိုလိုသည်။ ၎င်းအနက်အဓိပ္ပာယ်သည် သဒ္ဓါနည်းအရ အတိအကျ ပြန်ထားသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သဖြင့် သဒ္ဓါနည်းအရ မှန်ကန်သင့်လျော်ပါသည်။ ဤပဋိသင်္ခါဉာဏ်နှင့်ပတ်သက်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ “မမြဲဟုနုလုံးသွင်းသောသူအား သင်္ခါရနိမိတ်ကိုတဖန် သိ၍ဉာဏ်သည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဟု ဟောထားရာ၌ သိခြင်း ဟူသော ရှေးကြီးနှင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဟူသော နောက်ကြီးသည် တချိန်တည်း တကာလတည်း ပြိုင်တူပင်ဖြစ်၏။ ရှေးဦးစွာ သိပြီး၍ ဉာဏ်သည် နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်သည်ကားမဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် ပြောရိုးပြောစဉ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်

“သိ၍ဖြစ်ပေါ်၏”ဟု ရှေးနောက်ကာလ ကဲ့သကဲ့သို့ပင် ဟောထားသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် ကေတ္တနည်းအရ ရှေးပဋိသင်္ခါဉာဏ်၏သိခြင်း ကိုလည်းကောင်း၊ နောက် ဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း တပေါင်းတည်း ပြု၍ ဤသို့ ဆိုသည်ဟု သိအပ်၏။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း

အလုံးစုံသောဘဝသုံးပါး၊ ယောနိလေးပါး၊ ဂတိငါးပါး၊ ဝိညာဏဌိတိခုနစ်ပါး၊ သတ္တဝါဝါသကိုးပါး၌တည်ကုန်သော ခဏတိုင်းခဏတိုင်း မပြတ် ပျက်စီးတတ်ကုန်သော သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော ယောဂီသည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ ထိုသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင်လျှင် လက္ခဏာသုံးပါး တင်၍ရှုသောအခါ၊ ယင်းလက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် ဘာပါးပါးကို ရှုတိုင်း၌ ထင်ရှားစွာဖြစ်ပေါ်လာသော အသိအမြင်သည် တဖန်ရှုမှု - တဖန်သိမြင်မှု ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုခြင်း

မုဉ္ဇိတုကမ္ပဘာဉာဏ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်လိုသော ယောဂီသည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်ရန်အတွက် အခြားတပါးကို ရှုရန် မလိုပါ။ ဖြစ်ပျက်တိုင်းသော ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ နိုင်နင်းစွာ သိမြင်၍ လျစ်လျူရှုနိုင်အောင် အဝဉ်မပြတ် ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုမှတ်ဖန်များသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ (၁၀) ပါး၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ (၂၅) ပါး၊ အနတ္တအခြင်းအရာ (၅) ပါး၊ ဤအခြင်းအရာ (၄၀) တို့တွင် တပါးပါးကို ရှုမှတ်တိုင်း၌ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် တဖန်သိမြင်မှု ထင်ရှားလာလေတော့သည်။ ဤသို့သောအခြင်းအရာ (၄၀) ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်သော ယောဂီအား ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ အကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ ဝိမောက္ခကထာ(နာ ၂၅၉) တွင်ကျင့်၍ မြတ်စွာဘုရား သင် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ [အခြင်းအရာ (၄၀) တို့ဖြင့် ရှုပုံကို နောက် ဆက်တွဲတွင် ကြည့်ရှုပါ။]

“အနိစ္စတော မနသိကရောတော နိမိတ္တံ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒုက္ခတော မနသိကရောတော ပဝတ္တံ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အနတ္တတော မနသိကရောတော နိမိတ္တဉ္စ ပဝတ္တဉ္စ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အနိစ္စတော-မမြဲဟု၊ မနသိကရောတော-နှလုံးသွင်းသောသူအား၊ နိမိတ္တံ-သင်္ခါရနိမိတ်ကို၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ-တဖန်သိ၍ဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဒုက္ခတော-ဆင်းရဲဟု၊ မနသိကရောတော-နှလုံးသွင်းသောသူအား၊ ပဝတ္တံ-မပြတ်ဖြစ်သောဘဝအလျဉ်ကို၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ-တဖန်သိ၍ဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်၏။ အနတ္တတော-အတ္တမဟုတ်ဟု၊ မနသိကရောတော-နှလုံးသွင်းသောသူအား၊ နိမိတ္တဉ္စ-သင်္ခါရနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဝတ္တဉ္စ မပြတ် ဖြစ်သော ဘဝအလျဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ-တဖန်သိ၍ ဉာဏ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်၏။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ကိုမြင်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏အပျက်တွေကိုမြင်၏။ ဘယဉာဏ်ဖြင့် ယင်းရုပ်နာမ်တို့သည် ကြောက်စရာတွေပေါ်ဘကားဟု ထင်မြင်၏။ ဘယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ထိုရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့၌ အပြစ်မြင်လာသော အာဒိနဝဉာဏ်လည်း ပေါ်လာတော့သည်။ အပြစ်မြင်မိလျှင် ထိုသင်္ခါရတို့၌ မပျော်ရွှင်နိုင်တော့ပဲ ငြီးငွေ့သောနိဗ္ဗာန်ဉာဏ်လည်း ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ငြီးငွေ့လာလျှင်ပိုက်ကုန်တိုင်မီသောငါးသည်ပိုက်ကုန်မှလွတ်ထွက်လိုသကဲ့သို့ ထိုသင်္ခါရတို့မှ လွတ်ထွက်လိုသော မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်လိုရုံသာရှိသေးသည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် မလွတ်နိုင်သေးချေ။ သင်္ခါရတို့မှ အမှန်လွတ်မြောက်ရန်အတွက် ယင်းသင်္ခါရတို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ထပ်မံ၍ ရှုဆင်ခြင်သည့်အခါ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေတော့သည်။

(ဇ) သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရုတရားတို့မှ လွတ်လိုသည်ဖြစ်၍ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ၊ အနတ္တအခြင်းအရာ ဟူသော အခြင်းအရာ(၄၀)တို့ဖြင့် ရှုမှတ်၍ သိမ်းဆည်းသောအခါ၊ ငါပဲ၊ ငါ့ဥစ္စာပဲဟု ယူဆမှတ်ထင်သော အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသဖြင့် ဘယဉာဏ်အလိုအား ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သင်္ခါရုတို့နှင့်ပေသော ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်မှုများမဖြစ် တော့ချေ။ စိတ်သည်အလွန်ပင်သန့်ရှင်းကြည်လင်၏။ မည်သည့်အခါကမျှ မတွေ့ ကြုံဖူးသော ချမ်းသာကို တွေ့ရသည်ဟု ထင်ရ၏။ သို့ရာတွင် ထိုမျှလောက် ကြည် လင်သန့်ရှင်း၍ ပတွေ့ကြုံဖူးသော ချမ်းသာမှုကိုလည်း နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်မှု မဖြစ်ပဲ၊ ယင်းကြောက်ခြင်း၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရ တရာ တို့၌ အလယ်အလတ် အညီအမျှသောသဘော လျှစ်လျူမှု (ဥပေက္ခာ) ဖြစ်နေတော့၏။ ထိုသို့သဘောရှိသော ယောဂီ၏စိတ်သည်ကြာရှည်၌ရေပေါက်၊ မီး၌ကျသောအကြော၊ ကြက်တောင်များသည်တုန့်လျက်၊ ရှုံ့လျက်၊ ပြန်နှစ် လျက် ပြန်၍မသွားသကဲ့သို့ ဘာသုံးပါး၊ ယောနိလေးပါးစသည်တို့၌မနှစ်ခြိုက်၊ မပြန်ပွားမှု၍ တိုတုန့်ကွေးကုပ်၊ နောက်သို့ဆုတ်နှစ်၏။ လျစ်လျူဖြစ်ခြင်း သော်လည်းကောင်း၊ စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း သော်လည်းကောင်း၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (၀၇)။ အထူးအား ထုတ်မှု ကြောင့်ကြမေ့စိုက်ရတော့ပဲ အလိုလိုပင် အစဉ်မပြတ် သိလျက်သိလျက် သိမ်မွေ့စွာ ဖြစ်နေသော အသိဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဖြစ် ပေါ်လာ၏။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ- ၂၉၄)တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားပါသည်။

“ဧ ဝေဝါယံ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိ မုဉ္ဇိတုကာမော ဟုတော ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ သင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဏှန္တော “အဟံ မမာ” တိ ဂဟေတဗ္ဗံ အဒိသ္မာ ဘယဉ္စ နန္ဒိဉ္စ ဝိပ္ပဟာယ သဗ္ဗသင်္ခါ ရေသု ဥဒါသိနော ဟောတိ မဇ္ဈတ္တော၊ တဿ ဧဝံ ဇာနတော ဧဝံ ပဿတော တိတု ဘဝေသု စတုသု ယောနိသု ဟဉ္စသု ဂတီသု သတ္တသု ဝိညာဏဋ္ဌိတိသု နဝသု သတ္တဝါသေသု စိတ္တံ ပတိလီယတိ၊ ပတိကုဋ္ဌတိ၊ ပတိဝတ္တတိ၊ န သမ္ပသာရိယတိ၊

ဥပေက္ခာ ဝါ ပါဠိကုလျတာ ဝါ သဏ္ဍာတိ၊ ဣစ္စသီသင်္ခါရု
ပေက္ခာဉာဏံ နာမ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ချစ်ကြင်လှသောမယားကို မုန်းထားပြစ်မြင် ကွာရှင်းပြီးနောက် နောက်
ယောက်ျားနှင့် စကားပြည်ရှင် နေချင်တိုင်း နေသော်လည်း မမုန်းမချစ်
လျစ်လျူသာဖြစ်သကဲ့သို့ ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရုတို့မှ
လွတ်မြောက်လိုသည်ဖြစ်၍ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရုတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက်
ငါ့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ငါ့ဥစ္စာဟူ၍လည်းကောင်း မှတ်ယူဖွယ်ကို မမြင်
သောကြောင့် ကြောက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ နှစ်သက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊
ပယ်စွန့်၍ အလုံးစုံသော သင်္ခါရုတို့၌ လျစ်လျူ ရှုလျက် အလယ် အလတ်
သဘော၌သည်သာလျှင် ဖြစ်လေတော့၏။ ဤသို့သိလျက်ဤသို့ သိမြင်သော
ထိုယောဂီ၏စိတ်သည် ဘဝသုံးပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ယောဂီ လေးပါးတို့၌
လည်းကောင်း၊ ဂတိငါးပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ဝိညာဏဌိတိ ခုနစ်ပါးတို့၌
လည်းကောင်း၊ သတ္တဘဝါသကိးပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ပျော်မွေ့သည်၏အစွမ်း
အားဖြင့် နှစ်နှစ်ခြိုက်ခြိုက် ပြေးဝင်၍ မသွားတော့ချေ၊ လျစ်လျူရှုခြင်းသော်
လည်းကောင်း၊ စက်ဆုပ်သည်၏ အဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ ကောင်းစွာတည်၏
ဤသို့ဖြစ်လျှင် ထိုယောဂီအား သင်္ခါရုတို့၌ လျစ်လျူရှုသောကြောင့် သင်္ခါရု
ပေက္ခာမည်သောဉာဏ်သည် ဖြစ်လေတော့သည်။

သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်အရေးကြီးပုံ

မဂ်တရား၊ ဖိုလ်တရားများကို ရရှိပြီး၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ရန်
အတွက် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် အလွန် အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့်
သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အထူးထက်မြက်ရန်၊ သန့်ရှင်းရန်၊ ရဲရင့်စွာဖြစ်ရန် ယင်း
သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို အကြိမ်များစွာ သုံးသပ်ပွားများရမည်။ ထိုသို့ ကြိမ်
ဖန်များစွာ ပွားများ၍ ခေါင်ထိပ်သို့ရောက်လျှင် အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်
စေလေသည်။ ယင်း အနုလောမဉာဏ်၏အဟုန်ကြောင့် ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်
ပေါ်လျက် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိ
မဂ် မဟာဌိကာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၄၅၉)တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“တိက္ခဝိသဒသုရဘာဝေန သင်္ခါရေသု အဇ္ဈပေက္ခနေ သိဇ္ဈမာနေ တံ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏံ အနေကဝါရံ ပဝတ္တမာနံ ပရိပါကဂမနေန အနုလောမဉာဏဿ ပစ္စယဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ “နိဗ္ဗာနံ သန္တတော ပဿတိနာမ” ဗာလာဘူတဉ္စ “သင်္ခါရုပဝတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတော နိဗ္ဗာနမေဝ ပက္ခန္ဓတိနာမ” ၊ တယံဒိ ဣဓ ဉာဏံ အနုလောမဂေါတြဉ္စညာဏေဟိ သဒ္ဓိံ ကေတ္တိံ နေတော ဝုတ္တံ ကေတ္တိနယဝသေန” ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ထက်မြက်သန့်ရှင်း ရဲရင့်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် အာရုံ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိပဿနာ သင်္ခါရတို့၌ အထူးကြောင့်ကြမစိုက်ရပဲ ချစ်ခြင်း (နန္ဒိ) ကြောက်ခြင်း(ဘယ) မရှိ၊ အလယ်အလတ် ညိမျှစွာရှုမှု(ဥပေက္ခာ) ပြီးစီးပြည့်စုံလတ်သော်၊ ယင်း သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် ကြိမ်ဖန်များစွာဖြစ်ပေါ်လျက် လုံးဝရင့်ကျက်ခြင်း သို့ရောက်သဖြင့် အနုလောမဉာဏ်အားကျေ ဇူးပြုတတ်သော အကြောင်းအဖြစ် သို့ရောက်သည့်အခါ နိဗ္ဗာန်ကို သင်္ခါရုငြိမ်းလောအခြင်းအရာအားဖြင့်မြင်သည် (ဝါ) မျက်မှောက်ပြုသည် (ဝါ)အာရုံပြုသည်မည်၏။ ထို့အပြင် ယင်းသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် အစဉ်မပြတ်ဖြစ်နေသော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာပြေးဝင်သွားသည်လည်းမည်၏ (ဝါ)နိဗ္ဗာန်အာရုံယံသို့ ပြေးဝင် သွားသလိုပင် စိတ်ဖြစ်သွားလေသည်။ ဤနေရာ၌ ယင်း သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ကို အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဉ္စညာဏ် တို့နှင့်တကွ တဉာဏ်တည်း အဖြစ်သို့ ဆောင်၍ ကေတ္တိနည်းအလိုအားဖြင့် ဆိုအပ်ပေသည်။

ထို့အပြင် ယင်းသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ကြိမ်ဖန်များစွာ သုံးသပ်ပွားများရန် လိုအပ်ကြောင်းကို မုန့်မုန့်ဥပမာ၊ ဝါဂွမ်းဥပမာနှင့်ခဲတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ဝိသုဒ္ဓိ မဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ(နှာ-၂၉၅)တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားသည်ကိုလည်းတွေ့ရ ပါသည်။

“နော စေ ပဿတိ၊ ပုနပုနံ သင်္ခါရုရမ္မဏမေဝ ဟုတော ပဝတ္တတိ၊ တဒိဒိ သုပ္ပဂ္ဂေ ပိဋံ ဝဇ္ဇယမာနဝိယ၊ နိဗ္ဗန္ဓိတ ကပ္ပါ

သံ ဝိဟနမာနိဝိယ နာနပ္ပကာရတော သင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ
ဘယဉ္စ နန္ဒိဉ္စ ပဟာယ သင်္ခါရဝိစိနနေ မဇ္ဈတ္တံ ဟုတွာ တိဝိ-
ဓာနုပဿနာဝသေန တိဋ္ဌတိ”။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အကယ်၍ သင်္ခါရငြိမ်းသောနိဗ္ဗာန်ကို သင်္ခါရငြိမ်းသည့် အနေအားဖြင့်
မမြင်ငြားအံ့၊ ထိုသို့မမြင်သေးလျှင် သင်္ခါရ အာရုံကိုသာလျှင် အာရုံပြုလျက်
အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန်ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်နေသော ယင်းသင်္ခါ
ရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဗန်းပေါ်၌ လှိမ့်အပ်၊ ဆင့်အပ်သော မုန့်မုန့် ကဲ့သို့
လည်းကောင်း၊ ဖတ်အပ်သောအစေ့ထုတ်ပြီး ဝါဂွမ်းကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊
နူးညံ့သိမ်မွေ့စွာဖြစ်၍ အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့်သင်္ခါရတို့ကို ရှုဆင်ခြင်
သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ကြောက်ခြင်း (ဘယ) ကိုလည်းကောင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း
(နန္ဒိ)ကိုလည်းကောင်း၊ ပယ်စွန့်၍သင်္ခါရ တရားတို့ကို စူးစမ်းခြင်း၌အလယ်
အလတ်အညီအမျှ လျစ်လျူရှုခြင်း (ဥပေက္ခာ) သဘောရှိသည်ဖြစ်၍ သုံးပါး
အပြားရှိသော အနုပဿနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် တည်၏။ (ဝါ)ခေါင်ထိပ်သို့
ရောက်သောဝိပဿနာသည် အနိစ္စာနုပဿနာ အစရှိသော သုံးပါးသော အနု-
ပဿနာတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်သာလျှင် တည်၏။

ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုလိုသော ယောဂီသည် သင်္ခါရပေက္ခာ-
ဉာဏ်အထူးထက်မြက်ရန်၊ သန့်ရှင်းရန်၊ ရဲရင့်စွာဖြစ်ရန် ယင်းဉာဏ်ကို အဖန်ဖန်
ပွားများသိမ်းဆည်းရမည်ဖြစ်သည်။ ယောဂီသည် ဉာဏ်ထက်သူ၊ မထက်သူဟူ၍
နှစ်မျိုးနှစ်စားရှိပါသည်။ အကယ်၍ ဉာဏ်ထက်သူဖြစ်လျှင် ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့်
အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်ပွားများသိမ်းဆည်း၍ အသာသ ပဿာသ ပဋိဘာဂအာရုံ
နိမိတ်အတွင်း၌ ဖြစ်သောရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တမှဆိတ်
ကုန်၏(သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ သုညာတိ)ဟုအနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တတရားတို့ဖြင့်ပွားများ
သိမ်းဆည်းသည်ရှိသော် ကြောက်ခြင်း (ဘယ)၊ နှစ်သက်ခြင်း (နန္ဒိ)မရှိဟူ၍
အလယ်အလတ်အညီအမျှ လျစ်လျူရှုခြင်း (ဥပေက္ခာ)ဟုဆိုအပ်သောသင်္ခါရ
ပေက္ခာဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လေသည်။ အကယ်၍ ဉာဏ်မထက်သူဖြစ်လျှင်ဝိသုဒ္ဓိမဂ်
အဋ္ဌကထာတွင် ဖော်ပြထားသောအောက်ပါ (၇) နည်းတို့ဖြင့် ပွားများ

သိမ်းဆည်းရမည်ဖြစ်သည်။ ဤ၌ လိုရင်းနှင့် အကျဉ်းမျှသာ ဖော်ပြမည် ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တွင် ကြည့်စေလိုပါသည်။

(၁) အဖို့ (၂) ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း
(ဒွိကောဋိကနည်း)

ဒွိကောဋိကသုညတနည်းကို စီးဖြန်းဆင်ခြင်လိုသော ယောဂီသည် အာနာ ပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် အခြားကမ္မဋ္ဌာန်းတခုကို လည်း ကောင်း၊ အနည်းငယ် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ဖိတ်တည်ကြည်လာသောအခါ ဤသို့ ဆင်ခြင်အပ်၏။ ဤနာမ်ရုပ်သည်-

- (က) ငါကောင်၏အဖြစ်မှလဲ ကင်းဆိတ်၏။ ငါကောင်လဲမဟုတ်။
- (ခ) ငါကောင်၏ဥစ္စာ အဖြစ်မှလဲ ကင်းဆိတ်၏။ ငါကောင်နှင့် မဆိုင်သော သဘောတရားမျှသာဖြစ်၏။

ဟုဆင်ခြင်၍ သဘောကျလျှင် ဒွိကောဋိကဆင်ခြင်ပုံနှင့်ညီညွတ်၍ ချစ်ကြောက် ကင်းပ၊ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုနိုင်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၌ တည်လေ တော့သည်။

(၂) အဖို့ (၄) ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း
(စတုကောဋိကနည်း)

ထိုသို့ ဒွိကောဋိကနည်းဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၌ မတည်သေးသော် ထပ်မံ၍ ဤနာမ်ရုပ်သည်-

- (က) နာဟံက္ခုစနိ - အဟံ - ငါကောင်သည်။ နက္ခုစနိ - ဘယ်နေ ရာမှာမှမရှိ။ (ငါကောင်သည် ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ၌ လည်း ကောင်း၊ ရုပ်နာမ်ထဲ၌လည်းကောင်း မရှိ)။
- (ခ) နာဟံကဿစိ ကိဉ္ဇနအသ္မိ - အဟံ - ငါသည်။ ကဿစိ - တစုံ တယောက်၏။ ကိဉ္ဇနအသ္မိ - တစုံတခုမျှမဖြစ်။ ဘာမျှ မဆိုင် (သုတပါးက “ငါ့အဖေ၊ ငါ့သား၊ ငါ့အစ်ကို၊ ငါ့ညီ၊ ငါ့တူ စသည်ဖြင့် ငါ့အပေါ်မှာ စွဲလမ်းလျက် ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ်ဖြစ်သော ငါကောင်သည်မရှိ)။

- (ဂ) နစပရောက္ခစနိ-ပရော-သုတပါးသည်၊ နစက္ခစနိ-ဘယ်
 နေရာမှာမှမရှိ၊ (သုတပါးဟု ဆိုဖွယ်ရာ ကိုယ်သည်လည်း
 ကိုယ်တွင်း ကိုယ်ပ၌ လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်ထဲ၌ လည်း
 ကောင်း မရှိ)။
- (ဃ) နမမကိဉ္စနသ္မိ-(တပါးသူသည်) မမ-ငါ၏၊ နကိဉ္စနသ္မိ-
 တစုံတခုကြောင့်ကြဖွယ် အပြစ်၌မရှိ။ (ငါ၏ မိဘ၊ သား၊
 မြေး၊ ကျေးကျွန်၊ ဆရာသမား စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းလျက်
 ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ်ဖြစ်သော သုတပါးဟူသောကိုယ်သည်
 လည်း မရှိ)။

ဟုဆင်ခြင်၍ သဘောကျလျှင် စတုကောဋိက ဆင်ခြင်ပုံနှင့် ညီညွတ်၍ ချစ်
 ကြောက်ကင်းဖွယ်၊ အလယ်အလတ်ရှုဖွယ်သဘော (ဥပေက္ခာ)ဟု ဆိုအပ်သော
 သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၌ တည်လေတော့သည်။

(၃) အခြင်းအရာ (၆) ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း
 (ဆအာကာရဆင်ခြင်ပုံ)

ထိုသို့ စတုကောဋိကနည်းဖြင့်သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၌ တည်
 သေးသော် ထပ်မံ၍ ဆအာကာရဆင်ခြင်ပုံဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဆင်ခြင်
 ရမည်ဖြစ်သည်။

- မုက်စိသည် (၁) အတ္တအဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏၊
 (၂) အတ္တ၏ ဥစ္စာအဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏၊
 (၃) မြဲခြင်းမှ ဆိတ်သုဉ်း၏၊
 (၄) ခိုင်ခံ့ခြင်းမှ ဆိတ်သုဉ်း၏၊
 (၅) ထာဝရတည်ရှိခြင်းမှ ဆိတ်သုဉ်း၏၊
 (၆) မဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

ဤကား စက္ခုဒွါရ၌ ရှုဆင်ခြင်ပုံတည်း၊ ကြွင်းသောဒွါရ၊ အာရုံ၊ ဝိညာဏ်၊
 ဖဿ၊ ဝေဒနာစသည်မှ ဇရာမရဏ တိုင်အောင်အထိလည်း ဤနည်းတူ ရှုမြင်
 ရမည်ဖြစ်သည်။

(၄) အခြင်းအရာ (၈) ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း
(အဋ္ဌအာကာရဆင်ခြင်ပုံ)

ထိုသို့ ဆအာကာရဆင်ခြင်ပုံဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၌ မတည်သေးသော် ထပ်မံ၍ အဋ္ဌအာကာရဆင်ခြင်ပုံဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။

- ရုပ်သည် (၁) မြဲသောအနှစ်ဟူသော အနှစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- (၂) ခိုင်ခံ့သောအနှစ်ဟူသော အနှစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- (၃) ချမ်းသာသော အနှစ်ဟူသော အနှစ်အားဖြင့် လည်းကောင်း။
- (၄) အတ္တကောင်အနှစ်ဟူသော အနှစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- (၅) မြဲခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- (၆) ခိုင်ခံ့ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- (၇) အမြဲတမ်းတည်ရှိခြင်း ဖြင့် လည်းကောင်း၊
- (၈) မဖောက်မပြန်ခြင်းသဘောအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အနှစ်မဟုတ်၊ အနှစ်မရှိ၊ အနှစ်ကင်း၏။

ဤကား ရုပ်ခန္ဓာ၌အခြင်းအရာ(၈)ပါးဖြင့် ဆိတ်သုဉ်းသည်ကို ဆင်ခြင်ပုံတည်း။ ကြွင်းသော နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးနှင့် ခွါရ၊ အာရုံ၊ ဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာစသည်တို့၌လည်း နည်းတူ ရှုဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။

(၅) အခြင်းအရာ (၁၀) ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း
(ဒုသအာကာရဆင်ခြင်ပုံ)

ထိုသို့အဋ္ဌအာကာရ ဆင်ခြင်ပုံဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၌ မတည်သေးသော် ထပ်မံ၍ ဒုသအာကာရ ဆင်ခြင်ပုံဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။

- ရုပ်ကို (၁) အနှစ်မှကင်းသည်ဟု ရှု၏၊
- (၂) အချည်းနှီးဟု ရှု၏၊

- (၃) ဆိတ်လျှိုးသည်ဟု ရှု၏။
- (၄) အတ္တမဟုတ်ဟု ရှု၏။
- (၅) အစိုးမရဟု ရှု၏။
- (၆) အလိဂ္ဂိတိုင်း မပြုနိုင်ဟု ရှု၏။
- (၇) တောင့်တတိုင်း မရနိုင်ဟု ရှု၏။
- (၈) အလိအတိုင်း မဖြစ်ဟု ရှု၏။
- (၉) ပြင်ပသူစိမ်းဟု ရှု၏။
- (၁၀) ကင်းဆိတ်သည်ဟု ရှု၏။

ဤကားရုပ်၌အခြင်းအရာ (၁၀) ပါးတို့ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ပုံတည်း။ ကြွင်းသော ဝေဒနာ၊ သညာစသည်တို့၌လည်း နည်းတူဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။

(၆) ဆယ့်ခြောက် (၁၂) ပါးတို့ဖြင့် ဆင်ခြင်
(ဒွါဒေသ အာကာရဆင်ခြင်ပုံ)

ထိုသို့ ဒသအာကာရဆင်ခြင်ပုံဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၌ မတည်သေးသော် ထပ်မံ၍ဒွါဒေသအာကာရဆင်ခြင်ပုံဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။

- ရုပ်သည်
- (၁) သတ္တဝါမဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၂) အသက်မဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၃) လူမဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၄) လူလင်မဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၅) မိန်းမ မဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၆) ယောက်ျား မဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၇) အတ္တမဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၈) အတ္တ၏ဥစ္စာမဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၉) ငါမဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၁၀) ငါ၏ဥစ္စာမဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၁၁) သူတပါး၏ ဥစ္စာမဟုတ်ဟု ရှု၏။
  - (၁၂) တစုံတယောက်မျှ ဥစ္စာမဟုတ်ဟု ရှု၏။

ဤကား ရုပ်၌အခြင်းအရာ (၁၂)ပါးတို့ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ပုံတည်း။ ကြွင်း
သော ဝေဒနာ၊ သညာ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူရှုဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။

(၂) အခြင်းအရာ (၄၂) ပါးဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်း
(ဒွါစက္ကာလီသအာကာရဆင်ခြင်ပုံ)

ထိုသို့ ဒွါဒသအာကာရ ဆင်ခြင်ပုံဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ သင်္ခါရပေက္ခာ
ဉာဏ်၌ မတည်သေးသော် ထပ်မံ၍ ဒွါစက္ကာလီသအာကာရ ဆင်ခြင်ပုံဖြင့်
အောက်ပါအတိုင်း ဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။

- ရုပ်ကို (၁) မမြဲဟူရူ၏၊ (၂) ဆင်းရဲဟူရူ၏၊ (၃) ရောဂါဟူရူ၏၊ (၄) အိုင်းအမာဟူရူ၏၊ (၅) ငြောင့်ဟူရူ၏၊ (၆) မကောင်းမှုဟူရူ၏၊ (၇) အဖျားအနာဟူရူ၏၊ (၈) ပြင်ပသူစိမ်းဟူရူ၏၊ (၉) အလွန်ပျက်သည်ဟူရူ၏၊ (၁၀) ဘေးရန်ဟူရူ၏၊ (၁၁) ဥပဒ္ဒဝေဟူရူ၏၊ (၁၂) ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟူရူ၏၊ (၁၃) ငြိကပ်သော အနှောင့်အယှက်ဟူရူ၏၊ (၁၄) တုန်လှုပ်သည်ဟူရူ၏၊ (၁၅) ပျက်လွယ်သည်ဟူရူ၏၊ (၁၆) မခိုင်မာဟူရူ၏၊ (၁၇) မစောင့်ရှောက်တတ်ဟူရူ၏၊ (၁၈) ပုန်းအောင်းရာမဟုတ်ဟူရူ၏၊ (၁၉) ဘေးကိုမငယ်သတ်တတ်ဟူရူ၏၊ (၂၀) ကိုးကွယ်ရာမဟုတ်ဟူရူ၏၊ (၂၁) အတ္တမှကင်းသည်ဟူရူ၏၊ (၂၂) အချည်းနှီးဟူရူ၏၊ (၂၃) ဆိတ်သည်းသည်ဟူရူ၏၊ (၂၄) အတ္တမဟုတ်ဟူရူ၏၊ (၂၅) သာယာဖွယ် မဟုတ်ဟူရူ၏၊ (၂၆) အပြစ်ဟူရူ၏၊ (၂၇) ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသည်ဟူရူ၏၊ (၂၈) အနှစ်မရှိဟူရူ၏၊ (၂၉) မကောင်းမှုအဖြစ်အရင်းဟူရူ၏၊ (၃၀) သတ်တတ်သည်ဟူရူ၏၊ (၃၁) ကြီးပွားစည်ပင်ခြင်းကင်းသည်ဟူရူ၏၊ (၃၂) အာသဝေဝါတရားတို့၏အာရုံဟူရူ၏၊ (၃၃) ပေါင်းစု၍ပြုအပ်သော သင်္ခါတတရားဟူရူ၏၊ (၃၄) သူသတ်သမားမာရ်တို့၏ သတ်စရာအစာဟူရူ၏၊ (၃၅) ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသည်ဟူရူ၏။

(၃၆) အိုခြင်းသဘောရှိသည်ဟုရှု၏။ (၃၇) နာခြင်းသဘောရှိသည်ဟုရှု၏။ (၃၈) သေခြင်းသဘောရှိသည်ဟုရှု၏။ (၃၉) စိုးရိမ်ခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ နှလုံးမသာခြင်း၊ ပြင်းစွာပူပန်ခြင်းသဘောရှိသည်ဟုရှု၏။ (၄၀) ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်ရှု၏။ (၄၁) ချုပ်ခြင်းအားဖြင့်ရှု၏။ (၄၂) ထွက်မြောက်ခြင်းအားဖြင့်ရှု၏။

ဤကား ရုပ်၌အခြင်းအရာ (၄၂) ပါးတို့ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ပုံတည်း။ ကြွင်းသောဝေဒနာ၊ သညာ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူရှုဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဤသို့အခြင်းအရာ (၄၂) ပါးတို့ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်သည့်အခါ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ ကြောက်ရွံ့ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်းတို့ မဖြစ်ပေါ်တော့ပဲ၊ ယင်းတရားတို့ကို အလယ်အလတ်အညီအမျှ ရှုခြင်း (ဥပေက္ခာ) ဟုဆိုအပ်သောသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ကေနိမလွဲဖြစ်လာမည် ဖြစ်သည်။

သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အကျဉ်းချုပ်

အထက်ပါ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ရှုမှတ်ပုံသည် စာပေကျမ်းဂန်လာ စကားများပါရှိနေသဖြင့် ဉာဏ်နုသူများ သဘောမပေါက် ခက်ခဲမည် စိုးသဖြင့် အောက်ပါမှတ်ရှုပုံ အကျဉ်းချုပ်ကို လွယ်ကူစွာရှုမှတ်နိုင်ရန်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်အရေးကြီးပါသဖြင့် မုန့်မုန့်၊ ဝါဂွမ်းများကဲ့သို့ သိမ်မွေ့နူးညံ့စေရန် အပန်ဖန်အထပ်ထပ် သုံးသပ် ရှုဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ နိဗ္ဗာန်နှင့် နီးမည်ဖြစ်သည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရှုမှတ်နေကျဖြစ်သော အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သော်လည်းကောင်း၊ အခြားကမ္မဋ္ဌာန်းတခုခုကိုသော်လည်းကောင်း၊ အချိန်အနည်းငယ်သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ စိတ်တည်ကြည်သောအခါ ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာသုံးပါးတင်ပြီး ရှုဆင်ခြင်ရမည်။ ထိုသို့ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကိုရှုသည့်အခါ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့သည် ပို၍ထင်ရှားလာ၏။ ပို၍ထင်ရှားလေလေ၊ စိတ်အာရုံကို ပို၍စူးစိုက်စွဲလမ်းကာ ရှုသေလေဖြစ်၏။ ထိုအခါ စိတ်တည်ငြိမ်မှု (သမာဓိ) သည် အလွန်ကောင်း

လာသဖြင့် စိတ်သည် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း မှတစ်ပါး ဘယ်ကိုမှ မရောက်၊ တွေးတောခြင်း၊ စဉ်းစားခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ကြံစည်ခြင်းမရှိမချီ သင်္ခါရတို့၏ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကိုသာ အထူးကြောင့်ကြမစိုက်ရပဲ၊ အလိုက်သင့် အညီအမျှ ရှုနေခြင်းသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် မည်ပါသည်။ (သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့ကို၊ ဥပေက္ခာ=လျစ်လျူရှုခြင်း၊ ဉာဏ=ဉာဏ်)

လျစ်လျူရှုခြင်းဆိုသည်မှာ၊ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု၊ မမြဲမှု၊ ဆင်းရဲမှု၊ အနှစ်သာရ မရှိမှုတို့ကို သိရန် အထူးဂရုမစိုက်ရပဲ၊ အလိုက်သင့်ညီမျှစွာရှုခြင်းကို ဆိုလိုပါ သည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့ကို ရှုမှတ် ဆင်ခြင်နေစဉ်ရှုမှတ်မှုသည်အမြင့်ဆုံးသို့ရောက်နေသည့်အတွက် ၎င်းရှုမှတ်မှုတို့ကို အထူးဂရုမစိုက်ရတော့ပဲ၊ သင်္ခါရအာရုံများသည် သူ့အလိုလို ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ သိမှတ်မှုကလည်းသူ့ အရှိန်နှင့်သူ့အလိုလိုဖြစ်လျက်ပျက်သျှက်ရှိ၏။ ထိုကဲ့သို့ သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို အထူးဂရုမစိုက်ရပဲ၊ အလိုက်သင့်ညီမျှစွာ ရှုဆင်ခြင်နေခြင်း(ဥပေက္ခာ)ကို လျစ်လျူရှုသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

(ဈ) အနုလောမဉာဏ်

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ပွားများဆင်ခြင်သော ယောဂီ အား ယုံကြည်ဆုံးဖြတ်မှုဟု ဆိုအပ်သော အဓိမောက္ခသဒ္ဒါသည် အားကြီးစွာ ဖြစ်၏။ ကောင်းစွာချီးမြှောက်ထောက်ပံ့အပ်သော ဝီရိယသည်ဖြစ်၏။ ထင်မြင် လှစွာသော သတိသည်ဖြစ်၏။ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်း အလွန်အကဲ ဖြစ်သည့်အတွက် အာရုံ၌ကောင်းစွာ ထားအပ်သော စိတ်သည် ကောင်းစွာ တည်ကြည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ရာ၌ အလယ်အလတ်အညီအမျှ ရှုဆင်ခြင်သော သင်္ခါရပေက္ခာပညာသည်ဖြစ်၏။ ထိုသို့သဘောရှိသော သင်္ခါ ရပေက္ခာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ မဂ်ဖြစ်ခါနီးသည်ရှိသော် ယင်းသင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်သည် သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆင်ခြင်သုံးသပ်ပြီးလျှင် ဘဝင်စိတ် (သာမန်စိတ်) ဖြစ်လေသည်။

ယင်းဘဝင်စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ယခင် ရှုဆင်ခြင်စဉ် အခါက အာရုံပြုသော နည်းအတိုင်း သင်္ခါရတို့ကို အနိစ္စ ဟူ၍သော် လည်း ကောင်း၊ ဒုက္ခဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ အနတ္တဟူ၍ သော်လည်းကောင်း

အာရုံပြုလျက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌ အနှုတ်မရှိ တစုံတခုသော အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆိုအပ်သော လက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုလျက် မဟာကုသိုလ်ဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးတို့တွင် ပါဝင်သော ပထမဇောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းဇောစိတ်ကို (မဂ်ဖြစ်ပေါ်ရန်ကြိုတင်၍ပြုမှု) ပရိကံဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ထိုပထမဇောနောက်၌ ဥပစာ ဟု ဆိုအပ်သော ဒုတိယဇောစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုနောင်အနုလုံ (အနုလောမ) ဟု ဆိုအပ်သော တတိယဇောစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တိက္ခပညာ (ဉာဏ်ထက်သူ) ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာနှင့် အနုလုံဇော ၂ ကြိမ်သာဖြစ်၏။ မန္တပညာ (ဉာဏ်နဲ့ သူ) ပုဂ္ဂိုလ်အား ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဇော ၃ ကြိမ် ဖြစ်၏။ ထိုဇောသုံးကြိမ်၌ ရှိသောဉာဏ်ကို အနုလောမဉာဏ်ဟုဆိုသည် (ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့ ဖြစ်သောတရားအဖို့ အစုတို့အား လျော်သောဉာဏ်)။

အနုလောမဉာဏ်လျော်ပုံ

အကျဉ်းအားဖြင့် အနုလောမဉာဏ်သည် ရှေးအဖို့၌ဖြစ်ကုန်သော (ဥဒယဗ္ဗံယဉာဏ်၊ ဘဂ်ဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်၊ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်) ရှစ်ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ မှန်သောကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်အားလျော်၏။ အထက်မည်သော နောက်အဖို့၌ ဖြစ်သော အရိယမဂ်လေးပါး၌ပါဝင်သော သုံးဆယ် ခုနစ်ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယဘုရားတို့၏ မှန်သောကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်း လျော်၏။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၄၇၉) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားပါသည်-

“သဗ္ဗံပိ ဝိပဿနာ လက္ခဏတ္တယသမ္ပသနကိစ္စာဝ၊
 ဣဒမ္ပိ တဒထဝါတိ ဝုတ္တံ “တထကိစ္စတာယာ” တိ၊
 ဥပရိတိမဂ္ဂေ၊ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာနံ တထကိစ္စဘာယ
 အနုလောမေတိ သမ္မောသာဒိ ပဋိပက္ခဝိဓမ္မာတော။”

အနက် အဓိပ္ပာယ်

သဗ္ဗာပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဝိပဿနာ-ဥဒယဗ္ဗယစသော ရှစ်ပါး
 သော ဝိပဿနာသည်။ လက္ခဏတ္တယသမ္ပသနကိစ္စာပ-အနိစ္စ စသောလက္ခဏာ
 သုံးပါးကို သုံးသပ်ခြင်းကိစ္စရှိသည်သာလျှင်တည်း။ ဣဒ္ဓမ္မိ-ဤအနုလောမဉာဏ်
 သည်လည်း ၊ တထေဝ-ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည်တို့အတူ လက္ခဏာသုံးပါးကို
 သုံးသပ်ခြင်းကိစ္စ ရှိသည်သာလျှင်တည်း။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တထကိစ္စတာ
 ယာတိ-မှန်သောကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်သာလျှင်ဟူ၍၊ ဝုတ္တိ-ဆိုအပ်၏၊ ဥပရိတိ-
 ဥပရိဟူသည်ကား၊ မဂ္ဂေ-အရိယမဂ်လေးပါး၌၊ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာနံ-ဗော
 ဓိပက္ခိယတရားတို့၏၊ တထကိစ္စတာယ-မှန်သောကိစ္စ ရှိသည်၏အဖြစ်အား၊
 အနုလောမေတိ-လျော်၏၊ (ကသွာ-အဘယ့်ကြောင့်မူကား) သမ္မောသာဒိ
 ပဋိပက္ခဝိဓမ္မနတော-သတိမေ့လျော့ခြင်းစသော ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပယ်ဖျောက်
 ခြင်းကြောင့်တည်း။

ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ

ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာဆိုသည်မှာ အနုလောမဉာဏ်နှင့်ဆက်စပ်ကပ်နေသော
 သင်္ခါရုပေက္ခာ နောက်ဆုံးပိုင်းဟု ဆိုအပ်သော ခေါင်ထိပ်သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၊
 အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြိတ္တ ဟူသော ဤဉာဏ်သုံးပါးသည် ဝုဠာနမည်သော
 မဂ်နှင့်တဆက်တည်း၊ တစပ်တည်းဖြစ်သောကြောင့် မဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော
 ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ
 အဋ္ဌကထာခေါ်သဂ္ဂိုဟ်၌ “ယာသိခါပတ္တာ၊ သာသာနုလောမာ သင်္ခါရုပေက္ခာ
 ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာတိ စ ပဝုစ္စတိ”ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (ယာ-အကြင်
 သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည်၊ သိခါပတ္တာ-အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်၏၊ သာနု
 လောမာ-အနုလောမဉာဏ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ သာသင်္ခါရုပေက္ခာ-ထိုသင်္ခါ
 ရုပေက္ခာဉာဏ်ကို၊ ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာတိစ-ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာဟူ၍လည်း၊
 ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။) ထို့အပြင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ(နှာ-၂၉၉)တွင်
 “သိခါပတ္တဝိပဿနာတိဝါ၊ ဝုဠာနဂါမိနိတိဝါ သင်္ခါရုပေက္ခာဒိဉာဏတ္တယ
 သေဝ တေ နာမံ”ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (အနက်မှာ-သိခါပတ္တဝိပဿနာ
 တိဝါ-သိခါပတ္တဝိပဿနာဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုဠာနဂါမိနိတိဝါ၊ ဝုဠာနဂါ

မိနိဟူ၍လည်းကောင်း၊ တေန်နာမံ-ဤအမည် (၂) ခုသည်၊ သင်္ခါရပေက္ခာ ဒိဋ္ဌာနတ္ထယဿေဝ-သင်္ခါရပေက္ခာ၊ အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူဟူသော ဉာဏ် (၃)ပါး၏သာလျှင် အမည်ပေတည်း။

ဝုဠာနဂါမိနိအဓိပ္ပာယ်

ဝုဠာနံ ဂစ္ဆန္တိ ဧတာယာတိ ဝုဠာနဂါမိနိ ဟူသော ဝစနတ္ထအရ၊ ဝုဠာနဂါမိနိမည်ပါသည်။ အနက်မှာ-ဇတာယ-ဤဝိပဿနာဖြင့်၊ ဝုဠာနံ-သင်္ခါရအာရုံဟု ဆိုအပ်သောသင်္ခါရနိမိတ္တနှင့်ကိလေသာအလျဉ်၊ ဝိပင်္ဂါနန္ဒာအလျဉ်ဟု ဆိုအပ်သော ပဝတ္တတို့မှ ထမြောက်သောမဂ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ရကုန်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝုဠာနဂါမိနိ-ဝုဠာနဂါမိနိမည်၏။ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ မဂ်သည် ဝုဠာနမည်၏။ မည်ကဲ့သို့ဝုဠာန(ထမြောက်ခြင်း) မည်သနည်းဆိုသော် မဂ်သည် ဝိပဿနာ၏အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံမပြု၊ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တမှထမြောက်၏။ ထို့အပြင်မဂ်သည် ဖြစ်ထိုက်သောဆိုင်ရာဆိုင်ရာကိလေသာကံ ဝိပင်္ဂါနဟူသော ပဝတ္တကိုလည်း တဖန်မဖြစ်စေပဲ ငြိမ်းစေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဝတ္တမှလည်း ထမြောက်၏။ ဤသို့နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တ နှစ်မျိုးလုံးမှ ထမြောက်သောကြောင့် မဂ်သည် ဝုဠာန (ထမြောက်ခြင်း) မည်ပါသည်။ ဤနေရာ၌ ဝုဠာန(ထမြောက်ခြင်း)ဆိုသည်မှာ-သင်္ခါရတို့ကို အာရုံမပြုခြင်း၊ ကိလေသာဝိပင်္ဂါနတို့ကို နောင်ကာလ၌ မဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသည့်အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

ဂေါတြဘူဉာဏ်

တဝိထိ(စိတ်အစဉ်တခု)အတွင်းဝယ် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဟု ဆိုအပ်သော အနုလောမဉာဏ် သုံးပါး၏ အခြားမဲ့၌ ရှုမှတ်ဆဲဖြစ်သော သင်္ခါရအာရုံကိုစွန့်လွှတ်၍ ယင်းသင်္ခါရ ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဂေါတြဘူဇောစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းဇောစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သံမူသည် ဂေါတြဘူဉာဏ်မည်ပါသည်။ တနည်းအားဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာမကင်းသော ခန္ဓာအစဉ်ဟုဆိုအပ်သော ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုး၍ (ဝါ) ဖြတ်၍ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာကင်းပြီးသောအရိယာနွယ်သို့ ရောက်တုတ်သောကြောင့်

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အမှန်အားဖြင့် ဂေါတြဘူဉာဏ် နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်
သေးပေ။ သမိပ္ပပစာရအားဖြင့်သာ ရောက်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ယင်း ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ရှေ့ဖြစ်သော ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနှင့်
နောက်ဖြစ်သော ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (၂)ပါး၏ အလယ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြစ်
ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနိစ္စစသော လက္ခဏာ သုံး
ပါးဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို မသုံးသပ်ခြင်းကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ
မမည်နိုင်ချေ။ ထို့အပြင် ယင်းဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြုသော်လည်း
ကိလေသာကို မကုန်စေနိုင်သောကြောင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဟုလည်း မဆိုနိုင်
ချေ။ ထို့ကြောင့် ထိုဉာဏ်နှစ်ခုတို့၏အလယ် မည်သည့်ဉာဏ် ဟူ၍မျှ မဆို
လောက်သော အဗျောဟာရိကဉာဏ်သာ ဖြစ်လေသည်။ (အဗျောဟာရိက-
အ-ပ-ဝေါဟာရိက-ဆိုအပ်ခြင်း)။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊
ဒုတိယ (နှာ-၄၈၃) တွင် “နေဝ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ” ဘဇတိအနိစ္စံ
ဒိဝသေန သင်္ခါရနံ အဂ္ဂဟနတော၊ နဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ” ဘဇတိသတိပဋိဗ္ဗာနာ
ရဒ္ဒဏဒတ္တ ကိလေသာနံ အခေပနတော” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

(ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်) အနိစ္စဒိဝသေန အနိစ္စစသည်တို့၏ အစွမ်းအား
ဖြင့်၊ သင်္ခါရနံ-သင်္ခါရတို့ကို၊ အဂ္ဂဟနတော - မယူခြင်းကြောင့်၊ ပဋိပဒါ
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ - ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ သို့၊ နေဝဘဇတိ+မသက်ဝင်၊
နိဗ္ဗာနာရမ္မဏဒတ္တ - နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိလည်အဖြစ်သည်။ သတိပဋိ-ရှိသော်
လည်း၊ ကိလေသာနံ-ကိလေသာတို့ကို၊ အခေပနတော-မကုန်စေခြင်းကြောင့်၊
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ - ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ သို့၊ နဘဇတိ-မသက်ဝင်။

ထိုသို့ ဝိသုဒ္ဓိ (၂)ပါး၏အလယ်၌ ကျသော ဉာဏ်ဟုဆိုရသော်လည်း ယင်း
ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို သင့်လျော်စွာ ဝိသုဒ္ဓိသို့သွင်းလျှင် ဝိပဿနာအလျဉ်ကျသော
ကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ သို့သွင်းယူရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သွင်းယူရ
မည်ဖြစ်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၃၁၂) တွင် “ဝိပဿနာ
သော တေ ပတိတတ္တာ ပန ဝိပဿနာတိ သင်္ခါရစ္ဆတိ” ဟူ၍လည်းကောင်း၊
မဟာဋီကာ (နှာ-၄၈၃) တွင်လည်း “တထာပိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ပရိယော

သာနတာယ ဝိပဿနာပက္ခိတံ၊ တေနောဓိယံတံ သောတပတိတတာ” ဟူ၍ လည်းကောင်းဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ပန - ထိုသို့ ဝိသုဒ္ဓိနှစ်ပါးတို့၏အလယ်ကြား၌ဖြစ်၍ ဝိသုဒ္ဓိမခေါ်လောက်သော ဉာဏ်ဖြစ်သော်လည်း၊ ဝိပဿနာသောတေ-ဝိပဿနာအလျဉ်၌၊ ပတိတတ္တာ-ကျသောကြောင့်၊ ဝိပဿနာတိသင်္ခံ-ဝိပဿနာဟူသော အရေအတွက်သို့၊ ဂစ္ဆတိ-ရောက်၏။ (အဋ္ဌကထာအနက်)။

တထာပိ-ထိုသို့ဝိသုဒ္ဓိမခေါ်လောက်သောဉာဏ် ဖြစ်သော်လည်း၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ-ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ၏၊ ပရိယောသာသာနတာယ-အဆုံးစွန်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝိပဿနာပက္ခိတံ-ဝိပဿနာအဖို့ရှိ၏၊ တေနော-ထို့ကြောင့်ပင်လျှင်၊ အသ-ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်၏၊ တံ သောတပတိတတာ-ထိုဝိပဿနာအလျဉ်၌ကျသည်၏အဖြစ်ကို၊ (ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်၏)၊ (ဋီကာအနက်)။

မဂ်ရခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ

တဿဝိပဋိပဇ္ဇန္တယမှစ၍ ပဝတ္တန္တိတိုင်အောင် စကားရပ်သည်အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် မဂ်ရခါနီး စိတ်အစဉ်ကိုပြသောစကားရပ်ဖြစ်ကြောင်း သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ ဆရာကပြဆိုခဲ့ပါသည်။ ၎င်းစကားရပ်၏ အကျဉ်းချုပ်မှာ- ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောဉာဏ်များအစဉ်ဖြင့်အားထုတ်ခဲ့သော ယောဂီအား သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာဉာဏ်ရင့်သန်သဖြင့် အပ္ပနာ ခေါ်သော သောတာပတ္တိမဂ်-ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ချိန်နီးလေသော် ယင်းအပ္ပနာခေါ် မဂ်ဉာဏ်မဖြစ်မီ ရှေးဦးစွာ ဘဝဂံစလန၊ ဘဝဂုံပစ္ဆေဒ နှစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်လေ၏။ ထို့နောက် တေဘူမက သင်္ခါရ တရားတို့တွင်တပါးတပါးကို အာရုံပြု၍ မနောဒွါရာ၊ ဇွန်း ဖြစ်၍ချုပ်လေ၏။ ထို့နောက် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်ပြီးသော အနိစ္စစသော လက္ခဏာသုံးပါးတို့တွင် အမှတ်မရှိတပါးတပါးကို အာရုံပြု၍ ဝိပဿနာဇောစိတ် သုံးကြိမ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသုံးကြိမ်သောဇောတို့တွင် ပထမဇောသည် ပရိကံ မည်၏။ ဒုတိယဇောသည် ဥပစာ မည်၏။ တတိယဇောသည် အနုလုံ မည်၏။ ထိုဇောသုံးခု၌ ပါဝင်သော အသိအမြင်သည် အနုလောမဉာဏ် မည်၏။

ထိုအနုလုံစောနေောက် သင်္ခါရအာရုံကိုစွန့်လွှတ်၍ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဂေါတြဘူ စောစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤကား မင်္ဂလာဒိန်း စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံတည်း။ ယင်းဂေါတြဘူစော ဖြစ်ပြီးနောက် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍မင်္ဂလာ (မင်္ဂလာဏ်) ဖြစ်၏။ မင်္ဂလာစောနေောက် နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖိုလ်စော ၂-ကြိမ်ဖြစ်ပေါ်၏။

အထက်မင်္ဂလာဒိန်း စိတ်အစဉ်တွင် ဖော်ပြထားသော မနောဒွါရာဇဇန်း-နေောက် “သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့် ယူအပ်ပြီးကုန်သော အနိစ္စ သောလက္ခဏာ သုံးပါးတို့တွင် အမှတ်မရှိ တပါးပါးကို အာရုံပြု၍” ဟူသောစကားရပ်သည် သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာတွင်ပါရှိသော “ယံကိဉ္စ” ကိုဋီကာကျော်ဆရာ၏ “ယံကိဉ္စ” တိ သင်္ခါရပေက္ခာယဂဟိတေသု တိသု ဧကံ ယံကိဉ္စ” ဟု ဖွင့်ပြချက်ပါစကားရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းစကားရပ်သည် ဝိသုဒ္ဓိမင်္ဂလာဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (၅၁-၃၀၈) တွင် ဖော်ပြထားသောအောက်ပါစကားရပ်နှင့် ကိုက်ညီကြောင်းတွေ့ရပါသည်။

“တဿ ဒါနိ မဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ သတိတိသင်္ခါရပေက္ခာ သင်္ခါရေ အနိစ္စာ တိဝါ ဒုက္ခာတိဝါ အနတ္တာတိဝါ သမ္မသိတာ ဘဝဂံ ဩတရတိ၊ ဘဝဂံ နန္တရံသင်္ခါရပေက္ခာယ ကတနယေနေဝ သင်္ခါရေ အနိစ္စာတိဝါ ဒုက္ခတိဝါ အနတ္တာတိဝါ အာရမ္မဏံ ကုရုမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မနောဒွါရာဇဇနံ၊ တတော ဘဝဂံ အာဝဇ္ဇေတွာ ဥပ္ပန္နဿ တဿ ကြိယစိတ္တဿာ နန္တရံ အဝိစိက သန္တတိ မနုပ္ပဗန္ဓမာနံ တထေဝ သင်္ခါရေ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပဌမဇဝနစိတ္တံ၊ ယံ ပရိကမ္မန္တိ ဝိစတိ။”

အနက် ပြောရမည်

တဿ-ထိုသင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်ရင့်သန်ခြင်းသို့ ရောက်သော ယောဂီအား၊ ဒါနိ-ဣဒါနိ-ယခုပင်၊ မဂ္ဂေါ-မင်္ဂလာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ သတိတိ-ဖြစ်တော့မည်ဟူ၍၊ သင်္ခါရပေက္ခာ-သင်္ခါရပေက္ခာသည်၊ သင်္ခါရေ-သင်္ခါရတို့ကို၊ အနိစ္စာတိဝါ-မမြဲကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခာတိဝါ-ဆင်းရဲခြင်းတို့ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တာတိဝါ-အတ္တ မဟုတ်ကုန်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သမ္မသိတာ-သုံးသပ် ဆင်ခြင်၍၊ ဘဝဂံ-ဘဝင်သို့၊ ဩတရတိ-သက်၏၊ ဘဝဂံ နန္တရံ-ဘဝင်၏

အခြားမဲ့၌၊ သင်္ခါရုပေက္ခာယ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာသည်၊ ကတနယေနေဝ-ပြုအပ်
 ပြီးသော နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ သင်္ခါရေ-သင်္ခါရတရားတို့ကို၊ အနိစ္စာတိဝါ၊
 ဒုက္ခာတိဝါ၊ အနတ္တာတိဝါ-မမြဲကုန် ဆင်းရဲကုန်၊ အတ္တမဟုတ်ကုန် ဟူ၍လည်း
 ကောင်း၊ အရမ္မဏံ-အာရုံကို၊ ကုရုမာနံ-ပြုလျက်၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနံ-မနောဒွါရာ
 ဝဇ္ဇန်းသည်၊ ဥပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်၏။ တတော-ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနေ့က၌၊
 ဘဝဂံ-၁ ဝင်သို့၊ အာဝဇ္ဇေတွာ-နှစ်စေလျက်၊ ဥပ္ပန္နဿ-ဖြစ်သော၊ တဿ-
 ကြိယာစိတ္တဿ-ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ကြိယာစိတ်၏၊ အနန္တရံ-အခြားမဲ့၌၊
 အဝိစိကံ-အခြာ မပြတ် မရှိသော၊ သန္တတိ-စိတ်အစဉ်ကို၊ အနုပ္ပဗန္ဓနံ-
 ဆက်စပ်စေလျက်၊ တထေဝ = ရှေးအခြားမဲ့ နှစ်ဝိထိ၊ သုံးဝိထိတို့၌ မပါဝင်သော
 သင်္ခါရုပေက္ခာကု ရှုဆင်ခြင်ခဲ့သည့် နည်းအတိုင်း ပင်လျှင်၊ သင်္ခါရေ-သင်္ခါရ
 တရားတို့ကို၊ အာရမ္မဏံကတွာ-အာရုံပြု၍၊ ပဌမဇဝနစိတ္တံ-ပထမဇောစိတ်သည်၊
 ဥပဇ္ဇတိ-ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယံ - ယင်-ပထမဇောစိတ်ကို၊ ပရိကမ္မန္တိ - ပရိကံ
 ဟူ၍ (ဝါ) မဂ်ဖြစ်ပေါ်ရန် ကြိုတင်၍ ပြုမူပရိကံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

အထက်ပါအဋ္ဌကထာ စကားရပ်တွင် ပါဝင်သော “တထေဝ” ဟူသော
 စကားကို မဟာဋီကာ (နှာ-၄၇၉) တွင် “တထေဝါတိယထာအတ္တိတာသု-
 ဒ္ဒိတ္တိဇဝနဝိထိသု သင်္ခါရုပေက္ခာ အနိစ္စာတိဝါ ဒုက္ခာတိဝါ အနတ္တာတိဝါ
 သင်္ခါရေ အာရမ္မဏမကာသိ၊ တထေဝ” ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

တထေဝါတိ-တထေဝဟူသည်ကား၊ အတ္တိတာသု-လွန်လေပြီ ကုန်သော၊
 ဒ္ဒိတ္တိဇဝနဝိထိသု-နှစ်ခု၊ သုံးခုသောဇောဝိထိ(ဇောအစဉ်)တို့၌ (ပါဝင်သော)၊
 သင်္ခါရုပေက္ခာ-သင်္ခါရုပေက္ခာသည်၊ သင်္ခါရေ-သင်္ခါရတရား တို့ကို၊ အနိစ္စာ
 တိဝါ၊ ဒုက္ခာတိဝါ၊ အနတ္တာတိဝါ-မမြဲကုန်ဟူ၍ သော်လည်းကောင်း၊
 ဆင်းရဲကုန်ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ အတ္တမဟုတ်ကုန်ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊
 အာရမ္မဏံ-အာရုံကို၊ အကာသိယထာ - ပြုသကဲ့သို့၊ တထေဝ - ထိုအတူ
 သာလျှင်။

အထက်ပါမင်္ဂလာဒုံ စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံတွင် ဖော်ပြထားသော မနောဒွါရာ ဝဇ္ဇန်းနောက် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံခေါ် ဝိပဿနာ ဇောသည် ရှေးအခြားမဲ့ နှစ်ဝိထိ၊ သုံးဝိထိတို့ပါဝင်သော သင်္ခါရပေက္ခာက ရှုဆင်ခြင် နည်းအတိုင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြုသည်ဟု ဆိုထားသဖြင့် ရှေးအခြားမဲ့ ၂-ဝိထိ၊ ၃-ဝိထိဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်နုသုတို့သိသာနိုင်ရန် အောက်ပါ မင်္ဂလာဒုံ စိတ်(စိတ်အစဉ်)ကို ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ခေါင်ထိပ်သင်္ခါရပေက္ခာဝိထိ

(ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ)

- (က) ဘဝင်.....န၊ ဒ၊ မ၊ ဇော၊ ဇော၊ ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊
ဘဝင်.....
- (ခ) ဘဝင်..... .. န၊ ဒ၊ မ၊ ဇော၊ ဇော၊ဇော၊ ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊
ဘဝင် .. .. .
- (ဂ) ဘဝင်.....န၊ ဒ၊ မ၊ ဇော၊ ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊ဇော၊
ဘဝင်.....

အနုလောမဇိတ်

.....ဘဝင်.....န၊ဒ၊မ၊ပရိကံ၊ဥပစာ၊အနုလုံ၊ဂေါတြဘူ၊

အထက်ပါ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာတွင် ပါဝင်သော ခေါင်ထိပ်သင်္ခါရ ပေက္ခာဝိထိ(စိတ်အစဉ်)ဖြစ်ပုံကို ဤသို့ပိုင်းခြား မှတ်သားရာ၏။ ဘဝင်များစွာ ဖြစ်ပေါ်နေရာမှ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ရင့်သန်သဖြင့် မင်္ဂပေါ်ချိန်နီးသောအခါ ဘဝင်ကို လှုပ်ရှားသော စိတ် (ဘဝင်စလန)၊ ဘဝင်ကို ဖြတ်သောစိတ် (ဘဝင်ပုဇ္ဈေဒ)၊ ယင်းစိတ်ကို ဆင်ခြင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၊ မဟာ ကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော(၇)ကြိမ်၊ ထို့နောင်ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ သိခါပတ္တသင်္ခါရပေက္ခာဝိထိ ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်တို့တွင် နောက်ဆုံး အကြိမ်၌ သတ္တမဇော (ဇော၇-ကြိမ်)နောင်ဘဝင်စိတ်များဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ဘဝင်စလန၊ ဘဝင်ပုဇ္ဈေဒ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမနော

ဒွါရာဝဇ္ဇိန်း၏အခြားမဲ့၌ ယင်းသိခါပတ္တသင်္ခါရုပေက္ခာဝီထိ၊ ၂-စိထိ၊ ၃-စိထိ ဖြစ်စဉ်အတွင်းက ရှုဆင်ခြင်နေသော သင်္ခါရတရားများကို အာရုံပြုလျက် အနုလောမဉာဏ် (ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ) ဟု ဆိုအပ်သော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဇောများ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုနောက် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာတွင် ပါဝင်သော အသင်္ခတတရားကို အာရုံပြုသော ဂေါတြဘူဇောဖြစ်ပေါ်လာ၏ (ဂေါတြဘူဉာဏံ ဝုဠာနဂါမိနီယာ ဝိပဿနာယ ပရိယောဿာနံ)။ သိခါပတ္တ သင်္ခါရုပေက္ခာဝီထိ၊ ၂-စိထိ၊ ၃ စိထိ ဖြစ်ပေါ်ပုံမှာ ဤသို့မှတ်သားရာ၏။ “ယဒိဝုဠာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အနုတ္တဘော ဝိပဿတိ” ဟူသော သင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာစကားအရ၊ အကယ်၍ ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာတွင် ပါဝင်သော သိခါပတ္တသင်္ခါရုပေက္ခာသည် အနုတ္တဟု ရှုဆင်ခြင်ငြားအံ့၊ ဝုဠာနဂါမိနီ ဝိပဿနာတွင်ပါဝင်သော အနုလောမဉာဏ်ကလည်း အနုတ္တဟု ရှုဆင်ခြင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့နည်းတူ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခတို့၌လည်း သင်္ခါရုပေက္ခာနှင့်အနုလောမတို့ ရှုဆင်ခြင်မည်ဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအကြောင်းအရာ များသည် ခက်ခဲနက်နဲပါသဖြင့် စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ ယူဆစေလိုပါသည်။

ဤကား ပဋိပဒ္ဓါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိပြုဆိုချက် ပြီး၏။

အခန်း (၁၃)

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

မဂ္ဂကထာ

ဂေါတြဘူဉာဏ်

ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဟူသော အနုလောမဉာဏ် သုံးပါးတို့ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကိလေသာ အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ ပယ်ဖျောက်ပြီး နောက်သင်္ခါရနိမိတ်မရှိသော မပြတ်ဖြစ်နေသည့် ခန္ဓာအယဉ်မရှိသော၊ သင်္ခါရ အားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် ပုထုဇဉ်အနှယ်ကို ဖြတ်၍ အရိယာအနှယ်ဝင်အဖြစ်သို့ရောက်လျက် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ရှေ့ဦးစွာ နှလုံး သွင်းဆင်ခြင်သော ဇောစိတ်သည် ဂေါတြဘူဉာဏ် မည်ပါသည်။ ယင်းဉာဏ် သည် လောကီဝိပဿနာဉာဏ်တို့တွင် အထွတ်အထိပ် ဖြစ်သဖြင့် သိခါပတ္တ ဝိပဿနာအမည်ရသည့် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူ ဉာဏ်သုံးပါးတို့အနက်ထိပ်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် ယင်းဉာဏ်ကိုမုဒ္ဒဘူတဟု အဋ္ဌကထာကခေါ်ဝေါ်ထားပါသည် (မုဒ္ဒ-ဦးထိပ်၊ ဘူတ-ဖြစ်ခြင်း)။ ထို့အပြင် ယင်း ဂေါတြဘူဉာဏ်သို့ရောက်လျှင် ပုထုဇဉ်နှယ်သို့ တဖန်ပြန်လည် ဆုတ်နှစ် ခြင်းမရှိတော့ပဲ၊ အရိယာဘုံသို့သာ ရောက်တော့သည့်အတွက် အပုနရာဝတ္တက ဟုသည်း အဋ္ဌကထာဆရာက ခေါ်ဝေါ်ထားပါသည် (အ၊ မ+ပုန၊ တဖန်+ အာဝတ္တက၊ ပြန်လည်ခြင်း)။

မဂ်ဉာဏ်

မဂ်ဉာဏ်ဆိုသည်မှာ ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ် နေပြီးနောက် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်အာရုံပြုလျက်၊ မဂ်ဇောစိတ် တကြိမ်ဖြစ်ပေါ်၍ ယင်းမဂ်ဇောစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သိမှုသည် မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပါသည်။ တနည်း အားဖြင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ် အဆင့်ဆင့်ဖြင့် နှလုံးသွင်း

ရှုမှတ်နေစဉ် တသွင်သွင် မပြတ်စီးနေသော မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ တခုပြီးတခု မကုန်ဆုံးနိုင်အောင် မပြတ် ဖြစ်ပျက်လျက် ထင်ရှားနေသော ရုပ်နာမ်အယဉ်များ ၎င်း၏စိတ်သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသို့ မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ်အယဉ်ကို ဆက်လက်ရှုမှတ်နေစဉ်မှာပင် အထူး သွက်လက် ထင်ရှားစွာသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ အသိများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ယင်းရုပ်နာမ်အယဉ်ကို ကျော်လွန်၍ မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အာရုံနှင့် မှတ်သိမှုတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ကင်းဆိတ်ခြင်းသဘောထဲသို့ သက်ဝင်သွားတော့၏။ ထိုသို့ သက်ဝင်သွားသောစိတ်သည် မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိတော် (နှာ ၃၀၁) တွင် အောက်ပါအတိုင်းမြတ်စွာဘုရားဟောတော် မူခဲ့ပါသည်။

“တဿ တံ စိတ္တံ အပရာပရံ မနသိကရောတော ပဝတ္တံ သမတိက္ကမိတာ အပ္ပဝတ္တံ ဩက္ကမတိ၊ အပ္ပဝတ္တမနုပတ္တော မဟာရာဇ သမ္မာပဋိပန္နော နိဗ္ဗာနံ သစ္စိကရောတိတိ ဝုစ္စတိ” ။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အပရာပရံ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်အဆင့်ဆင့်၊ မနသိကရောတော၊ နှလုံးသွင်းရှု ဆင်ခြင်သော။ တဿ၊ ထိုယောဂီ၏။ တံ စိတ္တံ၊ ထိုနှလုံးသွင်း ရှုဆင်ခြင်သော စိတ်သည်။ ပဝတ္တံ၊ တခုပြီး တခု မကုန် ဆုံး နိုင်အောင် မပြတ်ဖြစ် နေသော ရုပ်နာမ်အယဉ်ကို၊ သမတိက္ကမိတာ၊ လွန်မြောက်၍၊ အပ္ပဝတ္တံ၊ မပြတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အယဉ်မှ ဖြစ်ပေါ်မှု ကင်းသော သဘောသို့၊ ဩက္ကမတိ၊ သက်ရောက်၏။ မဟာရာဇ၊ မြတ်သောမိလိန္ဒမင်းကြီး၊ သမ္မာပဋိပန္နော၊ နည်းလမ်းမှန်စွာ ကျင့်သည်ဖြစ်၍။ အပ္ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်မှုကင်းသော သဘောသို့။ အနုပတ္တော၊ ဆိုက်ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို။ နိဗ္ဗာနံ၊ နိဗ္ဗာန်ကို။ သစ္စိကရောတိတိ၊ မျက်မှောက်ပြုသည်ဟူ၍။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။

သောတာပတ္တိ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

မဂ္ဂဝီထိ၌ ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် မဂ်ဉာဏ် ပေါ်လာ၏။ ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ်သည် မဂ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် ဆင်ခြင်ပေးသည့် မဂ်၏ ဘာဝဇွန်းမဟုတ်ငြားသော်လည်း အာဝဇွန်းအရာ၌ တည်၍ မဂ်အား ဤသို့

ဖြစ်ရစ်လေလောဟု အမှတ်သညာပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ပြီးမှ ချုပ်လေတော့သည်။ မင်သည်လည်း ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ်ကပေးသော အမှတ်သညာကို မလွတ်မူ၍ သာလျှင် အခြား အပြတ်မရှိသော စိတ်အစဉ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်လျက် ရှေးက မဖောက်မထွင်းဖူး မခွဲဖျက်ဖူး သေးသော လောဘတုံး(လောဘက္ခန္ဓ) ဒေါသတုံး(ဒေါသက္ခန္ဓ)၊ မောဟတုံး(မောဟက္ခန္ဓ)တို့ကို ဖောက်ထွင်းခွဲဖျက်လျက်သာလျှင်ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ဥပမာအားဖြင့် လေးသမားသည် မျက်နှာကိုအဝတ်ရစ်ပတ်လျက် ယန္တရား စက်၌ တည်ရပ်၍ စက်လှည့်သပေးသော တုတ်သံအမှတ်ဖြင့် ရှစ်ဥသဘအရပ်၌ ထားသော ပိတောက်နှစ် ပျဉ်ချပ်တရာကိုပစ်ဖောက်သကဲ့သို့ ထို့နည်းမခြား အလားတူစွာ ဂေါတြဘူဉာဏ်ပေးတိုင်းသော အမှတ်ကိုမလွတ်ပဲ ဘဝများစွာ သံသရာမှစွဲ၍လာခဲ့သော လောဘတုံး၊ ဒေါသတုံး၊ မောဟတုံးတို့ကို ဖောက်ထွင်းခွဲဖျက်လျက် သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် တကြိမ်ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကျဉ်းချုပ်

အထက်ပါမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံသည် စာပေကျမ်းဂန် စကားများ ပါဝင်နေသဖြင့် ဉာဏ်နုသုများ သဘောမပေါက် ခက်ခဲမည်စိုးသဖြင့် မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံအကျဉ်းချုပ်ကို ဉာဏ်မိသလောက် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြ အပ်ပါသည်။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရှုမှတ်နေကျဖြစ်သော အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သော်လည်းကောင်း၊ အခြားကမ္မဋ္ဌာန်း တခုခုကိုသော်လည်းကောင်း၊ အချိန် အနည်းငယ် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ စိတ်တည်ကြည်သောအခါ ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး အနှံ့ အပြား၌ ရုပ် နာမ်သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းများ ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ် နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာသုံးပါး တင်ပြီး ရှုဆင်ခြင်ရမည်။ ထိုသို့ ရုပ် နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ရှုသည့်အခါဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့သည် ပို၍ထင်ရှားလာ၏။ ပို၍ထင်ရှားလေလေ ယောဂီ၏ စိတ်သည် ဖြစ်ပျက်အာရုံကို ပို၍စူးစိုက် စွဲလမ်းကာ ရှုလေလေဖြစ်၏။ ထိုအခါ စိတ်တည်ကြည်မှု (သမာဓိ)သည် အလွန်ကောင်းလာသဖြင့် ယောဂီ၏စိတ်သည် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းအာရုံမှတစ်ပါး အခြား မည်သည့်အာရုံကိုမှ မရောက်၊ တွေးတောခြင်း၊ စဉ်းစားခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း ကြံစည်ခြင်း မရှိမူ၍

သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကိုသာ အထူးကြောင့်ကြံ မစိုက်ရပဲ အလိုက်
 သင့် အညီအမျှရှုမှတ်နေ၏။ အညီအမျှ ရှုမှတ်နေသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော
 သင်္ခါရ အာရုံသည်လည်း သူ့အလိုလို ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ သိမှတ်မှုက
 လည်း သူ့အရှိန်နှင့်သူ့ အလိုလို ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိ၏။ ဤကဲ့သို့ ရှုမှတ်
 နေခြင်းသည် သဘာဝိနှင့် ရှုမှတ်မှု ဝိပဿနာပညာ (၂)ခု မညီမျှသေးခင် ထပ်
 တလဲလဲဖြစ်နေမည်ဖြစ်သည်။ ညီမျှသည်နှင့်တပြိုင်နက် တသွင်သွင် မပြတ်စီး
 နေသောမြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ တခုပြီးတခု မကုန်ဆုံးနိုင်အောင် မပြတ်ဖြစ်ပျက်
 လျက် ထင်ရှားနေသော ရုပ်နာမ် အယဉ်များ ယောဂီ၏ စိတ်သန္တာန်၌ ဖြစ်
 ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသို့ မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ် အယဉ်ကို ဆက်
 လက်ရှုမှတ်နေဆဲမှာပင် အထူးသွက်လက် ထင်ရှားသော မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း
 (ဓုဠာနဂါမိနီ) အသိများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် ယင်း ရုပ်နာမ်အယဉ်ကို ကျော်
 လွန်၍ မပြတ်ဖြစ်နေသော ရုပ် နာမ်အာရုံနှင့် မှတ်သိမှုတို့၏ ချုပ်ငြိမ်း၊ ကင်း
 ဆိတ်ခြင်း သဘောထဲသို့ ယောဂီ၏စိတ်သည် သက်ဝင်သွားလေ၏။ ထိုသို့သက်
 ဝင်သွားသော စိတ်သည်မဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။

သောတာပတ္တိဖိုလ်

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ထိုဉာဏ်၏ ပင်လျှင် အကျိုးဝိပါက်
 ဖြစ်ကုန်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်
 ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ တခုသော အာဝဇ္ဇာန်းရှိသောစိတ်အစဉ် (ဝီထိ)သည်လည်း
 ဇောစိတ် (၇)ကြိမ် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အနုလုံစိတ် နှစ်ကြိမ်
 ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား သုံးကြိမ်မြောက် ဂေါတြဘူစိတ်ဖြစ်၏။ လေးကြိမ်
 မြောက်မဂ်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် သုံးကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။
 အနုလုံစိတ် သုံးကြိမ်ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်အား သေးကြိမ်မြောက် ဂေါတြဘူစိတ်
 ဖြစ်၏။ ငါးကြိမ်မြောက်မဂ်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် နှစ်ကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့
 ဖြစ်ကုန်၏။ ဖလသမာပတ် ဝင်စားသော အခါ၌ကား ဤဖိုလ်ဇောစိတ်သည်
 အပိုင်းအခြားမရှိ အကြိမ်များစွာဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤဖိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်
 သောသိမှုသည် ဖိုလ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ သောတာပတ္တိဖိုလ်လည်းဖြစ်ပါသည်။
 ယင်း သောတာပတ္တိဖိုလ်ဖြစ်ကာမျှဖြင့် သောတာပန်မည်သော ဒုတိယအရိယာ
 ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။ (သောတ၊ ရေယဉ်+အာပန္န၊ ရောက်သည်။ သောတာပန္န၊
 သောတာပန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟူသော တရားရေယဉ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်)

သောတာပတ္တိမဂ်၏အကျိုး

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကိုရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အစမထင် သံသရာဝယ် မဖောက်ထွင်းဖူး မခွဲဖျက်ဖူးသေးသော လောဘတုံး၊ ဒေါသတုံး၊ မေ့ပျောက်တုံး တို့ကိုဖောက်ခွဲခြင်းတည်းဟူသော အကျိုးတရားအပြင်၊ ရှစ်ခုမြောက်သော ဘဝမှစ၍ဖြစ်လတ္တံ့၊ ရလတ္တံ့သော (အဋ္ဌမဘဝတော ပဋ္ဌာယ နိဗ္ဗတ္တကံ၊ ဋီကာ) အရ အောက်ပါ အကျိုးတရားများကိုလည်း ရနိုင်ကြောင်းကို ပိသဒ္ဓိပင် အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၃၁၄) တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

- (၁) အစမထင်သော သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော သမုဒ္ဓရာကို မန်းခြောက်စေခြင်း၊
- (၂) အလုံးစုံသော အပါယ်တံခါးကို ပိတ်စေခြင်း၊
- (၃) သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ ဟူသော သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ (၇) ဖြာတို့ကိုရစေခြင်း၊
- (၄) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပစသော အင်္ဂါရှစ်ပါး၊ မိစ္ဆာလမ်းမှားကို စွန့်ပယ် ရှောင်ကြဉ်စေခြင်း၊
- (၅) ပါဏာတိပါတ အစရှိသော ငါးပါးသီလ ပျက်မှု အကုသိုလ် ရန်ကို ငြိမ်းစေခြင်း၊
- (၆) ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်းစသော (၂၅) ပါးသော ဘေးကြီးတို့ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ [(၂၅) ပါးသော ဘေးကြီးကို နောက်ဆက်တွဲတွင် ကြည့်ပါ]၊
- (၇) မြတ်စွာဘုရား၏ ရွှေရင်တော်နှစ်၊ သားတော်စစ် အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း၊
- (၈) အထက်ဖော်ပြပါမှ တပါးသော ရတနာသုံးပါး၌ သက်ဝင်သော သဒ္ဓါတရား၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ အဘိဉာဏ်အစရှိသည်တို့ကို ရစေခြင်း၊

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် ရရှိစေနိုင်သော အကျိုးများကို
ဒေသနာနှင့် ညှိနှိုင်းဖော်ပြခြင်း

အထက်ဖော်ပြပါသောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်ရရှိစေနိုင်သော အကျိုးတရားများ အနက် အမှတ် (၂) (၃) (၅) တို့ကို မဂ်တရားကိုရရန် ကြိုးစား အားထုတ် နေသော သူတော်စင်ယောဂီများ သိရှိစေရန် မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောကြား တော်မူသောဒေသနာများနှင့် ညှိနှိုင်း၍ အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဉာတိကရွာအုတ်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေထိုင် တော်မူစဉ် အရှင်အာနန္ဒာသည် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် လားရာဂတိနှင့် ပတ်သက်၍ မြတ်စွာ ဘုရားအား လျှောက်ထား၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသခင်က လူသားဖြစ်သူ သေတိုင်းပင် ငါဘုရားထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ ဤအကြောင်းအရာကို မေးမြန်းနေ ကြလျှင် ငါဘုရားအား ပင်ပန်းခြင်းသာဖြစ်ရာ၏။ သို့အတွက် ငါဘုရားသည် သင့်အား ကြေးမုံမှန်ပြင်နှင့်တူသော တရားဒေသနာတော်ကို ဟောကြားမည်။

ထိုတရားဒေသနာတော်မှာ-

- (၁) မြတ်စွာဘုရား၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သောသဒ္ဓါတရား၊
- (၂) တရားတော်၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သောသဒ္ဓါတရား၊
- (၃) သံဃာတော်၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သောသဒ္ဓါတရား၊
- (၄) အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် နှစ်သက်မြတ်နိုး အပ်သော ငါးပါးသီလ တရားတို့ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကြေးမုံပြင်နှင့်တူသော သဒ္ဓါသုံးပါး တရားနှင့် ငါးပါးသီလတရားနှင့် ပြည့်စုံသောအရိယာသောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပါယ်ဘုံဘဝသို့ မရောက်နိုင်၊ အထက်မဂ်ဉာဏ် များလျှင် အဆုံးသတ် ကိန်းသေလားရာရှိသည်။ သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သူတ စသော အရိယာသူတော်ကောင်းတရား (၇) ပါးနှင့်ပြည့်စုံ နိုင်သည်။ အရိယာတို့ နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သော ငါးပါးသီလနှင့် ပြည့်စုံနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြည့်စုံနိုင်ကြောင်းကို မိမိကိုယ်တိုင် မိမိ အသိဆုံးဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ အခြား

သုတပါးကို မေးမြန်းရန် မလိုတော့ကြောင်းကို မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်၊ သောတာပတ္တိသံယုတ္တ၊ ပထမဂဉ္ဇကာဝဘထသုတ် (နှာ-၃၁၁) တွင်အောက်ပါအတိုင်း ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

“ဣဓာနန္ဒ အရိယသာဝကော ဗုဒ္ဓေ ဓမ္မေ သံဃေ အဝေစ္စ-
ပသာဒေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။လ။ အရိယကန္တေဟိ
သီလေဟိ သမန္နာဂတော ဟောတိ။လ။ အယံ ခေါ သော အာနန္ဒ၊
ဓမ္မာဒါသော၊ ဓမ္မပရိယာယော၊ ယေနသမန္နာဂတော အရိယ
သာဝကော အာကခံမာနော အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဗျာကရေယျ
“ခိဏနိရယောမိ၊ ခိဏတိရစ္ဆာနယောနိ ခိဏပေတ္တိဝိသယော
ခိဏာပါယဒုဂ္ဂတိဝိပါနိတော၊ သောတာပန္နောဟမသ္မိ အဝိနိပါတ-
ဓမ္မော နိယတော သမ္မောဓိပရာယနောတိ”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ဣဓ၊ ဤငါတုရားသာသနာတော်၌၊ အရိယသာဝကော အရိယာသာဝကသည်၊ ဗုဒ္ဓေ၊ မြတ်စွာဘုရား၌။ ဓမ္မေ၊ တရားတော်၌။ သံဃေ၊ သံဃာတော်၌။ အဝေစ္စပသာဒေန၊ မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သောသဒ္ဓါ တရားနှင့်၊ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။လ။ အရိယကန္တေဟိ၊ အရိယာတို့သည် နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်ကုန်သော၊ သီလေဟိ၊ ငါးပါးသီလ တို့နှင့်။ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။လ။ အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ၊ ဓမ္မာဒါသော၊ တရားကြေးမုံမှန်ပြင်နှင့်တူသော သောဓမ္မပရိယာယော၊ ထိုတရား ဒေသနာတော်သည်။ အယံခေါ၊ ဤသဒ္ဓါသုံးပါးနှင့် ငါးပါးသီလ တရား ပေတည်း။ ယေန၊ အကြင်ခိုင်မြဲသောသဒ္ဓါ၊ စင်ကြယ်သော ငါးပါးသီလနှင့် သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသော။ အရိယသာဝကော၊ အရိယသာဝကသည်၊ အာကခံမာနော၊ အလိုရှိပါမူ။ အတ္တနာဝေ၊ မိမိကိုယ်တိုင်ပင်လျှင်၊ အတ္တာနံ၊ မိမိကိုယ်ကို။ ဗျာကရေယျ၊ ပြောကြားဆုံးဖြတ်နိုင်ပေ၏။ (အဘယ်သို့ ဆုံးဖြတ် နိုင်သနည်း ဟူမူ) အဟံ၊ ငါသည်။ ခိဏနိရယော၊ ကုန်ပြီးသော ငရဲပဋိသန္ဓေ ရှိသည်။ အမ္ပိ၊ ဖြစ်၏။ (ဝါ) ငရဲသို့ကျရောက်မှုကုန်ပြီ၊ ခိဏတိရစ္ဆာနယောနိ၊

တိရစ္ဆာန်ဖြစ်မှုကုန်ပြီ၊ ခီဏပေတ္တိဝိသယော၊ ပြိတ္တာဖြစ်မှုကုန်ပြီ။ ခီဏာပါယဒုဂ္ဂတိ ဝိနိပါတော၊ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ပျက်စီး၍ ကျစေတတ်သည့် သဘောကုန်ပြီ။ အဟံ၊ ငါသည်။ သောတာပနော၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အသ္မိ၊ ဖြစ်၏။ အဝိနိပါတခမ္မော၊ အပါယ်သို့ကျစေနိုင်သည့် သဘောမရှိပြီ။ နိယတော၊ အရိယမဂ်ဖြင့်မြဲသော လားရာဂတိရှိ၏။ သမ္ပောဓိပရာယနေ၊ အထက်မဂ် ဉာဏ်များလျှင် အဆုံးသတ် ကိန်းသေလားရာရှိ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့ပြောကြား နိုင်ရာ၏။

အထက်ပါ မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူသည့် တရားကြေးမုံ မှန်ပြင်နှင့်တူသော သောတာပန်အရိယာများ ပြည့်စုံရမည့် သဒ္ဓါသုံးပါးနှင့် ငါးပါးသီလ တရားတော်မြတ် (ဓမ္မဒါသ)ကို ကြားနာ မှတ်သားပြီးလျှင် မိမိကိုယ်ကို သောတာပန်ဟု ထင်မြင်နေသော အရိယာနှယ်ဝင် သူတော်စင် များသည် ယင်းသောတာပန်အင်္ဂါ(၄)ပါးနှင့်ပြည့်စုံ၊ မပြည့်စုံဆင်ခြင်သုံးသပ် ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍မပြည့်စုံသေးလျှင် ပဓာနိယဂံတရား(၅)ပါးတွင် ပါဝင်သည့် အသဉ္စအမာယာဝီ (မလိမ်လည်မလှည့်ဖြား) အင်္ဂါကိုစောင့်ထိန်း သောအနေဖြင့် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို မှန်မှန်၊ ဝါဂွမ်း ဥပမာကဲ့သို့အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန်ပြန်လည်၍ ပွားများအားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ထက်လျှင် “သင်္ခါရုပေက္ခာယ တိက္ခာဘာဝေ သတိံ ကိလေသပဟာနေ သမတ္ထဿ မဂ္ဂဿ သမ္ဘဝတော” ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ နှာ-၂၅၂-အရ မဂ် ဉာဏ်ကိုရရှိစေနိုင်သည့်အတွက်ဖြစ်ပါသည်။ (အနက်မှာ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာယ၊ သင်္ခါ ရုပေက္ခာဉာဏ်သည်။ တိက္ခာဘာဝေသတိံ၊ ထက်သည်ရှိသော်။ ကိလေသပဟာနေ သမတ္ထဿမဂ္ဂဿသမ္ဘဝတော၊ ကိလေသာကို ပယ်စွမ်းနိုင်သော မဂ်ဖြစ်ပေါ်နိုင် ခြင်းကြောင့်တည်း)။

အထက်ပါဘုရားဟော ဒေသနာဓမ္မာဒါသတရား(၄)ပါးသည် သောတာ ပန်စစ်တမ်းဆိုလျှင် မှားမည်မဟုတ်ပါ။ သို့အတွက် အထူးဂရုစိုက်ရမည် ဖြစ်ပါ သည်။ ယင်းဓမ္မာဒါသ တရားဒေသနာစစ်တမ်းနှင့် စစ်ကြည့်ပြီး မိမိကိုယ်ကို မိမိမကျေနပ်သေးလျှင် “မဂ်မသိဖိုလ်နှင့်ညီ” ဟူသောရှေးဆရာတော်ကြီးများ ဆိုရိုးရှိသည့်အတိုင်း မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောကြားတော်မူသည့် ဒေသနာ တော်များပါ ဖိုလ်ဝင်စား၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနည်း စစ်တမ်းနှင့် စစ်ကြည့်စေ

လိုသည်။ ယင်း စစ်တမ်းအပြည့် အစုံကို မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသည့် ပါဠိတော်များနှင့် ယင်းပါဠိတော်များကို ဖွင့်ဆိုသည့် ဗုဒ္ဓမတညူအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာဆရာတော်များ၏အာဘော်များကိုပါ ထည့်သွင်း၍လာမည့် ဖလသမာပတ္တိကထာတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်း ဖလသမာပတ္တိကထာကို ကြည့်ရှုစေလိုပါသည်။

သောတာပန်(၃)မျိုး

- (၁) သတ္တက္ခတ္တုပရမသောတာပန်၊ သောတာပန်ဖြစ်ပြီးနောက် ကာမသုဂတိ(၇)ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေနိုင်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်။
- (၂) ကောလံကောလသောတာပန်၊ သောတာပန်ဖြစ်ပြီးနောက် အမျိုးကောင်းတမျိုးမှ အမျိုးကောင်းတမျိုး၌ (၂) ဘဝမှ (၆) ဘဝတိုင် အောင်ပဋိသန္ဓေ နေနိုင်သေးသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်။
- (၃) ကေဗီဇိသောတာပန်၊ သောတာပန် ဖြစ်ပြီးနောက် ကာမသုဂတိ(၇) ဘုံ၌တဘဝသာ ပဋိသန္ဓေနေတော့သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်။

သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်သော တရားများ

- (က) အနုသယ ၇-ပါးထဲမှ (၁) ဒိဋ္ဌိအနုသယ
(၂) ဝိစိကိစ္ဆာအနုသယ ၂-ပါးကို ပယ်၏။
- (ခ) ကိလေသာ ၁၀-ပါးထဲမှ (၁) ဒိဋ္ဌိ
(၂) ဝိစိကိစ္ဆာ ၂-ပါးကိုပယ်၏။
- (ဂ) သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးထဲမှ (၁) ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်
(၂) ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်
(၃) သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်
၃-ပါးကိုပယ်၏။

သောတာပန်အရိယာ၏ သဒ္ဓါနှင့် ငါးပါးသီလ ခိုင်မြဲပုံနှင့် ပတ်သက်၍ သောတာပန်ဖြစ်သော (၁) သုပ္ပဗဒ္ဓကုဋ္ဌိဝတ္ထုနှင့် (၂) ကုက္ကုဒုမိတ္တနေသာဒဝတ္ထုတို့ကို နောက်ဆက်တွဲတွင် ကြည့်ရှုပါ။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဆိုသည်မှာ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ထင်ထင် တွေ့မြင်ပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရောက်ပြီးသော မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကို ရှေးဦးစွာ ပြန်၍ဆင်ခြင်သောဉာဏ်ကို ဆိုလိုပါသည်။ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဉာဏ်နု သူတို့ သိသာနိုင်စေရန် စိတ်အစဉ် (ဝီထိ) ဖြင့်ဖော်ပြပါမည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်မဖြစ်ပေါ်မီ
မဂ်၊ဖိုလ် စိတ်ဝီထိ

ဘဝင်.....န၊ ဒ၊ မ၊ ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊
ဖိုလ်၊ ဘဝင်....

ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ
(မဂ်ကိုဆင်ခြင်သော ဝီထိ)

ဘဝင်.....န၊ ဒ၊ မ၊ ဇော၊ ဇော၊ ဇော၊ ဇော၊ ဇော၊ ဇော၊ ဇော
ဘဝင်....

ဤဝီထိသည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ၎င်း၏သောတာ ပတ္တိမဂ်ကို ခြင်ဆင်သော ဝီထိဖြစ်ပါသည်။ ယင်းဝီထိတွင် ရှေ့ဘဝင် နောက် ဘဝင်တို့ကို တိဟိတ်ဘဝင် (၁၃)ခုချေ။ ဇောကို တိဟိတ်မဟာကုသိုလ်ကြိယာ (၈) ခုချေ။ မနောဒွါရ အာဝဇ္ဇန်းနှင့်ဇော (၇) ကြိမ်တို့သည် သောတာပတ္တိ မဂ်ကို အာရုံပြုကုန်၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့ဟူသည်မှာ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ငါသည်ကိလေသာ နှိုမှ လွတ်ရလေပြီ-ဟု မိမိရသောမဂ်ကို ဆင်ခြင်သောကာ- မာဝစရဉာဏ်များဖြစ်ကြပါသည်။ သို့အတွက်ဇောစိတ်ကိုကာမာဝစရကုသိုလ်၊ ကြိယာဇောများချေရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနိ- ဋီကာ (နှာ- ၂၇၃) တွင် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နိတိ မဂ္ဂဖလာဒိဝိသယာနိ ကာမာ- ဝစရဉာဏာနိ၊ ယာနိ သန္ဓာယ “ဝိမုတ္တသ္မိ” ဝိမုတ္တမ္ပိတိဉာဏ်ဟောတိတိဝုတ္တံ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ပစ္စုဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့ ဟူသည်ကား၊ မဂ်၊ ဖိုလ် အစရှိသည်လျှင် အာရုံရှိ ကုန်သော ကာမာဝစရ ဉာဏ်တို့ပေတည်း။ အကြင်ပစ္စုဝေက္ခဏာဉာဏ် တို့ကို ရည်ရွယ်၍ “ကိလေသာမှလွတ်ပြီးသော် ငါသည်ကိလေသာမှလွတ်ပြီဟု အသိ ဉာဏ်ဖြစ်သည်” (ဝိနည်း မဟာဝဂါ၊ နှာ-၂၀) ဟု ဟောတော်မူအပ်၏။

သောတာပတ္တိ မဂ်ဝီထိနောင်ပစ္စုဝေက္ခဏာ (၅)ဝီထိ ဖြစ်ပေါ်ရမည် ဖြစ် ပါသည်။ ယင်း(၅) ဝီထိအနက် အထက်ပါဝီထိသည် “ငါသည်သောတာ- ပတ္တိမဂ်ကိုရအပ်ပေပြီ” ဟု မဂ်ကို ဆင်ခြင်သော ဝီထိဖြစ်ပါသည်။ ထို့နောက် “ငါသည် လောကုတ္တရာ အကျိုးတရားကို ရအပ်ပေပြီ” ဟု ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်သော ဝီထိ။ ထို့နောက် “ငါသည် ဘဝတိုင်းဘဝတိုင်း မပြတ်လိုက်ခါ နှိပ်စက်၍ နေသော ကိလေသာရန်သူကို ပယ်အပ်ပေပြီ” ဟု ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ တို့ကို ဆင်ခြင်သောဝီထိ။ ထို့နောက် “ငါ့အား ဤမည်သောကိလေသာတို့ကား ကြွင်းကျန်လျက်ရှိကုန်သေး၏” ဟု ကြွင်းကျန်သော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင် သောဝီထိ။ နောက်ဆုံး၌ “ငါသည် ဤထူးမြတ်လှစွာသော နိဗ္ဗာန် အမြို့က် တရားကို အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရအပ်လေပြီ” ဟု နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်သောဝီထိ- ဟူ၍ ငါးဝီထိ ဖြစ်ပါသည်။ ဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်သော ဝီထိ၌ ဝီထိစိတ်တို့သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို အာရုံပြုကုန်၏၊ နိဗ္ဗာန်ကိုဆင်ခြင်သောဝီထိ၌ ဝီထိစိတ် တို့သည်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုကုန်၏၊ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာ၊ ကြွင်းသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သောဝီထိမှလည်း နည်းတူပင်ဖြစ်သည်။ ဇော၊ ဘဝင်တို့မှလည်း နည်းတူ ကာမာဝစရဇော၊ ဘံင်တို့ပင်ဖြစ်ကုန်သည်။

ပယ်ပြီးကိလေသာကို ဆင်ခြင်သောဝီထိနှင့် မပယ်ရသေးသော ကိလေသာ ကို ဆင်ခြင်သောဝီထိများသည် အမြဲဖြစ်သည်မဟုတ်၊ မဖြစ်ပဲလည်း ရှိတတ် ကြောင်းကို အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာဆရာက “ပဟိနေကိလေသေ သေ- သေစ၊ ပစ္စုဝေက္ခဏိဝါနဝါ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (အဓိပ္ပာယ်မှာ-ပယ်အပ် ကုန်ပြီးသော ကိလေသာ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကြွင်းကျန်သော မပယ်အပ် သေးသောကိလေသာ တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင်သည်လည်းရှိ၏။ မဆင်ခြင် သည်လည်းရှိ၏)။ ထို့အပြင်ပယ်ပြီး၊ မပယ်ပြီးကိလေသာ နှစ်ပါးပင်မမြဲသည်

မဟုတ်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သော ဝီထိများလည်း အမြဲ အပြည့်အစုံ ဖြစ်သည်မဟုတ်ကြောင်းကို မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ၊ ပထမ (နှာ-၃၆၆) တွင် “သာ ပန နသဗ္ဗေ ပရိပုဏ္ဏာ ဟောတိ၊ ဧကော ဟိ ပဟိနုကိလေသမေဝ ပစ္စဝေက္ခတိ၊ ဧကော အဝသိဋ္ဌ ကိလေသမေဝ ဧကော မဂ္ဂမေဝ ဧကော ဖလမေဝ ဧကော နိဗ္ဗာနမေဝ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ပန၊ သို့သော်လည်း။ သာ၊ ထိုပစ္စဝေက္ခဏာသည်။ သဗ္ဗေ၊ အလုံးစုံ သော အရိယာတို့အား။ ပရိပုဏ္ဏာ၊ အပြည့်အစုံသည်။ နဟောတိ၊ မဖြစ်ပေ။ ဟိ၊ အပြည့်အစုံမဖြစ်ပုံကို ပြဆိုဦးအံ့။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ ပဟိနုကိလေသမေဝ၊ ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာကိုသာလျှင်။ ပစ္စဝေက္ခတိ၊ ဆင်ခြင်၏။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ အဝသိဋ္ဌ ကိလေသမေဝ၊ ကြွင်းသော ကိလေသာကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာ သည်။ မဂ္ဂမေဝ၊ မဂ်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ ဖလမေဝ၊ ဖိုလ်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဧကော၊ တဦးသော အရိယာသည်။ နိဗ္ဗာနမေဝ၊ နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ (ပစ္စဝေက္ခဏာတပါးဖြစ်စေ၊ နှစ်ပါးဖြစ်စေ ဧကန်မူချ ဖြစ်ရမည်ဟုဆိုလိုသည်)။

အထက်ပါ ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာဆရာ ဖော်ပြထားသော စကားရပ်ဖြစ် ပေါ်လာပုံမှာ၊ သာကီဝင်နွယ်ဖွား သကဒါဂါမ်ဖြစ်သော ဟောနာမ် မင်းကြီးက မြတ်စွာဘုရားအား ဘုရားတပည့်တော်သည် တခါတရံ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ဟူသော ကိလေသာ တရားများဖြစ်သဖြင့် စိတ်သည်မကြည် မလင်၊ ညစ်နွမ်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် တပည့်တော် မပယ်ရသေးသော ကိလေသာတရားများကား အဘယ်ပါနည်းဟုလျှောက်ထားသည့်အခါ၊ မြတ်စွာ ဘုရားက သင်မင်းကြီး၏ စိတ်ကိုမကြည်လင် ညစ်နွမ်းခြင်းကို ဖြစ်စေသော လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟဟူသော ကိလေသာတရားများသည် သင်မင်းကြီး မပယ်ရသေးသော ကိလေသာများ ဖြစ်ပါသည် ဟု မိန့်ကြားတော်မူလေသည်။ ယင်းပါဠိတော် စကားရပ်ကို အဋ္ဌကထာဆရာက အချို့ အရိယာများ သည် ဒေသနာပညတ်၌ မကျွမ်းကျင်၊ နားမလည်သည့်အတွက် ပယ်ပြီးမပယ်ပြီး၊

ကိလေသာတို့ကို မသိ မဆင်ခြင်နိုင်သဖြင့် အထက်ပါ စကားရပ်ကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်ဟု မိန့်ဆိုပါသည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်(၁၉)ပါး

အထက်ကဖော်ပြပြီးသည့်အတိုင်း သောတာပန် အရိယာသာဝကအားငါးပါးသော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ သောတာပန်မှာ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ဤအတူပင် သကဒါဂါမိအား ငါးဝီထိ၊ အနာဂါမိအား ငါးဝီထိတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာမူကား မပယ်ရသေးသော ကြွင်းသောကိလေသာကို ဆင်ခြင်ခြင်း မရှိသဖြင့် (၄) ပါးဖြစ်၏။ သို့အတွက် သောတာပန် ၅-ဝီထိ၊ သကဒါဂါမိ ၅-ဝီထိ၊ အနာဂါမိ ၅-ဝီထိ၊ မဟန္တာ ၄-ဝီထိ၊ ပေါင်း ပစ္စဝေက္ခဏာ (၁၉) ဝီထိဖြစ်ပါသည်။

သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့ကို ဆင်ခြင်ပြီးသော ထိုသောတာပန် အရိယာသာဝကသည် ထိုတထိုင်တည်းနေရာ၌ လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဖလသမာပတ်တို့ကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် နေ့ရက်များစွာ ဝင်စားပြီးသောအခါ၌ လည်းကောင်း၊ ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်သော ကာမရာဂနှင့် ဒေါသ မောဟတို့ ခေါင်းပါးစေခြင်း၊ သကဒါဂါမိမဂ်သို့ ရောက်ခြင်းငှာ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းပွားများခြင်း ပြုလေသည်။ ထိုသို့ ဝိပဿနာတရားများကို အစဉ်အတိုင်း ပွားများသဖြင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုသကဒါဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်သည် သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။

သကဒါဂါမိမဂ်ကိုရရန် အားထုတ်နည်း

ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်သော ကာမရာဂနှင့် ဒေါသ မောဟတို့ကို ခေါင်းပါးစေခြင်း၊ သကဒါဂါမိမဂ်သို့ ရောက်ခြင်းအကျိုးငှာ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို (၈၁) သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ကို ပေါင်းစုညီညွတ်စေ၍ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ-သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ (၈၁) ရုပ်၊ နာမ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးပါးတို့ဖြင့် အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်ပွားများလေသည်။ ထိုသို့

ကျင့်ကြံပွားများသောသို့သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗ-
 ယဉာဏ်သော နည်းဖြင့်ပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏အဆုံး၌ တခုတည်း
 သော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာ
 ကုန်ပြီးလတ်သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ဖြစ်
 ပေါ်လာလေသည်။ ထိုသကဒါဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်သည် သကဒါဂါ
 မိမဂ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဆိုခဲ့ပြီးသော
 နည်းဖြင့်ပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုဖိုလ်စိတ်များနှင့်ယှဉ်
 သော သိမှုသည် ဖိုလ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်လျှင် သကဒါဂါမိဟူသော
 စတုတ္ထအရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။

သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်

သကဒါဂါမိ မဂ်ဉာဏ်ကို ရရှိသော သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁)
 အဓိစ္စုပုတ္တိအစွမ်း (၂)ပရိယုဋ္ဌာနမန္တ အစွမ်းဟူသော အစွမ်းနှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
 လေသည်။ (၁)အဓိစ္စုပုတ္တိ အစွမ်းဆိုသည်မှာ ရံခါရံခါ ကြိုးကြားကြိုးကြား
 ၌သာ ကိလေသာဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ (၂) ပရိယုဋ္ဌာနမန္တအစွမ်းဆိုသည်မှာ
 ကိလေသာ ထကြွသောင်းကျန်းမှု အနည်းငယ်သာ ဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။
 သကဒါဂါပုဂ္ဂိုလ်သည် နှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ရာဂ၊
 ဒေါသ၊ မောဟဟု ဆိုအပ်သော ကိလေသာ ခေါင်းပါးခြင်း၊ ကျဲခြင်းကို
 ရပါသည်။

သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ကျင်လည်ကျက်စား သွားလာ၍ နေကြကုန်သော
 များစွာသော လူအပေါင်းတို့အား၊ ကိလေသာတရားတို့သည် အမြဲမပြတ်ဖြစ်
 ပေါ်၍ နေဘိသကဲ့သို့ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား ကိလေသာတရား တို့သည်
 အမြဲမပြတ်ဖြစ်ကုန်၊ ရံခါရံခါသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသို့ ရံခါရံခါသာ ဖြစ်ကုန်
 သော်လည်း နှိပ်နင်းကုန်လျက်၊ ဖုံးလွှမ်းကုန်လျက် အမှိုက်မှောင်ကိုပြုကုန်လျက်
 (အရမ်းကာရော အလွန်အလွန်)မဖြစ်ကုန်၊ နူးညံ့စွာဖြစ်ကုန်၏။ အကြောင်းမှာ
 သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိ နှစ်ပါးတို့ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ပြီး
 သည့်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အကြောင်းကို အဘိဓမ္မပိဋက၊ အဋ္ဌသဒ္ဓါ-
 နိအဋ္ဌကထာ (နှာ-၂၀၁) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

“တတ္ထ ဒွိဟိ ကာရဏေဟိ တနုဘာဝေါ ဝေဒိတဗျော
 အဓိစ္စုပ္ပတ္တိယာ စ ပရိယုဋ္ဌာနမန္တတာယ စ၊ သကဒါဂါ
 မိဿ ဟိ ဝဇ္ဇာနုဿရိမဟာဇနဿေဝ ကိလေသာ အဘိဏ္ဍံ
 နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ကဒါစိ ကဒါစိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တာပိ ဝိရဋ္ဌာကာရာ
 ဟုတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိရဋ္ဌဝါပိတခေတ္တေ အင်္ဂုရာဝိယ၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ-
 ပိစ ဝဇ္ဇာနုဿရိမဟာဇနဿေဝ မဒ္ဒန္တာ ဖရန္တာ ဆာဒေန္တာ
 အန္တကာရံ ကရောန္တာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဒွိဟိ ပန မဂ္ဂေဟိ ပဟိနတ္တာ
 မန္တာမန္တာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တနုကာ ကာရာ ဟုတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ
 အပ္ပပဋ္ဌလံဝိယ၊ မက္ခိကာပတ္တံ ဝိယစ”။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

တတ္ထ၊ ထို တနုဘာဝါယ ဟူသောပါဌ်၌။ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိယာစ၊ ရံခါရံခါ
 ကြီးကြား ကြီးကြား ဖြစ်သဖြင့်လည်းကောင်း။ ပရိယုဋ္ဌာနမန္တတာယစ၊
 ထကြွထိုးကျင့်ခြင်း နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဒွိဟိ ကာရဏေ
 ဟိ၊ နှစ်ပါးကုန်သောအကြောင်းတို့ဖြင့်။ တနုဘာဝေါ၊ ကိလေသာ ခေါင်း
 ပါးသည်၏အဖြစ်ကို။ ဝေဒိတဗျော၊ သိအပ်၏။ ဟိ၊ ထိုစကားကိုချဲ့၍ ဆို
 ဦးအံ့။ ဝဇ္ဇာနုဿရိမဟာဇနဿ၊ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ကျင်လည် နေကြကုန်
 သော များစွာသော လူအပေါင်းအား။ ကိလေသာ၊ ကိလေသာတို့သည်။
 အဘိဏ္ဍံ၊ မပြတ်။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိဝိယ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သကဲ့သို့။ သကဒါဂါမိဿ၊
 သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား။ ကိလေသာ၊ ကိလေသာတို့သည်။ အဘိဏ္ဍံ၊ မပြတ်။
 နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်။ ကဒါစိ ကဒါစိ၊ ရံခါရံခါ ကြီးကြားကြီးကြား။
 ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တာပိ၊ ကြီးကြား ကြီးကြား ဖြစ်ပေါ်
 ကုန်သော်လည်း။ ဝိရဋ္ဌာကာရာ၊ ကျဲသောပါးသော အခြင်းအရာ ရှိကုန်
 သည်။ ဟုတ္တာ၊ ဖြစ်၍။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ဝိရဋ္ဌဝါပိတခေတ္တေ၊ ခပ်
 ပါးပါး စိုက်ပျိုးကြဲချအပ်သောလယ်၌။ အင်္ဂုရာ၊ အညွန့်အညောင့်တို့သည်။
 ဥပ္ပဇ္ဇန္တိဝိယ၊ ကျဲသော အခြင်းအရာဖြင့် ပေါက်ရောက်ကုန်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။
 ဥပ္ပဇ္ဇမာနာပိစ၊ ရံခါရံခါ ကြီးကြားကြီးကြား ဖြစ်ပေါ်လာသောကိလေသာ
 တို့သည်လည်း။ ဝဇ္ဇာနုဿရိမဟာဇနဿေဝ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ကျင်လည်ကြ

သော လူအပေါင်းအားသာလျှင်။ မန္တန္တာ၊ နှိပ်နင်းကုန်လျက်။ ဖရန္တာ၊ ပျံ့နှံ့
 ကုန်လျက်။ သာဒန္တာ၊ ဖုံးလွှမ်းကုန်လျက်။ အန္တကာရံ၊ အမှိုက်မှောင်ကို။
 ကရောန္တာ၊ ပြုကုန်လျက်။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိဝိယ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသောကိလေသာများကဲ့သို့။
 နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်။ ပန၊ အလျော်ကိုဆိုဦးအံ့။ ဒွိ ဟိမဂေဟိ၊ သော
 တာပတ္တိမာ၊ သကဒါဂါမိမဂ်နှစ်ပါးတို့ဖြင့်။ ပဟိနတ္တာ၊ ပယ်အပ်ပြီးသည်၏
 အဖြစ်ကြောင့်။ ကိလေသာ၊ ကိလေသာတို့သည်။ မန္တာမန္တာ၊ အလွန်နံ့ ကုန်
 သည်။ (ဝါ) နူးညံ့ကုန်သည်။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။ တနုကာကာရာ၊ ခေါင်း
 ပါးသော(ဝါ) ကျပါးသောအခြင်းအရာရှိကုန်သည်။ ဟုတ္တာ၊ ဖြစ်၍။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊
 ဖြစ်ကုန်၏။ (ဥပမာအားဖြင့်) အပ္ပပဋ္ဌလံဝိယစ၊ မိုးတိမ်လွှာကဲ့သို့တည်း။ မက္ခိ-
 ကာပတ္တိဝိယစ၊ ယင်ကောင်၏အတောင်ကဲ့သို့တည်း။

သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်မည်ပုံ

ပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းအားဖြင့် တကြိမ်သာ ဤလူ့ဘုံလောကသို့လာရောက်
 တတ်သောကြောင့်သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုပါသည်။ မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်
 မျိုးကို သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဆိုရကြောင်းကို အဘိဓမ္မပိဋက၊ ပုဂ္ဂလ
 ပညတ်ပါဠိတော်(နာ-၁၁၉)တွင် ဤသို့မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်
 မူခဲ့ပါသည်။

ဤလောက၌ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် သက္ကာယ
 ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသဟူသော သုံးပါးသော သံယောဇဉ်တို့ကို
 ပယ်ထားသဖြင့် ယင်းသံယောဇဉ်သုံးပါးကုန်ခန်းခြင်း၊ ကာမဂုဏ်၌ တပ်နှစ်
 သက်တတ်သော ကာမရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ဟူသော ကိလေသာတို့၏
 ခေါင်းပါးခြင်း၊ တကြိမ်သာလျှင် ဤလူ့ပြည်လောကသို့ လာလတ် ၍ဆင်းရဲ
 ဒုက္ခ၏ အဆုံးကိုပြုခြင်း တို့ကြောင့် သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ခေါ်ဆို
 လေသည်။

သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်(၅)မျိုး

ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော်အဖွင့် ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ (နာ-၄၈)တွင်
 ဤသို့ သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ် (၅)မျိုးကို ဖော်ပြထားပါသည်။

- (၁) အချို့သော သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည် လောက၌ သကဒါဂါမ်ဖိုလ်သို့ ရောက်၍ ဤလူ့ပြည်လောက၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုခြင်း။
- (၂) အချို့သော သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည်၌ပင် သကဒါဂါမ် ဖိုလ်သို့ရောက်၍ နတ်ပြည်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခြင်း။
- (၃) အချို့သော သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် နတ်ပြည်၌ သကဒါဂါမ် ဖိုလ်သို့ရောက်၍ နတ်ပြည်၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခြင်း။
- (၄) အချို့သော သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် နတ်ပြည်၌ သကဒါဂါမ် ဖိုလ်သို့ရောက်၍ လူ့ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေနေ၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခြင်း။
- (၅) အချို့သော သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် လူ့ပြည်၌ သကဒါဂါမ် ဖိုလ်သို့ရောက်၍ နတ်ပြည်၌ အသက်အပိုင်းအခြား ကာလပတ်လုံး နေပြီးလျှင် တဖန် ဤလူ့ပြည်၌ ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခြင်း။

အထက်ပါ သကဒါဂါမ် (၅) မျိုးတို့တွင် အမှတ်(၁)မှ (၄) ထိ ပုဂ္ဂိုလ် (၄) ဦးသည် “ဣမေ စတ္တာရောပိ ဣမ န ဂဟိတာ” ဟူသော အဋ္ဌကထာစကား အရ တဖန်လူ့ပြည်သို့ ပဋိသန္ဓေ ပြန်မနေသော ပုဂ္ဂိုလ်များဟု မှတ်ရမည်။ အမှတ်(၅) ပုဂ္ဂိုလ်တဦးသာလျှင် လူ့ပြည်သို့တဖန် ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သဖြင့် “သကံ ဒေဝ ဣမံ လောကံ” ဟူသော စကားရပ်နှင့် ကိုက်ညီပေသည်။ သို့ရာတွင် ကိလေသာတရားများကို ခေါင်းပါးအောင် ပြု တတ်သူချင်းတူသောကြောင့် သဒိဿပစာရဋ္ဌိအားဖြင့် သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ကြောင်း သိရပါသည်။

သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် ပယ်အပ်သောတရားများ

သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်အပ်သော အနုသယ(၂) ပါး၊ ကိလေသာ(၂)ပါးနှင့် သံယောဇဉ် (၃)ပါးတို့ကို ပယ်၏။ ထို့အပြင် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟဟု ဆိုအပ်သော ကိလေသာများကို မပယ်ငြားသော် လည်း ခေါင်းပါးအောင်၊ နူးညံ့အောင်၊ နည်းအောင်ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင် ပါသည်။ မောဟဆိုသည်မှာ လောဘ၊ ဒေါသနှင့်တကွဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတစိပု

ယုတ်၊ ပဋိသံသမ္ပယုတ်မောဟကိုသာ ယူရမည်ဖြစ်ကြောင်းကို ဋီကာကျော် (နှာ-၂၇၆) တွင် “မောဟဂ္ဂဟဏံ ရာဂဒေါသေကဋ္ဌမောဟံ သန္ဓာယ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

သကဒါဂါမ်တည်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်များအနက် ထင်ရှားသော မြတ်စွာ ဘုရားသခင်၏ ဘထွေးတော် သုက္ကောဒန၏ သားတော်ကြီးဖြစ်သော သကဒါဂါမ်မဟာနာမ်မင်းကြီးအကြောင်းကို သိသာအတုခိုးနိုင်ရန် နောက်ဆက်တွဲ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို ဆင်ခြင်ပြီးသော ထိုသကဒါဂါမ်အရိယာ သာဝက သည် ထိုတထိုင်တည်း နေရာ၌လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဖလသမာပတ်တို့ကို အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် နေ့ရက်များစွာဝင်စားပြီးသော အခါ၌လည်းကောင်း၊ ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်၍ အနာဂါမိဖိုလ်တည်းဟူသော တတိယဘုံအဆင့်သို့ ရောက်ခြင်းငှာ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ပွားများ အားထုတ်ခြင်းပြုပြန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစု ညီညွတ်စေ၍ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ (ဝါ) ရုပ်နာမ် တို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာ ရေးသုံးပါးတို့ဖြင့် အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်ပွားများလေသည်။ ထိုသို့ ကျင့်ကြံ ပွားများသော ထိုသကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသော နည်းဖြင့်ပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တခုတည်းသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်ပြီးလတ် သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ အနာဂါမိမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလေ သည်။ ထိုအနာဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ် မည်ပါ သည်။ အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့်ပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို ဖိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်သောသိမှုသည် ဖိုလ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ ယင်း အနာဂါမိဖိုလ် ဖြစ်ကာမျှဖြင့် အနာဂါမ် ဟူသော ဆဋ္ဌအရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်မည်ပုံ

အနာဂါမ်မဂ်ကိုရသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်မဂ်ဖြင့် ကာမရာဂကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖျက်သောကြောင့် ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကာမဘုံသို့ မလာတော့သည့်အတွက် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ပါသည်။ မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟုခေါ်ဆိုရကြောင်းကို ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်(နှာ-၁၁၉)တွင် ဤသို့ မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

“ကတမော စ ပုဂ္ဂလော အနာဂါမ်၊ ဣဓေကဇ္ဇော ပုဂ္ဂလော ပဉ္စန္ဒံ ဩရမ္မာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ ဩပပါတိကော ဟောတိ၊ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယံ အနာဝတ္တိမံမော တဿှာ လောကာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော အနာဂါမ်”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်မည်ပါသနည်း၊ ဤလောကရှိ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမဘုံတည်းဟူသော အောက်အဖို့ ရှိသော (ဩရမ္မာဂိယ) သံယောဇဉ်တရား ငါးပါးတို့၏ ကုန်ခြင်းကြောင့် ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေဖြစ်၏ ထို ရူပဘုံမှ ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပြန်လည်ခြင်းသဘောမရှိမူ၍ ထို ရူပသုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် တဖန်ပြန်လည်ခြင်းမရှိသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ဩရမ္မာဂိယအဓိပ္ပာယ်

ဩရမ္မာဂိယဟူသော ပါဠိစကားလုံး၌ အဓိပ္ပာယ်မှာ ဩရ၊ အောက် ကာမဘုံ+ဘာဂိယ၊ ပြန်လည် ဖြစ်ခြင်းအဖို့ရှိသော တရားကို ဆိုလိုပါသည်။ ယင်း ဩရမ္မာဂိယ သံယောဇဉ်တရား ငါးပါးမှာ (၁) ဒိဋ္ဌိ (၂) ဝိစိကိစ္ဆာ (၃) သီလဗ္ဗတပရာမာသ (၄) ကာမရာဂ (၅) ပဋိသတ္တိဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတရားငါးပါးအနှောင်အဖွဲ့ (သံယောဇဉ်)တို့ရှိနေခဲ့လျှင် ဘုံ(၃၁)တွင် အဆုံးဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ပါသော်လည်း ငါးမျှား

ချိတ်တွင် မျိုမိသော ငါးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရှည်လျားသောကြိုးဖြင့် ခြေထောက်၌ ချည်နှောင်ထားအပ်သော ကျီးငှက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သံယောဇဉ်အနှောင်အဖွဲ့တို့သည် ဆွဲငင်အပ်သည်ရှိသော် ကာမဘုံ၌သာလျှင် ပြန်လည်ဖြစ်ရပေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ(နှာ-၄၈)တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“သော ဘဝဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တောပိ ဂိလိတဗဠိသော မစ္ဆောဝိယဒီဃသုတ္တကေန ပါဒေ ဗဒ္ဒကာကော ဝိယတေဟိ ဗန္ဓနေဟိ အာကမ္ပိယမာနော ကာမဓာတုယေဝ ပဝတ္တတိ”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

သော၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဘဝဂ္ဂေ၊ ဘုံ(၃၁)တွင် အဆုံးဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌။ နိဗ္ဗတ္တောပိ၊ ဖြစ်ပါသော်လည်း။ ဂိလိတဗဠိသော မစ္ဆောဝိယစ၊ ငါးများချိတ်၌ မျိုမိသော ငါးကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဒီဃသုတ္တကေန၊ ရှည်လျားလှသောကြိုးဖြင့်။ ပါဒေ၊ ခြေထောက်၌။ ဗဒ္ဒကာကော ဝိယစ၊ ချည်နှောင်ထားအပ်သော ကျီးငှက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း။ တေဟိဗန္ဓနေဟိ၊ ထိုသံယောဇဉ်အနှောင်အဖွဲ့တို့ဖြင့်။ အာကမ္ပိယမာနော၊ ဆွဲငင်ခြင်းခံရသည်ရှိသော် (၈၁)ဆွဲငင်ခြင်းခံရသော ထိုသူသည်။ ကာမဓာတုယေဝ၊ ကာမဘုံ၌သာလျှင်။ ပဝတ္တတိ၊ ပြန်လည်ရလေသည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်အပ်သောတရားများ

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ဖော်ပြပါ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၊ ကာမရာဂ၊ ပဋိသဟုဆိုအပ်သော သံယောဇဉ် ငါးပါးတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းကြောင့် ကာမဘုံသို့တဖန် ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်မရောက်နိုင်တော့ချေ။ သို့ရာတွင် “ဗုဒ္ဓဒဿနထေရဒဿန ဓမ္မဿဝနာနံ ပနတ္ထာယဿ အာဂမနံ အနိဝါရိတံ” ဟူသော အဋ္ဌကထာ(နှာ-၄၈)အရ မြတ်စွာဘုရားအား ဖူးမြင်ခြင်း၊ မထေရ်ကြီးတို့ကို ဖူးမြင်ခြင်း၊ တရားတော်ကိုနာယူခြင်း အလို့ငှာ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် လူ့ပြည်သို့ လာရောက်နိုင်ပါသည်။ အနုသယ (၇)ပါးတွင် ကာမရာဂါနုသယ၊ ပဋိသန္ဓာနုသယ၊ ဒိဋ္ဌာနုသယနှင့် ဝိစိ

ကိစ္စာနုသယ(၄)ပါးတို့ကိုပယ်၏။ ကိလေသာ(၁၀) ပါးတွင် ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ နှင့်ဒေါသ(၃)ပါးတို့ကို ပယ်၏။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်(၅)မျိုး

အဘိဓမ္မာပိဋက၊ ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ(နှာ-၄၉)တွင် ဤသို့ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်ငါးမျိုးကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖော်ပြပြီး၊ အကျယ်အားဖြင့်(၄၂)မျိုး ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခု ဤနေရာ၌ အကျဉ်း (၅)မျိုးကိုသာ သိသာရန် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) မိမိရောက်ရှိနေသော ဘုံသက်တမ်း၏ထက်ဝက်အတွင်း၌ ရဟန္တာ ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော အနာဂါမ် (အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ)
- (၂) မိမိရောက်ရှိနေသော ဘုံသက်သမ်း ထက်ဝက် လွန်ပြီး နောက် ထက်ဝက်သို့ရောက်သောအခါမှ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော အနာဂါမ် (ဥပဟစပရိနိဗ္ဗာယီ)
- (၃) အလွန်အကဲအားထုတ်ခြင်းမရှိပဲ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော အနာဂါမ် (အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ)
- (၄) အလွန်အကဲအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော အနာဂါမ် (သသင်္ခါရ ပရိနိဗ္ဗာယီ)
- (၅) မိမိဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံမှ အကနိဋ္ဌဘုံတိုင်အောင် ဆန်တက်၍ ထိုအကနိဋ္ဌဘုံ၌ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော အနာဂါမ် (ဥဒ္ဓံ သောတအကနိဋ္ဌဂါမီ)။

အနာဂါမ်တည်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်များ အနက် မှတ်ဖွယ်ကောင်းသော ဓမ္မ ပဒအဋ္ဌကထာ၊ ပထမ(နှာ-၂၄၀)တွင်ပါရှိသော “ဆတ္တပါဏိဥပသကာဝတ္ထု” နှင့် မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယနှာ-၂၂၅-တွင် ပါရှိသော ဝိသာခဥပါ သကာဝတ္ထုတို့ကို နောက်ဆက်တွဲတွင် ကြည့်ရှုစေလိုပါသည်။

အရဟတ္တ မဂ်ဉာဏ်

ပစ္စုဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို ဆင်ခြင်ပြီးသော ထိုအနာဂါမ် အရိယာသာဝက သည် ထိုတထိုင်တည်းနေရာ၌လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် ဖလသမာပတ်တို့ကို

အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် နေ့ရက်များစွာဝင်စားပြီးသော အခါ၌လည်းကောင်း၊ ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ၊ မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာဟူသော ဥဒ္ဓါဘာဂိယသံယောဇဉ် ငါးပါးတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော စတုတ္ထဘုံ အဆင့်သို့ ရောက်ခြင်းငှာ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားများကို ပွားများအားထုတ်ခြင်း ပြုပြန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗေဒဗျင်တို့ကို ပေါင်းစုံညီညွတ်စေ၍ ရုပ် ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ (၀၂) ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို သာလျှင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးပါးတို့ဖြင့် အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်ပွားများလေသည်။ ထိုသို့ ကျင့်ကြံပွားများသော ထိုအနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်အား ဆိုခဲ့အပ်ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသော နည်းဖြင့် ပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တခုတည်းသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမ ဉာဏ်၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့ဖြစ်ပေါ် လာကုန်ပြီးလတ်သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တမဂ်ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်မည်ပါသည်။ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့်ပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့သည်ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ယင်းအရ ဟတ္တဖိုလ်ဖြစ်ကာမျှဖြင့် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ရဟန္တာမည်သော ရှစ်ယောက်မြောက် အဋ္ဌမအရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါသည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်

ပူဇော်အထူးကိုခံထိုက်သော အရဟန္တခေါ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမာသဝ၊ ဘဝံသဝ၊ ဒိဋ္ဌာသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝ ဟူသော အာသဝေဝါတရား (၄) ပါး ကုန်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ အဆုံးစွန်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်သော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကိုချပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်သည်။ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဆိုသည်မှာ (၁) ကိလေသာဝန် (၂) ကံဟူသော အဘိသင်္ခါရဝန် (၃) ဖြစ်ထိုက်သော ဘဝသစ်ရုပ်နာမ်ဟူသော ခန္ဓာဝန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ မိမိအကျိုးဟုဆိုအပ်သော အရဟတ္တ ဖိုလ်တရားတို့ကိုရောက်ပြီးရပြီးသောဘဝသံယောဇဉ်ကုန်ခန်းပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာအစရှိသော အနက်သဘောကို မှန်စွာသိ၍ လွတ်မြောက်၏။ နတ်နှင့်တကွ လူအပေါင်း၏ မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်သည်။

မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်
(ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်)

ဒက္ခိဏံ အရဟတီတိ ဒက္ခိဏေယျော ဟူသောဝစနတ္ထအရဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်
မြတ်ဖြစ်ပါသည်။ အနက်-ဒက္ခိဏံ မြတ်သောအလှူကို (ဝါ) အလှူကောင်း
အလှူမှန်ကို၊ အရဟတိ၊ ခံထိုက်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ ဒက္ခိဏေယျော၊ ဒက္ခိ
ဏေယျမည်၏။

ဒက္ခိဏဟူသော မြတ်သော အလှူဆိုသည်မှာ ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍
လှူသော အလှူကိုဆိုလိုပါသည်။ ဤပုဂ္ဂိုလ်အား လှူလျှင် ၎င်းထံမှ တစုံတခုကိုရ
လိမ့်မည်ဟူသော တစုံတခုတောင့်တချက်ဖြင့်လှူသောအလှူကိုဒက္ခိဏ(မြတ်သော
အလှူ)ဟု မဆိုလိုပါ။ ပေးလှူသူက ကံ ကံ၏အကျိုးကိုမြှော်ကိုး၍ လှူအပ်သော
အလှူဖြစ်ရာ၊ မြှော်ကိုးသလောက် အကျိုးကြီးမြတ်ရန်မှာ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်က
သီလစသည်နှင့် ပြည့်စုံမှုဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ရှစ်ဦးတွင်
ပါဝင်သော ရဟန္တာအရှင်မြတ်သည် အကျိုးကြီးမြတ်စေတတ်သော သီလ
စသော ဂုဏ်များရှိ၍ အလှူကောင်း အလှူမှန်ကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်
ဖြစ်ပါသည်။ သီလစသည်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြတ်သောအလှူကိုခံထိုက်သော
ပုဂ္ဂိုလ်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။

အလှူ၏ စင်ကြယ်ခြင်း

အလှူ၏စင်ကြယ်ခြင်းဆိုသည်မှာ သီလစသောဂုဏ်သည် အလှူကိုအကျိုး
ကြီးအောင် ပြုခြင်းဖြင့် အလှူကိုစင်ကြယ်အောင် သုတ်သင်တတ်သည်ဖြစ်ရာ
အလှူပေး၊ အလှူခံတို့၏ သီလစသည်ရှိခြင်းသည် အလှူ၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊
(ဒက္ခိဏဝိသုဒ္ဓိ) မည်ပါသည်။

ဒက္ခိဏဝိသုဒ္ဓိ (၄) ပါး

ဒက္ခိဏဝိသုဒ္ဓိ(အလှူ၏စင်ကြယ်ခြင်း)လေးပါးကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည်
မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် ဒက္ခိဏဝိဘင်္ဂသုတ် (နှု-၂၉၉)တွင်
ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

- (၁) အလှူပေးသူဘက်မှ စင်ကြယ်၍ အလှူခံဘက်မှ မစင်ကြယ်သော ဒါန (အလှူပေးသူကသီလဝန္တ၊ အလှူခံကဒုဿီလ)၊
- (၂) အလှူခံက စင်ကြယ်၍ အလှူပေးသူက မစင်ကြယ်သော ဒါန (အလှူခံက သီလဝန္တ၊ အလှူပေးသူက ဒုဿီလ)။
- (၃) အလှူခံ၊ အလှူပေး နှစ်ဘက်စလုံး မစင်ကြယ်သောဒါန(ဒုဿီလချည်း)။
- (၄) အလှူခံ၊ အလှူပေးနှစ်ဘက်စလုံး စင်ကြယ်သောဒါန(သီလဝန္တချည်း)။

အလှူအကျိုး ကြီးမြတ်ခြင်း

အထက်ပါ အလှူစင်ကြယ်ခြင်း (ဒက္ခိဏဝိသုဒ္ဓိ) လေးပါးတို့တွင် အမှတ် (၄)သည် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကလည်း သီလဝန္တပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ အလှူပေးသူကလည်း သီလဝန္တဖြစ်ပြီး နှစ်ဘက်စလုံးစင်ကြယ်သော ဒါနမျိုးဖြစ်သဖြင့် အလှူအကျိုး ကြီးမြတ်ခြင်း ဖြစ်လေတော့သည်။ မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်များ အနက် မြတ်စွာဘုရားရှင် ကိုလည်းကောင်း၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်များကိုလည်းကောင်း၊ ရဟန္တာများကို လည်းကောင်း၊ အနာဂါမ် များကိုလည်းကောင်း၊ သကဒါဂါမ်များကို လည်းကောင်း၊ သောတာပန်များ ကိုလည်းကောင်း၊ လှူရခြင်းသည်တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့် အကျိုးကြီးမြတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ရဟန္တာ (၆)ပါး

စတုတ္ထမဂ်ပညာကို ပွားများပြီး၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် (၆) ပါးရှိပါသည်။ ယင်း (၆) ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါဖြင့် လွတ်မြောက်သော သဒ္ဓါဝိမုတ္တရဟန္တာ၊
- (၂) ပညာဖြင့် လွတ်မြောက်သော ပညာဝိမုတ္တရဟန္တာ၊
- (၃) ရုပ်အဖို့၊ နာမ်အဖို့ နှစ်ပါးစုံမှလွတ်မြောက်သော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တရဟန္တာ၊

- (၄) ဝိဇ္ဇာသုံးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော တေဝိဇ္ဇာရဟန္တာ။
- (၅) အဘိညာဉ် (၆) ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ဆဋ္ဌဘိညာရဟန္တာ၊
- (၆) လေးပါးသောပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်အပြားသို့ရောက်သော ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာ။

ဥဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၏ ဂုဏ်(၅)ပါး

ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သီလဝိသုဒ္ဓိစသော ရှေ့ဝိသုဒ္ဓိ ၆ ပါးအစဉ်ဖြင့် အဆင့်ဆင့်တက်၍ရအပ်သော သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ် ဟူသောလေးပါးသောမဂ်တို့၌ ရှိသောဉာဏ်သည် ဥဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏။ (သစ္စာ ၄ ပါးကိုသိတတ်သောကြောင့် ဉာဏ+မျက်စိဖြင့်မြင်ရသလို တိုက်ရိုက်မြင်တတ်သောကြောင့် ဒဿန+ကံလေသာ အညစ်အကြေးမှစင်ကြယ်သောကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိ၊ ယင်း ၃ ရပ်ကိုပေါင်းစပ်၍ မဂ်ကို ဥဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိခေါ်သည်)။

ယင်း ဉာဏ်လေးပါးအပေါင်းဟုဆိုအပ်သော ဥဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၏ အစွမ်းအာနုဘော်ကိုသိနားလည်စေခြင်းအကျိုးငှာ အောက်ပါဂုဏ်(၅)ငါးပါးတို့ကို မှတ်သားအပ်ကုန်၏။

- (၁) ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇ ပါးတို့နှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊
- (၂) နိမိတ္တ၊ ပဝတ္တမှုထခြင်း၊
- (၃) သမာဓိဗလ၊ ဝိပဿနာဗလနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊
- (၄) သံယောဇဉ် စသည်တို့ကို ပယ်သတ်ခြင်း၊
- (၅) ပရိညာ စသောကိစ္စများကို မှန်ကန်စွာသိခြင်း၊

ဤကား ဥဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိခေါ် မဂ္ဂကထာကို ဖော်ပြခြင်းတည်း။

အခန်း(၁၄)

ဖလသမာပတ္တိကထာ

ဖလသမာပတ်အကြောင်း

ဖလသမာပတ်ဟူသော စကားသည် ဖလသမာပတ္တိ ဟူသော ပါဠိစကားမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော စကားရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဖလ၊ မဂ်၏အကျိုး ဖိုလ်ဖြစ်၍။ သမာပတ္တိ၊ ကောင်းစွာရောက်ရှိခြင်း။ ကောင်းစွာဝင်စားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သမာပတ္တိ၊ သံ၊ ကောင်းစွာ+ အာပတ္တိ၊ ရောက်ရှိခြင်း။ ဝင်စားခြင်းဖြစ် ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ မဂ်၏အကျိုးသို့ ကောင်းစွာရောက်ရှိခြင်း (ဝါ)မဂ်၏ အကျိုးကိုဝင်စားခြင်း (ဝါ) ဖိုလ်ဝင်စားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာတွင် ဖော်ပြသောစကားအရ ဖလသမာပတ် ဟူသည် ရုပ်၊ နာမ်ဓမ္မ၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ အရိယာဖိုလ်၏ရောက် ရှိနေခြင်းကိုဆိုလိုသည်။ (အရိယာ ဖလဿ နိရောဓေ အပ္ပနာ၊ နိရောဓေ၊ သင်္ခါ ရ တရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့၊ အရိယာဖလဿ၊ အရိယာဖိုလ်၏။ အပ္ပနာ၊ ရောက်ခြင်း။ ဤနေရာ၌ အရိယာဖိုလ်ဟူသည်မှာ သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသော(၄)ပါးသော သာမညဖိုလ်ကိုဆိုလိုသည်။ သာမညဖိုလ်(သာမည- ဖလ) ဆိုသည်မှာ ကိလေသာငြိမ်းသည့် သမဏဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သောမဂ်လေး ပါး (သာမည)၏ အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်(၄)ပါးကိုဆိုသည်။

ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ

အဆိုပါ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ရန် (ဝါ) နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနိုင်ရန် ပွားများဆင်ခြင်မှု ဝိပဿနာသည် အရေးကြီးပါသည်။ သောတာပန် စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်မှန်လျှင် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်သည်ချည်းဟု ကေနိ မှတ်ယူရမည်ဖြစ်ကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော် (နှာ-၆၅)တွင် ဝိပဿ နာ၏အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဂေါတြဘူ (၁၀) ပါးတို့အနက် “သောဇာ

ပတ္တိ ဖလသမာပတ္တိတ္ထာယ ဥပ္ပါဒံ ။လ။ အဘိဘုယျတီတိဂေါတြဘူ”ဟု မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ (အနက်-သောတာတ္ထိဖလသမာပတ်အကျိုးငှာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို။ လ။ လွမ်းမိုးတတ်သောကြောင့် ဂေါတြဘူမည်၏)။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ဖြစ်ပါလျက် ဖလသမာပတ် မဝင်စားနိုင်သေးလျှင် ဝိပဿနာ သမာဓိနှင့်တကွ ကြွင်းသောဣန္ဒြေတို့ အပြည့်အစုံမထက်သန်သေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် ဖလသမာပတ် ဝင်စားနိုင်ရန် ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာကို ထက်သန်အောင် အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် လေ့လာပွားများရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဝိပဿနာထက်သန်လျှင် ဖလသမာပတ်သို့ ရောက်မည်အမှန်ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ ဝိပဿနာ (၃)မျိုး ရှိကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ ဒုတိယ(နှာ-၃၄၇)တွင်လည်းကောင်း၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ ပထမ(နှာ-၂၈၇) တွင်လည်းကောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသုံးမျိုးအနက် သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနက ဝိပဿနာအကြောင်းကို ဝိပဿနာကထာ၌ ပြဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာကို နိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာကထာ၌ ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုဤနေရာ၌ ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ ဆိုသည်မှာ ဖလသမာပတ်(ဝါ) ဖိုလ်ဝင်စားရန်အလို့ငှာ ရှုဆင်ခြင်ပွားများသော ဝိပဿနာဖြစ်ပါသည်။ ဖိုလ်ဝင်စားလိုသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ်မဝင်စားမီ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်းပွားများရမည်။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ထက်သန်အားပြည့်သောအခါ၌ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင် မိမိရှုဆင်ခြင်နေသော သင်္ခါရအာရုံကို စွန့်လွှတ်၍ သင်္ခါရအားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲသို့ သက်ဝင်၏ (ဝါ) ဝင်ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ ဘာဝနာသည် မဂ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ဝိပဿနာနှင့်တူ၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်အားပြည့်မှ သင့်လျော်ကြောင်းကို အထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၌ ဤသို့ဖော်ပြထားလေသည်။

“ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာတိက္ခာဝ ဝဋ္ဋတိ၊ မဂ္ဂဘာဝနာသဒ္ဓိ-
 သာ” အနက်မှာ- ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ၊ ဖလသမာပတ်အတွက်

ဝိပဿနာသည် မဂ္ဂဘာဝနာသဒိသာ၊ မဂ်ဘာဝနာနှင့်တူသည် ဖြစ်၍။ တိက္ခာဝ၊ ထက်သန်သော်သာလျှင်။ ဝဋ္ဋတိ၊ သင့်လျော်၏။

ယင်းစကားရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (နာ·၅၂၆) တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“တိက္ခာဝ ဝဋ္ဋတိ သင်္ခါရာရမ္မဏေပိ သတိ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိ ဝိဝဋ္ဌနာကာရေ နေဝ ပဝတ္တနတော၊ မဂ္ဂေါ ဝိယ ဝိသင်္ခါရဂတဿ ဖလဿပစ္စယဘာဝတော။ တေနာဟ မဂ္ဂဘာဝနာ သဒိသာတိ”။ (အနက်၊ သင်္ခါရာရမ္မဏေ၊ သင်္ခါရလျှင်အာရုံရှိသည်။ သတိပုံ၊ ဖြစ်ငြားသော်လည်း၊ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့မှ၊ ဝိဝဋ္ဌနာကာရေနေဝ၊ ဆုတ်နစ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သာလျှင်၊ ပဝတ္တနတော၊ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂေါဝိယ၊ မဂ္ဂဝိထိ၌ ဖိုလ်အားကျေးဇူးပြုသော မဂ်ကဲ့သို့၊ ဝိသင်္ခါရဂတဿ၊ သင်္ခါရကင်းသော နိဗ္ဗာန်၌ အာရုံပြုလျက် တည်သော၊ ဖလဿ၊ ဖိုလ်အား၊ ပစ္စယဘာဝတော၊ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂဘာဝနာသဒိသာတိ၊ မဂ္ဂဘာဝနာနှင့် တူသည်ဟူ၍၊ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ အာဟ၊ မိန့်ဆိုလေသည်။)

ထို့အပြင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ထက်သန်လျှင်၊ အားပြည့်လျှင် ကိလေသာ တရားများကို ပယ်သတ်နိုင်သော မဂ်တရားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပုံနှင့် ဖိုလ်ဝင်စား နိုင်ပုံတို့ကိုလည်း ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ ပထမ (နာ-၂၅၂) တွင် “သင်္ခါရပေက္ခာယ တိက္ခာဘာဝေ သတိ ကိလေသပ္ပဟာနေ သမတ္တဿမဂ္ဂဿ သမ္ဘဝတော” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (အနက်မှာ၊ သင်္ခါရပေက္ခာ၊ သင်္ခါရပေက္ခာ၏။ တိက္ခာဘာဝေ၊ ထက်သည်၏အဖြစ်သည်။ သတိ၊ ရှိလတ်သော်(ဝါ) သင်္ခါရပေက္ခာထက်သန်လျှင်၊ ကိလေသပ္ပဟာနေ၊ ကိလေသာကို ပယ်သတ်ရာ၌။ သမတ္တဿ၊ စွမ်းနိုင်သော၊ မဂ္ဂဿ၊ မဂ်၏။ သမ္ဘဝတော၊ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း။)

ထို့ကြောင့် ဖိုလ်ဝင်စားနိုင်ရန် အလို့ငှါ ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာကို ထက်အောင်၊ အားပြည့်အောင် ကြိုးစားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ် ဝင်စားနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ

ဖလသမာပတ်ဝင်စားနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့ရပြီးသော အောက် ဖိုလ်များကို ပဝင်စားနိုင်ပါ။ အကြောင်းမှာ ပုဂ္ဂိုလ်တပါးအဖြစ်မှ ပုဂ္ဂိုလ် တပါးအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့် တဖန်ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်း၊ ပြီးဆုံးခြင်း ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ (၀၁) သောတာပန်သည် သကဒါဂါမ်ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ် တပါးအဖြစ်သို့ရောက်သဖြင့် သကဒါဂါမ်သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်အတွက် မိမိနှင့် မဆိုင်တော့သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ (ပုဂ္ဂလန္တရတာဝူပဂမနေန ပဋိပဿဒ္ဓဘာဝတော)။ အောက်ဖြစ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ သည်လည်း အထက်ဖြစ်သော ဖိုလ်များကို ပဝင်စားနိုင်ပါ။ အကြောင်းမှာ မိမိတို့မရသေး သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ်ဝင်စားရခြင်း အကြောင်း

အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဖြစ်သော ဖိုလ်ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာဟူသော လောကုတ္တရာ ချမ်းသာကို မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘောဘဝ၌ ခံစားခြင်း အကျိုးငှါဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လောက ဥပမာအား ဖြင့် မင်းများသည် မင်း၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ခံစားရသကဲ့သို့ လည်းကောင်း နတ်များသည် နတ်ပြည်၌ဖြစ်သော စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ခံစားရသကဲ့သို့လည်း ကောင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖိုလ်ချမ်းသာ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကိုခံစားပုံမှာ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော လောကုတ္တရာ ချမ်းသာကို ခံစားကုန်အံ့ဟု နှလုံးသွင်း၍ ကာလအပိုင်းအခြားကို ပြုပြီးလျှင် အလိုရှိတိုင်း သောခဏ၌ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားကြသည်။ ထိုသို့ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ဖြစ်ချည်ပျက်ချည်နှင့် တည်တံ့ခြင်းမရှိသော အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဒုက္ခခပ်သိမ်း၊ ကင်းငြိမ်းရာအမှန်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို အာရုံပြုလျက် ငြိမ်သက်အေးချမ်းစွာဖိုလ်ချမ်းသာ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ရကြလေသည်။ ဤသို့ ဖိုလ်ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခံစားလိုသဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားခြင်း ဖြစ် ပါသည်။

ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံအစီအစဉ်

မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ တပည့် သာဝကဖြစ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် သည် အကယ်၍ ဖိုလ်ဝင်စားလိုသည်ဖြစ်အံ့၊ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ ချဉ်းကပ်၍ တပါးတည်းတည်း နေထိုင်သီတင်းသုံးလျက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဖြစ်ပျက် သင်္ခါရတို့ကိုရှုဆင်ခြင်ရ၏။ ဉာဏ်အစဉ်အတိုင်းရှုလျက် သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်သို့ရောက်၍၊ ယင်း သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်အားပြည့်သောအခါ၌ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်သော သင်္ခါရလျှင် အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏အခြား မှ၌ ဖိုလ်သို့ရောက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်၌ စိတ်သည် သက်ဝင်၏။ ထိုအခါ ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ်သို့ရောက် ရန် စိတ်ညွတ်သဖြင့် ဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ် လာလေသည်။ အထက်မဂ် ကား မဖြစ်ပေါ်ပေ။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၃၄၂) တွင်လည်းကောင်း၊ ဥဒါနဋ္ဌကထာ(နှာ-၃၂) တွင်လည်းကောင်း ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“ဖလသမာပတ္တတ္ထိကေန ဟံ အရိယသာဝကေန ရဟောဂတေန ပဋိသလ္လိနေန၊ ဥဒယဗ္ဗယာဒိဝသေန သင်္ခါရာ ဝိပဿိတဗ္ဗာ။ တဿ ပဝတ္တာနုပုဗ္ဗဝိပဿနဿ သင်္ခါရာရမ္မဏဂေါတြဘူဉာဏန္တရာ ဖလ သမာပတ္တိဝသေန နိရောဓေ စိတ္တံ အပေတိ။ ဖလသမာပတ္တိ နိန္ဒတာယ စေတ္ထ သေက္ခဿာပိ ဖလမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န မဂ္ဂေါ”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဖလသမာပတ္တတ္ထိကေန၊ ဖလသမာပတ်ကိုဝင်စားလိုသော၊ အရိယသာဝကေန၊ အရိယသာဝကသည်။ ရဟောဂတေန၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ချဉ်းကပ်လျက်။ ပဋိသလ္လိနေန၊ တပါးတည်းတည်းအောင်းနေသည်ဖြစ်၍။ ဥဒယဗ္ဗယာဒိဝသေန၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့်။ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို။ ဝိပဿိတဗ္ဗာ၊ ပွားများရှုဆင်ခြင်အပ်၏။ (မှတ်ချက်၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဝိပဿနာရှုလျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ရှုမြဲ၊ ဖြစ်ပေါ်မြဲဖြစ်သည်ကို သတိထားစေလိုသည်)။ ပဝတ္တာနုပုဗ္ဗဝိပဿနဿ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော။ တဿ၊ ထိုအရိယာပုဂ္ဂိုလ်အား။ သင်္ခါရာရမ္မဏဂေါတြဘူ

ဉာဏန္တရာ၊ သင်္ခါရကိုအာရုံပြုသော ဂေါတြဘူ ဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌၊ ဖလသမာပတ္တိဝသေန၊ ဖိုလ်သို့ရောက်သည်၏အစွမ်းအားဖြင့်။ နိရောဓေ၊ သင်္ခါရချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌။ စိတ္တံ၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်သည်။ အပေတိ၊ သက်ဝင်၏။ (၀၂) ဝင်ရောက်၏။ စ၊ ဆက်၍ဆိုဦးအံ့။ ဧတ္ထ၊ ဤဖလသမာပတ်ဝင်စားရာ၌၊ ဖလသမာပတ္တိနိန္ဒတာယ၊ ဖိုလ်သို့ရောက်ရန် စိတ်ညွတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်။ သေက္ခဿာပိ၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား သော်လည်း။ ဖလမေဝ၊ ဖိုလ်သာလျှင်။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဖြစ်ပေါ်၏။ နမဂ္ဂေါ၊ အထက်မဂ်သည်ကား မဖြစ်ပေါ်ပေ။

အထက်ပါစကားရပ်တွင် သင်္ခါရကိုအာရုံပြုသော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏အခြားမဲ့၌ ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်မှာ ယင်း ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ (နှာ-၃၄၃) တွင်ပါရှိသော “ဂေါတြဘူတိ ဧတ္ထ အနုလောမံ ဝေဒိတဗ္ဗံ” ဟူသော စကားအရ အနုလောမဉာဏ်ကိုရည်ရွယ်၍ဆိုလိုပါသည်။ အဋ္ဌကထာဆရာက ဂေါတြဘူကို အနုလောမ ဟု ဆိုခြင်းမှာလည်း မြတ်စွာဘုရား သခင်ဟောကြားတော်မူသည့် ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ပါရှိသော “သေက္ခာနံ အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော” ဟူသော ဒေသနာတော်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ (နှာ-၅၁၈) တွင်ပါရှိသောစကားအရ မဂ်တရားများသည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားများဖြစ်ကြသည်။ သို့အတွက် ယင်းမဂ်တရားများ၏ ရှေ့သွားဖြစ်သော (မဂ္ဂဉာဏပုရေစာရိက) ဂေါတြဘူသည်သာ နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုနိုင်သည်။ ဖိုလ်တရားများသည် မဂ်တရားများ၏ အကျိုးမျှသာဖြစ်၍ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားမဟုတ် (အနိယျာနိက) သဖြင့် ယင်းတို့၏ ရှေ့သွားဂေါတြဘူ ဟုဆိုအပ်သော အနုလောမသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံမပြုနိုင်ပဲ၊ သင်္ခါရကိုသာ အာရုံပြုနိုင်ကြပါသည်။ (ဤကား မဂ်တရားနှင့် ဖိုလ်တရားအထူးတည်း)။

ဖလသမာပတ်သို့ ရောက်ပုံ

အထက်ပါ ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားသော အရိယာသာဓကသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်အားပြည့်၍ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ မိမိရှုမှတ်ဆင်ခြင်နေသော ရုပ်နာမ်တို့၏ သင်္ခါရအာရုံ

အလုံးစုံကို စွန့်လွှတ်ပြီး လျှင် သင်္ခါရ နိမိတ်ကင်းဆိတ်လျက် ငြိမ်သက်အေးချမ်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သို့ စိတ်ရောက်သွား လေသည်။ ထိုအခါ ဖလသမာပတ်သို့ စိတ်ညွတ်သည့်အတိုင်း ဖိုလ်စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဖလသမာပတ်သို့ရောက် လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၊ မဟာဝေဒလ္လသုတ် (၇၃-၃၀၇) တွင် ဤသို့ အရှင်သာရိပုတ္တရာက အရှင်မဟာကောဠိက အား မိန့်ကြားတော်မူသည်။

“ဒွေ ခေါ အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ-
သမာပတ္တိယာ။ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယစ
ဓာတုယာ မနသိကာရော”။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

အာဝုသော ငါ့ရှင်မဟာကောဠိက၊ အနိမိတ္တာယ၊ သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော (၀၇) မြဲသည့် ပုံဟန်သဏ္ဍာန် နိမိတ်ကင်းသော။ စေတော ဝိမုတ္တိယာ၊ စိတ်၏ လွတ်မြောက်ခြင်းဖြစ်သော။ ဖလသမာပတ္တိယာ၊ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်း၏၊ ပစ္စယာ၊ အကြောင်းတို့သည်။ ဒွေခေါ၊ ဤနှစ်ပါးတို့တည်း။ သဗ္ဗ- နိမိတ္တာနံ၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံတို့ကို။ အမနသိကာရောစ၊ နှလုံး မသွင်းခြင်းလည်းကောင်း။ အနိမိတ္တာယ၊ သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော။ ဓာတုယာ၊ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို။ မနသိကာရောစ၊ နှလုံးသွင်းခြင်းလည်းကောင်း။ (ဤသို့ အားဖြင့်နှစ်ပါးတို့တည်း)။ (အတိုချုပ်မှာ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို နှလုံးသွင်းခြင်း မှတပါး အခြားအာရုံနှလုံးမသွင်းခြင်းကို ဆိုလိုသည်)။

ဖလသမာပတ် တည်တံ့ပုံ

ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားသော အရိယာသာဝကသည် မိမိဝင်စားသော ဖလသမာပတ်ကို တည်တံ့ ရန်အလို့ငှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အစ၊ အနုလောမဉာဏ် အဆုံး၌ မိမိမှတ်ရှုဆင်ခြင်နေသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ၊ သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံကို နှလုံး မသွင်းပဲ၊ သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်အာရုံကို နှလုံးသွင်းလျက် သာလျှင် “ဤမျှကာလပတ်လုံး ဖလသမာပတ် တည်တံ့ ပါစေ” ဟု ပိုင်းခြား ခံဉာဏ်၍ ဝိပဿနာကို အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ရှု၍ သင်္ခါရကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သည်

ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏။ မှန်မြတ်၏ဟု နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ မိမိစိတ်ကိုညွှတ်စေ၏။ ထိုအခါအရိယာသာဝက၏စိတ်သည်နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌မိမိပိုင်းခြား ခိဋ္ဌာန်ဆည်းကာ လပတ်လုံး (၈၂) တနေ့လုံးသော်လည်း တည်တံ့နေလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို မဟာဝေဒလ္လသုတ်(၃၇၁)တွင်အရှင်သာရိပုတ္တရာကအရှင်မဟာကောဠိကအား ဤသို့မိန့်ကြားတော် မူလေသည်။

“ဟယော ခေါ အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတော-
ဝိမုတ္တိယာ ဌိတိယာ၊ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ
စ ဓာတုယာ မနသိကာရော၊ ပုဗ္ဗေစ အဘိသင်္ခါရော”။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ငါ့ရှင် မဟာကောဠိက၊ သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော စိတ်၏ လွတ်မြောက်ခြင်း ဖြစ်သော သမာပတ်၏ တည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းတို့သည်(၁)အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း လည်းကောင်း၊ (၂) နိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်းလည်းကောင်း၊ (၃)ရှေးအဖို့၌ပြုပြင်ခြင်း (အဘိသင်္ခါရ)လည်းကောင်း၊ ဤသို့အားဖြင့် သုံးပါးတို့တည်း။

အထက်ပါစကားရပ်၌ တည်တံ့ခြင်း ဆိုသည်မှာ အကြင်အကြင် ပိုင်းခြား အပ်သောကာလပတ်လုံးဖလသမာပတ်၏အစဉ်၏အစွမ်းအားဖြင့်တည်တံ့ခြင်း၊ ခိုင်မြဲခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။(ဌိတိယာတိ ယထာပရိစ္ဆန္နကလ သမာပတ္တိယာ- ပဗန္ဓဝံသေနာဝ ဌာနံ ဣဓ ဌိတိတိ) (ဋီကာ- ၃၁-၅၁၉)။

ရှေးအဖို့၌ပြုပြင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ဖလသမာပတ်သို့ မရောက်သေးမီ အခါက ကာလပိုင်းခြားခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ “ဤမည်သောကာလ၌ သမာပတ်မှထအံ့”ဟု ပိုင်းခြားထားသောကြောင့် ထိုပိုင်းခြားထားသောအချိန် မရောက်သေးမီ ကာလပတ်လုံး ထိုဖလသမာပတ်၏ တည်တံ့ခြင်း ဖြစ်သည်ကို ဆိုလိုပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို မဟာဋီကာ (၃၁-၅၁၉)တွင် “စန္ဒေဝါ- သူရိယေဝါတ္ထေကံ ဌာနံ ဂတေ ဝုဠဟိဿာမိ”တိ ကာလာဝဓိဂ္ဂဟဏ ငသေန- သမာပဇ္ဇနစိတ္တဿ အဘိသင်္ခါရဏံ အဘိသင်္ခါရော”ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပါယ်

စန္ဒေဝါ၊ လသည်လည်းကောင်း။ သူရိယေဝါ၊ နေသည်လည်းကောင်း။
တ္ထကံ၊ ဤမျှလောက်သော။ ဌာနံ၊ နေရာသို့။ ဂတေ၊ ရောက်လတ်သော်။
ဝုဠဟိဿာမိ၊ ထပေအံ။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ကာလာဝဓိဂ္ဂဟဏဝသေန၊ ကာလ
အပိုင်းအခြားကိုယူသည်၏အစွမ်းအားဖြင့်။ သမာပဇ္ဇန စိတ္တဿ၊ ရောက်လတ်။
ဝင်စားလတ်သောစိတ်ကို။ အဘိသင်္ခရဏံ၊ ပြုပြင်ခြင်းသည်။ အဘိသင်္ခါရေ
အဘိသင်္ခါရမည်၏။

အထက်ပါ ပိုင်းခြားထားသမျှ ကာလပတ်လုံးဖလသမာပတ်တည်တံ့ခြင်း။
မတည်တံ့ခြင်းသည် အရိယာသာဝက၏ ရှုမှတ်အပ်သော သင်္ခါရုပေက္ခာ
ဝိပဿနာဉာဏ်ထက်သန် နိုင်နင်းခြင်း မနိုင်နင်းခြင်းပေါ်မှာ တည်ပါသည်။
အကယ်၍ သင်္ခါရုပေက္ခာဝိပဿနာဉာဏ်ထက်သန်လျှင် ယင်းအရိယာသာဝကမှာ
ဇာည်တံ့ မှု ပြည့်စုံမည် ဖြစ်သည်။ မထက်သန်လျှင် မပြည့်စုံနိုင်သည့်အတွက်
သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်အောင် ဝိပဿနာကို ထပ်တလဲလဲ ရှုမှတ်ရမည်
ဖြစ်ပါသည်။

အပ္ပနာဇောဣရိယာပုထ်ခိုင်မာပုံ

ရူပ၊ အရူပ ဈာန်ဇော ၁၈ ပါး၊ မဂ် ဇော ၄ ပါး၊ ဖိုလ်ဇော ၄ ပါးဟု
ဆိုအပ်သော အပ္ပနာ ဇော ၂၆ ပါးတို့သည် ဣရိယာပုထ် ခိုင်မာလေ
သည်။ သို့အတွက် ဈာန်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်စေ၊ ဖိုလ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်
ဖြစ်စေ၊ ဈာန်ဝင်စားခိုက်၊ ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ ၎င်း၏ကိုယ်အမှုအရာ ဣရိယာ
ပုထ်ဟုဆိုအပ်သော လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ် သွား လေးပါးတို့နှင့်စပ်သော ခန္ဓာ
ကိုယ်ကြီးသည် တောင့်တင်း ခိုင်မာလာလေတော့သည်။

ဖိုလ်ဝင်စားစဉ် ဖိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုပုံ

ဖိုလ်ဝင်စားစဉ် ဖိုလ်စိတ် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုပုံ၊ ဖိုလ်သမာဓိဖြစ်ပေါ်လာပုံ၊
အခြားမြင်ဖူး၊ ကြားဖူး၊ ခံစား တွေ့ထိဖူး၊ ကြံသိဖူး စသည်အာရုံတို့၌
မှတ်မှုသည်၊ နှလုံးသွင်းမှု စိတ်မရှိပုံ သို့ရာတွင် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသည်။
မှတ်မှုသည်၊ နှလုံးသွင်းမှုစိတ်ရှိပုံ တို့နှင့်ပတ်သက်၍ ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်
ဘုရားများဖြစ်ကြသည့် ပထမ ရွှေကျင် သာသနာပိုင် ဆရာတော်၊ လယ်တီ
ဆရာတော်၊ မဟာစည်ဆရာတော်၊ ကန္ဒိမ္ဘီ ရွှေသိမ်တော်တော်ရ ဆရာတော်
များ၏ သြဝါဒကိုခံယူလျက်၊ ပိဋကသုံးသွယ်၊ နိကာယ်ငါးရပ်တို့၌ ပါရှိသော

ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများကို ရှာဖွေကြည့်ရှု၍ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်ခဲ့ပါ၏။ စိတ်ကြော့နပ်မှုရရှိခဲ့ပါ၏။ ယင်းပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ ဋီကာများ၌ပါရှိသော မဇ္ဈိမနိကာယ် မဟာမာလုကျပုတ္တသုတ် (နှာ-၉၉)၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ ဈာနသုတ် (နှာ-၂၂၃)၊ သမာဓိသုတ် (နှာ-၂၆၃)၊ သညာသုတ် (နှာ-၅၂၃)နှင့် မနသိကာရသုတ် (နှာ-၅၂၅) များအနက် ဤနေရာ၌အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ ဧကောဒသမနိပါတ၊ နိဿယဝဂ္ဂ၊ ပထမသညာသုတ် ပါဠိတော်၊ ယင်းအဋ္ဌကထာဋီကာများ၌ ပါရှိသောဖိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံကို ရှင်းလင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ဖိုလ်စိတ်နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံ

ဖလသမာပတ်ကိုဝင်စားရန်အလို့ရှိသော အရိယာသာဝကသည် ဥဒယဗ္ဗယ- ဉာဏ်မှစ၍ဝိပဿနာ တရားများကိုရှုမှတ်နေစဉ် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်အားဖြည့် သောအခါ၌ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ ရုပ်နာမ်အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ကို နှလုံးမသွင်းမူ၍ သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အကြင်ရွှေ့လောက် တည်စေသတည်းဟု အဓိဋ္ဌာန်၍ မိမိစိတ်ကို နိဗ္ဗာန်သို့စေလွှတ်၏(၀၂) အာရုံ ပြု၏။ အာရုံပြုပုံမှာ “သင်္ခါရအားလုံးတို့ ငြိမ်းအေးရာဖြစ်သော၊ ဥပဓိအလုံး စုံကို စွန့်လွှတ်ရာဖြစ်သော၊ တဏှာ၏ ကုန်ရာဖြစ်သော၊ တပ်မက်မှု ကင်းရာ ဖြစ်သော၊ သင်္ခါရအားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော၊ အကြင်နိဗ္ဗာန်သည် ရှိ၏။ ထိုသင်္ခါရအားလုံး ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏၊ အေးချမ်း၏၊ မှန်မြတ်၏” ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရှင်အာနန္ဒာအားဤသို့ သညာသုတ်(နှာ-၅၂၃)တွင် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

“ဣဓာနန္ဒာ ဘိက္ခု ဝေသညီ ဟောတိ” ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏိတံ၊ ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော၊ သဗ္ဗပဓိ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ၊ တဏှာက္ခယော၊ ဝိရာဂေါ နိရောမော နိဗ္ဗာနံ” န္တိ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

အာနန္ဒာ၊ အာနန္ဒာ။ ဣမ၊ ဤငါဘုရားသာသနာတော်၌။ ဘိက္ခု၊ ဖိုလ်ဝင် စားသောရဟန်းသည်။ ဝေသညီ၊ ဤသို့မှတ်ယူမှုသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ကိံ ဟောတိ၊ အဘယ်သို့ဖြစ်သနည်း။ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော၊ သင်္ခါရအားလုံး တို့၏ ငြိမ်းအေးရာဖြစ်သော။ သဗ္ဗပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ၊ ဥပဓိရွေးအားလုံးကို

စွန့်လွှတ်ရာဖြစ်သော။ တဏှာက္ခယော၊ တဏှာ၏ကုန်ရာဖြစ်သော။ ဝိရာဂေါ၊ တပ်မက်မှုကင်းရာဖြစ်သော။ နိရောဓော၊ သင်္ခါရအားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ ဖြစ်သော။ ယဒိဒံနိဗ္ဗာနံ၊ အကြင်နိဗ္ဗာန်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဧတံ၊ ဤသင်္ခါရ တရားတို့၏ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်။ သန္တံ၊ ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏။ ပဏီတံ၊ မှန်မြတ်၏။ ဣတံ၊ ဤသို့မှတ်မှုသည် (၀၇) နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုမှု သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

အထက်ပါနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုပုံနှင့်ပတ်သက်၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြား တော်မူခဲ့သော။ ဧတံ သန္တံ စသော ဒေသနာတို့တွင် အာရုံပြုအတိုချုပ်မှာ “ဧတံ သန္တံ” ဤသင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရ သထော စသော ဒေသနာ တော်များမှာ၊ နိဗ္ဗာန်၏အကြောင်းကို ဖော်ပြသော နိဗ္ဗာန်၏ နာမဝိသေသန များ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရိယာသာဝကသည် “ဧတံသန္တံ” ဤနိဗ္ဗာန် သည် ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏- ဟူ၍ မိမိစိတ်ဓာတ်ကို နိဗ္ဗာန်ဆီသို့အာရုံ ပြုအပ်၏။ (၀၇) အာရုံပြုသောအားဖြင့် ရှေ့ရှုဆောင်အပ်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်ထက်သန်ပြီး ဤသို့အာရုံပြုဖန်များလျှင် မိမိ၏စိတ်သည် နိဗ္ဗာနဓာတ်နှင့် သံနှင့်သံလိုက်ဓာတ် ခွဲခွာမရသကဲ့သို့ ဖြစ်နေတော့မည် ကေန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ၊ တတိယ (နှာ-၂၀၈) တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားပါသည်။

သန္တံ သန္တန္တိ အပေတော နိသိန္ဓဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တပ္ပာဒေါ “သန္တံသန္တံ” နန္ဒေဝ ပဝတ္တတိ (အနက်မှာ၊ ဧတံ၊ ဤနိဗ္ဗာန်သည်။ သန္တံသန္တန္တိ၊ ငြိမ်သက်သည်- ငြိမ်သက်သည်ဟု။ အပေတော၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံထဲသို့ ဝင်ရောက်နေဘိသကဲ့သို့ဖြစ်၍။ နိသိန္ဓဿ၊ နေသော ဖလသမာပတ် ဝင်စားသော အရိယာသာဝက၏။ စိတ္တပ္ပာဒေါ၊ ဖိုလ်စိတ္တပ္ပာဒ်သည်။ သန္တံ သန္တန္ဒေဝ၊ ငြိမ်သက်သည် ငြိမ်သက် သည် ဟူ၍သာလျှင်။ ဒိဝသံပိ၊ တနေလုံးသော်လည်း။ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်ပေါ် နေ၏။

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ပြသော စကားရပ်တွင် ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်၌ နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်သည်ဟု၊ နှုတ်ကကြံရှယ်ရှုတ်ဆိုရန် ဖော်ပြသည်မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့မဖော်ပြသော်လည်းငြိမ်သက်သည့် အနေအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဖိုလ်စိတ်၏ဖြစ်ပုံကို သိစေလိုသောကြောင့် ဤသို့ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထိုအကြောင်းကို အင်္ဂုတ္တရဋီကာ၊ တတိယ (နာ ၃၅၅) တွင် ဤသို့ဖော်ပြ ထားပါသည်။

“သန္တံ သန္တန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿာတိ အာဒိသု သန္တံသန္တန္တိ အာဒိနိ ဝဒတိ၊ ဣမိနာ ပန အာကာရေန တံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ကတ္ထ စိတ္တံ ဥပသံဟရတော ဖလသမာပတ္တိသင်္ခါ- တော စိတ္တပ္ပါဒေါ တထာ ပဝတ္တတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

“သန္တံ သန္တန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿာတိ အာဒိသု၊ သန္တံ သန္တန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္ဓဿ ဟူသော အစရှိသော စကားရပ်တို့၌။ သန္တံ သန္တန္တိ အာဒိနိ၊ ငြိမ်သက်သည်၊ ငြိမ်သက်သည်ဟူသော အစရှိသည်တို့ကို။ ဝဒတိ၊ နှုတ်က ကြံရွယ်ရွတ်ဆို၏။ ပန၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုဆိုဦးအံ့(ဝါ)ထိုသို့ နှုတ်က ကြံရွယ်ရွတ်ဆိုသော်လည်း။ ဣမိနာ အာကာရေန၊ ဤသို့ ငြိမ်သက်အေးချမ်း သောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ တံ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို။ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ၊ မျက်မှောက်ထင် ထင် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပြီး၍။ ကတ္ထ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်၌။ စိတ္တံ၊ ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာသာဝက၏စိတ်ကို။ ဥပသံဟရတော၊ အာရုံပြုသေးအားဖြင့် ရှေးရှု ဆောင်သော ဖလသမာပတ္တိသင်္ခါတော၊ ဖလသမာပတ်ဟုဆိုအပ်သော၊ စိတ္တပ္ပါ ဒေါ၊ စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းသည်။ တထာ၊ ထိုသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပဝတ္တတိ၊ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သိအင်၏။

ဖိုလ်ဝင်စားနေသော အရိယာသာဝကသည် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုနေစဉ် နိဗ္ဗာန် သည် ဖြစ်ပျက်သင်္ခါရတို့ ချုပ်ငြိမ်းရာ ဥပဓိတရားတို့ စွန့်လွှတ်ရာ၊ တဏှာ ကုန်ရာ၊ တပ်မက်မှုကင်းရာဖြစ်သဖြင့် လှုပ်ရှားမှုမရှိ ငြိမ်သက် ငြိမ်းအေးနေ သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်၏ သန္တ အရသာနှင့် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံယူရာ၌ အလွန်ငြိမ် သက် အေးချမ်း၍ အားရတင်းတိမ်ခြင်း၊ ရောင့်ရဲခြင်းမရှိ ဖြစ်နေသော ပဏိတ အရသာကို ခံစားရလေတော့သည်။

ဖိုလ်စိတ်၏တည်ကြည်မှု(သမာဓိ)ဖြစ်ပုံ

ဖိုလ်ဝင်စားနေသော အရိယာသာဝကသည် “သင်္ခါရတရားတို့၏ချုပ်ငြိမ်း ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏” ဟု နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေ စဉ် မိမိစိတ်သည် သံနှင့်သံလိုက်ဓာတ်ခွဲခွာမရသလို နိဗ္ဗာန်ဓာတ်နှင့်ခွဲခွာ၍မရ

တော့ချေ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှတစ်ပါး အခြားပရမတ်၊ ပညတ်အာရုံများ၌ စိတ် မရောက်တော့ချေ၊ ထိုသို့နိဗ္ဗာန်အာရုံမှတစ်ပါး အခြားအာရုံများပေါ်၌မှတ်မှု နှလုံးသွင်းမှုသည် စိတ်မရှိသဖြင့် ဖိုလ်စိတ်၏တည်ကြည်မှုသမာဓိသည် တည်တံ့ ခိုင်မြဲလာလေသည်။ ထိုသို့ ဖိုလ်စိတ်တည်ကြည်မှုသမာဓိဖြစ်ပုံကို မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် သညာသုတ်(နှာ-၅၂၃)တွင် ဤသို့ ဟောထားတော်မူခဲ့သည်။

“ဧဝံ ခေါ အာနန္ဒ သိယာ ဘိက္ခုနော တထာရူပေါ သမာဓိ ပဋိလာဘော”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

အာနန္ဒ၊ အာနန္ဒာ။ ဧဝံခေါ၊ ဤသို့နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏ ဟု မှတ်မှု နှလုံးသွင်းမှု သညာစိတ်ရှိသည်ရှိသော်၊ ဘိက္ခုနော၊ ဖိုလ်ဝင်စား သောအရိယာသာဝကအား၊ တထာရူပေါ၊ ထိုသို့သဘောရှိသော။ သမာဓိ ပဋိလာဘော၊ တည်ကြည်မှုဖိုလ်သမာဓိကို ရခြင်းသည်။ သိယာ၊ ဖြစ်ရာ၏။

ထိုသို့ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရှင်အာနန္ဒာအား ဟောကြားမြက်ဖော် ဒေသနာတော်ကို ဉာဏ်နုသုတို့သိသာနိုင်ရန် အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာဆရာက ၎င်း၏ အဋ္ဌကထာ (နှာ-၂၈၈)တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“သန္တံ သန္တန္တိ အပေတော နိသိန္ဓဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တုပ္ပာဒေေါ သန္တံ သန္တန္တေဝ ပဝတ္တတိတိံ တေ ဖလသမာပတ္တိံ သမာဓိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏ဟု ဝင်ရောက်နေသော အရိယာ သာဝက၏ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပာဒ်သည် ငြိမ်သက်၏။ အေးချမ်း၏ ဟူ၍ သာလျှင် တနေ့လုံးသော်လည်းဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့သောစကားရပ်ကိုဖလသမာပတ်သမာဓိ ကို ရည်ရွယ်၍ ဟောတော်မူအပ်၏။

မြင်ဖူး၊ ကြားဖူး၊ နံစားတွေထိဖူး ကြံသိဖူး စသည်တို့၌မှတ်မှု
နှလုံးသွင်းမှုသည်စိတ်မရှိပုံ

ဖိုလ်ဝင်စားနေသော အရိယာ သာဝကသည် နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။
အေးချမ်း၏ဟု နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေသည့်အခါ ဖိုလ်သမာဓိသည် တည်တံ့
ခိုင်မြဲလာသဖြင့် နိဗ္ဗာန်အာရုံမှတစ်ပါး ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်ခိုက်မှ တစ်ပါးသောကာလမှာ
ကဲ့သို့ အခြား မြင်ဖူး၊ ကြားဖူး၊ နံစားဖူး၊ တွေ့ထိဖူး၊ ကြံသိဖူး စိတ်
နှလုံးဖြင့် ရောက်ဖူး၊ ရှာမှီးဖူး၊ ကျက်စားဖူးစသော ပရမတ်၊ ပညတ်အာရုံ
မျိုးတို့၌ မှတ်သားမှုသည်၊ နှလုံးသွင်းမှုစိတ်များ မဖြစ်ပေါ်လာတော့ချေ။
ထိုအကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရှင်အာနန္ဒာအား ဤသို့သညာ
သုတ် (နှာ-၅၂၃)တွင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

“ယမိ ဒိဋ္ဌိ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ
အနုဝိစရိတံ မနုဿ၊ တတြာပိ နသညီ အဿ”

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ယမိ၊ အကြင်အာရုံကိုလည်း။ ဒိဋ္ဌိ၊ မြင်ဖူး၏။ သုတံ၊ ကြားဖူး၏။
မုတံ၊ နံစားတွေထိလျက် ရောက်ဖူး၏။ ဝိညာတံ၊ သိဖူး၏။ မနုဿ၊ စိတ်
နှလုံးဖြင့်။ ပတ္တံ၊ ရောက်ဖူး၏။ ပရိယေသိတံ၊ ရှာမှီးဖူး၏။ အနုဝိစရိတံ၊
ကျက်စားဖူး၏။ တတြာပိ၊ ထိုအာရုံမျိုး၌လည်း။ သညီ၊ မှတ်သားမှုသည်
သည်။ နအဿ၊ မဖြစ်ရာ။

ဒိဋ္ဌိအာရုံ

အထက် မြတ်စွာဘုရားဒေသနာတော်ပါ ဒိဋ္ဌိအာရုံ၊ သုတအာရုံ၊ ဝိညာတ
အာရုံများနှင့်ပတ်သက်၍ ပရမတ္ထဒီပနီ သဂြိုဟ် မဟာဋီကာ (နှာ-၁၃၄)တွင်
“ဒိဋ္ဌိ နာမ ပုဗ္ဗေ ပဉ္စဟိ ဒွါရေဟိ ဂဟိတံ ပဉ္စာလမ္မဏံ” ဟူသော မိန့်ကြား
ချက်အရ၊ ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်ခိုက်မှတစ်ပါးသော ရှေးအခါကာလ၌ ပဉ္စဒွါရဝီထိဖြင့်
ပစ္စုပ္ပန်အာရုံပြု၍ ယူဖူးသော ပဉ္စာရုံသည်လည်းကောင်း၊ ရှေးအခါက တစုံ
တရာမျှ ပဉ္စဒွါရဖြင့်ယူဖူးသော အာရုံမဟုတ်သော်လည်း ဒိဋ္ဌိ တွေ့ဖူးသော

အာရုံနှင့်စပ်နှယ်၍ အထူးထူးအပြားပြား များစွာထင်မြင်လာသော အာရုံ
ခြောက်ပါးစုသည်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌအာရုံနှင့်ဒိဋ္ဌနှင့်စပ်နှယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ
သော အာရုံမည်ပါသည်။

သုတအာရုံ

“သုတံနာမ ပရတော သုတွာ ဂဟိတံ ဆဋ္ဌာရမ္မဏံ” ဟူသော ပရမတ္ထ
ဒီပနီသဂ္ဂိုဟ် မဟာဋီကာ (နာ-၁၃၅) တွင် မိန့်ကြားချက်အရ၊ သုတပါးထံမှ
ကြားဖူး၍ ထင်လာသောအာရုံ၊ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ပရိပတ္တိသာသနာဟု
ဆိုအပ်သော ပိဋကသုံးသွယ်၊ နိကာယ်ငါးရပ်၊ ကျမ်းမြတ်ထိုထိုတို့၌ တွေ့ရှိဖူး
၍ ထင်လာသောအာရုံများ၊ လောကီဗဟုသုတ ဂန္ထရတို့ကို မိမိကိုယ်တိုင်
ကြည့်ရှု၍သိရသော အာရုံများသည်လည်းကောင်း သုတအာရုံမည်ပါသည်။

ဝိညာတအာရုံ

ဝိညာယတီတိ ဝိညာတံ ဟူသော ဝစနတ္ထအရ အထူးထူးအပြားပြားသိမြင်
အပ်သောအာရုံများသည် ဝိညာတအာရုံ မည်ပါသည်။ အထူးထူးအပြားပြား
သိမြင်အပ်သော အာရုံများမှာ—

- (က) သုတပါးကို ကြည်ညိုယုံကြည်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော သဒ္ဓါ၏စွမ်း
အားဖြင့် ထင်မြင်လာသောအာရုံများ၊
- (ခ) မိမိအယူအဆ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ထင်မြင်လာသော အာရုံများ၊
- (ဂ) အထူးထူးသောကံ၏အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသောအာရုံများ၊
- (ဃ) တန်ခိုး အထူးထူး၏အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသောအာရုံများ၊
- (င) နတ်တို့ လှည့်ဖြားသွေးဆောင်သဖြင့် ထင်မြင်လာသောအာရုံများ၊
- (စ) အိပ်မက်၊ တိတ်နိမိတ်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထင်မြင်လာသော
အာရုံများ၊
- (ဆ) စိန္တာမယဉာဏ်၊ ဘာဝနာမယဉာဏ် ပဋိဝေဓဉာဏ်တို့၏ အစွမ်း
အားဖြင့် ထင်မြင်လာသော အာရုံများတို့ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ ဒိဋ္ဌ သုတ ဝိညာတ စသောအာရုံများကို သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်
များသည် အားလပ်၍ စဉ်းစားသည့်အခါ၊ အိပ်မပျော်မီ အခါများ၌ များစွာ

ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။ လေသမာပတ်သို့ရောက်သော အရိယာသာဝကများသည် မြက်စွာဘုရား ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း ယင်းအာရုံပေါ်၌ မှတ်သားမှု သညာ၊ နှလုံးသွင်းမှုစိတ်များ ပေါ်မလာဟော့ပေ။ ဖလသမာပတ်ဝင်စားမှု ပယ်တော်နည်း၍ တခါတရံ သာမန် ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် “ကေသန္တ” ဟု နှလုံးသွင်းပါ။ ထိုအခါမိမိ၏စိတ်သည် “သံနှင့် သံလိုက်ဓာတ်” ခွဲမရသကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သို့ သက်ဝင်၍ အထက်ပါ မှတ်သားမှုသညာများ မရှိဟော့ပဲ၊ ငြိမ်သက် ကေးချမ်းမှု နိဗ္ဗာန်ဓာတ်၌သာ သညာစိတ်ရှိဟော့မည် ဖြစ်ပါသည်။

နိဗ္ဗာန်၌သာ မှတ်သားမှု သညာရှိပုံ

အရိယာသာဝကသည် ဖိုလ်ဝင်စားနေစဉ် အခိုက်၌ အထက်ပါ ဒိဋ္ဌ သုတ၊ ဝိညာဏ စသော အာရုံများပေါ်၌ မှတ်သားမှုသညာ၊ နှလုံးသွင်းမှုစိတ် မရှိဟော့ချေ။ ထိုသို့ ယင်းအာရုံများပေါ်၌ မှတ်သားမှုသညာ မရှိဘူးဟု ဆိုသော်လည်း နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ မှတ်သားမှုသညာစိတ် နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရ စိတ်ရှိပုံကို မြက်စွာဘုရားသခင်သည် ရှင်အာနန္ဒာအား ဤသို့ သညာသုတ် (နာ - ၅၂၃) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ကောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

“သညီ စ ပန အဿာတိ”

အနက် အဓိပ္ပာယ်

စပန၊ ထိုသို့ အခြား အာရုံများပေါ်၌ မှတ်သားမှု သညာမရှိဘူးဟု ဆိုသော်လည်း။ သညီ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံပေါ်၌ မှတ်သားမှုသညာသည်။ အဿ - (ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာသာဝကအား) ရှိသည့်ဖြစ်ရာ၏။

ထိုသို့ မြက်စွာဘုရားသခင်သည် နိဗ္ဗာန်အာရုံပေါ်၌ မှတ်သားမှုသညာ စိတ်ရှိကြောင်း ဟောတော်မူချက်ကို ဉာဏ်နုသူကို နားလည်စေရန် အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ တတိယ (နာ - ၂၀၀) တွင် ဤသို့ အဋ္ဌကထာဆရာက ဖွင့်ပြခဲ့ ပါသည်။

“သညီ စပန အဿာတိ အယစ ပနဿ သမာပတ္တိ သဝိတက္က သမာပတ္တိယေဝ အဿာတိ ငုစ္စတိ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

သညီစပန အဿာတိ၊ သညီစပနအဿာ ဟူသည်ကား။ အထစပန၊ ထိုသို့ အခြားအာရုံများပေါ်၌ မှတ်သားမှုသည် မရှိဟုဆိုသော်လည်း၊ အဿ၊ ဖိုလ်ဝင်းစားသော အရိယာသာဝက၏၊ သမာပတ္တိ၊ သမာပတ်သည်။ သဝိတက္က- သမာပတ္တိယေဝ (နိဗ္ဗာန်၌) ကြံစည်နှလုံးသွင်းမှု သမာပတ်၌သာလျှင်။ အဿ၊ ရှိသည်ဖြစ်ရာ၏။ ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝုစ္စတိ၊ ဆိုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ဖိုလ်ဝင်းစားသော အရိယာသာဝကသည် နိဗ္ဗာန်၌ ကြံစည်နှလုံးသွင်းမှု သညာ မှတ်ပေး အခြားပရမတ်၊ ညဉ့်အာရုံများပေါ်၌ မှတ်သိမှုသည် မရှိ တော့ကြောင်း မှတ်သားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

သမာပတ်မှ ထပုံ

ထိုသို့အရိယာသာဝကသည် အချိန်ကာလသတ်မှတ်အဓိဋ္ဌာန်၍ ဖိုလ်ဝင်းစား စဉ် မိမိစိတ်သည် သင်္ခါရအားလုံးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ နှလုံးသွင်းမှုကို စွန့်လွှတ်၍ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်များအနက် တပါးပါးကို အာရုံပြုမိသောအခါ၌ ဖလသမာပတ်မှ ထလေတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို မဟာဝေဒလ္လသုတ် (နှာ-၃၇၁) တွင် အရှင်သာရိပုတ္တရာက အရှင်မဟာ ကောဠိကအား ဤသို့အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ကြားခဲ့ပါသည်။

“ဒေခေါ အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာနာယ၊ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ မနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ အမနသိကာရော” ။

ငါ့ရှင် မဟာကောဠိက၊ သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော စိတ်၏လွတ်မြောက်ခြင်း ဖြစ်သော သမာပတ်မှ ထခြင်း၏ အကြောင်းတို့သည် (၁) အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်း လည်းကောင်း၊ (၂) နိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း လည်းကောင်း၊ ဤသို့အားဖြင့် (၂) ပါး တို့တည်း။

အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်

(သဗ္ဗနိမိတ္တ)

အထက်ပါ သမာပတ်မှထခြင်း အင်္ဂါ (၂) ပါးတို့တွင် အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ် (သဗ္ဗနိမိတ္တ) ဆိုသည်မှာ ရုပ်နိမိတ်၊ ဝေဒနာနိမိတ်၊ သညာနိမိတ် သင်္ခါရနိမိတ်၊ ဝိညာဏနိမိတ်ဟု ဆိုအပ်သော ငါးပါးတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဖလသမာပတ်ဝင်စားနေသော အရိယာသာဝက၏ စိတ်အစဉ်ဟုဆိုအပ်သော ဘဝင်္ဂစလန၊ ဘဝင်္ဂပစ္စေဒ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ အနုလုံ၊ အနုလုံ၊ အနုလုံ၊ အနုလုံ၊ ဖိုလ်၊ ဖိုလ်.... ....ဟုများစွာ ဖိုလ်ဇောတေ စော၍ ဘဝင် ..... စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ယင်းဝိထိ စိတ်အစဉ်များအနက်၊ ဖိုလ်ဇောများသည် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၍ ဖိုလ်မှထလိုသောအခါ ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းဘဝင်စိတ်များသည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြုရသည်။ သင်္ခါရနိမိတ် (၅) ပါးအနက်၊ တပါးပါးကိုသာ အာရုံပြုနိုင်သည်။ (၅) ပါးလုံးတပြိုင်နက် အာရုံမပြုနိုင်၊ သို့သော်လည်း ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာသာဝကတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောဘဝင်အမျိုးမျိုး၏ နိမိတ်အာရုံအလုံးစုံကို အကြွင်းမဲ့ စုံလင်စေရန် သိမ်းကြုံး၍ ဆိုအပ်သော စကားရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သင်္ခါရ ပရိဂ္ဂဏှနက ဝိပဿနာဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရန် တရားရှုနေသော ယောဂီ သူတော်စင်များသည် ကျမ်းဂန်များ၌ ပါရှိသည့် အတိုင်း တေဘူမက သင်္ခါရတရား အလုံးစုံတို့ကို ရှုဆင်ခြင်ရမည်မဟုတ်။ (ဝါ) ရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာ (၅) ပါးလုံး ရှုဆင်ခြင်ရမည်မဟုတ်။ ခန္ဓာတပါးပါး ကိုသာလျှင် ရှုဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဗ္ဗကထာ၊ ဒုတိယ (နှာ-၃၄၃) ထွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထား ပါသည်။

“သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တိ ရူပနိမိတ္တ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ နိမိတ္တာနံ။ ကာမဉ္စ န သဗ္ဗာနေဝေတာနိ ဧကေတော မနသိကရောတိ။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝသေန ပနေတံ ဝုတ္တံ။ တဿ ယံ ဘဝင်္ဂဿ အာရမ္မဏံ ဟောတိ၊ တံ မနသိကရောတော ဖလသမာပတ္တိ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ဟူသည်ကား၊ ရုပ်နိမိတ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်နိမိတ်တို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ ရှင်း၍ပြဦးအံ့၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို တပေါင်းတည်း နှလုံးသွင်းရသည်ကား မှန်ပါပေ၏။ သို့သော်လည်း အလုံးစုံကို သိမ်းယူသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဤသဗ္ဗနိမိတ္တာနံ ဟူသောပုဒ်ကို ဟောတော်မူအပ်၏။ ထို့ကြောင့် အကြင်သင်္ခါရနိမိတ်သည် ဘဝင်၏အာရုံဖြစ်၏၊ ထိုဘဝင်၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ကို နှလုံးသွင်း မိသောပုဂ္ဂိုလ်အား ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်ပေ၏။

မစင်ကြယ်သောဖိုလ်သမာဓိ

စင်ကြယ်သော ဖိုလ်သမာဓိဆိုသည်မှာ အရိယာသာဝကသည် ဖိုလ်ဝင်စား ၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေစဉ် ဖိုလ်သမာဓိသည် တည်တံ့ခိုင်မြဲနေမှသာလျှင် စင်ကြယ်သော ဖိုလ်သမာဓိဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ အကယ်၍ ဖိုလ်ဝင်စားနေစဉ် ဖိုလ်သမာဓိကတလှည့်၊ သာမန်စိတ်ကတလှည့်ဖြစ်နေလျှင် ယင်းဖိုလ်သမာဓိကို မစင်ကြယ်စော ဖိုလ်သမာဓိဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ ဝသီဘော်ဟုဆိုအပ်သော အလေ့အထနည်းသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဝသီ ဘော်နိုင်နင်းလျှင် စင်ကြယ်သော ဖိုလ်သမာဓိချည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မစင် ကြယ်သော ဖိုလ်သမာဓိကို မြတ်စွာဘုရားသခင် သက်တော်ထင်ရှား ရှိခိုက် တန်ခိုးအရာတွင် တေဒဂ်ဘွဲ့ထူးကို ရတော်မူသော အရှင် မဟာမောဂ္ဂလာန် မထေရ်မြတ်ပင်လျှင် ဝသီဘော်မနိုင်သေး၍ဖြစ်တော်မူပုံကို ဝိနယပိဋက၊ ပါရာ ဇိကပါဠိ၊ စတုတ္ထပါရာဇိက ဝိနိတဝတ္ထုအမှတ် ၅၉ (နှာ-၁၄၉) တွင် မြတ်စွာ ဘုရားသခင်သည် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

ထိုအခါ ရှင်မောဂ္ဂလာန် မထေရ်မြတ်သည် ရဟန်းတို့အား ဤသို့ အမိန့်ရှိလေ၏။ ငါ့ ရှင်တို့၊ ငါသည် သပ္ပိနိကာမြစ်ကမ်း၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော အာနေဉ္ဇသမာပတ်ကိုဝင်စားနေစဉ်ဖြစ်ထ သို့ သက်ဆင်း၍ ပြန်တက်လာကြကုန်သော ဆင်တို့၏ အသံကို ကြားရသည်ဟူ၍ အမိန့်ရှိလေ၏။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်သည် အာနေဉ္ဇသမာပတ်ကို ဝင်စားနေစဉ် အဘယ်ကြောင့်အသံကို

ကြားရကိသနည်း၊ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်သည် လူတို့ ကုသိုလ် ကမ္မပထတရားဆယ်ပါးထက် လွန်မြတ်သော ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရား (ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ) ကို ဝါကြားပြောဆို နေသည်ဟု ရဟန်းတို့ သည် ကဲ့ရဲ့ ကုန်၏၊ အပြစ်ပြုပြောဆိုကြကုန်၏၊ မြတ်စွာဘုရားအား ယှိုအကြောင်းကို လျှောက်ထားကြကုန်၏။

ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက “အတ္ထေသော ဘိက္ခဝေ သမာဓိ၊ သော စ ခေါ အပရိသုဒ္ဓေါ၊ သစ္စံ ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလာနော အာဟ၊ အနာပတ္တိ ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလာနဿာတိ” ဟူ၍ ပြန်လည် မိန့်ကြားတော်မူလေ၏။ (အနက်- ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ သောသမာဓိ၊ မောဂ္ဂလာန်ဝင်စားအပ်သော ထိုအာနေဉ္ဇသမာဓိ (သမာပတ်)သည်။ အတ္တိ၊ ဟုတ်ပါလေ၏။ သော စခေါ၊ ထိုသို့ ဟုတ်ငြားသော်လည်း၊ အပရိသုဒ္ဓေါ၊ ထိုသမာဓိ (သမာပတ်)သည် အပြည့်အစုံ ကောင်းစွာ မစင်ကြယ်ပေ။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ မောဂ္ဂလာနော၊ မောဂ္ဂလာန်သည်။ သစ္စံ၊ အမှန်ကို။ အာဟ၊ ပြောဆိုပေသည်။ ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ မောဂ္ဂလာနဿ၊ မောဂ္ဂလာန်အား။ အနာပတ္တိ၊ အာပတ်မသင့်ဟု မိန့်ကြားတော်မူ၏။

အာနေဉ္ဇ သမာဓိ

အာနေဉ္ဇသမာဓိ(သမာပတ်)ဆိုသည်မှာ ရူပ၊ အရူပစတုတ္ထဈာန် ငါးပါး သည်လည်းကောင်း၊ ထိုငါးပါးတို့တွင်တပါးပါးကိုအခြေပါဒကပြု၍ ဝင်စား အပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိသည်လည်းကောင်း၊ အာနေဉ္ဇသမာဓိဟု ဆို ပါသည်။ ဤနေရာ၌စတုတ္ထဈာန်ဟုသာမန်ဆိုသော်လည်း အရှင်မဟာ မောဂ္ဂ လာန်ရဟန္တာဖြစ်ပြီးစ၌ ဝင်စားအပ်သော ဈာန်ဖြစ်သောကြောင့် အရဟတ္တ ဖိုလ်စတုတ္ထဈာန်ကိုသာ ယူသင့်ပါသည်။ ယင်းအာနေဉ္ဇသမာဓိကို ဝင်စားခိုက် အချိန်၌ မိုးကြိုးထစ်သံကိုသော်လည်း မကြားနိုင်ကောင်းချေ၊ တစုံတခုသော ပယောဂကြောင့် လှုပ်ရှားပျက်ပြယ်ခြင်းမရှိသော သမာဓိမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ခုဒ္ဒကနိကာယ်၊ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ(နှာ-၁၆၇)တွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားပါသည်။

“ ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန် မေဝ စ ရူပဝိရာဂဘာဝနာ ဝသေန ပဝတ္တိတံ၊ အာရမ္မဏဝိဘာဂေန စတုပ္ပိဓံ အရူပါ ဝစရဈာန်နိ တေသံ ပဉ္စန္ဒံ ဈာန်နံ အာနေဉ္စဝေါဟာ ရော၊ တေသံ ယံကိဉ္စိ ပါဒကံ ကတွာ သမာပန္နာ အရဟတ္တဖလ သမာပတ္တိ အာနေဉ္စသမာဓိ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ရုပ်၌တပ်နှစ်သက်ခြင်းကင်းသည်ကို ပွားများ ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ အပ်သော ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်သည်သာလျှင် လည်းကောင်း၊ အာရုံကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ ပြသောအားဖြင့် လေးပါးအပြားရှိသော အရူပါဝစရဈာန် သည်လည်းကောင်း၊ ဤသို့ ရူပ အရူပ စတုတ္ထဈာန်ငါးပါးကို အာနေဉ္စ ဟုခေါ်ပါသည်။ ထိုငါးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အခြေပါဒကပြု၍ ဝင်စား အပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်သည် အာနေဉ္စသမာဓိမည်ပါသည်။

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်၏ ဖိုလ်သမာဓိ မစင်ကြယ်ရခြင်းအကြောင်း

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်မြတ်သည် ရဟန်းပြုပြီး၍ ခုနစ်ရက်မြောက်၌ ရဟန္တာဖြစ်တော်မူ၏။ ရဟန္တာဖြစ်ပြီးစ ထိုကာလ၌သမာပတ်တို့ကို ဝသီဘော် (အလေ့အထ) ငါးတန်တို့ဖြင့် မနိုင်နင်းသေးမီ၊ အထက်ဖော်ပြပါ စတုတ္ထဈာန် သမာပတ်ကိုဝင်စား၍ ထိုဈာန်မှထခိုက် ဆင်အော်သံကို ကြားတော်မူလေ ၏။ အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် ယင်းသမာပတ်အတွင်း မည်သည့် အသံမျိုးကိုမျှ မကြားနိုင်ပါ။ ထိုသို့ကြားရခြင်းသည် ဝသီဘော်မနိုင်၍ ကြားတော်မူရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသခင်က “သော စ ခေါ အပရိ သုဒ္ဓေါ” ထိုအရှင်မောဂ္ဂလာန်ဝင်စားသောသမာဓိသည် အပြည့်အစုံ ကောင်း စွာ မစင်ကြယ်ပေ” ဟု မိန့်ကြားတော်မူလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ပါရာ ဇိကကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ(နှာ-၁၀၂)တွင် ဤသို့ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

“အတ္ထသော ဘိက္ခုဝေ သမာဓိ၊ သောစခေါ အပရိသုဒ္ဓေါတိ - အတ္ထသော ဘိက္ခုဝေ သမာဓိ၊ သောစခေါ အပရိသုဒ္ဓေါ ဟူသည်ကား၊ မောဂ္ဂလာနဿ၊ အရှင်မဟာ မောဂ္ဂလာန်၏။ ဒေသသမာဓိ၊ ထိုဝင်စားသော သမာဓိသည်။ အတ္ထိ၊ ဟုတ်ပါပေ၏။ သောစခေါ၊ ထိုသမာဓိသည်လည်း။ ပရိသုဒ္ဓေါ၊ စင်ကြယ်သည်။ နဟောတိ၊ မဖြစ်။ ကိရ၊ ထိုကားကိုချဲ့၍ ဆိုဦးအံ့။ (၀၂) ဟိုရှေးအခါဖြစ်စဉ်လာကို ဆင့်ကာကောင်း ကြားရဖူးသည် မှာကား။ ထေရော၊ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည်။ ဗုဒ္ဓဇိတတောရဟန်းဖြစ်ရာနေ့မှ။ သတ္တမေဒိဝသေ၊ ခုနစ်ရက်မြောက်သော။ တဒဟု၊ ထိုနေ့၌။ အရဟတ္တပုတ္တော၊ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သည် (ဟုတွာ-ဖြစ်၍) အဋ္ဌသုသမာပတ္တိသံ၊ သမာပတ်ရုံစံပါးတို့၌။ ပဉ္စဟိ၊ ငါးပါးကုန်သော။ အာကာရေဟိ-အခြင်းအရာတို့ဖြင့်။ အနာစိဏ္ဏ ဝသီဘာဝေါ၊ မလေ့လာအပ်သေးသော ဝသီဘော်ရှိသည် (ဟုတွာ-ဖြစ်၍)။ သမာဓိပရိပန္နကေ၊ သမာဓိကိုနှောင့်ယှက် တတ်သော ဘေးရန်ဖြစ်ကုန်သော။ ဓမ္မ၊ ဝိတက်စသော တရားတို့ကို။ သုဋ္ဌ၊ ကောင်းစွာ။ နပရိသောစေတွာ၊ မသုတ်သင်မှု၍။ အာဝဇ္ဇန သမာပဇ္ဇနာဓိဋ္ဌာနပစ္စဝေက္ခဏာနံ၊ အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်။ သမာပဇ္ဇနဝသီဘော်။ အဓိဋ္ဌာနဝသီဘော်။ ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော်။ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝသီဘော်တို့၏။ သညာမတ္တကမေဝ၊ အမည်သညာမျှကိုသာ။ ကတွာ၊ ပြု၍ စတုတ္ထဈာန်-စတုတ္ထဈာန်သို့။ အပေတွာ၊ သက်ရောက်၍ (၀၂) ဝင်စား၍။ နိသိန္ဓေ၊ နေတော် မူလျက်။ ဈာနဂေဟိ၊ ဈာန်တို့မှ။ ဝုဋ္ဌာယ၊ ထ၍။ နာဂါနံ၊ ဆင်တို့၏။ သဒ္ဓံ၊ အသံကို။ သုတွာ၊ ကြား၍။ အန္တောသမာပတ္တိယံ၊ သမာပတ်အတွင်း၌။ အသောသိံ၊ ကြားလေပြီ။ ဣတံဝေသညိံ၊ ဤသို့သော အမှတ်သညာရှိသည်။ အဟောသိံ၊ ဖြစ်လေပြီ။ တေန၊ ထို့ကြောင့်။ အတ္ထသော ဘိက္ခုဝေ သမာဓိ။ သောစခေါအပရိသုဒ္ဓေါတိ - ဟူ၍ (ဘဂဝတာ - မြတ်စွာဘုရား သခင်သည်) ဝုတ္တံ၊ မိန့်တော်မူအပ်ပြီ။ (ပါဠိအကိုးကို ဖော်ပြနေလျှင်ရှည်လျား မည်စိုး၍ အားလုံးသုတို့ နားလည်နိုင်ရန် အနက်ကိုသာ ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)။

ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာလာ ရဟန္တာ မထေရ်ကြီး၏
ဖိုလ်သမာဓိ မစင်ကြယ်ပုံ

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သာဝတ္ထိပြည် ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူနေစဉ် ဂဏက မောဂ္ဂလာန်မည်သော ပုဏ္ဏားသည် မြတ်စွာဘုရားသခင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။ အရှင်ဘုရား၏ သာသနာတော်၌ သိက္ခာစဉ်၊ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ကျင့်စဉ်တရားများ ရှိပါသလားဟု လျှောက်ထား၏။ အသင်ပုဏ္ဏား၊ ငါဘုရားသာသနာတော်၌ သိက္ခာစဉ်၊ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ကျင့်စဉ်တရားများ ရှိပါ၏။ အကြင်ငါ၏ တပည့်ရဟန်းတို့သည် ကျင့်ဆဲဖြစ်ကုန်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်ကြကုန်သေး။ အတုမရှိ မြတ်သောနိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တလျက် နေကြကုန်၏။ ရဟန်းတို့၌ ဤသို့သဘောရှိသော ငါဘုရား၏အဆုံးအမ ကျင့်စဉ် တရားများသည် ဖြစ်၏။ အကြင်ရဟန်းတို့သည် အာသဝေါကင်းကွာ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ကြလျက် ပူဇော်အထူးကို ခံယူထိုက်သော ရဟန္တာများ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုရဟန်းတို့အား ဤအဆုံးအမ တရားတို့သည် မျက်မှောက်ဘဝ၌ချမ်းသာစွာနေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ (ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရ)၊ သဘိဆင်ခြင်ခြင်း သမ္ပဇဉ်နှင့်ပြည့်စုံစေခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ (ဝါ) သတိဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုကိုယ်တိုင်အထူးသိမှုဖြင့်လည်းကောင်း (သတိသမ္ပဇညာယ) ဖြစ်ကုန်၏ ဟုမိန့်ကြားတော် မူလေ၏။

ပုဏ္ဏားက အရှင်ဘုရားသည် ဤသို့ အဆုံးအမကျင့်စဉ် တရားများကို ညွှန်ကြားပါလျက် အချို့ရဟန်းတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်၍ အချို့ရဟန်းတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်ခြင်းမှာ မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသနည်းဟု လျှောက်ထား၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက အသင်ပုဏ္ဏားသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့သွားရန် လမ်းကို သိပါသလား၊ ထိုသို့လမ်းသိသဖြင့်လူ (၂) ဦးအား ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့သွားရန် လမ်းညွှန်ကြား၏။ တဦးက သင်ပြောသည့်အတိုင်း လိုက်နာသဖြင့် ချောမောစွာ ရောက်၏။ အခြားတဦးက မလိုက်နာသဖြင့် မရောက်ချေ။ ယင်းဥပမာကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်သည် တည်ရှိ၏။ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း လမ်းသည်တည်ရှိ၏။ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်တတ်သော ငါဘုရားသည် တည်ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ငါဘုရားသည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အဆုံးအမကျင့်စဉ် တရား

ပျားကို တိုက်တန်းနှိုးငှက်အသက်လည်း လိုက်နာ ကျင့်ကြံသူပျားသာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်၍ ပယိုက်နာသူပျား နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်ကြချေဟု ဟောကြားတော် မူလေ၏။

အထက်ပါ မြတ်စွာဘုရားဟောကြားတော် မူသော ဒေသနာများတွင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ ဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားရာ၌ သတိသမ္ပဇညနှင့် ပြည့်စုံရမည် ဟု ပါရှိပါသည်။ ယင်းမြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူသောသတိသမ္ပဇညဟူသော ပါဠိတော်ကို ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ (နှာ-၄၆) တွင် “သတိသမ္ပဇညာယ စာတိ သတိသမ္ပဇညာဟိ သမဂ္ဂိဘာဝတ္ထာယ” ဟူ၍ဖွင့်ပြပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ သတိဆင်ခြင်ခြင်း၊ သမ္ပဇညနှင့်ပြည့်စုံစေခြင်းငှာဟု ဆိုလိုပါသည်။ သတိသမ္ပဇညဟူသော ပါဠိအဓိပ္ပာယ်သည် ဘာဝနာပွားများရာ၌ လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရာ၌ လည်းကောင်း အရေးကြီးပါသဖြင့် မဟာသတိ ပဋ္ဌာနသုတ်၊ သမ္ပဇညအဖွင့်တို့က အတိုင်း ဖော်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။ သမ္ပဇည- သံ + ပ + ဇည ဟု ပုဒ်ခွဲပါ။ သံ၊ မှန်စွာ၊ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံစွာ၊ ကိုယ်တိုင် + ပ၊ အပြားအားဖြင့်၊ ယူးခြားစွာ + ဇည၊ သိသည်၊ သိမှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ၊ မှန်စွာအပြားအားဖြင့်သိမှု။ မှန်စွာအထူးသိမှု။ ပြည့်စုံစွာအပြားအားဖြင့်သိမှု။ ပြည့်စုံစွာအထူးသိမှု။ ကိုယ်တိုင်အပြားအားဖြင့် သိမှု။ ကိုယ်တိုင်အထူးသိမှု ဟုဖြစ်ပါသည်။ (သတိ+သမ္ပဇည၊ သတိဖြင့် ကိုယ်တိုင် အထူးသိမှု)။

အထက်ပါ ဘုရားဟော ဒေသနာ “သတိသမ္ပဇညာယ” ကိုပင် ထပ်မံ၍ အဋ္ဌကထာ (နှာ-၄၆) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ပြပါသည်။

“ဒွေဟိ ခိဏာသဝါ သဘတဝိဟာရီ၊ နောသတတဝိဟာရီ၊ တတ္ထ သတိဝိဟာရီ ယံကိဉ္စိ ကမ္မံ ကတုာပိ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပတ္တိတုံ သက္ကောတိ၊ နောသတတဝိဟာရီ ပန အပ္ပမတ္တကောပိ ကိစ္စေ ကိစ္စပ္ပသုတော ဟုတုာ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတုံ န သက္ကောတိ”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဟိ၊ ထိုစကားကိုအကျယ်ချဲ့၍ပြဆိုဦးအံ့။ ခိဏာသဝါ၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ သတတဝိဟာရီစ၊ အမြဲမပြတ် ဘာဝနာတရား နှလုံးသွင်းနေလေ့ရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း။ နောသတတဝိဟာရီစ၊ အမြဲမပြတ် ဘာဝနာတရား နှလုံးသွင်းနေလေ့မရှိသောရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း။ ဒေ၊ ဤသို့နှစ်မျိုးတို့တည်း။ တတ္ထ၊ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင်။ သတတဝိဟာရီ၊ ဘာဝနာဖြင့် မပြတ်နှလုံးသွင်းနေလေ့ရှိသော ရဟန္တာသည်။ ယံ ကံဉ္စိ၊ အမှတ်မရှိတစုံတခုသော။ ကမ္မံ၊ အမှုကိစ္စကို။ ကတုာပိ၊ ပြုပြီး၍သော်လည်း၊ ဖလသမာပတ္တိံ၊ ဖလသမာပတ်ကို။ သမာပဇ္ဇိတံ၊ ဝင်စားခြင်းငှာ။ သက္ကောတိ၊ စွမ်းနိုင်၏။ ပန၊ အဖို့တပါးကိုဆိုဦးအံ့။ နော သတတဝိဟာရီ၊ ဘာဝနာဖြင့် မပြတ်နှလုံးသွင်းနေလေ့မရှိသော ရဟန္တာသည်။ အပ္ပမတ္တကော၊ အနည်းငယ်မျှသော။ ကိစ္စေပိ၊ အမှုကိစ္စငယ်ကလေးပင်သော်လည်း။ ကိစ္စပုသုတော၊ ပြုလုပ်အားထုတ်ပြီးသည်။ ဟုတုာ၊ ဖြစ်လတ်သော်။ ဖလသမာပတ္တိံ၊ ဖလသမာပတ်ကို။ အပေတံ၊ ဝင်စားခြင်းငှာ။ နသက္ကောတိ၊ မစွမ်းနိုင်ချေ။

အဓိပ္ပာယ်မှာ၊ အထက်ပါ ရဟန္တာနှစ်မျိုးတို့တွင် ဘာဝနာဖြင့် မပြတ်နှလုံးသွင်းနေလေ့ရှိသော ရဟန္တာသည် အမှုကြီးငယ်ကိစ္စတစုံတခုကို ကြောင့်ကြစိုက်ထုတ်ပြုလုပ်ပြီးသော်လည်း ဖိုလ်ကိုကောင်းစွာ ဝင်စား နိုင်လေသည်။ သို့ရာတွင် ဘာဝနာဖြင့် မပြတ်နှလုံးသွင်းနေလေ့ မရှိသောရဟန္တာသည် မပြောပလောက်သော အမှုကိစ္စကလေးကို ပြုမိသည့် အတွက် ယင်းကိစ္စပေါ်၌ ကြောင့်ကြမှုရှိနေ၍ နိဗ္ဗာန်အာရုံကို သတိဖြင့် ကိုယ်တိုင်အထူးသိမှု မထားနိုင်သဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ဖြစ်လေသည်။ ယင်းရဟန္တာနှစ်မျိုးနှင့် ပတ်သက်၍ ဥပရိပဏ္ဍာသဒ္ဓကထာ (နှာ-၄၆) ၌ပင် သာဓက ဝတ္ထုတခုကို အောက်ပါအတိုင်း ထုတ်ပြခဲ့ပါသည်။

ကော၊ တပါးသော။ ခိဏာသဝတ္ထေရာ၊ ရဟန္တာ မထေရ်ကြီးသည် ခိဏာသဝသာမဏေရံ၊ တပည့်ရဟန္တာသာမဏေငယ်ကို။ ဂဟေတုာ၊ ခေါ်၍။ အရညဝါသံ၊ တောကျောင်းသို့။ ဂတော၊ ကြွသွား၏။ တတ္ထ၊ ထိုစောကျောင်း၌။ မဟာထေရဿ၊ မထေရ်ကြီးအား။ သေနာသနံ၊ ကျောင်းနေ

ရာသည်။ ပတ္တိ၊ ရ၏။ သာမဏေရဿ၊ သာမဏေငယ်အား။ နပိပုဏာတိ၊
 နေရာမရပဲဖြစ်နေ၏။ တံ၊ ထိုတပည့်သာမဏေငယ်နေရာမရခြင်းကို။ ဝိတက္ကန္တော
 ကြံစည်လျက်ရှိသော။ ထေရာ၊ မထေရ်ကြီးသည်။ ကေဒိဝသမ္ပိ၊ တနေတရက်
 မျှလည်း။ ဖလသမာပတ္တိံ၊ ဖလသမာပတ်ကို။ အပေတုံ၊ ဝင်စားခြင်းငှာ။
 နာသက္ခိ၊ မစွမ်းနိုင်တော့ချေ။ သာမဏေရောပန၊ သာမဏေငယ်ကလေးမှာ
 မူကား။ တေမာသံ၊ ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး။ ဖလသမာပတ္တိရတိယာ၊ ဖိုလ်
 ဝင်စားခြင်းတည်းဟူသော ပျော်မွေ့ခြင်းဖြင့်။ ဝိတိနာမေတွာ၊ အချိန်ကုန်
 စေ၍။ (ဝါကျွတ်သောအခါ၊ သာမဏေငယ်က) “ဘန္တေ၊ အရှင်ဘုရား၊
 အရညဝါသော၊ တောကျောင်း၌ နေရခြင်းသည်။ သပ္ပါယော၊ သင့်လျော်
 လျောက်ပတ်ခြင်းသည်။ ဇာတောတိ၊ ဖြစ်ပါရဲ့လားဘုရား” ဟု။ ထေရံ၊
 မထေရ်ကြီးကို။ ပုစ္ဆိ၊ မေးလျှောက်လေ၏။ ထေရာ၊ မထေရ်ကြီးသည်။
 အာဝုသော၊ ငါ့ရှင်။ နဇာတောတိ၊ တောကျောင်းမှာ နေရခြင်းသည်
 သင့်တင့်လျောက်ပတ်ခြင်း မဖြစ်ပေဟု။ အာဟ၊ မထေရ်ကြီးက ပြန်ဖြေ၏။
 ဣတိ၊ ဤသို့။ ဝေရူပေါ၊ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရဟန္တာသာမဏေငယ်နှင့်တူသော။
 ယောခိကာသင်္ဂေါ၊ အကြင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ သော၊ ထို
 ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဣမေဓမ္မေ၊ ဤသီလအစရှိသောတရားတို့ကို၊ အာဒိ
 တော၊ အစမှ။ ပဋ္ဌာယ၊ စ၍။ အာဇဇိတွာဝ၊ မိမိ၏ထက်ဝန်းကျင်မှစင်ကြယ်
 သောသီလရှိသည်၏အဖြစ်စသည်ကို သတိသမ္ပဇညဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့်
 သာလျှင်။ သမာပဇ္ဇိတုံ၊ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းငှာ။ သက္ခိသတိ၊ စွမ်း
 နိုင်လိမ့်အံ့။ ဣတိ၊ ဤသို့သောအကြောင်းကို။ ဒဿန္တော၊ ပြလိုသဖြင့်။ သတိ
 သမ္ပဇညာယစာတိ၊ သတိသမ္ပဇညာယဟူ၍။ အာဟ၊ မြတ်စွာဘုရားဟောတော်
 မူခဲ့၏။

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြသော ဝတ္ထု၌ ပါသော သာမဏေငယ်
 ရဟန္တာသည်၊ ဘာဝနာအလုပ်ကို အမြဲလုပ်နေသော သတတဝိဟာရီရဟန္တာ
 ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် နေရာ မရသော်လည်း စိုးရိမ်ကြောင့်
 ကြမ္မမရှိသဖြင့် ဖိုလ်ကိုအလိုရှိတိုင်း ဝင်စားနိုင်လေသည်။ ဆရာဖြစ်သောရဟန္တာ
 မထေရ်ကြီးသည် ဘာဝနာအလုပ်ကိုအမြဲလုပ်၍မနေသော နောသတတဝိဟာရီ

ရဟန္တာဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် မထေရ်ကြီးသည် တပည့်ငယ်နေရာမရသဖြင့် စိုးရိမ်ကြောင့်ကြ ဗျာပါရဖြစ်နေသောကြောင့် ဖိုလ်ကိုအလိုရှိတိုင်း မဝင်စားနိုင်ချေ။ ဤကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ဘာဝနာ အမြဲမလုပ်သဖြင့် ဝံသီတော်မရနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် မစင်ကြယ်သော ဖိုလ်သမာဓိဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သတိသမ္ပဇည အရေးကြီးပုံ

ရဟန္တာများ ဖလသမာပတ်ချမ်းသာကို ခံစားရာ၌ သတိသမ္ပဇညအရေးကြီးသဖြင့် မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် “သတိသမ္ပဇညာယ” ဟူ၍ ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသော သတိသမ္ပဇညာယကို ဥပရိပဏ္ဏာသဒ္ဓကထာက “သတိသမ္ပဇညာယာတိ သတိသမ္ပဇညာဟိ သမဂ္ဂိဘာဝတ္ထာယ” ဟူ၍ ဖွင့်ပြပါသည်။ ယင်းဒ္ဓကထာအဖွင့် “သတိသမ္ပဇညာဟိ သမဂ္ဂိဘာဝတ္ထာယ” ကို ဥပရိပဏ္ဏာသ ဋီကာ ဆရာက “သတိသမ္ပဇညာဟိ သမဂ္ဂိဘာဝတ္ထာယာတိ သတတ ဝိဟာရိဘာဝသာဓနေဟိ သတိသမ္ပဇညေဟိ သမန္နာဂတတ္ထာယ။ နနုစ ခိဏာသဝါ သတိဝေပုလ္လပုတ္တာ ပညာဝေပုလ္လပုတ္တာစ၊ ကထံ တဿ သတိသမ္ပဇညံ ပယောဂသာခနိယံ ပဝံတ္တန္တိ အာဟ “ဒွေဟိ ခိဏာသဝါ သတတ ဝိဟာရိ၊ နောသတတဝိဟာရိစာတိ အာဒိ”။ သတတ ဝိဟာရိတိ သတတံ သမာပတ္တိံ ဝိဟာရိ ဗဟုလာ၊ တသ္မာ တေ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇန္တိ၊ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန နောသတတ ဝိဟာရိနော ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။” ဟု ဖွင့်ပြလေသည်။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

သတိသမ္ပဇညာဟိ သမဂ္ဂိဘာဝတ္ထာယာတိ၊ သတိသမ္ပဇညာ သမဂ္ဂိဘာဝတ္ထာယ ဟူသည်ကား။ သတတ ဝိဟာရိ ဘာဝသာဓနေဟိ၊ ဘာဝနာဖြင့် မပြတ်နှလုံးသွင်းနေလေ့ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်ကုန်သော။ သတိသမ္ပဇညေဟိ၊ သတိဖြင့် ကိုယ်တိုင်အထူးသိမှုတို့နှင့်။ သမန္နာဂတတ္ထာယ၊ ပြည့်စုံခြင်းသို့ရောက်စေခြင်း အကျိုးငှာ (သံဝံတ္တန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏)။ ခိဏာသဝါ၊ ရဟန္တာတို့သည်။ သတိဝေပုလ္လပုတ္တာစ၊ သတိတရားဖြင့် ပြန်ပြောစည်ပင်ခြင်းသို့ ရောက်ကြကုန်သည်လည်းကောင်း။ ပညာဝေပုလ္လပုတ္တာစ၊ ပညာဖြင့် ပြန်ပြောစည်ပင်ခြင်းသို့ ရောက်ကြကုန်သည်လည်းကောင်း။ နနုစ၊ ဖြစ်ကြကုန်သည် မဟုတ်ပါလော။ ကထံ၊ ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကဲ့သို့။ တဿ၊ ထိုသတတ

ဝိဟာရီ ရဟန္တာအား။ သတိသမ္ပဇညံ၊ သတိသမ္ပဇညသည်။ ပယောဂသာ-
 ဓနီယံ၊ ဘာဝနာတရား ပွားများအားထုတ်မှုကို ပြီးစေရာ၌။ ပဝတ္တံ၊ ဖြစ်နိုင်
 ပါသည်။ ဣတိ၊ ဤသို့သေ အမေးကို ဖြေကြားလိုသဖြင့် ဒွေဟိ ခိဏာသဝါ
 သတတ ဝိဟာရီတိအာဒိံ၊ ဒွေဟိ ခိဏာသဝါ သတတ ဝိဟာရီ အစရှိသော
 စကားရပ်ကို။ အာဟ၊ အဋ္ဌကထာဆရာမိန့်ဆိုလေ၏။ သတတဝိဟာရီတိ၊
 သတတဝိဟာရီ ဟူသည်ကား။ သတတံ၊ အမြဲမပြတ်။ သမာပတ္တိံ ဝိဟာရီ
 ဗဟုသာ၊ သမာပတ်ဝင်စားခြင်းဖြင့် နေဖန်များ၏။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။
 တေ၊ ထိုရဟန္တာတို့သည်။ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ၊ အလိဂ္ဂိတိုင်း အလိဂ္ဂိတိုင်းသော
 ခဏ၌။ ဖလသမာပတ္တိံ၊ သမာပတ် ဝင်စားခြင်းကို။ သမာပဇ္ဇန္တိ၊ ဝင်စား
 နိုင်ကုန်၏။ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန၊ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်မှ ပြန်သောနည်းဖြင့်။
 နောသတတ ဝိဟာရီနော ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ နောသတတ ဝိဟာရီ ရဟန္တာတို့ကိုမှတ်အပ်
 ကုန်၏။ ထိုအပြင် ဋီကာ(နှာ-၂၅၉)တွင် “တံဝိတက္ကေန္တောတံ” သာမဏေ-
 ရဿ- သေနာသနံ နတ္ထိ၊ အရညဉ္ဇ သိဟာဒိဟိသပရိဿယံ၊ ကိံနုခေါ
 တဿ ဘဝိဿတီတိ တံ ဝိတက္ကေန္တော” ဟု ရဟန္တာမထေရ်ကြီး၏ ကြောင့်ကြ
 မှုကို ဖွင့်ပြလေသည်။ အနက်မှာ-- သာမဏေရဿ၊ သာမဏေအား၊ သေနာသနံ၊
 နေရာသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိ။ အရညဉ္ဇ၊ တောသည်လည်း။ သိဟာဒိဟိ၊ ခြင်္သေ့
 သားရဲ စသည်တို့ဖြင့်။ သပရိဿယံ၊ ဘေးရန်များ၏။ ကိံနုခေါတဿ
 ဘဝိဿတီတိ၊ သာမဏေငယ်မှာ ဘယ်လိုဖြစ်ရှာနေမည်နည်းဟု တံ၊
 ထိုအကြောင်းကို။ ဝိတက္ကေန္တော၊ ကြံစည်စိုးရိမ်လျက်။

အထက်ပါဘုရားဟောဒေသနာတွင်လည်း သတိသမ္ပဇည အကြောင်းနှင့်
 အဋ္ဌကထာတွင်လည်း သတိသမ္ပဇညအကြောင်း အရေးကြီးပုံကို ဖော်ပြထား
 ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဋီကာတွင် အကယ်၍ ရဟန္တာမထေရ်ကြီးသည် သတိ
 သမ္ပဇညကို နှလုံးသွင်း၍ အမြဲမပြတ် ဘာဝနာကို ပွားနေလျှင် သာမဏေငယ်
 အတွက် ကြောင့်ကြမှု မရှိနိုင်ကြောင်း ပေါ်လွင်စွာ ဖော်ပြထားပါသည်။
 သို့အတွက် ဘာဝနာ ပွားများ နှလုံးသွင်းနေစဉ်တွင် လည်းကောင်း၊
 ဖလသမာပတ် ဝင်စား နေစဉ်တွင်လည်းကောင်း၊ သတိသမ္ပဇညကို အထူး
 ဂရုစိုက် အလေးထားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံအကျဉ်းချုပ်

အထက်ဖော်ပြထားသော ဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ ဝင်စားနည်းများသည် ဘုရားဟောပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာများ၌ ပါရှိသောနည်းများဖြစ်ပါ သဖြင့် ဉာဏ်နုသူများ နားလည်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းမည်စိုးသဖြင့် အကျဉ်းချုပ်ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားသခင်၏တပည့်သာဝကအဖြစ်သို့ရောက်ပြီးသော သောတာပန် သ.ကဒါဂါမ်စသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အကယ်၍ဖိုလ်ဝင်စားလိုသည်ဖြစ် အံ့၊ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ ချဉ်းကပ်၍ တပါးတည်းစည်းနေ ထိုင်သီတင်းသုံးလျက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့ ကို ရှုဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ (ဝိပဿနာရှုလျှင် ကလျာဏပုထုဇဉ်မှာ နာမ ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှ စ၍ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ အရိယာသာဝကမှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မှစ၍ရှုရမည်ဖြစ်သည်မှာ ဓမ္မတာဖြစ်သည်။) သို့အတွက် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်နာမ်ကို စတင် နှလုံးသွင်းသည်နှင့် တပြိုင်နက် ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း ပျက် ခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနောက် ဉာဏ်စဉ်အတိုင်း ဆက်လက်ရှုသောအခါ မကြာခင် အသိမ်မွေ့ ဆုံး၊ အကောင်း ဆုံး ရှုဆင်ခြင်မှု ဖြစ်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သို့ ရောက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်အားပြည့်သော အခါ၌ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်သော သင်္ခါရုလျှင် အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖိုလ်သို့ ရောက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သင်္ခါရုချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်၌ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် ၏ စိတ်သည်သက်ဝင်လေ၏။ ထိုအခါ ဖိုလ်ဝင်စားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ်သို့ရောက်ရန် စိတ်ညွတ်သဖြင့် ဖိုလ်စိတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာလေ သည်။ အထက်မဂ်စိတ်ကား မဖြစ်ပေါ်ပေ။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိဝင်စားသော ဖလသမာပတ်ကို တည်တံ့စေလို လျှင် အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်သော သင်္ခါရုလျှင် အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ် အဆုံး၌ မိမိရှုမှတ်ခြင်ဆင်နေသော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရုတို့ကို နှလုံးမသွင်းပဲ သင်္ခါရ ကင်းသော နိဗ္ဗာနဓာတ်အာရုံကိုနှလုံးသွင်းလျက် “ဤမျှကာလပတ်လုံး ဖလ သမာပတ်တည်တံ့ ပါစေ” ဟု ပိုင်းခြားခိဋ္ဌာန်၍ ဝိပဿနာကိုအကြိမ်ကြိမ် အ ဖန်ဖန်ရှုလျက် နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့မိမိစိတ်ကို ညွတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာလျှင် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ မိမိခိဋ္ဌာန်ထားသည့် ကာလ

ပတ်လုံး တည်တံ့နေမည်ဖြစ်ပါသည်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေစဉ် ဖိုလ်သမာဓိဖြစ်နေ၍ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှတစ်ပါး ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်ခိုက်မှတစ်ပါးသော ကာလမှာကဲ့သို့ အခြားမြင်ဖူး ကြားဖူး၊ ခံစားတွေ့ထိဖူး၊ ကြံသိဖူး စိတ်နှလုံးဖြင့်ရောက်ဖူး၊ ရှာမှီးဖူး၊ ကျက်စားဖူးစသော ပရမတ်၊ ပညတ်အာရုံမျိုးတို့၌ မှတ်သားမှုသညာ နှလုံးသွင်းမှုစိတ်များ မဖြစ်ပေါ်လာတော့ချေ။ သို့ရာတွင်နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုနေသော မှတ်သားမှုသညာတော့ ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံဝင်စားနည်းကို သေချာစွာ လေ့လာစိစစ်စေလိုပါသည်။ ယင်းဖလသမာပတ်ဝင်စားပုံ ဝင်စားနည်းမှာ ဘုရားဟောပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများ၌ ပါရှိသော နည်းများပင်ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော မဂ္ဂကထာအခန်း၌ မြတ်စွာဘုရားသင်တော်တော်မူသော ဓမ္မာဒါသတရားတော်လာအင်္ဂါ (၄) ပါးနှင့် ညီမညီ မိမိကိုယ်ကို မိမိသောတာပန်ဖြစ်မဖြစ် စိစစ်ကြည့်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့စိစစ်ကြည့်ပြီး၍ မကျေနပ်သေးခဲ့ပါလျှင် “မဂ်မသိ ဖိုလ်နှင့်ညီ” ဟူသော ရှေးဆရာတော်ကြီးများ၏ ဆောင်ပုဒ်အတိုင်း ဤဖလသမာပတ္တိ ကထာ၌ ပါရှိသော ဖိုလ်ဝင်စားနည်းများဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားကြည့်စေလိုပါသည်။ မဂ်ရသူမှန်လျှင် ဖိုလ်ဝင်စားနိုင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ဖိုလ်ဝင်စား၍ မရသေးခဲ့ပါလျှင် “သင်္ခါရုပေက္ခာယ တိက္ခာဘာဝေ သတိ ကံလေသပဟာနေ သမတ္တဿ မဂ္ဂဿ သမ္ဘဝံတော” ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာအရ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို ထက်အောင် ပြန်လည် ရှုဆင်ခြင်ပွားများရမည် ဖြစ်ပါသည်။ (အနက်မှာ- သင်္ခါရုပေက္ခာယ တိက္ခာဘာဝေသတိ - သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ထက်သန်လျှင်။ ကံလေသပဟာနေ သမတ္တဿ မဂ္ဂဿ သမ္ဘဝံတော- ကံလေသာကို ပယ်စွမ်းနိုင်သောမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း)။

တမဂ်တဖိုလ်ရပြီး၍ နိဗ္ဗာန်ကိုဉာဏ်ဖြင့် သက်ငင်ပြီး မျက်မှောက်ပြုနိုင်စေရန် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်း ဘုရားရှိခိုးကန်တော့ပြီး အဆုံး၌ ဆုတောင်းကြပါသည်။ ဆုတောင်းသည့်အတိုင်း မဂ်ရနိုင်ရေးမှာ မဂ်ရရာရကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများကို (ကြောင့်ကြမှု ပလိဗောဓများကို ဖြတ်လျက်၊) ဆက်တိုက် တရားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာလျှင် မိမိစိတ်သည် အစဉ် ကံလေသာ အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်နေမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် အသက်အရွယ်အားဖြင့် (၆၀) ကျော်၍ အငြိမ်းစားယူပြီးသော သူတော်စင်

များနှင့် အခြားသူတော်စင်များသည် မိမိတို့အတွက် အပါယ်တံခါးပိတ်နိုင်ရန် ကိလေသာ ကာမဖြင့် ကျက်စားရာနယ်ပယ် (မိမိတို့အိမ်စသည်)ကို အာလယ ပြတ်စွာစွန့်ခွာပြီးလျှင် ထိုနယ်ပယ်မျိုး အသစ်ကိုလည်း နောင်တဖန်မထူထောင် ပဲ။ ကိလေသာကာမနှင့် လွတ်ကင်းရာ သင့်လျော်သော တနေရာ၌ နေ၍မိမိတို့ ကြိုက်နှစ်သက်ရာ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာနည်း တမျိုးမျိုးကို ကျင့်ကြံ ကြိုးကုတ်အားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်ပါ လျှင်ပါရမီအလျောက် တလအတွင်းဖြစ်စေ၊ တနှစ်အတွင်းဖြစ်စေ၊ ဆယ်နှစ် အတွင်းဖြစ်စေ မိမိတို့ ရည်မှန်းထားသည့် နိဗ္ဗာန်ပန်းတိုင်သို့ ရောက်မည်အမှန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ နေက္ခမ္မ ပါရမီလည်း ဖြည့်ဆည်းပူးရာ ကျမည်ဖြစ် ပါသည်။ နေက္ခမ္မ၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ထွက်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်ခြင်း ဖြစ် ပါသည်။ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ ကာမမှထွက်မြောက်အောင်၊ လွတ်မြောက် အောင်ဖြည့်ကျင့်နိုင်မှ သံသရာ ဘာဝနာတည်းဟူသော ဘဝသုံးပါးမှ ထွက်မြောက် မည်လွတ်မြောက်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ကာမ(၂)မျိုး

ကာမဟူသော ပါဠိစကား၏အဓိပ္ပာယ်မှာ လိုချင် မက်မောတတ်သော တရားဟုဆိုပါသည်။ ယင်းကာမသည်(က)ဝတ္ထုကာမနှင့်(ခ)ကိလေသာကာမ ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ (က) ဝတ္ထုကာမမှာ စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ် သော အာရုံငါးပါး၊ သားမယား၊ ကျေးကျွန်၊ ရွှေ၊ ငွေစသော အလိုရှိ အပ်သော အရာဝတ္ထုအစုစုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ (ခ)ကိလေသာကာမမှာယင်းအလို ရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုအစုစုဖြစ်သော ဝတ္ထုကာမတို့၌ လိုချင်မက်မောခြင်း တရားဖြစ်လေသည်။ ယင်းကာမနှစ်မျိုးတို့တွင် လိုချင်မက်မောခြင်းဟု ဆိုအပ် သော ကိလေသာကာမမှ ထွက်မြောက်အောင် လွတ်မြောက်အောင် ပထမ ကျင့်ကြံရမည်ဖြစ်သည်။ ကိလေသာကာမမှ ထွက်မြောက်လျှင် ဝတ္ထုကာမမှ လည်း အလိုလိုထွက်မြောက်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကိလေသာကာမမှ ထွက်မြောက် အောင်နှလုံးသွင်းပုံကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ခုဒ္ဒကနိကာယ်၊ မဟာနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော် (နှာ-၂)တွင် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

“အဒ္ဓသံ ကာမ တေ မူလံ၊ သင်္ကပ္ပိ ကာမ ဇာယသိ။
 န တံ သင်္ကပ္ပယိဿာမိ၊ ဧဝံ ကာမ န ဟောဟိသိ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ

ကာမ၊အို ကိလေသာကာမ။တေ၊ သင်ကာမ၏။ မူလံ၊အကြောင်းရင်းကို (အဟံ) အဒ္ဓသံ၊ ငါမြင်ရလေပြီ။ ကာမ၊အို-ကာမ။ တံ၊ သင်ကာမသည်။ သက်ပွား၊နှစ်သက်ဖွယ် အာရုံတို့ကို နှစ်သက်ဖွယ်အနေဖြင့် ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်းကြောင့်။ ဇာယသံ၊ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တံ၊ ထိုအာရုံကို။ န သက်ပွယ်သာမိ၊ ငါသည် နှစ်သက်ဖွယ်အနေဖြင့် မကြံစည်တော့အံ့။ ဝေံ၊ ဤသို့မကြံစည်တော့လျှင်။ ကာမ၊ အို-ကာမ။ တံ၊ သင်ကာမသည်။ န ဟောဟိသံ၊ ဖြစ်ရတော့မည် မဟုတ်ချေ။

အထက်ပါ ကိလေသာကာမကိုနှစ်သက်ဖွယ်အနေဖြင့်ကြံ စည်စိတ်ကူးခြင်း၊ မပြုနိုင်ရေးမှာ ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်းဟူသော သင်္ခါရတရားကို အနိစ္စ၊ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ပွားများဆင်ခြင်၍ အလေ့ အလာ ဝသီဘော်နိုင်နင်းမှသာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့အတွက် သူတော်စင်များသည် သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတရားများ အဆက်မပြတ် အားထုတ်၍ ကာမမှထွက်မြောက်နိုင်မှသာ သံသရာဘဝ တည်းဟူသော ဘဝသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်နိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်းတိုက်တွန်းနှိုးဆော်အပ်ပါသည်။ အထက်ပါ ကိလေသာကာမမှ လွတ်ကင်းရာသင့်လျော်သောတနေရာဆိုသည်မှာနှစ်သက်ဖွယ်အာရုံတို့ကို နှစ်သက်မက်မောခြင်းသဘော မဖြစ်နိုင်သော တိတ်ဆိတ်သောမိမိနှင့်နီးစပ်ရာ ဘုရားကျောင်း၊ ဇရပ်စသည်တို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ တတ်နိုင်လျှင် တောအရပ်က ပိုမို၍ ကောင်းမွန်ပါသည်။ (အခက်အခဲများရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ဆွေးနွေးရန်အချက်အလက်များရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း ကူညီရန်အသင့်ရှိပါသည်)။

တိုက်တွန်းချက်

မြတ်စွာဘုရားသခင်ထားတော်မူခဲ့သော အဆုံးအမ သာသနာတော်သည် အနှစ်ငါးထောင်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ယင်းသာသနာတော်သည် နှစ်ထောင်ငါးရာကျော်လွန်လာပြီဖြစ်သည်။ ယင်းသာသနာတော်တွင်း၌သာ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ရရာ ရကြောင်း နည်းမှန်လမ်းမှန် အကျင့်များရှိလေသည်။ ယင်းနည်းမှန် လမ်းမှန်အကျင့်များကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်ကြသဖြင့် အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်များ ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်၍ မဂ်၊ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် တရားများကို ရကြသည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ကြလေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင် ထားတော်မူခဲ့

သော အဆုံးအမ သာသနာကား ခေတ်ကောင်း အခွင့်ကောင်းကြီးဖြစ်လေသည်။ အခါကောင်း၊ အခွင့်ကောင်းကြီး တခါလဲ့သွားလျှင် နောင်ဘဖန်ပြန်၍ ကြုံကြိုက်ဖို့ရာ ခဲသဉ်းလှ၍ မြတ်စွာဘုရားသခင် ညွှန်ကြားဆုံးမသော် မူသော တကယ် ကိုယ်ကျိုး အစစ်အမှန်ဖြစ်သည့် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို မလွတ်တမ်းအရယူကြရန် မမေ့ထိုက်သည်ကို သတိပြုစေလိုပါသည်။

ယင်း မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားသည် အသွန်နက်နဲ ခက်ခဲသိမ်မွေ့သော တရားဖြစ်၍ သာမန်ဇုံလုံ့ လဖြင့်မရနိုင်ပေ။ တင်းတင်းယင်းယင်း၊ ပြည့်ပြည့်ဝဝ၊ ကြိုးစားအားထုတ်နိုင်မှသာ ရနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ကြိုးစားအားထုတ်မှုရနိုင်ကြောင်းကို နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၊ ဘိက္ခုသံယုတ္တ၊ နပသုတ္တ (နှာ-၄၆၆) တွင် ဤသို့ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် အညတရဘိက္ခုအား ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

“န ယိဒိ သိထိလမာရဗ္ဗ၊ နယိဒိ အပေနေ ထာမသာ၊
နိဗ္ဗာနံ အဓိဂန္ဓဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗ ဒုက္ခပုမောစနံ”

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ သဗ္ဗဒုက္ခပုမောစနံ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ အားလုံးမှလုံးဝ ကျွတ်လွတ်ရာဖြစ်သော။ ဣဒိနိဗ္ဗာနံ၊ မြင်နိုင်ခဲ့၍ နက်နဲကေန် ဤနိဗ္ဗာန်ကို။ သိထိလံ အာရဗ္ဗ-ဝိရိယလျော့၊ ပေါ့ပေါ့ဆဆ၊ အားထုတ်ကြ၍။ န အဓိဂန္ဓဗ္ဗံ၊ ရနိုင်ဖို့ရာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဣဒိနိဗ္ဗာနံ၊ ဇုံအားသန်သူ၊ လူချွန်များသာ၊ ရရာအမှန် ပြည်နိဗ္ဗာန်ကို။ အပေနေထာမသာ၊ ဇုံမာန်ကိုလျော့၊ ပေါ့ပေါ့တန်တန်၊ သာမန်စွမ်းအားမျိုးဖြင့်။ နအဓိဂန္ဓဗ္ဗံ၊ သိမ်မွေ့နက်နဲ၊ ခက်အခဲမို့၊ မလွဲစင်စစ်၊ ရဖို့ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

အခန်း (၁၅)

နိရောဓသမာပတ္တိကထာ

နိရောဓသမာပတ်၏ အဓိပ္ပာယ်

နိရောဓသမာပတ်ဟူသောစကားသည် နိရောဓသမာပတ္တိ ဟူသော ပါဠိစကားမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော စကားရပ်ဖြစ်ပါသည်။ နိရောဓ၊ စိတ်။ စေတသိက်၊ စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်ခြင်း+သမာပတ္တိ၊ ကောင်းစွာရောက်ရှိခြင်း၊ ကောင်းစွာဝင်စားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ၊ စိတ်။ စေတသိက်။ စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်ခြင်းသို့ ကောင်းစွာရောက်ရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာတွင် ဖော်ပြထားသောစကားအရ၊ နိရောဓသမာပတ်ဟူသည် ဝစီသင်္ခါရ၊ ကာယသင်္ခါရ၊ စိတ္တသင်္ခါရဟူသော သင်္ခါရတရားသုံးပါးတို့၏အစဉ်အတိုင်း ချုပ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့၏ မဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဒီကာ ဒုတိယ (နာ-၅၂၁) တွင် “ဝိပဿနာနဂတာ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော အာရောဟန္တေန တံတံ ပဋိပက္ခနိရောဓမုခေန တိဏ္ဍသင်္ခါရနံ အနုပုဗ္ဗတော နိရောဓဝသေန၊ ယထာပရိစ္ဆန္ဒကာလံ ယာ စိတ္တ စေတသိကာနံ အပ္ပဝတ္တိ၊ အယံ နိရောဓသမာပတ္တိ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဝိပဿနာသည် အစဉ်လိုက်အပ်သောသမာပတ်ရှစ်ပါးတို့ကို ဝင်စားသော ရဟန်းသည် ထိုထိုသမာပတ်၏ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သောတရားတို့ကိုချုပ်စေခြင်းကို ရှေ့သွားပြုသဖြင့် ဝစီ၊ ကာယ၊ စိတ္တဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရသုံးပါးတို့ အစဉ်အတိုင်းချုပ်စေသည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်တိုင်းသော ကာလပတ်လုံး စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏မဖြစ်ခြင်းသည် နိရောဓသမာပတ်မည်လေသည်။

နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်များ

နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ သမာပတ်ရှစ်ပါးကို ရသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြပါသည်။ အလုံးစုံသော ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သဒါဂါမ်နှင့် သုက္ခဝိပဿကဖြစ်သော အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာတို့သည် သမာပတ်ရှစ်ပါးကို မရသောကြောင့် မဝင်စားနိုင်ပါ။

နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားနိုင်သောဘုံဘဝ

ခန္ဓာငါးပါးရှိသော ပဉ္စဂေါကာရဘဝခေါ် ကာမဘုံနှင့် ရူပဘုံများ၌သာ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ ကာမဘုံများနှင့် ရူပဘုံများ၌ အစဉ်အတိုင်း ဈာန်ဝင်စားခြင်း ရှိသည့်အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ ခန္ဓာလေးပါးသာရှိသော စတုဂေါကာရဘဝခေါ် အရူပဘုံ၌ကား ပထမဈာန်စသည်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် မဝင်စားနိုင်ပါ။

နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရခြင်းအကြောင်း

နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရခြင်း အကြောင်းမှာ သမာပတ်ရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် သင်္ခါရတို့၏ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၌ငြီးငွေ့၍ မျက်မှောက်ထင်ထင်၊ ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောဘဝ၌ပင်လျှင်စိတ်မရှိသည်ဖြစ်၍ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အငြိမ်းဓာတ်နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်လျက် ချမ်းသာစွာ နေကုန်အံ့ဟု ရည်ရွယ်၍ဝင်စားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားနိုင်ရန်အကြောင်း (၅) ပါး

သမာပတ် ရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာတို့သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ရန် အောက်ပါတရား (၅) ပါးနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။ ယင်းအနာဂါမ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် (၂) ဦးမှလွဲ၍ အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ယင်းတရား(၅)ပါးနှင့်မပြည့်စုံသဖြင့် မဝင်စားနိုင်ချေ။

တရား(၅)ပါး

- (၁) ဝိစိသင်္ခါရ၊ ကာယသင်္ခါရ၊ စိတ္တသင်္ခါရဟူသောတရား (၃)ပါးတို့၏ ငြိမ်းခြင်း၊

(၂) ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကြောင့်မတုန်လှုပ်နိုင်သော ပထမဈာန် စသော သမထဗလနှင့် ထိုထိုဈာန်နောက်ရှိသော ဝိပဿနာ ဗလ ဟူသောတရား(၂) ပါး။

(၃) အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာ၊ နိဗ္ဗိဒါ နုပဿနာ၊ ဝိရာဂါနုပဿနာ၊ နိရောဓာနုပဿနာ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာ ဟူသော အနုပဿနာ (၈) ပါးနှင့် မဂ်လေးပါး၊ ဖိုလ်လေးပါးဟူသော (၁၆)ပါးသော ဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်းတရားများ၊ ယင်း (၁၆) ပါးတို့တွင် မဂ်နှင့်ဖိုလ်တို့သည် နိရောဓကို ဝင်စားသော အခါ မဖြစ်နိုင်ချေ။ (မဂ္ဂဖလဉာဏစရိယာ၊ မဂ်ဖိုလ်ဟူသော ဉာဏ စရိယတို့ကို။ လောကီယဉာဏ သမာဓိစရိယာဝိယ၊ လောကီဉာဏ စရိယာနှင့် သမာဓိဉာဏစရိယာတို့ကဲ့သို့။ အပ္ပဝတ္တနုတော၊ မဖြစ်ခြင်း ကြောင့်တည်း။)

(၄) သမာပတ် ရှစ်ပါး၊ ဥပစာရသမာဓိအားဖြင့် ကိုးပါးကုန်သော သမာဓိဖြစ်ခြင်းနှင့် သမာဓိကို ဖြစ်စေအပ်သောတရားများ။

(၅) လောကီယသမထနှင့်ဝိပဿနာတို့၌ လေ့လာကျေပွန်သော အာဝဇ္ဇန သမာပဇ္ဇန၊ အဓိဋ္ဌာန၊ ဝုဋ္ဌာန၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဟူသော ဝသီဘော် (၅)ပါး တရား။

နိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ

ဝိပဿနာသည် (၁) သင်္ခါရပရိဂ္ဂဟနုပဿနာ (၂) ဖလသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ (၃) နိရောဓ သမာပတ္တိ ဝိပဿနာဟူ၍ သုံးမျိုးရှိပါသည်။ ယင်း (၃) မျိုးအနက် သင်္ခါရပရိဂ္ဂဟနုပဿနာကို ဝိပဿနာကထာတွင်လည်း ကောင်း၊ ဖလသမာပတ္တိ၏ ဝိပဿနာကို ဖလသမာပတ္တိကထာတွင်လည်း ကောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယခုနိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာကို ပြဆိုပါမည်။ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားရန် အလိုရှိသော အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ သည် မနု၊ လုနု၊ မထက်လုနုသော ဝိပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာသည် အကုယ်၍ အလွန်နို့

နေခဲ့လျှင်၊ သမထက ကံလွန်နေသဖြင့် သင်္ခါရတို့ကိုချုပ်စေရာ၌ မစွမ်းနိုင် တော့ပဲ၊ သမထအရာ၌ပင် ပြီးစေတော့မည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ဝိပဿနာသည် အလွန်ကပ်နေခဲ့ပါလျှင် ဉာဏ်လွန်ကံနေသဖြင့် သင်္ခါရတို့၌ အပြစ်မြင်ခြင်းကြောင့် ဖလသမာပတ်၌ပင် ပြီးဆုံးနေတော့မည် ဖြစ်သောကြောင့် နိရောဓသမာပတ်အရာ၌ မနို့လွန်း မထက်လွန်းသော ဝိပဿနာကိုသာ လိုအပ်လေသည်။

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားပုံ

အထက်ဖော်ပြပါ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ရန် အကြောင်းတရား (၅)ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောကံဇာမ၊ ရူပ၊ အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာသည် လေးလံလှစွာ သော ဝန္တာကို ရှက်ဆောင်ရခြင်း၌ လွန်စွာငြီးငွေ့လှ၍ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခံစားလိုသဖြင့် ဆွမ်းစားခြင်း ကိစ္စပြုပြု လတ်သော် လက်ခြေတို့ကို ကောင်းစွာ သုတ်သင်ပြီးလျှင် ဆိတ်ငြိမ်သောအရပ်ဝယ် ကောင်းစွာခင်းထားသော နေရာ၌ အထက်ပိုင်းကိုယ်ကို ဖြောင့်မတ်စွာထား၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှေ့ရှုသတိကိုဖြစ်စေပြီးလျှင် တင်ပလ္လင်ခွေလျက်ထိုင်နေ၏။ ထိုအနာဂါမ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထမချာန်သို့ဝင်စားပြီးလျှင် ထိုပထမချာန်မှထ၍ ထိုပထမချာန်၌ပါဝင်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု မနို့လွန်း၊ မထက်လွန်းသော ဝိပဿနာဖြင့် ရှုဆင်ခြင်၏။

ထို့နောက် ဒုတိယချာန်ကို ဝင်စားပြီးလျှင် ထိုဒုတိယချာန်မှထ၍ ထိုဒုတိယချာန်၌ပါဝင်သော သင်္ခါရတို့ကို ထိုနည်းတူပင်လျှင် ရှုဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင် တတိယချာန်။လ။ ထိုနောင် ဝိညာဏဉာယတနချာန်ကို ဝင်စားပြီးလျှင် ထိုချာန်မှထ၍ ထိုချာန်၌ ပါဝင်သော သင်္ခါရတို့ကို ထို့အတူပင်လျှင် ရှုဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင် အာကိဉ္ဇညာယတနချာန်ကို - ဝင်စားပြီးလျှင် ထိုချာန်မှထပြီးလျှင် (၁) အသီးအခြားဖြစ်၍ မဆက်စပ်သည်တို့ကို မပျက်စေခြင်း၊ (၂) သံသာ၏အလို့ရှိခြင်း၊ (၃) မြတ်စွာဘုရား၏ခေတိတော်မှုခြင်း၊ (၄) အသက်ကာလအပိုင်းအခြားကို ကြည့်ခြင်းဟူသော လေးပါးသော ပုဗ္ဗကိစ္စကိုပြု၏။

ထိုသို့ ပုဗ္ဗကိစ္စကို ပြုပြီးနောက် နေဝသညာ နာသညာယတန ချာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုအခါစိတ်တကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်ကို ကျော်လွန်လတ်သော် စိတ်မရှိပဲ

ဖြစ်သွား၏။ စိတ်၊ စေတသိက်၊ စိတ္တဇရုပ်တို့၏ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်သွားလေသည်။ စိတ်နှင့်ကြိမ်တို့၏ အထက်၌ စိတ် စေတသိက်တို့ မဖြစ်ခြင်းငှာ၊ စိတ်ချုပ်ရန် အလို့ငှာ၊ အားထုတ်မှုကြောင့်ပင် ဖြစ်လေသည်။

နိရောဓသမာပတ်၏ တည်ပုံ၊ ထပုံ၊ စိတ်ညွတ်ပုံ

နိရောဓသမာပတ်၏ တည်တံ့ခြင်းသည် ကာလအပိုင်းအခြား၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြား၌ အသက်၏ကုန်ခြင်း၊ သံဃာတော်၏ငံ့လင့်စောင့်မျှော်ခြင်း၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ခေါ်တော်မူခြင်းတို့၏ မရှိသောအားဖြင့်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်သည့်အတိုင်းပင်ဖြစ်လေသည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား အနာဂါမ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရဟန္တာအားအရဟတ္တဖိုလ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဤသို့နှစ်ပါးသော အပြားအားဖြင့် နိရောဓသမာပတ်မှထခြင်းသည်ဖြစ်လေသည်။

သညာ၊ ဝေဒနာတို့၏ ချုပ်ရာဖြစ်သော နိရောဓသမာပတ်မှ ပြီးသော ရဟန်း၏ စိတ်သည် သင်္ခါရကင်းဆိတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ညွတ်လေသည်။ သင်္ခါရကင်းဆိတ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ကိုင်းရှိုင်းလေသည်။

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသောသူနှင့် သေသောသူ ထူးခြားချက်

သေသောသူသည်—

- (က) ထွက်သက် ဝင်သက်ဘူသော ကာယသင်္ခါရ၊ ဝိပဿင်္ဂဝိစာရဟူသော ဝစီသင်္ခါရ၊ သညာ၊ ဝေဒနာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရတို့ ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။
- (ခ) ဇီဝိတိန္ဒြေခေါ်သော အသက်သည်ကုန်ဆုံး၏။
- (ဂ) ဥသ္မာခေါ်သော ကိုယ်ငွေ့ အပူရှိန်သည် ငြိမ်းမအေး၏။
- (ဃ) စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့သည်အကြွင်းမဲ့ပျက်စီးကုန်၏။

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်—

- (က) ထွက်သက်ဝင်သက်ဟူသော ကာယသင်္ခါရ၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရဟူသော ဝစီသင်္ခါရ၊ သညာ၊ ဝေဒနာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရတို့ ချုပ်ငြိမ်း ကုန်၏။
- (ခ) ဇီဝိတိန္ဒြေဟုခေါ်သော အသက်သည် မကုန်ပေ။
- (ဂ) ဥသ္မာခေါ်သော ကိုယ်ငွေ့ အပူရှိန်သည် မငြိမ်းအေး။
- (ဃ) စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့သည် မပျက်စီးကုန်--

ဤသို့ထူးခြားပါသည်။

နိရောဓသမာပတ်သည် နိပ္ပန္နသဘာဝဖြစ်ပုံ

ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသောကြောင့် နိရောဓသမာပတ်သည် သင်္ခါရဟူ၍လည်းကောင်း၊ အသင်္ခါရဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောကီယဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ်ပေ။ ဝင်စားသဖြင့် ပြီးသောကြောင့် နိပ္ပန္နဟူ၍သာဆိုအပ်ပေသည်။

နိရောဓသမာပတ်ကို ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ခေါ်ပုံ

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအားဖြင့် အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာအရိယာအရှင်မြတ် တို့သည်သာလျှင်မှီဝဲအပ်သော ဤနိရောဓသမာပတ်သည် ငြိမ်သက်သိမ်မွေ့၏။ မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော ဘဝ၌ပင်လျှင် ဒုက္ခ ဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသုံးတန်ငြိမ်းရာမှန်၍ နိဗ္ဗာန် ဟူသောရေတွက်ခြင်း ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသို့ရောက်၏။

အကြင်ကြောင့် ပညာရှိတို့သည် စင်ကြယ်လှစွာသော အရိယာမဂ်ပညာကို ပွားစေပြီးလျှင် ဤနိရောဓ သမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤနိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်း အရိယာမဂ်ပညာ၏ အကျိုးအာနိသင်ဟူ၍ဆိုအပ်ပေသည်။

နောက်ဆက်တွဲ

(က) သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-အဓိပ္ပာယ် (နှာ-၂)

ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး (ကသိဏ -အကြွင်းမဲ့ အလုံးစုံ)

(၁)	ပထဝီကသိုဏ်း	-မြေကြီးအဝန်းကိုအကြွင်းမဲ့ကြည့်ရှုခြင်း	
(၂)	အာပေါကသိုဏ်း	-ရေအစုကို	။
(၃)	တေဇောကသိုဏ်း	-မီးအစုကို	။
(၃)	ဝါယောကသိုဏ်း	-လေအစုကို	။
(၅)	နီလကသိုဏ်း	-အညိုအဝန်းကို	။
(၆)	ပီတကသိုဏ်း	-အဝါအဝန်းကို	။
(၇)	လောဟိတကသိုဏ်း	-အနီအဝန်းကို	။
(၈)	သြဒါတကသိုဏ်း	-အဖြူအဝန်းကို	။
(၉)	အာလောကကသိုဏ်း	-အရောင်အလင်းကွက်ကို	။
(၁၀)	အာကာသကသိုဏ်း	-ကောင်းကင်ကွက်ကို	။

အသုဘ ၁၀-ပါး (အသုဘ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်)

(၁)	ဥဒ္ဓါမာတက	-ဖူးဖူးယောင်သော သူသေကောင်၊
(၂)	ဝိနီလက	-အညိုအနီရောကွက်နေသော သူသေကောင်၊
(၃)	ဝိပုဗ္ဗက	-သွေးပြည်ယိုထွက်နေသော သူသေကောင်၊
(၄)	ဝိစ္ဆိဒ္ဓက	-နှစ်ပိုင်းသုံးပိုင်းပြတ်နေသော သူသေကောင်၊
(၅)	ဝိက္ခာယိကက	-ခွေး၊ ကျီး၊ လင်းတစားစရာရှိသော သူသေကောင်၊
(၆)	ဝိက္ခိတ္တက	-အပိုင်း အပိုင်းဖြတ်၍ ကြဲပစ်ထားသော သူသေကောင်၊

- (၇) ဟတဝိက္ခိတ္တက အပိုင်းအပိုင်း ဓားဖြင့်ဖြတ်၍ ကြဲပစ်ထားသော သူသေကောင်၊
- (၈) လောဟိတက သွေးလိမ်းကျံနေသောသူသေကောင်၊
- (၉) ပုဗ္ဗဝက ပိုးလောက်ပြည့်နေသော သူသေကောင်၊
- (၁၀) အဋ္ဌိက အရိုးချည်းသာရှိသော သူသေကောင်၊

အနုဿတိ ၁၀-ပါး (အနုဿတိ-အဖန်ဖန်အောက်မေ့ ပွားများခြင်း)

- (၁) ဗုဒ္ဓါနုဿတိ -ဘုရားဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၂) ဓမ္မာနုဿတိ -တရားတော် ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၃) သံဃာနုဿတိ -သံဃာတော် ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၄) သီလနုဿတိ -မိမိ စောင့်ရှောက် အပ်သော သီလ ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၅) စာဂါနုဿတိ -မိမိ စွန့်ကြဲ ပေးလှူအပ်သော ဒါနဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၆) ဒေဝတာနုဿတိ -နတ်တို့၏ ဂုဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုနတ်တို့၏ ဂုဏ်နှင့်တူသော မိမိ၏ ဂုဏ်ကို လည်းကောင်း အဖန်ဖန် အောက်မေ့ပွားများခြင်း၊
- (၇) ဥပသမာနုဿတိ -ငြိမ်းအေးသော နိဗ္ဗာန်၏ ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၈) မရဏာနုဿတိ -သေခြင်းတရားကို စိတ်၌ ထင်မြင်လာအောင် အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၉) ကာယဂတာသတိ -ဆံပင်၊ အမွှေးစသော(၃၂) ပါးသောကိုယ်၏ အစုကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊
- (၁၀) အာနာပါနုဿတိ -ဝင်လေ ထွက်လေကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ပွားများခြင်း၊

အပ္ပမညာ ၄-ပါး (အပ္ပမညာ=အတိုင်းအရှည်မရှိ)

- (၁) မေတ္တာ သတ္တဝါများအပေါ်၌ ချစ်ခင်ခြင်း၊
- (၂) ကရုဏာ ဆင်းရဲသော သတ္တဝါများအပေါ်၌ သနားခြင်း၊
- (၃) မုဒိတာ ချမ်းသာသော သတ္တဝါများအပေါ်၌ ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊
- (၄) ဥပေက္ခာ ဆင်းရဲ ချမ်းသာ သတ္တဝါများ အပေါ် ဂရုမစိုက်ပဲ အလိုက်သင့် ညီမျှစွာနေခြင်း။

အာရပ္ပ ၄-ပါး (အရူပဘုံ၌ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း)

- (၁) ပဌမာရပ္ပ ကသိုဏ်းကိုခွာ၍ ရအပ်သော ကောင်းကင်ပညတ် အာရုံ၊
- (၂) ဒုတိယာရပ္ပ အဆုံးမရှိသော ပဌမာရပ္ပ ဝိညာဏ်အာရုံ၊
- (၃) တတိယာရပ္ပ နတ္ထိဘောပညတ်အာရုံ၊
- (၄) စတုတ္ထာရပ္ပ တတိယာရပ္ပဝိညာဏ်အာရုံ၊

အာဟာရေပဋိကုလသညာ ၁-ပါး

စားအပ်၊ မျှိုသွင်းအပ်သော အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာဖွယ်ထင်မြင် အောင်ပွားများခြင်း။

စတုဇာတုဝတ္ထာန် ၁-ပါး

ဇာတ်ကြီး (၄) ပါးကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။

(ခ) အခြင်းအရာ ၄၀-တို့ဖြင့် ရှုပုံ

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တအားဖြင့် အစဉ်မပြတ် ရှုဖန်များသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ (၁၀)ပါး၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ (၂၅) ပါး၊ အနတ္တအခြင်းအရာ (၅)ပါးဟူသော အခြင်းအရာ (၄၀) တို့တွင် တပါးပါးကို ရှုမှတ်တိုင်း၌ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် တဖန်သိမြင်မှု ထင်ရှားလာမည်

ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့သောအခြင်းအရာ(၄၀)ဖြင့် ချွမ်းမြင်သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ပဋိ-သမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်။ ပညာဝဂ္ဂ၊ ဝိပဿနာကထာ (နှာ-၄၁၁) တွင် ဟောတော်မူခဲ့ပါသည်။

အခြင်းအရာ(၄၀)
အနိစ္စ အခြင်းအရာ ၁၀-ပါး

- (၁) အနိစ္စတော -သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲဟုရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၂) ပလောကတော -သင်္ခါရတရားတို့၌ အလွန် ပျက်ခြင်းဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၃) စလတော -သင်္ခါရတရားတို့၏ မတည်တံ့လှုပ်ရှားခြင်း ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၄) ပဘဂ္ဂံတော -သင်္ခါရတရားတို့ အလွန်ပျက်လွယ်ခြင်းဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၅) အဒ္ဓုဝတော -သင်္ခါရ တရားတို့၏ မခိုင်မြဲခြင်း ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၆) ဝိပရိဏာမဓမ္မတော -သင်္ခါရတရားတို့ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၇) အသာရကတော -သင်္ခါရတရားတို့၏ အနှစ်သာရမရှိခြင်းဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၈) ဝိဘဝတော -သင်္ခါရတရားတို့၏ စည်ပင် ကြီးပွားခြင်း မရှိဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၉) သင်္ခတတော -သင်္ခါရတရားတို့သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရစသော တရားတို့ အကြောင်း ညီညွတ်၍ ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၁၀) မရဏဓမ္မတော -သင်္ခါရ တရားတို့သည် သေတတ်၊ ပျက် တတ်သည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။

ဒုက္ခ အခြင်းအရာ (၂၅) ပါး

- (၁) ဒုက္ခတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဆင်းရဲ၏ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၂) ရောဂတော - သင်္ခါရတရားကို စွဲကပ်နေသောရောဂါနှင့်တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၃) ဂဏ္ဍတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို အိုင်းအမာနှင့်တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၄) သလ္လတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို စူးဝင်နေသောငြောင့်နှင့် တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၅) အသတော - သင်္ခါရတရားတို့ကိုမကောင်းမှုနှင့်တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၆) အသမူလတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို မကောင်းမှု၏ အမြစ်အရင်းဖြစ်သည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၇) အာဗာဓတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို အနာရောဂါနှင့် တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၈) ဣတိတော - သင်္ခါရတရားတို့ကိုဘေးရန်နှင့် တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၉) ဥပဒ္ဒဝတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို ရုတ်တရက်ကပ်ရောက်နှိပ်စက်မှု ဥပဒ္ဒဝေါနှင့်တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၁၀) ဘယတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို ဘေးရန်နှင့်တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၁၁) ဥပသဂ္ဂတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို အမှောင့်ပယောဂပူးကပ်နှိပ်စက်မှုနှင့်တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊

- (၁၂) အတာဏတော - သင်္ခါရတရားတို့ကိုဆင်းရဲဘေးရန်မရောက်အောင် မစောင့်ရှောက်၊ မကာကွယ်တတ်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၁၃) အလေဏတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဆင်းရဲ ဘေးရန်မှ ပုန်းအောင်းရာ မဟုတ်ဟုရှုမှတ်ခြင်း။
- (၁၄) အသရဏတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို အားထားကိုးကွယ်ရာ မဟုတ်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၁၅) အာဒိနဝတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို အပြစ်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၁၆) ဝဓကတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို သူသတ်ယောက်ျားနှင့် တူသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၁၇) သာသဝတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၁၈) မာရာမိသတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို သေခြင်းတရား၏ သတ်စရာ၊ ကိလေသာ၏အစာဖြစ်သည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၁၉) ဇာတိဓမ္မတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၂၀) ဇရာဓမ္မတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို အိုခြင်းသဘောရှိသည်ဟုရှုမှတ်ခြင်း။
- (၂၁) ဗျာဓိဓမ္မတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို နာခြင်းသဘောရှိသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၂၂) သောကဓမ္မတော - သင်္ခါရ တရားတို့ကို စိုးရိမ်ခြင်းသဘောရှိသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။
- (၂၃) ပရိဒေဝဓမ္မတော - သင်္ခါရတရားတို့ကို ငိုကြွေးခြင်းသဘောရှိသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း။

(၂၄) ဥပါယာသမ္ပတော -သင်္ခါရတရားတို့ကို ပြင်းစွာ ပူပန်ခြင်း သဘောရှိသည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊

(၂၅) သံကိလေသိကမ္ပတော-သင်္ခါရ တရားတို့ကို ပူပန်စေတတ်သော ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီရာအာရုံ သဘောရှိ သည်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊

အနတ္တအခြင်းအရာ (၅)ပါး

(၁) အနတ္တတော -သင်္ခါရတရားတို့ကို ငါမဟုတ်၊ ငါ၏ဥစ္စာမဟုတ်ဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊

(၂) ပရတော -သင်္ခါရတရားတို့ကို သူစိမ်းပြင်ပတရားဟု ရှုမှတ် ခြင်း၊

(၃) ရိတ္တတော -သင်္ခါရတရားတို့ကို အတ္တမှကင်းသော တရားဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊

(၄) တုစ္ဆတော -သင်္ခါရတရားတို့ကို အချည်းနှီးဖြစ်သော တရားဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊

(၅) သုညတော -သင်္ခါရ တရားတို့ကို အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော တရားဟု ရှုမှတ်ခြင်း၊

အထက်ပါဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တအခြင်းအရာ (၄၀)တို့ကို၊ အနိစ္စတော၊ ဒုက္ခတော၊ အနတ္တတော စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသောကြောင့် တောလေးဆယ် ဟုခေါ်ကြသည်။ ယင်းအခြင်းအရာတို့ဖြင့် သိသောဉာဏ် (၄၀)ကိုလည်း ဝိပဿနာလေးဆယ် ဟုခေါ်ကြသည်။ အထူးမှတ်သားရန်မှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ဤနှစ်ခုတို့၌အခြင်းအရာ (၄၀)ဖြင့်ရှုပုံကို ပြလေသည်။ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် တမျိုးတည်းသော ဒုက္ခ ဝေဒနာများကို အပိုင်းအပိုင်းဖြတ်၍ မသိနိုင်ချေ။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့်ကား

ရှုမှတ်တိုင်းရှုမှတ်တိုင်း အပိုင်းအပိုင်းဖြတ်၍ သိနိုင်လေသည်။ ဤဉာဏ်နှစ်မျိုး အထူးကိုလည်း မှတ်သားရမည် ဖြစ်သည်။

(၈) ၂၅ -ပါးသောဘေးကြီးငြိမ်းအေးခြင်း

- (၁) ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်းဘေး၊
- (၂) ရောဂါ နှိပ်စက်ခြင်းဘေး၊
- (၃) ဥစ္စာပျက်စီးခြင်းဘေး၊
- (၄) သီလပျက်စီးခြင်းဘေး၊
- (၅) အယူပျက်စီးခြင်းဘေး၊
- (၆) မင်းဘေး၊
- (၇) ခိုးသူဘေး၊
- (၈) ရန်သူဘေး၊
- (၉) ငတ်မှတ်သောဘေး၊
- (၁၀) မီးဘေး၊
- (၁၁) ရေဘေး၊
- (၁၂) လှိုင်းတံပိုးဘေး၊
- (၁၃) ရေဝဲဘေး၊
- (၁၄) မိကျောင်းဘေး၊
- (၁၅) မကန်းခေါ် ငါးကြမ်းဘေး၊
- (၁၆) မိမိကိုယ်တိုင် စွပ်စွဲ၍ နောင်တပူပန်ခြင်းဘေး၊
- (၁၇) သူတပါးကစွပ်စွဲခြင်းဘေး၊
- (၁၈) မင်းဒဏ်၊ ဝိနည်းဒဏ်သင့်သောဘေး၊
- (၁၉) အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘေး၊
- (၂၀) ပရိသတ်အလယ်၌ ရှက်ရွံ့သောဘေး၊

(၂၁) မိစ္ဆာဇီဝကြောင့် သင့်သောဘေး၊

(၂၂) ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းဘေး၊

(၂၃) အိုရခြင်းဘေး၊

(၂၄) နာရခြင်းဘေး၊

(၂၅) သေရခြင်းဘေး၊

အထက်ပါ (၂၅)ပါးသော ဘေးကြီးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကိုရပြီး ပုဂ္ဂိုလ်အား ငြိမ်းအေးကုန်သည်။

(ဆ) သဒ္ဓါသီလခိုင်မြဲသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်များ

(၁) သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိဝတ္ထု

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ပေဠိဝန် ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူစဉ် သုပ္ပဗုဒ္ဓမည်သော သူဆင်းရဲ သားသည် ဘကိုယ်လုံး နှုနာရောဂါ စွဲကပ်၍ ဆင်းရဲဒုက္ခကို ခံစားရ၏။ ခွက်လက်စွဲကာ တောင်းရမ်းစားရ၏။ တနေ့သ၌ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် တရားတော်ကို ဧဟာဘော်မူစဉ် လူတောထဲမတိုးဝံ့၍ ပရိသတ်အစွန့်အဖျားမှ တရားတော်ကို နှာရ၏။ တရားနှာစဉ် သောတာပန်ဖြစ်၍ မိမိရရှိပြီးသော တရားထူးကို မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားရန်ကြံရွယ်၏။ သို့ရာတွင် ပရိသတ်ထဲမတိုး ဝံ့၍ ပရိသတ်နှင့်ရောနှောပြန်သွားပြီးမှ မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားရန် ပြန်လာ၏။ ထိုသို့ပြန်လာစဉ် သိကြားမင်းသည် သုပ္ပဗုဒ္ဓ၏ စိတ်အလိုကို စုံစမ်း လို၍ ကောင်းကင်မှာရပ်တည်၍ ဤသို့ပြော၏။ အို-သုပ္ပဗုဒ္ဓ သင်သည် အလွန် ဆင်းရဲ၏။ ခိုကိုးရာမဲ့ သူဖြစ်၏။ သင့်အားကျွန်ုပ်များစွာသောစည်းစိမ်ဥစ္စာများ ကိုပေးမည်။ သင်သည် “ဘုရားသည် ဘုရားစစ်မဟုတ်၊ တရားသည် တရားစစ် မဟုတ်၊ သံဃာသည် သံဃာစစ်မဟုတ်၊ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာကိုအလိုမရှိ” ဟုပြောဆိုပါလော့ဟုဆို၏။

ထိုအခါ သုပ္ပဗုဒ္ဓက သင်ဘယ်သူလဲဟု မေးသောအခါ၊ သိကြားမင်းက ငါသိကြားမင်းဖြစ်သည်ဟု ပြန်ပြော၏။ သုပ္ပဗုဒ္ဓက အသင်သိကြားမင်းသည်

ဤသို့မပြောဆိုနှင့်၊ ကျွန်ုပ်သည် သူဆင်းရဲမဟုတ်ပါ။ ကျွန်ုပ်သည် ရှေးအခါက အလွန်ဆင်းရဲသော်လည်း ယခုအခါ သဒ္ဓါတည်းဟူသော ဥစ္စာ၊ သီလဘည်း ဟူသော ဥစ္စာ၊ ဟိရီ ဘည်းဟူသော ဥစ္စာ၊ ဩက္ခပ္ပဘည်းဟူသော ဥစ္စာ၊ သုစာ တည်းဟူသော ဥစ္စာ၊ စာဂတည်းဟူသော ဥစ္စာ၊ ပညာဘည်းဟူသော ဥစ္စာများ ကို ရရှိပြီးဖြစ်သဖြင့် အလွန်ကြွယ်ဝချမ်းသာနေပါသည်။ သင်ပေးသော ဥစ္စာတို့ ကို အလိုမရှိဘော့ကြောင်း သုပ္ပဗုဒ္ဓက သိကြားမင်းအားပြန်ပြောလေ၏။

သိကြားမင်းသည် မြတ်စွာဘုရားသခင်ထံ သုပ္ပဗုဒ္ဓအရင် ရှေးဦးစွာသွား၍ ယင်းအကြောင်းများကိုလျှောက်၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသခင်က “ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာမဟုတ်ဟု ပြောဆိုစေရန် သုပ္ပဗုဒ္ဓကို သင်သို့သောသူ တရား တထောင်သော်လဲမဖျားယောင်းနိုင်” ဟု မိန့်ကြားတော်မူ၏။

သုပ္ပဗုဒ္ဓလည်း မြတ်စွာဘုရားသခင်ထံသို့ သွားရောက်၍ အကြောင်းအရာ အလုံးစုံကို လျှောက်ထားပြီးပြန်လာစဉ် လမ်းခရီး၌ ရန်ငြိုးရှိသော ဘီလူး မက နွားမယောင်ဖန်ဆင်း၍ ဝှေ့သဖြင့် သေရှာလေ၏။ သုပ္ပဗုဒ္ဓသည် မြတ်စွာ ဘုရားတရားတော်ကို နာစဉ်က ရရှိခဲ့သော သဒ္ဓါ၊ သီလ စသော သူတော် ကောင်းဥစ္စာတရား (၇)ပါးတို့၏ အစွမ်းကြောင့် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ တန်ခိုးကြီးမားသော နတ်သားဖြစ်ရလေ၏။

(၂) ကုက္ကုဒ္ဓမိတ္တ နေသာဒမိတ္တ

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည်ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၊ ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌သီတင်း သုံးနေထိုင်တော်မူစဉ် ကုက္ကုဒ္ဓမိတ္တမည်သော နေသာဒမုဆိုးကိုအကြောင်းပြု၍ အောက်ပါအကြောင်းဝတ္ထုကို ဟောတော်မူလေသည်။

ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ သဌေးသမီး တယောက်သည် အရွယ် ရောက်သောအခါ မိဘများက သူမအား ဘုံခုနစ်ဆင့်ရှိသော ပြာသာဒ်ထက်၌ အလုပ်အကျွေး ကျန်မတယောက်နှင့်အတူ ထား၏။ တနေ့သ၌ သဌေးသမီးသည် လေသာ ပြတင်းမှ သားမုဆိုးကိုမြင်၍ ရှေးဘဝကအကြောင်းကံကြောင့် မေတ္တာသက် ဝင်လေ၏။ သို့အတွက် မုဆိုးသည် အသားများကို ဈေး၌ရောင်းချ၍ နံနက် စောစော ဈေးမှပြန်လာမည့်အချိန်ကိုမှန်းဆ၍ သဌေးသမီးသည် မထင်မရှား သောအသွင်ဖြင့် သွားရောက်စောင့် မျှော်နေ၏။ မုဆိုးသည် နံနက်စောစော

လှည်းကိုမောင်းနှင်လျက်ပြန်လာ၏။ ယိုအခါ သဌေးသမီးသည်လှည်းနောက်မှ လိုက်လံ၍ အကျိုးအကြောင်းပြောပြသဖြင့် မုဆိုးသည် သဘောတူ၍ သူမကို ခေါ်သွား၍ အတူတကွပေါင်းသင်းနေ၏။ သားခုနစ်ယောက်ရရှိ၏။ သား ခုနစ်ယောက်တို့လည်း အရွယ်ရောက်ကြ၍ အိမ်ထောင်ပြုကြသည်။ သားနှင့် ချွေးမတို့သည် မိဘများနှင့် အတူနေကြသည်။

တနေ့သ၌ မြတ်စွာဘုရား၏ ဉာဏ်ကုန်ရက်အတွင်းသို့ မုဆိုးနှင့် သားခုနစ် ယောက်၊ ချွေးမခုနစ်ယောက်တို့ အကျွတ်တရားရ၍ သောတာပန် ဖြစ်မည့် အကြောင်း ဝင်လာ၏။ သို့အတွက် မြတ်စွာဘုရားသည် မုဆိုးကျော့ကွင်းထောင် ရာအရပ်သို့ တပါတည်း ကြွသွားတော်မူ၏။ ထိုနေ့၌ မုဆိုး၏ ကျော့ကွင်း၌ သားကောင်တကောင်မျှပင်မမိချေ။ မြတ်စွာဘုရားသည် ယင်းကျော့ကွင်းများ အနီး၌ ခြေတော်ရာကို ထင်ရှားစွာ ချတော်မူခဲ့ပြီး အနီးအနားရှိ ချုံပုတ် တခု၏အရိပ်အောက်၌ ထိုင်နေတော်မူ၏။

မုဆိုးသည်နံနက်စောစော၌ လေးမြားတို့ကိုယူ၍ ကျော့ကွင်းထောင်ထား ရာနေရာသို့သွား၏။ ကျော့ကွင်း၌ သားကောင်တကောင်မျှမမိ၊ အနီးအနား၌ မြတ်စွာဘုရားခြေတော်ရာကို တွေ့သဖြင့်ရှာရာ မြတ်စွာဘုရားကိုတွေ့၏။ သား ကောင်များကို မြတ်စွာဘုရားပင် လွှတ်ပစ်မည်ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် စိတ်ဆိုး၍ မြတ်စွာဘုရားအား လေးနှင့်ပစ်၏။ ပစ်မရပဲ ကျောက်ရုပ်ပမာဖြစ်၍နေ၏။ ဖခင် ပြန်မလာသဖြင့် သားခုနစ်ယောက်တို့သည် လိုက်လာကြ၍ ဖခင်၏ဖြစ်အင်ကို တွေ့မြင်ကြသဖြင့် များစွာ အမုက်ဒေါသထွက်ပြီး မြတ်စွာဘုရားအား လေး များနှင့်ပစ်ကြ၏။ သူတို့လည်း ဖခင်နည်းတူ ကျောက်ရုပ်များပမာ ဖြစ်၍နေ ကြ၏။ သားများနှင့်လင်ယောက်ျားပြန်မလာသဖြင့် သဌေးသမီးသည် ချွေးမ များကိုခေါ်၍လိုက်သွား၏။ မုဆိုးနှင့်သားများ၏ဖြစ်အင်ကိုမြင်၍ အနီးအနား ကိုကြည့်ရာ မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် သားတို့ ငါ့ဖခင်ကိုလေး နှင့်မပစ်ကြပါနှင့်ဟု ကျယ်လောင်စွာ အော်ဟစ်ပြောဆိုလေ၏။

မုဆိုးသည် မယား၏အော်ဟစ်ပြောဆိုသံကိုကြား၍ ငါသည်ငါ၏ယောက်ျား မကိုပြစ်မှားခဲ့သဖြင့် များစွာဝန်လေးလှ၏ဟု စဉ်းစားကြံစည်လေ၏။ ထိုနည်းတူ သားခုနစ်ယောက်လည်း ငါတို့အဖိုး ဖြစ်သူကို ငါတို့ပြစ်မှားမိပြီတကားဟု

အောက်မေ့ကာ မေတ္တာစိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေကြလေသည်။ သဋ္ဌေးသမီးကလည်း ယောက်ျားနှင့် သားများကို မြတ်စွာဘုရားအား သည်းခံဖို့ရန် ကန်တော့ကြ လေဟု ပြောဆိုလေ၏။

မြတ်စွာဘုရားသည် မုဆိုးနှင့် ၎င်း၏သားများ စိတ်ထား နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်ကို သိတော်မူ၍ ၎င်းတို့အား ဒါနကထာ၊ သီလကထာ စသောတရား ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူ၏။ မုဆိုး၊ သားခုနစ်ယောက်နှင့် ချွေးမခုနစ် ယောက်၊ ပေါင်း (၁၅)ယောက်တို့သည် သောတာပန် အဖြစ်သို့ ရောက်ကြ ကုန်၏။

သဋ္ဌေးသမီးသည် ငယ်စဉ်ကပင် သောတာပန်ဖြစ်၍ မုဆိုးနှင့်အကြောင်း သင့်၍ သားခုနစ်ယောက်ရရှိခဲ့၏။ အရှင်သခင် လင်ယောက်ျားဖြစ်သူ မုဆိုး က လေးမြားယူခဲ့၊ ဖမ်းရန်ပိုက်ကုန်ယူခဲ့၊ ခုတ်ထစ်ရန် ဓား လှံယူခဲ့ဟုစေခိုင်း ပြောဆိုလျှင် သူမသည် မယားတို့၏ဝတ္တရားအတိုင်းလုပ်ကိုင်ပေး၏။ သို့ရာတွင် သူမသည် သားတိရစ္ဆာန်တို့ကို ယင်း လေးမြားစသည်ဖြင့် သတ်ပါစေဟူသော စေတနာမရှိချေ။ သို့အတွက် အကုသိုလ်မဖြစ်ချေ။ ထိုကဲ့သို့ အကုသိုလ် မဖြစ် ကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသည် ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့၏။

“ပါဏိမ္ပိစေ ဝဏော နာဿ၊ ဟရေယျ ပါဏိနာ ဝိသံ။
နာဗ္ဗဏံ ဝိသမဇ္ဇေတိ၊ နတ္ထိ ပါပံ အကုဗ္ဗတော”။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ပါဏိမ္ပိ၊ လက်ဖဝါး အပြင်၌။ ဝဏော၊ ပေါက်သော အနာသည်။ စေနာဿ၊ အကယ်၍မရှိငြားအံ့။ ပါဏိနာ၊ အနာမရှိသောလက်ဖြင့်။ ဝိသံ၊ အဆိပ်ကို။ ဟရေယျ၊ ယူဆောင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ အဗ္ဗဏံ၊ အနာမရှိသော လက်ကို။ ဝိသံ၊ အဆိပ်သည်။ နာဗ္ဗဏံ၊ အစဉ်မလိုက်နိုင်သကဲ့သို့။ (ဝါ) မလောင်ကြမ်းနိုင်သကဲ့သို့။ ဝေ၊ ဤအတူသာလျှင်။ အကုဗ္ဗတော၊ လေးမြား စသည်တို့ကို ယူဆောင်ပေးငြားသော်လည်း သတ္တဝါတို့ကို သေစေလိုသော စေတနာမရှိသောသူအား၊ ပါပံ၊ မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။

ကုက္ကုဋ္ဌမိတ္တနေသာဒမုဆိုး၏ ရှေးကုသိုလ်ကံမှာ ရှေ့အတိတ်ကာလ အခါ၌ ကဿပမြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဓာတုစေတီတော်ကြီး တည်ထားကိုးကွယ်ရန် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရာ၌ အကြီးအကဲပြု၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့်၊ နတ်ပြည် အဆင့်ဆင့်တို့၌ ကျင်လည်ပြီးနောက် ဤဘဝ၌ ဤကဲ့သို့ ဖြစ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယ၊ (နှာ-၁၅)။

(င) သကဒါဂါမ် မဟာနာမ်မင်းကြီး အကြောင်း

သကဒါဂါမ်ဖြစ်သော မဟာနာမ်မင်းကြီးသည် မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဘထွေးတော်ဖြစ်သော သုက္ကောဒန၏ သားတော်ကြီးဖြစ်သည်။ သားတော် အငယ်မှာ အရှင်အနုရုဒ္ဓါထေရ်ဖြစ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဘုခမည်းတော် သုဒ္ဓေါဓန မင်းကြီးမှာ ညီတော် (၄)ယောက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ သုက္ကောဒန၊ သက္ကောဒန၊ ဓောဒတာဒန၊ အမိတောဒနတို့ဖြစ်ကြသည်။ ညီမငယ်မှာ အမိဘာဖြစ်သည်။ အမိတာ၏ သားတော်မှာ အရှင်တိဿထေရ် ဖြစ်သည်။ သုဒ္ဓေါဓန မင်းကြီးတွင် မြတ်စွာဘုရားသခင်နှင့် အရှင်နန္ဒထေရ် ဟူသော သားကော် (၂) ပါးရှိသည်။ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည် အမိတောဒန၏ သားတော်ဖြစ်သည်။

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီး မကြာခင် သာကီဝင် မင်းမျိုးဖြစ်သော မဟာနာမ်သည် မြတ်စွာဘုရားသခင်ကို ပထမ ဖူးမြင်ရ၍ တရားဘော်ကို ကြားနာရသည့်အခါ သောတာပန်ဖြစ်လေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဝေရဉ္စာပြည်၌ ဝါကပ်၍ ကပိလဝတ္ထုပြည်သို့ပြန်ကြွလာစဉ် မြတ်စွာဘုရားသခင်နှင့်တကွ တပည့်သံဃာတော်များ ဝေရဉ္စာပြည်၌ ဆွမ်းကိစ္စ ပင်ပန်းရှားပါးကြောင်းကို မဟာနာမ် ကြားသိလျှင် ကြားသိခြင်း မြတ်စွာဘုရားသခင်ထံ သွားရောက်ဖူးမြင်၍ လေးလပတ်လုံး ဆွမ်းကိစ္စ ဆောင်ရွက်ရေးကို ခွင့်ပြုပါရန် လျှောက်ထား၏။ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ခွင့်ပြုတော်မူချက်အရ မြတ်စွာဘုရားသခင်နှင့်တကွသံဃာတော်များကို တနှစ်လုံးဆွမ်းကပ်လှူ၏။ သို့အတွက် မြတ်စွာဘုရားသခင်က “ပဏီတဒါယကာနံ ယဒိဒံ မဟာနာမော သက္ကော” ဟုတေဒဂ်ဘွဲ့ကို ပေးသနားတော်မူ၏။ အဓိပ္ပာယ်မှာ မှန်မြတ်သောဝတ္ထုကို ပေးလှူတတ်ကုန်သော ငါ၏ တပည့် ဥပသကာ တို့တွင်

သာကီပင်မင်းမျိုးဖြစ်သော မဟာနာမ်သည် အမြတ်ဆုံးပေတည်းဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးထဲကကောလိယမင်း၏ သမီးတော် သုပ္ပဝါသီဖြစ်၏။ မဟာနာမ် မင်းသည် မကြာခင် သကဒါဂါမ်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၏။

သကဒါဂါမ် ဖြစ်သော မဟာနာမ် မင်းကြီးသည် တနေ့သောအခါ ညနေချမ်းအချိန်၌ မြတ်စွာဘုရားသခင်နှင့် ရဟန်းသံဃာတော်များကို ဖူးမြင်ပြီး ကပ္ပိလဝတ် မြို့ဟော်သို့ပြန်လာစဉ် လမ်းခရီး၌ ဆိုးသွမ်းသော လူကြမ်း၊ မြင်းကြမ်း၊ ဆင်ကြမ်း၊ ရကားကြမ်း၊ လှည်းကြမ်းများနှင့် ရင်ဆိုင်တွေ့လေ၏။ ထိုအခါ မင်းကြီးသည် ယခုအခါ ငါသည်ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာတော်များကို အာရုံမပြုနိုင်ပဲ ယင်းဘေးရန်များဖြင့် ရုတ်တရက် သေသွားလျှင် နောင်တမလွန်ဘဝ၌ မည်သို့များဖြစ်လေမည်နည်း၊ ကောင်းသောဂတိသို့ ရောက်ပါမည်လား ဟု ယုံမှားတွေးတောမှုဖြစ်လေ၏။ ယင်းယုံမှားတွေးတောမှုကို မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားသောအခါ မြတ်စွာဘုရားက မဟာနာမ်မင်းကြီးသည် ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာဖြင့် ပွားများဆင်ခြင် လေ့လာထုံစေအပ်ပြီးသောစိတ်ရှိသဖြင့် သေသွားသော်လည်း မင်းကြီး၏ရုပ်ကိုယ်ကော်င်သည်သာ ကျိုး၊ လင်းတ၊ ပိုးစသည်တို့၏ခဲစားခြင်းကို ခံရမည်။ မင်းကြီး၏ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ ပညာဖြင့် ပွားများဆင်ခြင်လေ့လာ ထုံအပ်ပြီးသောစိတ်သည် အထက်သို့တက်သွားမည်၊ မဂ်ဖိုလ်တရားထူးသို့သာ သွားရောက်မည် ဖြစ်ကြောင်းမိန့်ကြားတော်မူသည်။

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် မင်းကြီးအားထပ်မံ၍ မိန့်ကြားတော်မူသည်မှာ မင်းကြီးသည် (၁) ဘုရား၌မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်၍ ယုံကြည်ခြင်း၊ (၂) တရားတော်၌မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်၍ ယုံကြည်ခြင်း၊ (၃) သံဃာတော်၌ မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်၍ ယုံကြည်ခြင်း၊ (၄) ငါးပါးသီလ ဖြစ်ပြည့်စုံခြင်း ဟူသော (ဓမ္မာဒါသ) တရားလေးပါးတို့နှင့်ပြည့်စုံနေသဖြင့် နိဗ္ဗာန်ဆီသို့သာလျှင် ညွတ်၏။ နိဗ္ဗာန်ဆီသို့သာလျှင် ကိုင်းရှိုင်း၏ စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူလေ၏။ ဥပမာအားဖြင့် ထောပတ်အိုး၊ ဆီအိုးများကို ရေထဲမှာ နှစ်မြှုပ်၍ခွဲလိုက်လျှင် အိုးကွဲများသာ ရေအောက်သို့နှစ်မြုပ်၍ ထောပတ်များ ဆီများသည်

ရေပေါ်တက်လာသကဲ့သို့ မင်းကြီး၏ ရုပ်ကိုယ်ကောင်သည် သေဆုံး ပျက်စီး သွားသော်လည်း မင်းကြီး၏ အမြဲလေ့လာထုံအပ် ပွားများအပ်ပြီးသော စိတ်သည် တဆင့်ထက်တဆင့် မြင့်တက်သွားမည်ဖြစ်လေသည်။ ထိုအကြောင်း ကို မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် သောတာပတ္တိ သံယုတ္တ သရဏာနိဝဂ္ဂ မဟာနာမသုတ္တ (နှာ-၃၂၁) တွင် ဟောတော်မူခဲ့ လေသည်။

မဟာနာမမင်းကြီး၏ မြတ်စွာဘုရားသခင်အား လျှောက်ထားပုံကိုတွေ့မြင် ရသဖြင့် အချို့သော သောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့သည် မိမိတို့လားရာဂတိ အဘွက် ယုံမှားမှု တွေးတောမှုရှိကြောင်း သိရသည်။ သို့ရာတွင် အချို့ သောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့၏ ယင်းကဲ့သို့သော ယုံမှားမှု တွေးတောမှု သည် မဂ်ဖြင့်ပယ်အပ် ပယ်ထိုက်သော ဝိစိကိစ္ဆာမျိုးမဟုတ်ပါ။ မဂ်ဖြင့်ပယ် အပ်ပယ်ထိုက်သော ဝိစိကိစ္ဆာမျိုးမှာ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိအရာ၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီး သော ယုံမှားခြင်းရှစ်မျိုးနှင့် တဆယ် ခြောက်မျိုးတို့သာ ဖြစ်ကြောင်း မှတ်ရ မည် ဖြစ်ပါသည်။

- (စ) မှတ်သားဖွယ်ကောင်းသော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်များ
- (၁) ဆတ္တပါဏိ ဥပါသကာ ဝတ္ထု

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သာဝတ္ထိပြည်၌ သီတင်းသုံး နေတော်မူစဉ် သာဝတ္ထိပြည်၌ဆတ္တပါဏိဥပါသကာတဦးသည်ရှိ၏။ ၎င်းဥပါသကာသည် ပိဋက သုံးပုံဆောင် (တိပိဋကဓရ)ဖြစ်၏။ အနာဂါမ်၌လည်းတည်၏။ သူသည် နံနက် စောစောကပင် ဥပုသ်ရှိသည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားသခင်ထံသွား၍ တရားတော် များကို နာကြား၏။ (အထူးမှာ-လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် အနာဂါမ်တည်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အဗြဟ္မစရိယ သိက္ခာပုဒ်ကို စောင့်ထိန်းခြင်းနှင့် တထပ်တည်း သောအစာကိုသာ စားသုံးခြင်းတို့ကို ပြုတော့သည်။ ထိုအကြောင်းကို မေ့ပဒ အဋ္ဌကထာ၊ ပထမ(နှာ-၂၄၀)တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားပါသည်။

“အနာဂါမ် အရိယာသာဝကာနံ ဟိ သမာ ဒါနဝသေန ဥပေါသထကမ္ပံ နာမ နတ္ထိ၊ မဂ္ဂေနေဝ တေသံ ဗြဟ္မစရိယဉ္စ ကေဘတ္တိကဉ္စ အာဂတံ”။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

အနာဂါမိ အရိယသာဝကနံ၊ အနာဂါမိဖြစ်သော အရိယသာဝက တို့အား။ သမာဒါနဝသေန၊ ဆောက်တည်ခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့်။ ဥပေါသထ ကမ္ပံနာမ၊ ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်း အမှုမည်သည်။ နတ္ထိ၊ မရှိချေ။ မဂ္ဂေနေဝ၊ အနာဂါမိမဂ်ဘည်သည်နှင့်ပင်လျှင်။ တေသံ၊ ထိုအနာဂါမိအရိယသာဝကတို့ အား။ အဗြဟ္မစရိယဉ္စ၊ အဗြဟ္မစရိယ သိက္ခာပုဒ်သည်လည်းကောင်း (၀၇) မမြတ်သောမေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း။ ဧကဘတ္တိကဉ္စ၊ တထပ်တည်းသော အစာကို စားခြင်းသည် လည်းကောင်း။ အာဂတံ၊ ရောက်လာ တည်လာ၏။

ဆတ္တပါဏိဥပါသကာသည် မြတ်စွာဘုရား၏ထံတော်မှောက်၌ တရားတော် ကို ကြားနာနေသည့်အခါ ပသေနဒီ ဧကသလမင်းကြီးသည်လည်း မြတ်စွာ ဘုရားကို ဖူးမြင်ရန်ရောက်လာ၏။ ဥပါသကာသည် မြတ်စွာဘုရား၏တရားတော် ကို နာယူနေစဉ် မင်းကြီးအား ထ၍ အရိုအသေပေးလျှင် မြတ်စွာဘုရားကို မရိုသေရာကျမည့်အတွက် မင်းကြီးအားထ၍ အရိုအသေမပေးချေ။ အရိုအသေ မပေးသည့်အတွက် မင်းကြီးစိတ်ဆိုး၍ အသတ်ခံရမည်ကိုလည်းမကြောက်ချေ။ အရိုအသေမပေးသဖြင့် မင်းကြီးသည် စိတ်ဆိုးလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသိတော်မူ၍မင်းကြီးအားဆတ္တပါဏိဥပါသကာသည် အနာဂါမိ ဖြစ်ကြောင်း၊ ပိဋကသုံးပုံဆောင်ဖြစ်ကြောင်းမိန့်ကြားလေ၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ မိန့်ကြားချက်ကို မင်းကြီးကြား၍ဥပါသကာအပေါ်၌စိတ်မဆိုး နူးညံ့ လာ၏။

တနေသ၌ ဆတ္တပါဏိဥပါသကာသည် မင်းရင်ပြင်၌ ထီးဆောင်း ဖိနပ် စီး၍သွားလေ၏။ ပသေနဒီဧကသလမင်းကြီးသည် ပြာသာဒ်ထက်မှ ဥပါ သကာကို မြင်၍ အခေါ်ခိုင်း၏။ ရောက်လာသောအခါ ဥပါသကာသည် ထီးကိုရုပ်သိမ်းပြီး ဖိနပ်ကိုချွတ်၍ ရိုသေစွာခစား၏။ မင်းကြီးသည် ဥပါသကာ အား မြတ်စွာဘုရားရှေ့တော်မှောက်သို့ သူလာသောအခါ အဘယ်ကြောင့် အရိုအသေမပြုပဲ ထိုင်နေသည်ကို မေး၏။ ဥပါသကာသည် မင်းကြီးအား အမြတ်တကာတို့ထက် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်ကို

နာယူနေစဉ်ဖြစ်၍ အရိုအသေမပေးမိကြောင်းကို လျှောက်ကြား၏။ မင်းကြီးသည် ဥပါသကာအပေါ် များစွာ ကျေနပ်သဖြင့် နန်းတော်သို့လာ၍ တရားတော်များကို ၎င်း၏မိဘုရားစသည်တို့အား ဟောကြားပို့ချပေးရန် အမိန့်ရှိ၏။ ဥပါသကာသည် မင်းကြီးအား ဤသို့လျှောက်ထား၏။ လူတို့၏သားလာပူအတွက်အပြစ်ဖြစ်လွယ်ပါသဖြင့် ရဟန်းတော်တပါးကို ပင့်၍ဟောကြားပို့ချပေးစေရန် သင့်ပါ၏။ မင်းကြီးသည် ဥပါသကာအပေါ်၌ကျေနပ်၍ သွားဖုန်ခွင့်ပြုလိုက်လေ၏။

အထက်ပါ ဆတ္တပါဏိဥပါသကာနှင့်ပတ်သက်၍ လူများသည် အနာဂါမ်တည်သည့်အခါ အဗြဟ္မစရိယသိက္ခာပုဒ်နှင့် နေလဲ့ညစာမစားမှုကို စောင့်ထိန်းခြင်း၊ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏တရားတော်ကို နာယူနေစဉ် မင်းကြီးအားထ၍ အရိုအသေမပေးမိသဖြင့် မင်းကြီးစိတ်ဆိုး၍ သတ်ပစ်မှုကို မကြောက်ခြင်း စသော မှတ်သားဖွယ်များကို ရရှိပါသည်။

ဝိသာခ ဥပါသကံဝတ္ထု

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူပြီးသော အခါ ယသ သတိုးသား အပူးပြုသော အပျိုးကောင်းသားတို့ကို လည်းကောင်း၊ ဥရုဇေဋ္ဌတောအုပ်ရှိ ရသေ့ တထောင်တို့ကို လည်းကောင်း အထုံးအမဩပါဒပေးသဖြင့် ရဟန္တာပျားအဖြစ်သို့ ရောက်ကြကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ထိုရဟန္တာတို့နှင့်အတူ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ ကြွလေ၏။ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး အမှူးပြုသော ပရိသတ်တို့သည် မြတ်စွာဘုရားသခင်အား လာရောက် ဖူးမြင်ကြကုန်၏။ ယင်း ပရိသတ်ထဲတွင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး၏ မိတ်ဆွေဖြစ်သည့် ဝိသာခသဌေးလည်း ပါဝင်လေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ တရားတော်များကိုကြားနာရ၍ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးနှင့်အတူ သောဘာပတ္တိဖိုလ် တည်လေ၏။ နောက်တနေ့၌ တရားတော်ကို နာယူသောအခါ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ များမကြာမီ အနာဂါမ်အဖြစ်သို့ရောက်ရှိလေ၏။

အနာဂါမ်ဖြစ်ပြီးသော ဝိသာခသဌေးသည် အိမ်ပြန်လာသောအခါ ယခင်နေ့များကဲ့သို့ ဟိုဟိုဒီဒီမကြည့်ပဲ တည်ငြိမ်သော ဣန္ဒြေဖြင့်ပြန်လာ၏။ ဇနီးသည်

ဓမ္မဒိန္နာသည် တည်ငြိမ်သောအမူအရာဖြင့် ပြန်လာသော ဝိသာဓကို့ ခရီး ဦးကြိုဆိုမှုကိုပြု၍ စောင်းတန်းဦး၌ရပ်ပြီးလျှင် ဝိသာဓ၏လက်ကိုဆွဲရန် လက်ကို ကမ်းလှမ်းလိုက်၏။ ဝိသာဓသည် ဓမ္မဒိန္နာ၏လက်ကိုမဆွဲပဲ ပြာသာဒ်ထက်သို့ တက်လေ၏။ ထမင်းစားသောအခါ စကားမပြော တုကိုဘေးဖြင့်စား၏။ ထိုအခါဓမ္မဒိန္နာသည်စဉ်းစားသည်မှ ခါတိုင်းအိမ်သို့ပြန်လာလျှင်မိမိကမ်းသော လက်ကိုဆွဲ၍အိမ်ပေါ်သို့တက်၏။ ထမင်းစားသောအခါ ဟိုဟင်းပေး၊ ဒီဟင်း ပေးပါဟု ပြောဆို၏။ ယနေ့ လက်ကိုလည်း မဆွဲ၊ စကားလည်းမပြောချေ။ သူ့အပေါ်၌မည်သည့်အပြစ်များရှိလေသနည်း၊ သို့အတွက် ထမင်းစားနေစဉ် ဓမ္မဒိန္နာသည် ဝိသာဓအား အရှင် ကျွန်မအပေါ်၌ မည်သည့်အပြစ်များရှိပါ သနည်းဟုမေး၏။ ဓမ္မဒိန္နာ၊ သင့်အပေါ်၌ မည်သည့်အပြစ်မျှမရှိပါ။ ကျွန်ုပ် သည် ယနေ့မှစ၍ သင်တို့နှင့်အတူတကွ ပေါင်းဖော်နေထိုင်ခြင်းငှာမဖြစ်နိုင်ပါ။ ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ကို အတူစားသောက်ခြင်းငှာလည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ သင်သည် အကယ်၍ အလိုရှိအံ့၊ ငါတို့နှစ်ယောက် ပိုင်ဆိုင်သော ကုဋေရှစ်ဆယ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကိုယူ၍ သင်၏မိဘအိမ်သို့ သွားပါလောဟု ဝိသာဓကပြော လေ၏။

ထိုအခါ ဓမ္မဒိန္နာက ကျွန်ုပ်သည် သင်တို့ပေးသော ပစ္စည်းများကို ထွေးပြီး သော တံထွေးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပျိုအန်ပြီးသော အန်ဖတ်ကဲ့သို့လည်း ကောင်း အလိုမရှိတော့ပါ။ ကျွန်ုပ်တယောက်တည်း ဦးဆောင်၍လည်း အသက်မွေးမှု မပြုလိုတော့ပါ။ ကျွန်ုပ်အား ဘိက္ခုနီမပြု၍ တရားတော်ကို အားထုတ်နေနိုင်ရန် ခွင့်ပြုတော်မူပါဟု ပြန်ပြောလေ၏။ ဝိသာဓသည် ဓမ္မဒိန္နာ တောင်းဆိုသည့်အတိုင်း ခွင့်ပြု၍ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးထံသို့ အကြောင်းကြား၍ ဓမ္မဒိန္နာကို ရှေ့ထမ်းစင်ဖြင့် ဘိက္ခုနီမကျောင်းအရံသို့ ဘိက္ခုနီမ ပြုလုပ်ရန် ပို့ဆောင်ပေးလေ၏။ ဓမ္မဒိန္နာလည်း မကြာမြင့်မီ ဗဒ္ဓိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာမ အဖြစ်သို့ရောက်လေ၏။

ဓမ္မဒိန္နာသည် ရဟန္တာမဖြစ်ပြီး၍ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ပြန်လာကြောင်း ဝိသာဓ သံဌေးကြားသောအခါ ဓမ္မဒိန္နာထံသွားရောက်၍ အရိုအသေပြုပြီးလျှင် ခန္ဓာ ငါးပါးစသော အကြောင်းအရာတို့ကိုမေး၏။ မေးသည့်အခါတိုင်း ကြာရိုးကို

ထက်လှစွာသော ဓားဖြင့်ဖြတ်သကဲ့သို့ လျင်မြန်စွာ ဖြေကြား၏။ ထို့နောက် သူရောက်ရှိသော မင်သုံးပါး အစဉ်ကိုမေး၏။ မေးကိစ္စ ဖြေကြား၏။ သို့ရာတွင် သင်ယူနာကြားလို့ ဘာဖြင့် အရဟတ္တမဂ်အကြောင်း ကိုမေးသောအခါ ဓမ္မဒိန္နာက ယင်း အကြောင်းကို မြတ်စွာဘုရားသခင်အား လျှောက်ထားမေးမြန်းရန် ညွှန်ကြား၏။ ဝိသာခသည် မြတ်စွာဘုရားကံ သွားရောက်၍ ရှိသော စွာ ရှိခိုး ပြီးလျှင် မေးလျှောက်၏။ မြတ်စွာဘုရားသခင်ကလည်း ဓမ္မဒိန္နာဖြေကြားသည့် အတိုင်း ဖြေကြားပြီးလျှင် အောက်ပါဂါယာကို ဟောကြားတော်မူ၏။

“ယဿ ပုရေ စ ပစ္ဆာစ၊ မဇ္ဈေ စ နတ္ထိ ကိဉ္ဇနံ။
 အကိဉ္ဇနံ အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။”

အနက် အဓိပ္ပာယ်

ယဿ၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား။ ပုရေစ၊ ရှေးဘဝ၌လည်းကောင်း။ ပစ္ဆာစ၊ နောင် လာမည့်ဘဝ၌ လည်းကောင်း။ မဇ္ဈေစ၊ ယခုအလယ်ဘဝ၌ လည်းကောင်း။ ကိဉ္ဇနံ၊ ကြောင့်ကြမှုသည်။ (ဝံ) ထိုထိုအရာဝတ္ထုတို့၌ တဏှာဖြင့်စွဲလမ်းခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ကြောင့်ကြမှုသည်။ နတ္ထိ၊ နှိ။ အကိဉ္ဇနံ၊ ကြောင့်ကြမှု မရှိသော။ အနာဒါနံ၊ စွဲလမ်းမှုမရှိသော။ တံ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို။ ဗြာဟ္မဏံ၊ ရဟန္တာဟူ၍။ အဟံ၊ ငါဘုရားသည်။ ဗြူမိ၊ ဟောတော်မူ၏။

ဆုတောင်းပတ္တနာ

သုံးဆယ့်တစ်ဘုံအတွင်းရှိ ကျွတ်သင့်ကျွတ်ထိုက်သော လူနတ်ဗြဟ္မာသတ္တ ဝါအပေါင်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရားသခင် ဟောကြားတော်မူခဲ့သော ငြိမ်သက် စေးငြိမ်း၍ မရောင့်ရဲနိုင်သော တရားထူး တရားမြတ်ကို ရကြပါစေတည်း။

မြတ်စွာဘုရားသခင် ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူရန်
ကျင့်စဉ်တရားတော်

မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူရန် ကျင့်စဉ် တရား
တော်များကို ဤသမထဝိပဿနာ ဘာဝနာပွားများနည်း စာအုပ်ငယ်၏
နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ရေးသားဖော်ပြခြင်းမှာ သမထ ဝိပဿနာတရား
များကို ပွားများအားထုတ်နေသော ယောဂီသူတော်စင်များအား မိမိတို့အလို
ရှိအပ်သော နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကိုရရန် မိမိတို့ ကြိုးပမ်းအားထုတ်နေ
သော အကျင့်လမ်းစဉ်များသည် မြတ်စွာဘုရားသခင် နိဗ္ဗာန်တရားတော်ကို
ရရန် အားထုတ်ခဲ့စဉ်က အကျင့်လမ်းစဉ်များအတိုင်းပင်ဖြစ်သည်ဟု စိတ်ချယုံ
ကြည်စွာရှိစေရန်နှင့် မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခဲ့သော အကျင့်
လမ်းစဉ်များကို ကြည်ညို စေတနာ သဒ္ဓါတရား ပွားစေရန်အတွက်ဖြစ်ပါ
သည်။ ပဋိသန္ဓေ တည်တော်မူသည်မှ ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်အထိ
အကျဉ်းချုပ်ကို သိသာစေရန် ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ၊ မူလပဏ္ဏာသ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသ
ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာဋီကာများ၊ သုတ်မဟာဝါ ဋီကာနှင့် မဟာဗုဒ္ဓဝင်
များကိုမိုး၍ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ပဋိသန္ဓေ တည်နေတော်မူခြင်း

မြတ်စွာဘုရားသခင် အလောင်းတော်သိဒ္ဓတ္ထမင်းသားသည် ကပိလဝတ်ပြည်
သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီး၏ အဂ္ဂမဟေသီ မိဘုရားခေါင်ကြီးဖြစ်သော သီရိမဟာမာ
ယာဒေဝီဝမ်းတွင် မဟာသက္ကရာဇ်(၆၇)ခုနှစ်၊ ဝါဆိုလပြည့်၊ ကြာသပတေးနေ့
ညဉ့် နောက်ဆုံး (ပစ္စိမယံ)တွင် ပဋိသန္ဓေတည်နေတော်မူသည်။

ဖွားမြင်တော်မူခြင်း

မြတ်စွာဘုရားသခင် အလောင်းတော်သည် မဟာသက္ကရာဇ်(၆၈)ခု ဥတု
ဂီ မှာန ကဆုန်လပြည့်၊ သောကြာနေ့တွင် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူခြင်း

မြတ်စွာဘုရားသခင်အလောင်းတော်သည် သက်တော် (၁၆) နှစ်တွင် တွေ
ရာ၊ မြင်ရခဲလှစွာသော လေးအတတ်စသည်ကို ပြသဖြင့် ဖခင်သုဒ္ဓေါဒန
မင်းကြီးက ထီးနန်းကို အပ်နှင်းကာမင်းအဖြစ်တင်မြှောက်လေသည်။

တောထွက်တော်မူခြင်း

မြတ်စွာဘုရားသခင် အလောင်းတော်သည် မင်းစည်းစိမ်ကိုခံစားနေစဉ် သက်တော် (၂၉) နှစ်တွင် သူဒိ၊ သူနာ၊ သူသေ၊ ရဟန်းဟူသောနိမိတ်ကြီး လေးပါးကို ထင်မြင်တွေ့ရှိခြင်းကြောင့် သံဝေဂရကာ ပဟာသက္ကရာဇ်(၉၇) ခု၊ ဝါဆိုလပြည့်၊ တနင်းလာနေ့၊ ညဉ့်သန်းခေါင်ယံ အချိန်ပွင့် တောထွက် တော်မူသည်။

အာဠာရနှင့် ဥဒကဂိုဏ် ဆရာကြီးများထံ နည်းခံကျင့်ကြံတော်မူခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် တောထွက်တော်မူပြီးနောက် ပထမဦးစွာ အာဠာရနှင့် ဥဒကဂိုဏ်းဆရာကြီးများထံ နည်းခံကျင့်ကြံတော်မူသဖြင့် အာဠာရဂိုဏ်းဆရာကြီး၏ အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြစ်သည့် အာကိဉ္ဇညာယတန ဈာန်တိုင်အောင် သမာပတ် (၇)ပါးကို ရရှိသည်။ ထို့နောက် ဥဒကဂိုဏ်းဆရာကြီး ၏ အကျင့်လမ်းစဉ်ဖြစ်သည့် နေဝသညာနာယညာယတန ဈာန်တိုင်အောင် သမာပတ် (၈)ပါးကိုရရှိသည်။ ယင်းလောက် သမာပတ်ဈာန်ရှင်ရပ်ယံ့သည် မဂ်တရား ဖိုလ်တရားများကိုရ၍ နိဗ္ဗာန်ကိုမျှော်မှောက်ပြုစို့ရန် မမြင်နိုင်ကြောင်း စဉ်းစားပြီး၊ ၎င်းဆရာကြီးများထံမှ မကြာပီထွက်ခွာတော်မူခဲ့လေသည်။

ဒုက္ခရစရိယာကျင့်တော်မူခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် အာဠာရနှင့် ဥဒကဂိုဏ်း ဆရာကြီးများထံ မှထွက်ခွာတော်မူပြီး နေရဉ္ဇရာမြစ်နှင့် သေနာနိဂုံးအနီးရှိ ဥရုဝေလ တောကုန်တွင် ပဓာနအလုပ် ဒုက္ခရစရိယာကိုကျင့်ရန် စီစဉ်လေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားအလောင်းတော်၏ စိတ်သန္တာန်ဝယ် ဤသို့ ဥပမာသုံးမျိုး ထင်လာ တော်မူသည်။

ပထမဥပမာမှာ ရေထဲ၌ချထားသည့် ရေသဖန်းသား အစုံကြီးကို မည်မျှပင် မီးဖြစ်အောင် မီးပွတ်တံဖြင့် ပွတ်ပါသော်လည်း မီးကိုမရပဲ ဆင်းရဲရုံသာ ရှိမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ကိလေသာ တဏှာအစေး မခြောက်သွေ့သောသူသည် အိုးအိမ်သားမယား ပစ္စည်းဥစ္စာဟူသော ဝတ္ထုကာမ ကိလေသာ ရေအလျဉ်ထဲ၌ နေထိုင်လျက် မည်မျှပင်တရားဘာဝနာစီးဖြန်းမှုကို ပြုလုပ်သော်လည်း မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားထူးကို မရနိုင်ကြောင်းဖြစ်သည်။

ယင်းဥပမာဖြင့် ဝတ္ထုကာမတည်းဟူသော အိုးအိမ် သားမယားစသည် ကို မစွန့်ခွာပဲ တရားကို ကျင့်ကြံနေသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။

ဒုတိယဥပမာမှာ ရေနှင့်ဝေးကွာ ကုန်းပေါ်မှာ ထားအပ်သော ရေ သဖန်းသား ထင်းစိုကြီးကို မည်မျှပင် မီးဖြစ်အောင် မီးပွတ်တံဖြင့် ပွတ်ပါ သော်လည်း စိုနေသည့်အတွက် မီးကိုမရပဲ ဆင်းရဲရုံသာရှိမည် ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိကိုယ်တိုင်က ကာမ တဏှာတည်းဟူ သော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်မခြောက်သွေ့ပဲ ဝတ္ထုကာမတည်းဟူသော ကိလေသာနယ်ပယ်ထဲမှ ထွက်ခွာ၍ မည်မျှပင် တရားဘာဝနာစီးဖြန်းမှုကို ပြု လုပ်သော်လည်း မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရား ထူးကိုမရနိုင်ကြောင်းဖြစ်သည်။

ယင်းဥပမာဖြင့် ဝတ္ထုကာမတည်းဟူသော အိုးအိမ် သားမယား စသည် ကို စွန့်ခွာ၍ ပါသဏ္ဍဟူသော အကျင့်မှားကို ကျင့်ကြံနေသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ကိုဆိုလိုသည်။

တတိယဥပမာမှာ ရေနှင့်ဝေးကွာ ကုန်းပေါ်မှာထားအပ်သော ရေ သဖန်းသားခြောက်ကြီးကို မီးပွတ်တံဖြင့် ပွတ်သောအခါ ရေနှင့်ဝေးကွာ၍ ခြောက်သွေ့နေသဖြင့် မီးကိုအလွယ်တကူရရှိသကဲ့သို့ ထို့အတူ ယောဂါဝစ ရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိကိုယ်တိုင်က ကာမတဏှာတည်းဟူသော အစိုဓာတ်၊ အစေး ဓာတ် ခြောက်သွေ့နေသဖြင့်တကြောင်း၊ ဝတ္ထုကာမတည်းဟူသော အိုးအိမ် သားမယား စသည်တို့မှခွဲခွာနေသဖြင့်တကြောင်းတို့ကြောင့် မှန်ကန်သော တ ရားဘာဝနာကို အားထုတ်သည့်အခါ လွယ်ကူစွာ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် တရားထူးကို ရနိုင်ကြောင်းဖြစ်သည်။

ယင်းဥပမာကား ဘုရားအလောင်းတော်အတွက် ထင်လာသော ဥပမာ ဖြစ်သည်။ (အယံ ဥပမာ ဘဂဝတော အတ္တနော အတ္ထာယ အာဟဋ္ဌာ၊ မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ။ ဒုတိယ(နှာ·၁၈၈)

ပဓာနအလုပ်ဆိုသည်မှာ မိမိမျှော်မှန်းထားသည့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုမှု အကျိုးသက်ရောက်စေရန် မိမိ၏ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံးရှိ အသားအသွေးကုန် ခန်းစေ၊ အကြောအရိုးအရေကြွင်းစေ၊ အသက်ပင်သေသော်လည်း နိဗ္ဗာန်မရ သမျှ မိမိမနေဟု လေးထွေသော သမ္မပ္ပဓာန် ပြင်းစွာအားထုတ်မှု အာတာပ ဝီရိယကို စိုက်ထူ၍ ပြုလုပ်အပ်သော အလုပ်မျိုးကိုဆိုလိုသည်။ ဒုက္ခရစရိယာ

ဆိုသည်မှာ သာမညလူပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းသော အကျင့်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။

ဘုရားအလောင်းတော်သည် ပထမဆုံးခံ၍ ရတတ်သမျှသော အာဟာရကို မှီဝဲသုံးဆောင်၍ မေတ္တာတရားဘာဝနာ အားထုတ်တော်မူသည်။ နောက်အလိုလိုကြံကျသော သစ်သီးဟူသမျှကို သုံးဆောင်တော်မူ၍လည်းကောင်း၊ မိမိအနီးရှိ သစ်ပင်မှအလိုလိုကြံကျသော သစ်သီးများဖြင့်သာ မျှတသုံးဆောင်တော်မူ၍လည်းကောင်း၊ တရားကျင့်တော်မူသည်။ ယင်းဈာန်အကျင့်မှာ ခံတွင်းမှ လည်းကောင်း၊ နှာခေါင်းမှ လည်းကောင်း၊ နားမှ လည်းကောင်း ထွက်လေ ဝင်လေတို့ မထွက် မဝင်နိုင်အောင် ချုပ်တည်းအောင်အီး၍ ထားသော အကျင့်ကို ကျင့်တော်မူသည်ကို ဆိုလိုသည်။ ထိုကဲ့သို့ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ် သာမန်တို့ ကျင့်နိုင်ခဲ့သော ဒုက္ကရစရိယာအကျင့်ကို ခြောက်နှစ်ကြာအောင်ကျင့်တော်မူလေသည်။

အကျင့်ပြောင်း၍ ကျင့်တော်မှုခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် အထက်ပါ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒုက္ကရစရိယာအကျင့်ကိုခြောက်နှစ်ကြာအောင် ကျင့်တော်မူပြီး၍ မဟာသက္ကရာဇ် (၁၀၃) ခု ကဆုန်လဆန်း (၁) ရက်သို့ ရောက်သောအခါ ဘုရားအလောင်းတော်သည် ဤသို့ကြံစည်စဉ်းစားတော်မူသည်။ ငါသည်ယနေ့ (ကဆုန်လဆန်း (၁) ရက်နေ့) အထိ ဘုရားဖြစ်ရန် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရရန် မျှော်မှန်း၍ ဒုက္ကရစရိယာအကျင့်ကို ကျင့်သော်လည်း ရတော်မမူချေ။ သို့အတွက် ငါ၏ ဝေမည်းတော်လယ်ထွန်မင်္ဂလာပြုစဉ်အခါ ဇမ္ဗုသပြေပင်ရိပ်၌ ငါဝင်စားခဲ့သော အာနာပါနဈာန်အကျင့်သည်သာ ဘုရားဖြစ်ရန် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ အကျင့်ကောင်းဖြင့် ပေမည်ဟု စဉ်းစားတော်မူလေသည်။ အာနာပါနဈာန်အကျင့်ကိုကျင့်ရာ၌ ခန္ဓာကိုယ် ကျန်းမာမှုသာ ဖြစ်နိုင်မည်ကို တွေးတောစဉ်းစား၍ ဆုံးမိခံပြီး အာဟာရကို သုံးဆောင်တော်မူလေသည်။ ထိုသို့အာဟာရကို ပြန်၍သုံးဆောင်တော်မူသဖြင့် ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ် ပြုစုနေသော ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းငါးဦးတို့လည်း ဘုရားလောင်းတော်ထံပါးမှ ထွက်ခွာသွားကြလေသည်။ ထွက်ခွာသွားကြသဖြင့် ဘုရားအလောင်းတော်သည် ကဆုန်လဆန်း (၁၄) ရက် အထိ တပါးတည်းတရားအလုပ် အားထုတ်တော်မူနိုင်လေသည်။

မဟာဗောဓိပင်ရင်းသို့ ကြွတော်မူခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် ကဆုန်လပြည့်နေ့နံနက်တွင် ကိုယ်လက်သုတ်
 သင် စင်ကြယ်စေ၍ ထိုအရပ်မှ ထွက်ခွာတော်မူခဲ့ပြီးလျှင် သုဇာတာသဌေး
 သမီး နှစ်စဉ်ပူဇော်ပသနေကျဖြစ်သည့် ညောင်ပင်ရင်း၌ ဆွမ်းခံကြွရန်အချိန်ကို
 စောင့်မျှော်တော်မူလေသည်။ ထိုအခါ သုဇာတာသဌေးသမီးသည် ညောင်ပင်
 စောင့်နတ်ကို ပူဇော်ပသရန် နို့စားဆွမ်းကို ရွှေခွက်တွင်ပေးပြည့်ထည့်၍
 ညောင်ပင်ရင်းသို့ လာခဲ့လေသည်။ သဌေးသမီးသည် ဘုရားအလောင်းတော်
 ကို မြင်ရသည့်အခါ အလွန်ဝမ်းသာ၍ နို့စားဆွမ်း အပြည့်ထည့်ထားသော
 ရွှေခွက်ကို ဘုရားအလောင်းတော်အားလှူ၍ ဆုတောင်းပြီးပြန်သွားလေသည်။
 ဘုရားအလောင်းတော်သည် နို့စားဆွမ်းတိုင်းပေးသုံးဆောင်တော်မူပြီး နေ့
 သန့်နေထိုင်တော်မူရန် နေရဉ္စရာမြစ်ကမ်းအနီးရှိ အင်ကြင်းတောသို့ ကြွရောက်
 တော်မူလေသည်။ ထိုနေ့ နေမဝင်မီ မဟာဗောဓိပင်ရင်းသို့ ကြွတော်မူစဉ်
 လမ်းခရီး၌ သောတ္တိယအမည်ရှိသော မြက်ထမ်းသမားလှူအပ်သော မြက်
 ရှစ်ဆုပ်ကိုအလှူခံပြီး မဟာဗောဓိပင်ရင်းသို့ ရောက်ရှိတော်မူလေသည်။ ရောက်
 သည့်အခါ အဓိဋ္ဌာန်၍ မြက်ရှစ်ဆုပ်ကို အဖျားမှကိုင်ကာ ကြဲဖြန့်တော်မူလေ
 သည်။ မြက်ရှစ်ဆုပ်တို့သည် မြက်၏အသွင်ပျောက်၍ ရတနာပလ္လင်အဖြစ် တည်
 ရှိလေသည်။ ဘုရားအလောင်းတော်သည် ယင်းပလ္လင်တော်ထက်၌ ရန်သူဟူ
 သမျှတို့ အနိုင်မခံအရှုံးမပေး အောင်မြင်ရမည်ဟူသောစိတ်ထားဖြင့် တင်ပလ္လင်
 ဖွဲ့ခွေတော်မူကာ ထိုင်နေတော်မူလေသည်။

နေမဝင်မီ ဒေဝပုတ္တမာန်ကို အောင်မြင်တော်မူခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် အပရာဇိတရတနာပလ္လင်ထက်၌ တရားဘာဝနာ
 ပွားများကာ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဒေဝပုတ္တိနတ်ပြည်သား မာရ်နတ်သည်
 ၎င်း၏နယ်ပယ်ဖြစ်သည့် ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ ဟူသော ဘုံသုံးပါးမှ လွန်မြောက်
 ရန် အခွင့်အရေးမပေးလိုသဖြင့် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးလေ
 သည်။ အလောင်းတော်သည် မာရ်နတ်နှင့်တကွ မာရ်နတ်ငင်းအသင်းအဖွဲ့တို့
 ပြုလုပ်သမျှသော ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ အလုံးစုံကို ခန္တီ၊ ဇေတ္တာ၊ ဝီရိယ၊ ပညာ
 အစရှိသော မိမိ၏ ပါရမီအားနုစိတ်တို့ဖြင့် ပယ်ဖျောက်၍ နေမဝင်မီ ဒေဝ-
 ပုတ္တမာန်ကို အောင်တော်မူလေသည်။ ထိုအခါကြောင်းကို ဗုဒ္ဓဝင်အဋ္ဌကထာ

(နှာ-၃၄၃)တွင်-“မဟာပုရိသောပိတံ သမာရံ မာဗုပလံ ခန္တိ မေတ္တာ ဝီရိယ ပညာဒီနံ အတ္တနော ပါရမိနမာနုဘာဝေန ဝိဒ္ဓိသေတွာ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ

ဘုရားအလောင်းတော်သည် မာရ်နတ်မင်းနှင့်ကလွဲ မာရ်နတ်မင်း၏စစ်သည် ဗိုလ်ပါတို့ကို ခန္တိ၊ မေတ္တာ၊ ဝီရိယ၊ ပညာစသော မိမိ၏ပါရမီဒာနုသော၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဝယ်ဖျောက်၍ အောင်မြင်လေသည်။

ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိညာဏ်ကို ရတော်မူခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် မဟာသက္ကရာဇ် (၁၀၃) ခုနှစ်ကဆုန့် လပြည့်နေ့ နေမဝင်မီ ဒေဝပုတ္တမာရ်ကို အောင်မြင်တော်မူသောအခါ စကြဝဠာ တိုက်တသောင်းမှ သိကြား၊ နယ်၊ ဗြဟ္မာအပေါင်းတို့သည် ဘုရားအလောင်းတော်ထံမှောက်သို့ ပူဇော်ရန် လာရောက်ကြလေသည်။ အလောင်းတော်သည် ၎င်းအားလာရောက် ပူဇော်နေကြကုန်သော နတ်ဗြဟ္မာအပေါင်းတို့ကို ကြည့်ရှုတော်မူပဲ တရားတော်ကိုသာ ဆင်ခြင်အောက်မေ့နေတော်မူသည်။

ရှုပါဝစရ ပထမဈာန်

ထို့နောက် ဘုရားအလောင်းတော်သည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာ နုဿတိအဘိညာဏ်ကိုရရန်အလို့ငှာ ယင်းအဘိညာဏ်၏ အခြေခံဖြစ်သော ရှုပါဝစရ ပထမဈာန်ကို တဖန်ထပ်၍ ရရှိဝင်စားတော်မူလေသည်။ ထိုသို့ဝင်စားတော်မူသဖြင့် အလောင်းတော်၏ စိတ်တော်အစဉ်သည် နိဝရဏတရားများ ကင်းစင်သဖြင့် လည်းကောင်း၊ စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေဟတ်သော အရုံငါးပါး၊ သားမယား၊ ကျေးကျွန်၊ ရွှေ၊ ငွေစသော အလိုရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုအစုစုဖြစ်သော ဝတ္ထုကာမ၊ ယင်းအလိုရှိအပ်သော အရာဝတ္ထုအစုစုဖြစ်သော ဝတ္ထုကာမတို့၌ လိုချင်မက်မောခြင်းဖြစ်သော ကိလေသာကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတည်းဟူသော အကုသိုလ်မူလသုံးပါးတို့မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်း ဟုဆိုအပ်သော ပီတိသုခတရားတို့ဖြင့် ပြည့်ဝလျက်ရှိတော်မူလေသည်။ ထိုသို့ ရှုပါဝစရပထမဈာန်နှင့်ပြည့်စုံသောသူသည် ၎င်း၏ စိတ်သန္တာန်၌ ထိုကဲ့သို့ ပီတိ

သုခတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြောင်း မြတ်စွာဘုရားအရှင်သည် မူလပဏ္ဏာ သပါဠိတော်၊ မဟာအဿပုရသုတ်၌ ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

“သော ဣမေ ပဉ္စနိဝရဏေ ပဟာယ စေတသော ဥပက္ကိလေသေ ပညာယ ဒုဗ္ဗသီကရဏေ ဝိဝိစ္စေဝကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဝိဘက္ကံ သဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ ပထမဈာန် ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ

ထိုရဟန်းသည် စိတ်၏ညစ်ညမ်းကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ပညာဉာဏ်ကို အားနည်းအောင်ပြုတတ်ကုန်သော နိဝရဏငါးပါးတို့ကင်းကွာသဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထုကာမတို့လေသာကာမ၊ ထိုနှစ်ဝနှင့် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟဟူသော အကုသိုလ် ဓမ္မတရားတို့ ကင်းဆိတ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရနှင့် တကွဖြစ်သော နိဝရဏ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း ပီတိ၊ ချမ်းသာခြင်းသုခနှင့်ပြည့်စုံသော ရူပါဝစရပထမဈာန်ကို ရရှိလေသည်။

ရူပါဝစရ ဒုတိယဈာန်

ထို့နောက်တဖန် ဘုရားအလောင်းတော်သည် ရူပါဝစရ ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စားဘော်မူလေသည်။ ထိုသို့ ဝင်စားဘော်မူသဖြင့် အလောင်းတော်၏စိတ် သန္တာန်မှာ အာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကိုတင်ပေးရာသဖြင့် စိတ်ပင်ပန်းရသော ဝိတက်၊ ယင်းအစွဲတို့သည်တို့ အောင် သုံးသပ်ရသောဝိစာရတို့ ကင်းစင်သဖြင့် အလွန် ကြည်လင်သော စိတ်တည်ကြည်မှုသမာဓိဖြစ်လာလေသည်။ ယင်းသမာဓိကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခတရားတို့လည်း ထပ်ကာထပ်ကာ အဖန်ဖန်ဖြစ်ပေါ်နေလေသည်။

ထိုရူပါဝစရ ဒုတိယဈာန်တရား ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို မဟာအဿပုရ သုတ်တော်တွင် မြတ်စွာဘုရားသည် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

“ဗုဒ္ဓစပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဝုပသမာ အဇ္ဈိတံ သန္တာန်ပာဒနံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝံ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သမာဓိဇံ ပီတိသုခံ ဒုတိယဈာန် ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ”

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ရဟန်းတို့ နောက်တဖန်ယောဂီသည် အာရုံသို့စိတ်ကိုတင်ပေးရသည့် ဝိဘက်၊ အာရုံကို သုံးသပ်ရသည့် ဝိစာရတို့အပေါ်မှာ အပြစ်မြင်၍ မရူ မဆင်ခြင်သဖြင့် ယင်းဝိဘက်၊ ဝိစာရတို့ ကင်းငြိမ်းခြင်းကြောင့် မိမိ၏အတွင်း အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ စိတ်သည် အလွန်ကြည်လင်ပြီး စိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိ ဖြစ်လာလေသည်။ ဝိတက်၊ ဝိစာရကင်း၍ ယင်းသမာဓိကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိ သုခနှင့်ပြည့်စုံသော ရူပဂါဝစရ ဒုတိယဈာန်ကို ရရှိလေသည်။

ရူပဂါဝစရ တတိယဈာန်

ထို့နောက် တဖန်တုရားအလောင်းတော်သည် ရူပဂါဝစရတတိယဈာန်ကို ဝင်စားတော်မူလေသည်။ ထိုသို့ဝင်စားတော်မူသဖြင့် အလောင်းတော်၏ စိတ် သန္တာန်မှာ နှစ်သက်မှုပီတိသည် ကာမစန္ဒနှင့် အလွန်နီးကပ်သဖြင့် အလွန် အမင်း နှစ်သက်လာလျှင် ကာမဘက်သို့ပါလာနိုင်သည့်အတွက်ပီတိအပေါ်မှာ အပြစ်မြင်လာတော်မူသည်။ သို့အတွက် ပီတိတရား မရှိပဲ သုခဝေဒနာသက် သက်ဖြင့် ချမ်းသာတော်မူသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းသုခဝေဒနာသက်သက်ဖြင့် ခံစားနေရသော ချမ်းသာကိုလည်း ငြိကပ်တွယ်တာမှုမရှိပဲ အညီအမျှရူလျက် သတိနှင့်ပြည့်စုံလျက် ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်လျက် ရှိတော်မူလေသည်။

ထိုရူပဂါဝစရ တတိယဈာန်တရား ဖြစ်လာပုံကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် မဟာအဿပူရ သုတ်တော်တွင် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

“ပုနုစပရံ ဘိက္ခဝ ဘိက္ခု ပီတိယာစ ငိရာဂါ ဥပေက္ခကော ဝိဟရတိ သတောစ သမ္ပဇာနော၊ သုခဉ္စ ကာယေန ပဋိသံဝေဒတိ၊ ယံတံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ” ဥပေက္ခကောစ သတိမာ သုခပိဟာရိတိ တတိယ ဈာန် ဥပသမ္ပဇ ဝိဟရတိ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့၊ ပုနုစပရံ၊ နောက်ထပ်တဖန်လည်း။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ ပီတိယာစ၊ ပီတိကိုလည်း။ ဝိရာဂါ၊ တပ်နှစ်သက်မှု ကင်းခြင်းကြောင့်။ ဥပေက္ခကောစ၊ တတိယဈာန် ချမ်းသာကိုပင် အညီအမျှရူသည်ဖြစ်၍လည်း။

ကောင်း။ သတောစ၊ သတိနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍လည်းကောင်း၊ သမ္မုဇာနောစ၊
 ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်သည်ဖြစ်၍လည်းကောင်း၊ ဝိဟရတိ။ နေ၏။ သုခဉ္စ၊ ချမ်း
 သာခြင်းသုခကိုလည်း။ ကာယေန၊ နာမကာယဖြင့်။ ပဋိသံဝေဒေတိ၊ ခံစား၍
 နေလေ၏။ ယံ၊ အကြင်တတိယဈာန်တည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ တံ၊
 ထိုတတိယဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်ကို။ အရိယာ၊ ဘုရားအရှေ့သောသူတော်
 ကောင်းတို့သည်။ ဥပေက္ခာကောစ၊ အညီအမျှလျစ်လျူရှု၍ နေလေ့ရှိသူဟူ၍
 လည်းကောင်း။ သတိမာ၊ သတိနှင့်ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း။ သုခဝိဟာရီ
 တိ၊ ချမ်းသာစွာနေလေ့ရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း။ အာစိက္ခန္တိ၊ ချီးမွမ်းစကား
 ပြောကြားလေကုန်၏။ တံတတိယဈာန်၊ ထိုသို့သဘောရှိသော တတိယဈာန်
 သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ၊ ကပ်ရောက်၍။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။

ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်

ထို့နောက် တဖန်ဘုရားအလောင်းတော်သည် ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်ကို
 ဝင်စားတော်မူလေသည်။ ထိုသို့ဝင်စားတော်မူသဖြင့် အလောင်းတော်သူမြတ်
 သည်ကာယိကသုခကို ခံစားနေရသည်ကိုပင် ဆင်းရဲပင်ပန်းသည်ဟု ထင်မြင်
 တော်မူလေသည်။ သို့အတွက် ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး၏ဆင်းရဲမှု၊ ချမ်းသာမှုကိုပယ်
 ပြီးလျှင် လျစ်လျူရှုကာ အလယ်အလတ်ခံစားမှု ဥပေက္ခာ ဝေဒနာဖြင့်သာ
 တည်ငြိမ်စွာအာရုံကို ခံစားတော်မူလေသည်။ ယင်းဆင်းရဲချမ်းသာကို အညီအ
 မျှ ရှုမူဥပေက္ခာဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော စတုတ္ထဈာန်တွင် ပါဝင်သည့်
 သတိတရားတော်သည်လည်း ထက်ဝန်းကျင်အလွန် စင်ကြယ်လေတော့သည်။

ထိုရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်တရား ဖြစ်လာပုံကို မြတ်စွာဘုရားသည် ဟော
 အဿပုရသုတ်တော်တွင် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

ပုနစပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သုခဿစ ပဟာနာ ဒုက္ခဿစ ပဟာနာ
 ပုဗ္ဗေဝ သောမနဿ ဒေါမနဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာ အဒုက္ခမသုခံ
 ဥပေက္ခာ သတိ ပါရိသုဒ္ဓိံ စတုတ္ထဈာန် ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ပုနစပရံ၊ ထိုမှတပါးလည်း။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ သုခ
 ဿစ၊ ကာယိယသုခကိုလည်း။ ပဟာနာ၊ ပယ်ခြင်းကြောင့်။ ဒုက္ခဿစ၊

စတုတ္ထဈာန် သမာဓိကြောင့် အချက်(၈)ချက် ပြည့်စုံခြင်း ၂၆၉

ကာယိက ဒုက္ခကိုလည်း။ ပဟာနာ၊ ပယ်ခြင်းကြောင့်။ ပုဗ္ဗေဝ၊ စတုတ္ထဈာန်၏ ဥပစာရခဏ၌သာလျှင်။ သောမနဿ ဒေါမနဿာနံ၊ သောမနဿ ဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော စေတသိကသုခ၊ ဒေါမနဿ ဝေဒနာဟုဆိုအပ်သောစေတသိက ဒုက္ခတို့၏။ အတ္ထင်္ဂမာ၊ ချုပ်ခြင်းကြောင့်။ အဒုက္ခမသုခံ၊ ဒုက္ခလည်း မဟုတ်၊ သုခလည်းမဟုတ်သော။ ဥပေက္ခာ သတိ ပါရှိသဒ္ဓိံ၊ ကိုယ် စိတ်နှစ်ပါး၏ ဆင်းရဲမှု ချမ်းသာမှုကို လျစ်လျူရှုကာ အညီအမျှခံစားမှု ဥပေက္ခာ ဝေဒနာကြောင့် ဖြစ်သော သတိတရား၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်မှုရှိသော။ စတုတ္ထဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်သို့။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ၊ ကပ်ရောက်၍။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။

စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် အချက်(၈)ချက် ပြည့်စုံခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနဲ့သတိ စသော အဘိညာဏ် များ၏ အခြေခံဖြစ်သော ရူပဝစရဈာန်(၄)ရပ်ကို ဝင်စားတော်မူသည့်အခါ စတုတ္ထဈာန်တွင် ပါဝင်သော သမာဓိသည် အလွန် ကြီးမားခိုင်ခံ့သဖြင့် ယင်း သမာဓိကြောင့် အောက်ပါ အချက် (၈)ချက် ပြည့်စုံတော်မူလေသည်။

- (၁) စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် စိတ်တော်သည် အလွန် တည်ကြည်၍ အနှောင့်အယှက် နိဝရဏတရားများ ကင်းကွာသဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်ခြင်း၊ (ပရိသုဒ္ဓ)
- (၂) စိတ်ကို ချောက်ချား စေတတ်သော ဝိတက်စသော ရုန့်ရင်းသော ဈာန်အင်္ဂါတရားတို့ကို ပယ်ဖျောက်ပြီး ဖြစ်သဖြင့် ပြုံးပြုံး ပြက်ပြက် အရောင်ထွက်မတတ် ထက်ဝန်းကျင် အလွန်စင်ကြယ်ခြင်း၊ (ပရိယောဒဂါတ)
- (၃) ကာမဝိတက်၊ ဗျာပါဒဝိတက်၊ ဝိဟိံသဝိတက် ဟူသော ကြံစည်မှုများ ကင်းကွာနေသဖြင့် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတည်း ဟူသော စိတ်၏အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးလျက်ရှိခြင်း၊ (အနဂံဏ)
- (၄) စိတ်၏ အညစ်အကြေးဖြစ်သော လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ ကင်းဝေးသဖြင့် စိတ်ကိုညစ်နွမ်းစေတတ်၊ ညစ်ညူးစေတတ်သော

အထူးထူးသော ကိလေသာတို့မှ ကင်းစင်လျက်ရှိခြင်း၊ (ဝိဂတူပက္ခိလေသ)

- (၅) ဝသိတော် ငါးပါးတို့ဖြင့် စိတ်ကို လေ့လာနိုင်နင်းပြီး ဖြစ်သဖြင့် စိတ်တော်သည် ကောင်းစွာ ကြိတ်နယ်ပြီးသော သားရေပမာ အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့လျက်ရှိခြင်း၊ (မုဒုဘူတ)
- (၆) စိတ်တော်သည် အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့နေသဖြင့် ရှေ့ပန်းထိမ်သည် သည် အလွန်မာသောရွှေကို မိမိအလိုရှိရာ ပြုလုပ်နိုင်သကဲ့သို့ အလိုတော်ရှိရာ တရားနှင့်ဆိုင်သော အမှုကိုစွဲတို့ကိုပြုလုပ်ရန် ကောင်းမွန်လွယ်ကူလျက်ရှိခြင်း၊ (ကမ္မနိယ)
- (၇) စိတ်ကော်သည် အလွန်နူးညံ့ခြင်း၊ မိမိညွတ်လိုသည့်အာရုံကို ညွတ်နိုင်ခြင်း တို့ကြောင့် အလွန် တည်ငြိမ်လျက် ရှိခြင်း၊ (ဌိတ)
- (၈) စိတ်တော်သည် ပွားများခြင်း ဘာဝနာမှ ပြည့်စုံလုံလောက်သဖြင့် မိမိပွားများအပ်သော အာရုံပေါ်မှ မပြောင်းမရွှေ့ မတုန်မလှုပ် ကြံ့ကြံ့ခိုင်ကျည် တည်ငြိမ်လျက်ရှိခြင်း၊ (အာနေဉ္စပတ္တ)

အထက်ပါ အချက်(၈)ချက်နှင့် ပြည့်စုံနေသော ဘုရားအလောင်းတော်၏စိတ်သည် မိမိရှေးဘဝက ဖြစ်ခဲ့ဖူး၊ ခံစားဖူး၊ တွေ့ကြုံမြင်ခဲ့ဖူးသော အာရုံတို့ကိုအောက်မေ့သိမြင်နိုင်သည့် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် စိတ်တော်ကို ညွတ်တော်မူလိုက်လေသည်။

စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် အထက်ပါ အချက်(၈)ချက်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသဖြင့် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာရန် စိတ်တော်ကို ညွတ်တော်မူပုံကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် မဟာအဿပူရ သုတ်တော်တွင် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

“သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အနဂံဏေ ဝိဂတူပက္ခိလေသေ မုဒုဘူတေ ကမ္မနိယေ ဌိတေ အာနေဉ္စပုတ္တေ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေတံ”။

အနက် အဓိပ္ပာယ်

သော၊ ထိုယောဂီရဟန်းသည်။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ စိတ္တော၊ စိတ်သည်။ သမာဟိတော၊ စတုတ္ထစုံချာန် သမာဓိဖြင့် တည်ကြည်သည်ရှိသော်။ ပရိသုဒ္ဓေါ၊ ထက်စန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သည်ရှိသော်။ ပရိယောဒါတော၊ ပြီးပြီးပြန်ပြန် အရောင်ထွက်လုမတတ် ထက်စန်းကျင်မှ တလက်လက်ဖြူစင်လာသည်ရှိသော်။ အနဂဏော၊ ကာမဝိတက် အရှေ့ကုန်သော လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတည်းဟူသော အညစ်အကြေး ကင်းစင်သည်ရှိသော်။ ဝိဂတုပက္ခိလေသေ၊ စိတ်ညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်သည့် အထူးထူးသော ကိလေသာတို့မှ ကင်းစင်သည်ရှိသော်။ မုဒုဘူတော၊ စိတ်နှူးညံ့သိမ်မွေ့၍ နေသည်ရှိသော်။ ကမ္မနိယေ၊ မိမိအလိုရှိရာ တရားနှင့်ဆိုင်သော အမှုကိစ္စတို့ကို ပြုလုပ်ရန် ကောင်းမွန်လွယ်ကူသည် ရှိသော်။ ဌိတော၊ မိမိပွားများနေသော အာရုံပေါ်မှ မည်သည့်နေရာသို့မျှ မပြောင်းမရွေ့ တည်ငြိမ်နေသည်ရှိသော်။ အာနေညပ္ပတ္တော၊ မိမိ ပွားများ နေသော အာရုံပေါ်မှ မပြောင်းမရွေ့၊ မတုန်မလှုပ်၊ ကြံ့ကြံ့ခိုင်ကျည် တည်ငြိမ်နေသည်ရှိသော်။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိညာဏာယ၊ မိမိရှေးဘဝများက နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို သိခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာရန် အလို့ငှာ။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ အဘိနိန္ဒာမေတိ၊ ရှေးရှုညွတ်လိုက်လေ၏။

ဘုရားအလောင်းတော်သည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် စိတ်တော်ကို ညွတ်တော်မူသည့်အတွက် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်တော်ကို ကဆုန်လပြည့် ညဉ့်ဦးယံ၌ ရရှိတော်မူလေသည်။ ထိုသို့ ရရှိတော်မူ၍ ယင်းညာဏ်တော်ဖြင့် လွန်ခဲ့သောဘဝမှစ၍ တပါးမက များလှစွာသော သံဝဋ္ဌ ဝိဝဋ္ဌကပ်ပတ်လုံး ဘဝများစွာတို့ကို မြင်တော်မူလေသည်။ ယင်းဘဝပေါင်းများစွာကို ပြန်မြင်တော်မူရုံတွင်မက ယင်းဘဝပေါင်း များစွာသော ဖြစ်လေရာရာဘဝတို့၌ (၁) ဤသို့သော အမည်ရှိသည်၊ (၂) ဤသို့သော အမျိုးအနွယ်ရှိသည်၊ (၃) ဤသို့သော ရုပ်အဆင်းအင်္ဂါရှိသည်၊ (၄) ဤသို့သော အစာအာဟာရမျိုးကို စားခဲ့ရသည်၊ (၅) ဤသို့သောချမ်းသာဆင်းရဲတို့ကို ခံစားခဲ့ရသည်။ (၆) ဤသို့သော အသက်အပိုင်းအခြား ရှိသည် ဟူသော အချက်(၆)ချက်တို့ကိုလည်း ပြန်၍ မြင်တော်မူသည်။

ယင်းသို့သော ဘဝပေါင်းအသင်္ချေအနန္တတွင်ယင်းသို့သောအချက်အလက် အခြင်းအရာများ အဆပေါင်းများစွာ ဖြစ်ပေါ်နေသော်လည်း အချုပ်အား ဖြင့် ရုပ်တရား၊ နာမ်တရား နှစ်ပါးတို့သာ ဆက်ကာမပြတ် ဆီမီးအလုံ့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ မြစ်ရေအလျဉ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အကြောင်းအကျိုးဆက် ကာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို ဘုရားအလောင်းတော်မြတ်သည် သိရှိတော်မူလေ သည်။ ထိုသို့ သတ္တဝါအနန္တတို့သည် အချုပ်အားဖြင့် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး အစု အဝေးသာဖြစ်၍ ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောလက္ခဏာ ရှိသည်။ နာမ် သည် အာရုံညွှတ်ခြင်း၊ သိခြင်းသဘောလက္ခဏာရှိသည်ဟူသော ရုပ်နာမ် တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် ချက်ချင်းခွဲခြား သိ မြင်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော နာမ်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုအခါ အလောင်းတော်မြတ်သည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာ နုဿတိဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်တရားနှင့်စပ်သော သက္ကာယဒိဋ္ဌိလေးပါး နာမ်တရားနှင့် စပ်သော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၁၆)ပါး ပေါင်း သက္ကာယဒိဋ္ဌိ(၂၀)တည်း ဟူသော အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်စေနိုင်သည့်အတွက် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံတော်မူ လေတော့သည်။

ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ကို ရတော်မူခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်ကို ရတော် မူပြီးနောက် သတ္တဝါတို့၏ စုတိနှင့်ပဋိသန္ဓေကို သိမြင်နိုင်သည့် ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ် ဟု ဆိုအပ်သော စုတူပပါတဉာဏ်နှင့် ကံအားလျော်စွာလားရောက်ကြရသော သတ္တဝါတို့၏ အကြောင်းရင်းအခြေခံဖြစ်သည့် ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့ကို ဝေဖန်သိမြင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်လျှင် အခြေခံရှိသော ယထာကမ္မူပဂဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် စိတ်တော်ကို ညွှတ်တော်မူလေသည်။ စုတူပပါတဉာဏ်နှင့် ယထာကမ္မူပဂဉာဏ်များ ဖြစ်ပေါ်လာရန် စိတ်တော်ကို ညွှတ်တော်မူပုံကို မြတ်စွာဘုရားသည် မဟာအဿပုရသုတ်တော်တွင် ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့ လေသည်။

“သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ။လ။ အာနေဥပ္ပတ္တေ သတ္တာနံ စုတူပပါတဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေတိ။ သော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုသကေန သတ္တေပသံတိ စဝမာနေ ဥပပဇ္ဇ

မာနေ ဟိနေ ငဏိတေ သုဝဏ္ဏေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေ သုဂတေ ဒုဂ္ဂတေ၊ ယထာ
ကမ္မူပဂေ သတ္တေ ပဇာနာတိ။”

သော၊ ထိုယောဂီရဟန်းသည်။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ စိတ္တေ၊ စိတ်သည်။
သမာဟိတေ၊ တည်ကြည်သည်ရှိသော်။ ပရိသုဒ္ဓေ၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ
စင်ကြယ်သည်ရှိသော်။ ပရိယောဒါတေ၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြူစင်သည်
ရှိသော်။ အနဂံဏေ၊ ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းစင်လတ်သော်။
ဝိဂတူပက္ခိလေသေ၊ စိတ်ညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်သည့် ကိလေသာတို့မှ
ကင်းစင်လတ်သော်။ မုဒုဘူတေ၊ နူးညံ့လတ်သော်။ ကမ္မနိယေ၊ မိမိ
ပြုလုပ်လိုသည့် အမှုကိုစွဲကို ပြုလုပ်ရန် သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည်
ရှိသော်။ ဌိတေ၊ တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည်ရှိသော်။ အာနေဥပုတ္တေ၊
မတုန်မလှုပ်ကြံကြံ ခိုင်ပြီး တည်နေသည်ရှိသော်။ သတ္တာနံ၊ သတ္တဝါ
တို့၏။ စုတူပပါတဉာဏာယ၊ စုတိနှင့်ပဋိသန္ဓေကို သိနိုင်သည့်ဉာဏ်
အလို့ငှါ။ စိတ္တံ၊ စိတ်ကို။ အဘိနိန္ဒာမေတိ၊ ရှေးရှုညွတ်စေ၏။

သော၊ ထိုစုတူပပါတဉာဏ်ရသော ယောဂီရဟန်းသည်။ ဝိသုဒ္ဓေန၊
အထူးသဖြင့်စင်ကြယ်သော။ အတိက္ကန္တမာနုသကေန၊ လူတို့၏ မျက်စိ
အမြင်ကို လွန်၍မြင်နိုင်သော။ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်
ဖြင့်။ စဝမာနေ၊ စုတိဆဲဖြစ်ကုန်သော။ ဥပပဇ္ဇမာနေ၊ ပဋိသန္ဓေနေ
ဆဲဖြစ်ကုန်သော။ သတ္တေ၊ သတ္တဝါတို့ကို။ ပဿတိ၊ မြင်၏။ ဟိနေ၊
ယုတ်ညံ့ ကုန်သော။ ပဏိတေ၊ မှန်မြတ်ကုန်သော။ သုဝဏ္ဏေ၊ အဆင်း
လှကုန်သော။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေ၊ အဆင်းမလှကုန်သော။ သုဂတေ၊ ကောင်းသော
ဘဝသို့ လားကုန်သော။ ဒုဂ္ဂတေ၊ မကောင်းသောဘဝသို့ လားကုန်
သော။ သတ္တေ၊ သတ္တဝါတို့ကို။ ပဿတိ၊ မြင်ရ၏။ ယထာကမ္မူပဂေ၊
ကံအားလျော်စွာ လားကြကုန်သော။ သတ္တေ၊ သတ္တဝါတို့ကို ပဇာ
နာတိ၊ ကောင်းစွာသိ၏။

ထိုသို့ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်တော်ဟု ဆိုအပ်သော စုတူပပါတဉာဏ်တော်နှင့် ဒိဗ္ဗ
စက္ခုဉာဏ်တော်လျှင် အခြေခံရှိသော ယထာကမ္မူပဂဉာဏ်တော် ဖြစ်ပေါ်
လာရန် ဘုရားအသောင်းတော်သည် စိတ်တော်ကိုညွတ်လိုက်သည့်အတွက် ယင်း
ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်တော်ကို ကဆုန်လပြည့်သန်းခေါင်ယံ၌ ရရှိတော်မူလေသည်။

ယင်းဥာဏ်တော်ဖြင့် စုံတေဆဲ သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေဆဲ သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အမျိုးအနွယ် ဇာတ်ဂုဏ်စသည်ဖြင့် မှန်မြတ်ကုန်၊ ယုတ်ညံ့ကုန်၊ အဆင်းလှကုန်၊ အဆင်းမလှကုန်၊ သုဂတိဘုံနှင့် ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝသို့ လားကြကုန်သော သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း မြင်တော်မူလေသည်။ ထိုဒိဗ္ဗစက္ခုဥာဏ်လျှင် အခြေခံရှိသော ယထာကမ္မူပဂအဘိဥာဏ်ဖြင့် ရုပ်၊ နာမ်၊ နှစ်ပါး အစုအဝေးဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၏ ရှေးအတိတ်ဘဝများက ပြုခဲ့ဖူးသော ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်းမှန်ကို ကောင်းမွန်စွာ သိမြင်တော်မူသောကြောင့် အကြောင်းကိုသိမ်းဆည်းသော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဥာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၍၊ ယင်းဥာဏ်ဖြင့် ယုံမှားခြင်း (၁၆)ပါးကို လွန်မြောက် စင်ကြယ်စေတော်မူသဖြင့် ကင်္ခါဝိတ်ရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံတော်မူလေတော့သည်။

အာသဝက္ခယအဘိညာဏ်ကို ရတော်မူခြင်း

ဘုရားအလောင်းတော်သည် အချက်(၈)ချက်နှင့် ပြည့်စုံသော စတုတ္ထဈာန် သမာဓိဖြင့် ကဆုန်လပြည့်နေ့ ပထမယံ၌ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ် ဒုတိယယံ၌ ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဏ်တော်ကို ရတော်မူပြီးသောအခါ ယင်းဥာဏ်တော်များဖြင့် သတ္တဝါများ၏ ရှေးဘဝများကနေခဲ့ဖူးသည့်ခန္ဓာအစဉ်စသည်တို့နှင့်သတ္တဝါများ၏ကံအားလျော်စွာ ဖြစ်ပျက်ပုံများကို သိမြင်တော်မူလေသည်။ ထို့နောက် ဘုရားအလောင်းတော်သည် စတုတ္ထဈာန်ကို ထပ်မံဝင်စားပြီး ယင်းသမာဓိဖြင့် သတ္တဝါများ၏ ကံအားလျော်စွာ ရရှိကြသော ခန္ဓာအစဉ်များ၌ တွဲကပ်လိုက်ပါလျက်ရှိသော လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ ဟုဆိုအပ်သော အပါယ်လေးပါးသို့ရောက်အောင်စီးဝင်ယိုစီးတတ်သည့် အာသဝေါတရားလေးပါးတို့ကိုလည်း မြင်တော်မူသည်။ သို့အတွက် ယင်းအာသဝေါတရားလေးပါးတို့ ကုန်ခန်းရန် ဉာဏ်အလို့ငှါ စိတ်တော်ကို ညွှတ်တော်မူလိုက်လေသည်။ အာသဝက္ခယ ဉာဏ်တော် ဖြစ်လာရန် စိတ်တော်ကို မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် မဟာအဿပူရသုတ်တော်တွင် ဤသို့ ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

“သော ဧဝံ သမာဓိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အနဂံဏေ ဝိဂတူပက္ကိလေသေ မုဒုဘာတေ ကမ္မနိယေ ဌိတေ အာနေဉ္စ ပတ္တေ အာသဝါနံ ခယဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေတိ” ။

အနက်အဓိပ္ပာယ်

သော၊ ထိုယောဂီရဟန်းသည်။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ စိတ္တော၊ စိတ်သည်။ သမာဓိတော၊ တည်ကြည်သည်ရှိသော်။ ပရိသုဒ္ဓေါ၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သည်ရှိသော်။ ပရိယောဒါတော၊ ထက်ဝန်းကျင်မှဖြူစင်သည်ရှိသော်။ အနင်္ဂဏော၊ ကိလေသာအညစ်အကြေးမှကင်းစင်လတ်သော်။ ဝိဂတူပက္ခိလေသော၊ စိတ်ညစ်ညူးကြောင်း ဖြစ်သည့် ကိလေသာတို့မှ ကင်းစင်လတ်သော်။ မုဒုဘူဘော၊ နူးညံ့လတ်သော်။ ကမ္မနိယော၊ မိမိပြုလုပ်လိုသည့် အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ရန် သင့်လျော်လျောက်ပတ် သည်ရှိသော်။ ဌိတော၊ တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည်ရှိသော်။ အာနေဉ္စပတ္တော၊ မတုန်မလှုပ်ကြံကြံခိုင်ပြီး တည်နေသည်ရှိသော်။ အာသဝါနံ၊ အာသဝေဝါ တရားလေးပါးတို့၏။ ခယဉ္စာဏာယ၊ ကုန်ခန်းခြင်း ဉာဏ်အလို့ငှါ။ စိတ္တံ၊ စိတ် ကို။ အဘိနိန္ဒာမေတိ၊ ညွတ်စေ၏။

ဘုရားအလောင်းတော်သည် ဤကဲ့သို့ အာသဝက္ခယဉာဏ်တော်ကိုရရန်ညွတ် ပြီးနောက်၊ ဤသို့ စဉ်းစားဆင်ခြင်တော်မူလေသည်။ အာဏာခေတ်ဟု ဆို အပ်သော စကြဝဠာတိုက်ပေါင်း ကုဋေတသိန်းရှိရာ၊ ယင်းကုဋေတသိန်းရှိသည့် စကြဝဠာတိုက်တခုမှာ လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတွေ မည်မျှပင်များနေစေကာမူ၊ သတ္တဝါတွေကို မတွေ့ပဲနှင့် ပရမတ္ထသဘာဝ ဓမ္မအစစ်အနေဖြင့် အကြောင်း ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ(၁၂)ပါးကိုသာ အလောင်းတော်၏ ဉာဏ် တော်တွင် တွေ့ရှိလေသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ(၁၂)ပါး

- (က) အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရဟု ဆိုအပ်သော အတိတ်အခွန်ကာလ အကြောင်းတရား (၂)ပါး
- (ခ) ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော ပစ္စုပ္ပန် အခွန်ကာလ အကျိုးတရား (၅)ပါး။
- (ဂ) တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ ဟူသော ပစ္စုပ္ပန် အခွန်ကာလ အကြောင်းတရား (၃)ပါး။
- (ဃ) ဥပပတ္တိ ဘဝတည်းဟူသော ဇာကိ၊ ဇရာ မရဏဟူသော အနာဂတ် အကျိုးတရား (၂) ပါး။

ဤသို့စကြာဝဠာ တိုက်တခုမှာရှိသော သတ္တဝါများ၏ ခန္ဓာကိုယ် အစဉ် မှာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ(၁၂)ပါးစီရှိရာ၊ စကြာဝဠာကုဋေတသိန်းကို ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ(၁၂)ပါးနှင့် မြောက်လျှင် (၁၂)သိန်းရှိလေသည်။ သို့အတွက် အဝိဇ္ဇာပေါင်း ကုဋေတသိန်း၊ သင်္ခါရပေါင်း ကုဋေတသိန်း၊ ဝိညာဏ်၊ နာမ် ရုပ်၊ သဠာသတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏပေါင်း လည်းကုဋေတသိန်းစီရှိသဖြင့် (၁၂) ရပ်ပေါင်းလျှင် ကုဋေတသိန်းနှစ်သိန်းတို့ ဖြစ်လေသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (၁၂) ပါး အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်ပုံ

ဘုရား အလောင်းတော်သည် အာသဝက္ခယဉာဏ်တော်ကိုရရန်အတွက် ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ် (၁၂)ပါး အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်ပုံကို ဤသို့မြင်တော်မူ လာသည်။ အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်သည်။ အကျိုးတရား ကိုမှီပြီး အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ အကြောင်းနှင့်အကျိုးကို ပါဠိစကားအား ဖြင့် ကမ္မနှင့်ဝိပါကဟု ခေါ်ပါသည်။ အတိတ်ဘဝက အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရတည်း ဟူသော ကမ္မကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘာမှာ သတ္တဝါ (ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယ တန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ) တည်းဟူသော ဝိပါကဖြစ်လာသည်။ ယင်းဝိပါကဟု ဆိုအပ်သော သတ္တဝါကိုမှီပြီးလျှင် ကမ္မဆိုသည့်အကြောင်းတရားတွေ ဖြစ်လာ ပြန်သည်။ ဖြစ်ပုံမှာ ဝိပါကဆိုသည့် သတ္တဝါသည် ၎င်း၏ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်မှာ စွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန်၊ နှစ်သက်ခြင်း တဏှာဖြစ်သည်။ ယင်းတဏှာ၊ ဥပါဒါန် ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ် အတွက် စားရန်၊ ဝတ်ရန် နေရန်၊ ပြည့်စုံရေးကို ကိုယ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ နှုတ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ စိတ်ဖြင့် လည်းကောင်း ကမ္မဆိုသည့် အလုပ်ကို လုပ်ရလေသည်။ ယင်း ခန္ဓာကိုယ်ကို မှီပြီးလျှင် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝဟူသော ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားများ ဖြစ်လာသည်။ ယင်း ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားဖြစ်သည့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝကြောင့် ပစ္စုပ္ပန် ဘဝက စုတိမနေ သေလွန်ပြီး နောင်ဘဝ ရောက်ပြန်လျှင် ဝိပါကဆိုသည့် ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတရားများ တဖန်ဖြစ်ပေါ် လာဦးမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းဝိပါက တည်းဟူသော အကျိုး တရားများပေါ် မှာမှီပြီး တဖန် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝ တည်းဟူသော အကြောင်းတရား များဖြစ်လာပြန်သည်။ ထို့နောင် ဥပပတ္တိဘဝဖြစ်သော ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏ

ဟူသော အနာဂတ် အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာမည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂) ရပ်သည် အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ဟူသော ကာလသုံးရပ်၏ အကြောင်း အကျိုး ဆက်သွယ်ပုံကို အလောင်းတော်မြတ် သည် မြင်တော်မူလေသည်။

ဝိပဿနာဉာဏ်တင် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း
သမ္မသနဉာဏ်

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် အာဏာခေတ်ဟု ဆိုအပ်သော စကြဝဠာ တိုက်ပေါင်း ကုဋေတသိန်းတွင် စကြဝဠာတိုက်တခုမှာ လူနတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတွေ မည်မျှပင်များနေစေကာမူ သတ္တဝါတွေကိုမတွေ့ရပဲ၊ ပရမတ္ထ သဘာဝဓမ္မအစစ်အနေဖြင့် အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂) ပါးသာ တွေ့ရ၍ စကြဝဠာတိုက် ကုဋေတသိန်းတွင် အဝိဇ္ဇာပေါင်း ကုဋေ တသိန်း၊ သင်္ခါရပေါင်းကုဋေတသိန်း စသည်ဖြစ်ရကား၊ ဝိပဿနာတင် သုံး သပ်ရမည့် တရားတော်များမှာ တဆယ့်နှစ်ကုဋေ သို့မဟုတ် ကုဋေတသိန်းနှစ် သိန်းပင်ဖြစ်ကြောင်း သိမြင်တော်မူလေသည်။ ယင်းကုဋေ တသိန်းနှစ်သိန်း သောအဝိဇ္ဇာသင်္ခါရစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါတရားအစုတို့ကို တစုစီ တစုစီ အနိစ္စလက္ခဏာယာဉ် တင်၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ် တင်၍လည်း ကောင်း၊ အနတ္တလက္ခဏာယာဉ် တင်၍လည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင်သုံးသပ် (သမ္မသန)သည့်အခါ တခုတခုလျှင် အနိစ္စဝိပဿနာဉာဏ်၊ ဒုက္ခဝိပဿနာ ဉာဏ်၊ အနတ္တဝိပဿနာဉာဏ်ဟူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်သုံးပါးစီ၊ သုံးပါးစီဖြစ်လေ သည်။ သို့အတွက်ကုဋေတသိန်းနှစ်သိန်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်(၃)ပါးနှင့် မြောက် ပွားလျှင် မဟာဝဇီရဝိပဿနာဉာဏ်တော်ပေါင်း ကုဋေသုံးသိန်း ခြောက်သိန်း ဖြစ်လေသည်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် အထက်ဖော်ပြပါ မဟာဝဇီရဝိပဿနာ သမ္မသန ဉာဏ်တော်ပေါင်း ကုဋေသုံးသိန်းခြောက်သိန်းတို့ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ(၁၂) ပါး၏ အကြောင်းခြင်းရာတို့ကို သုံးသပ် ဆင်ခြင်တော်မူပြီး၍ (ပစ္စယာကာရံသမ္မသိတာ) အာနာပါန စတုတ္ထဈာန်ကို တဖန်ဝင်စားတော် မူပြန်သည်။ ထိုဈာန်မှထ၍ခန္ဓာငါးပါးတရားအစုတို့၌ ဉာဏ်တော်ဖြင့် သက်ဝင်

ပြီး ရုပ် နာမ်နှစ်ပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန် ရှုတော်မူသည့်အခါ ရုပ်ခန္ဓာ၌ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ (၁၀)ပါးနှင့် နာမ်ခန္ဓာ(၄)ပါး၌ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ (၁၀)ပါးစီ၊ ပေါင်းခန္ဓာငါးပါး၌-ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ (၅၀) ကိုမြင်တော်မူလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ မဟာပဒါနသုတ် (နာ-၅၃)တွင် “အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု- အဘိနိဝိသိတာ ဥဒယဗ္ဗယဝသေန သမပညာသလက္ခဏာနိ ဒိသ္မာ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုတို့ ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ(၅၀)တို့ ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာသည့်အခါ အလောင်းတော်သူမြတ်၏ စိတ်သန္တာန်တွင် သြဘာသ စသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀)ပါးလည်း ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ အလောင်းတော်သူမြတ်၏ ဘဝအဆက်ဆက်က ဖြည့်ဆည်းပူးခဲ့သော ပါရမီတော်တို့ကြောင့် သြဘာသဟူသော အလင်းရောင်သည် လောကဓာတ် စကြဝဠာတိုက်တသောင်း ထွန်းလင်းစေလျက် အနန္တစကြဝဠာအလုံး ပျံ့နှံ့လေသည်။ ထိုအခါ အလောင်းတော်သူမြတ်၏ စိတ်တော်တွင် ဤသြဘာသစသော တရားများသည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့ကို ရရန်လမ်းကြောင်း မဟုတ်ကြကုန်၊ ဝိပဿနာ ညစ်ညူး ကြောင်း တရားများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ ယခု ရှုဆင်ခြင်ပွားများ နေသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည်တို့သာ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့ကို ရရန်လမ်းကြောင်းမှန် ဖြစ်သည်ဟု ပိုင်းခြား သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာဖြစ်ပေါ် လာလေသည်။ ထိုကဲ့သို့ အလောင်းတော်သူမြတ်၏ လမ်းမှန်၊ မမှန်ကို သိမြင်စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အထူးသည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ပါသည်။

ဘင်္ဂဉာဏ်စသော ဉာဏ်(၈)ပါး

အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တို့ကိုရရန်လမ်းကြောင်း မှန်မမှန်ကို သိမြင် စင်ကြယ်သောဉာဏ်အထူးရှိသော အလောင်းတော်သူမြတ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ထက်မြက် ရဲရင့် သန်ရှင်းကြည်လင်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် အထက်ဘင်္ဂဉာဏ်အစရှိသော ဉာဏ်စဉ်များ အဆင့်ဆင့်တက်ရောက်တော်မူခဲ့ရာ (ယထာဝုတ္တဥဒယဗ္ဗယဉာဏေ တိက္ခေသုရေ ပသန္ဓေ ဟုတွာ ဝဟန္ဓေ တတော ပရံ ဝိတ္တဗ္ဗာနံ ဘင်္ဂဉာဏာဒိနံ ဥပ္ပတ္တိပဋိပါဋိယာ ဗုဒ္ဓိပုတ္တေ ပရမုက္ကံသဂတေ ဝိပဿနာဉာဏေ- သုတ်မဟာဝဂ္ဂါဋီကာ) ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်ကုန်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသော ရှစ်ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ မှန်သောကိစ္စ ရှိသည်၏အဖြစ်အား လျော်

သော၊ အထက် အရိယမဂ်လေးပါး၌ ပါဝင်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ မှန်သောကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်အား လျော်သော နောက်ဆုံး အနုလောမဉာဏ် သို့ရောက်တော်မူခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ အလောင်းတော် သူမြတ်သည် အရိယ မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သော စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်ကိုရရှိတော် မူသဖြင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နှင့် ပြည့်စုံလေတော့သည်။

အရိယမဂ်သို့ရောက်တော်မူပုံ
သောတာပတ္တိမဂ်

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် သစ္စာလေးပါး တရားတော်မြတ်အား လျော် သော သစ္စာနုလောမဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကိုဖုံးလွှမ်းတတ်သော ရှုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ကိလေသာ အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးနောက် သင်္ခါရ နိမိတ်မရှိသော၊ မပြတ်ဖြစ်နေသည့် ခန္ဓာအလျဉ်မရှိသော၊ သင်္ခါရအားလုံး တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြုလျက် ပုထုဇဉ်အနှယ်ကိုဖြတ်၍ အရိယာအနှယ်ဝင်အဖြစ်သို့ ရောက်လျက် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ရှေ့ဦးစွာ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်သော ဂေါတြဘူဉာဏ် အခြားမဲ့၌ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန် ကိုမျက်မှောက် ထင်ထင် သိမြင်တော်မူလေသည်။ အလောင်းတော်မြတ် ရရှိ တော်မူသော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သည် ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂ- တာတည်းဟူသော စျာန်အင်္ဂါငါးပါးရှိသော ပထမစျာန် မဂ်ဉာဏ်ဖြစ် ကြောင်းကို ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ၊ ဥပက္ခိလေသသုတ် (နှာ-၁၄၉) တွင် “ဘဂဝတော ပဌမမဂ္ဂေါ ပဌမဇ္ဈာနိကော အဟောသိ” ဟု ဖော်ပြထားပါ သည် (အနက်မှာ-ဘဂဝတော၊ မြတ်စွာဘုရားသခင်၏။ ပဌမမဂ္ဂေါ၊ ပဌမ သော တာပတ္တိမဂ်သည်။ ပဌမဇ္ဈာနိကော ပဌစျာန်မဂ်သည်၊ အဟောသိ၊ ဖြစ်ပြီ)။ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ထိုဉာဏ်၏ ပင်လျှင် အကျိုးဝိပါက် ဖြစ် ကုန်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက်၊ ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်သို့ ရောက်တော်မူသဖြင့်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသဟူသော ကိလေသာသုံးရပ်ကို ပယ်အပ်ပြီး ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အာသဝေါတရား လေးပါးတွင် ဒိဋ္ဌာဝသကိုလည်း ပယ်ပြီးကုန်ပြီးဖြစ်လေတော့သည်။ သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်ကို

ရရှိတော်မူသဖြင့် သောဘာပတ္တိမဂ်ကိုလည်းကောင်း၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းမဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာကိုလည်းကောင်း၊ မပယ်အပ်သေးသော ကိလေသာကိုလည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင်တော်မူလေသည်။ (ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ငါးပါး)

သကဒါဂါမိမဂ်

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုရရှိပြီး၍ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် တရားငါးပါးကို ဆင်ခြင်ပြီးသောအခါ တဖန်ထပ်၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အစရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်များကို ပွားများအားထုတ် တော်မူပြန်သည်။ သို့အတွက် နှစ်ဆင့်မြောက်ဖြစ်သည့် သကဒါဂါမိမဂ်ဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ယင်းသကဒါဂါမိမဂ်ဖြင့် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကာမရာဂ ကိလေသာနှင့် ဗျာပါဒကိလေသာတို့ကို ပယ်တော်မူသည်။ သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်နည်းတူ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ငါးပါးကိုလည်း ဆင်ခြင်တော်မူသည်။ အလောင်းတော်မြတ် ရရှိတော်မူသော သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်သည် ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာတည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါသုံးပါးရှိသော ဒုတိယဈာန်မဂ်ဖြစ်ကြောင်းကို ဥပရိပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာတွင် “ဒုတိယာဒယော ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထဇ္ဈာန်ကာ” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (အနက်မှာ-ဒုတိယာဒယော၊ ဒုတိယသကဒါဂါမိမဂ်၊ တတိယအနာဂါမိမဂ်၊ စတုတ္ထအရဟတ္တမဂ်တို့သည်၊ ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထဇ္ဈာန်ကာ၊ ဒုတိယဈာန်မဂ်၊ တတိယဈာန်မဂ်၊ စတုတ္ထဇ္ဈာန်မဂ်တို့ဖြစ်လာကုန်၏။)။

အနာဂါမိမဂ်

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် သကဒါဂါမိ မဂ်ဖိုလ်ကိုရပြီး၍၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တရား ငါးပါးကို ဆင်ခြင်ပြီးသောအခါ တဖန်ထပ်၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အစရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်များကို ပွားများအားထုတ်တော်မူသည့်အတွက် မကြာမီသုံးဆင့်မြောက်ဖြစ်သည့် အနာဂါမိမဂ် ဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူလေသည်။ ယင်းအနာဂါမိမဂ်ဖြင့် သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂ ကိလေသာနှင့် သိမ်မွေ့သော ဗျာပါဒ ကိလေသာတို့ကို ပယ်တော်မူသည်။ သကဒါဂါမိမဂ်ဖိုလ်နည်းတူပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ငါးပါးကိုလည်း ဆင်ခြင်တော်မူသည်။ အလောင်းတော်သူမြတ် ရရှိတော်မူသော အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်သည် သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာတည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသော တတိယဈာန်မဂ် ဖြစ်လေသည်။

အရဟတ္တမဂ်

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် အနာဂါမိမဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီး၍ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် တရားငါးပါးကို ဆင်ခြင်ပြီးသောအခါ တဖန်ထပ်၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အစရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ပွားများအားထုတ်တော်မူသည့်အတွက် မကြာမီ လေးဆင့်မြောက်ဖြစ်သည့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူလေသည်။ ယင်းအရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ရူပရာဂကိလေသာ၊ အရူပရာဂကိလေသာ၊ မာနကိလေသာ၊ ဥဒ္ဓစ္စကိလေသာ၊ အဝိဇ္ဇာကိလေသာတို့ကို ဝါသနာ အငွေ့အသက်ပါ မကျန် ပယ်တော်မူလေသည်။ အလောင်းတော်သူမြတ်သည် အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်ကို ရတော်မူပြီးသောအခါ အရဟတ္တမဂ်ကိုလည်းကောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုမဂ်ဖိုလ်တို့၏အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ ပယ်အပ်ပြီးသောကိလေသာတို့ကိုလည်းကောင်း ဆင်ခြင်တော်မူလေသည်။ (ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်လေးပါး)။ အလောင်းတော်သူမြတ်ရရှိတော်မူသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည်ဥပေက္ခာ၊ ကေဂုတာတည်းဟူသော ဈာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသောစတုတ္ထဈာန်မဂ်ဖြစ်လေသည်။ အလောင်းတော်သူမြတ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်တည်းဟူသော မဂ်လေးပါးကို ရတော်မူသဖြင့်ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံတော်မူတော့သည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၁၉) ပါး

အလောင်းတော်သူမြတ်သည်သောတာပတ္တိ မဂ်ဖိုလ်ကိုရပြီးသောအခါ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၅) ပါး၊ သကဒါဂါမိ မဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီးသောအခါ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၅) ပါး၊ အနာဂါမိမဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီးသောအခါ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၅) ပါး၊ အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီးသောအခါ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၄) ပါး (ကြွင်းကျန်နေသော ကိလေသာမရှိတော့၍ ယင်းကိုဆင်ခြင်တော်မူ) တို့အားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တော် (၁၉) ပါးတို့ကို ဆင်ခြင်တော်မူသည်။ ယင်းပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၁၉) ပါးကိုပင် ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနဂုဏ်ဟု ဆိုလိုလေသည်။

ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူခြင်း

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရတော်မူသည့်အခါ၊ ကာမာသဝ၊ ဘဝါသဝ၊ ဒိဋ္ဌာသဝ၊ အဝိဇ္ဇာသဝဟု ဆိုအပ်သော အာသဝေဝါ

တရား(၄) ပါး ကုန်ခန်းတော်မူသဖြင့်၊ အာသဝက္ခယဉာဏ်တော်ကို ကဆုန်လပြည့်နေ့ ပစ္စိမယံ၌ ရတော်မူလေသည်။ ထိုသို့အာသဝက္ခယ အမည်ရှိသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့ ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူသည့်အခါ အလောင်းတော် သူမြတ်၏ စိတ်အစဉ်သည် အလွန်စင်ကြယ်တော်မူသဖြင့် ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော်(၄) ပါး၊ အသာဓာရဏ ဉာဏ်တော်(၆) ပါး၊ ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော် (၁၄) ပါး၊ အာဝေဏိကဂုဏ်တော် (၁၈)ပါး၊ ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်တော် (၄) ပါးစသည်တို့နှင့်တကွ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကိုပါ ရရှိတော်မူပြီး လောကသုံးပါး၌ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူလေသည်။

မှတ်ချက်

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် သဗ္ဗညုတ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူရန် အပတ်တကုတ် ကြိုးစားအားထုတ်၍ ကျင့်ကြံတော်မူသော ကျင့်စဉ်တရားဖြစ်သည့် ဝိသုဒ္ဓိ(၇) ပါးနှင့် ဉာဏ်တော် (၁၀)ပါးကို သိသာရန် အောက်ပါအတိုင်း အကျဉ်းဖော်ပြအပ်ပါသည်။

(၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ

အလောင်းတော် သူမြတ်သည် ဘုရားဖြစ်တော်မူရန် တောထွက်စဉ်အခါ ကပင် အာဇီဝဠမကသီလ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ၊ ပစ္စည်းလေးပါးပေါ၌ ချိုးခြံ၍ ကျင့်သော ပစ္စယသန္နိသိတသီလတို့ကို စောင့်ထိန်းကျင့်ကြံတော်မူသဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။

(၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် တောထွက်တော်မူပြီး အာဠာရနှင့် ဥဒကဂိုဏ်းဆရာကြီးများထံ၌ နေစဉ်အခါ ကျင့်ကြံပွားများခဲ့၍ သမာပတ်ရှစ်ပါး၊ လောကီအဘိညာဏ် ၄ ပါးတို့ကို ရတော်မူသဖြင့် စိတ်တည်ကြည်မှုစိတ္တဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။

(၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် ကဆုန်လပြည့်နေ့ ညဉ့်ဦးယံ၌ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်တော်ကို ရတော်မူ၍ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့၏ဖြစ်ဟန်ကို ကောင်းစွာ

သိမြင်၍ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ(၂၀)ကို ပယ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။

(၄) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် ကဆုန်လပြည့်နေ့ သန်းခေါင်ယံ၌ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်လျှင် အခြေခံရှိသော ယထာကမ္မူပဂ ဉာဏ်တော်ကို ရတော်မူ၍ ကံအားလျော်စွာ လားရောက်ကြကုန်သော သတ္တဝါတို့ကို ရှုမြင်လျက် ကံ၏ အကျိုးတရားတို့ကို ကောင်းစွာသိမြင်တော်မူသဖြင့် ယုံမှားခြင်း (၁၆)ပါး ကင်းစင်သောကြောင့် ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။

(၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် ကဆုန်လပြည့်နေ့ ပဏ္ဍိမယံ၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ(၁၂)ရပ်ကို မဟာဝဇီရဝိပဿနာ ဉာဏ်တော်ဖြင့် တခုစီ တခုစီ အနိစ္စလက္ခဏာယာဉ်တင်၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ်တင်၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တလက္ခဏာယာဉ် တင်၍လည်းကောင်း ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော သမ္မသနဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်သော တရားသားတို့တို့ နာမ်ရုပ်အနေအားဖြင့် နှစ်ဖို့ နှစ်စုထားပြီးလျှင် ယင်း နာမ်ရုပ်တရားနှစ်ပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကိုအဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (အနု)ကိုလည်းကောင်း ဖြစ်စေတော်မူသော အခါ သြဘာသစသော ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း (၁၀) ပါးထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ယင်းသြဘာသစသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့သည် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားကိုရရန် လမ်းမှန်မဟုတ်(အမဂ္ဂ)၊ ယခုဆင်ခြင်ပွားများနေသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်သာ လမ်းမှန်(မဂ္ဂ)ဟု အလောင်းတော် သူမြတ်၏ သိမြင်စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အထူးသည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ အလောင်းတော်သူမြတ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံစေမူသည်ဉာဏ် (၁၀)ပါးအနက် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်(၂)ပါးကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်ပွားများမှုကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

(၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

အလောင်းတော် သူမြတ်၏ အရိယမဂ် လေးပါးသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သော စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်ဟု ဆိုအပ်သော ပဋိပဒါ

ဥာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၏ ပြည့်စုံစေမှုသည် ဥပက္ခိလေသ(၁၀)ပါးမှ လွတ်မြောက်၍ လမ်းမှန်သို့ ရောက်ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (အရင့်)နှင့် ထိုနောက် အဆက်ဆက်သော ဘင်္ဂဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိန္ဒဉာဏ်၊ မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်တို့ကို ဆင်ခြင်ပွားများမှုကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

(၇) ဥာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

အလောင်းတော်သူမြတ်သည် သီလဝိသုဒ္ဓိ စသော ဝိသုဒ္ဓိ (၆)ပါး အစဉ်ဖြင့် အဆင့်ဆင့်တက်၍ ရရှိအပ်သော သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဟူသော အရိယမဂ် လေးပါးတို့သည် ဥာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်ပါသည်။

မြတ်စွာသုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသောအခါ
ရရှိတော်မူသော ဉာဏ်တော်များ
ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော် (၄)ပါး

- (၁) အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော် - အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရားစု၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပါဠိ၏အနက်သဘော၊ ဝိပါက်စိတ်၊ ကြိယာစိတ် ဟူသော ဤတရား (၅)ပါးစု၌ အထူးထူးအပြားပြား သိသောဉာဏ်၊
- (၂) ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော် - အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားစု၊ အရိယာ မဂ်လေးပါး၊ ပါဠိအစဉ်၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဟူသော ဤတရား (၅)ပါးစု၌ အထူးထူးအပြားပြား သိသောဉာဏ်၊
- (၃) နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော် - အထက်ပါအတ္တ (၅)မျိုး ဓမ္မ (၅)မျိုးနှင့်ဆိုင်ရာ သဒ္ဓါအမျိုးမျိုးတို့ကို စေ့စပ်စုံလင်စွာ ခွဲခြားသိမြင်သောဉာဏ်၊

(၄) ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော်-ဆိုခဲ့ပြီးသော ပဋိသမ္ဘိဒါ သုံးပါးလုံးကို အထူးထူးအပြားပြားခွဲခြားဝေဖန်၍ သိမြင်သောဉာဏ်။

အသာဓာရဏဉာဏ်တော်(၆)ပါး

(ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရိယာသာဝကတို့နှင့် မဆက်ဆံပဲ ဘုရားရှင်တို့သာရကောင်းသောဉာဏ်)

(၁) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်တော်-သတ္တဝါတို့၏ဣန္ဒြေနှင့်မရင့်ကိုသိသောဉာဏ်။

(၂) အာသယာနုသယဉာဏ်တော်-သတ္တဝါတို့၏ အလိုဆန္ဒ၊ အတွင်း ကိလေသာ မျိုးစေ့ ဓာတ်တို့ကို သိသောဉာဏ်။

(၃) ယမကပါဋိဟာရိယဉာဏ်တော်-ရေ၊ မီးအစုံအစုံ တန်ခိုးပြာဋိဟာကို စိရင်နိုင်သောဉာဏ်။

(၄) မဟာကရုဏာသမာပတ္တိဉာဏ်တော်-ကြီးစွာသောသနားမှုနှင့် ယှဉ်သော မဟာကရုဏာ သမာပတ်နှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်။

(၅) သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော် - သိဖွယ်ရှိသမျှ ဧည့် ယုံခံ တရားကို အကုန်အစင် သိမြင်သောဉာဏ်။

(၆) အနာဝရဏဉာဏ်တော် - တစုံတခုသော တရားနှင့် တစုံတယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကမ္မ တားမြစ်ပိတ်ဆို့ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သောဉာဏ်။

ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော် (၁၄) ပါး

(က) သစ္စဉာဏ်တော် (၄) ပါး (ယင်းဉာဏ်သည် သာဝကတို့နှင့် လည်းဆက်ဆံ၏)။

(ခ) ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တော် (၄) ပါး (ယင်းဉာဏ်သည် သာဝကတို့နှင့် လည်းဆက်ဆံ၏)။

(၈) အသာဓာရဏဉာဏ်တော် (၆) ပါး (ဘုရားရှင်တို့နှင့် ဆက်ဆံ၏)။
ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်တော် (၄) ပါး
(ရဲရင့်စွာဝန်ခံပြောဆိုခြင်း)

(၀) ဗုဒ္ဓတ္တ - သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားဖြစ်သည် ဟု ရဲရင့်စွာ ဝန်ခံပြောဆိုခြင်း။

(၂) အာသဝံက္ခယ - ကိလေသာအားလုံး ကုန်ခန်းပြီး ဖြစ်သည်ဟု ရဲရင့်စွာ
ဝန်ခံပြောဆိုခြင်း။

(၃) အန္တရာယိက - ဤတရားများသည် နတ်ရွာ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်
တို့၏ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်သော တရားများဟု ရဲရင့်
စွာ ဝန်ခံပြောဆိုခြင်း။

(၄) နိယျာနိက - ဤတရားများသည် သံသရာပဋိဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်
ကြောင်းတရား ဖြစ်သည်ဟု ရဲရင့်စွာ ဝန်ခံပြောဆိုခြင်း။

မှိုငြမ်းပြုသောကျမ်းများ

- (၁) ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဂဏ္ဍိ၊
- (၂) မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိတော်၊
- (၃) မူလ ပဏ္ဍာသပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊
- (၄) မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊
- (၅) ဥပရိပဏ္ဍာသပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊
- (၆) အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများ၊
- (၇) သံယုတ္တ နိကာယ ပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများ၊
- (၈) သုတ်မဟာဝဂါ ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊
- (၉) ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဋီကာ၊
- (၁၀) ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော်နှင့်အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊
- (၁၁) အဘိဓမ္မာပိဋက၊ ဝိဘင်းပါဠိတော်၊
- (၁၂) ။ ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်၊
- (၁၃) ။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၊
- (၁၄) ။ ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်၊
- (၁၅) အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာနှင့်ဋီကာ၊
- (၁၆) သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာနှင့်ဋီကာ၊
- (၁၇) ပထမရွှေကျင်သာသနာပိုင်ဆရာတော်ရေးကျမ်းစာများ၊
- (၁၈) လယ်တီဆရာတော်ရေးကျမ်းစာများ၊
- (၁၉) မဟာစည်ဆရာတော်ရေးကျမ်းစာများ၊
- (၂၀) ကနိမြို့၊ ရွှေသိမ်တော်တောရဆရာတော်ရေးကျမ်းစာများ၊
- (၂၁) ပရမတ္ထသရူပဘောဒနီကျမ်း (မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမဆရာတော်)၊
- (၂၂) ပရိတ်ကြီး နိဿယသစ် (အရှင်ဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ)၊
- (၂၃) မဟာဗုဒ္ဓဝင် (အရှင်ဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ)၊
- (၂၄) ဝိနည်း၊ သုတ္တန်၊ အဘိဓမ္မာဘာသာဋီကာများ (အရှင်ဇနကာဘိဝံသ)၊

ဦးအုန်းလွင်၏
ပဋိပတ္တိသဘာဝနာပြု
ရံပုံပေအဖွဲ့
* ဓမ္မဒါန *